

Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019. – 2028.

Konačni nacrt za slanje na javnu raspravu

Plitvička Jezera, 19. 12. 2018.

Sadržaj

POPIS OZNAKA, KRATICA I POKRATA

1.	UVOD I KONTEKST	7
1.1	Kratak opis Plana upravljanja	7
1.2	Kako se Plan provodi?	8
1.3	Proces planiranja i uključivanja dionika	8
1.4	Kontekst upravljanja Parkom	9
1.4.1	Nacionalna i međunarodna zaštita područja	9
1.4.2	Propisi i planovi relevantni za provedbu Plana	11
1.4.3	Ustroj, ovlasti, financiranje i područja djelovanja Javne ustanove	11
2.	OPIS PODRUČJA.....	14
2.1	Prostorni i administrativni položaj Parka te naseljenost	14
2.1.1	Prostorni i administrativni položaj Parka te prometna povezanost	14
2.1.2	Naselja na području Parka i demografska obilježja	15
2.1.3	Vlasništvo i prava korištenja zemljišta	17
2.2	Prirodna obilježja	18
2.2.1	Klima i klimatske varijacije	18
2.2.2	Geologija i geomorfologija	18
2.2.3	Proces osedavanja	21
2.2.4	Hidrologija	22
2.2.5	Flora i staništa	26
2.2.6	Gljive i lišajevi	35
2.2.7	Fauna	36
2.2.8	Ljepota prirodnog krajobraza	42
2.3	Kulturno-povijesna obilježja	44
2.3.1	Povijest naseljenosti područja.....	44
2.3.2	Materijalna kulturna baština.....	46
2.3.3	Nematerijalna kulturna baština	48
2.3.4	Kulturni krajobraz.....	49
2.4	Obilježja posjećivanja Parka	50
2.4.1	Posjetiteljska infrastruktura i programi.....	50
2.4.2	Stanje i trendovi u posjećivanju Parka	53
2.4.3	Ugostiteljstvo Javne ustanove.....	55
2.4.4	Trgovine i suvenirnice Javne ustanove	57
2.5	Društveno-gospodarska obilježja	59
2.5.1	Uloga Parka u razvoju i gospodarskom životu lokalne zajednice	59
2.5.2	Druge glavne gospodarske djelatnosti i korištenje zemljišta	60
3.	UPRAVLJANJE	62
	Vizija i opći ciljevi	62

3.1	Tema A. Očuvanje prirodnih vrijednosti	63
3.1.1	AA. Očuvanje vodenih ekosustava	64
3.1.2	AB. Očuvanje šumskih ekosustava	81
3.1.3	AC. Očuvanje travnjaka	96
3.1.4	AD. Očuvanje krša	108
3.2	Tema B. Očuvanje kulturne baštine	116
3.2.1	BA. Materijalna kulturna baština	117
3.2.2	BB. Nematerijalna kulturna baština	122
3.2.3	BC. Kulturni krajobraz.....	125
3.3	Tema C. Upravljanje posjećivanjem	130
3.3.1	CA. Sustav posjećivanja	132
3.3.2	CB. Ugostiteljstvo i trgovine	142
3.3.3	CC. Interpretacija i edukacija.....	154
3.3.4	CD. Marketing	161
3.4	Tema D. Podrška održivom razvoju lokalne zajednice	166
3.4.1	DA. Oživljavanje poljoprivredne proizvodnje	167
3.4.2	DB. Razvoj i umrežavanja ekoturističke ponude	174
3.5	Tema E. Razvoj kapaciteta i upravljanje Javnom ustanovom	179
3.5.1	EA. Osiguravanje pravnog i planskog okvira potrebnog za upravljanje	181
3.5.2	EB. Razvoj institucionalnih i ljudskih kapaciteta i kompetencija	187
3.5.3	EC. Upravljanje imovinom	195
3.5.4	ED. Infrastruktura	200
3.6	Upravljačka zonacija	205
3.6.1	ZONA I Zona stroge zaštite	207
3.6.2	ZONA II Zona usmjerene zaštite	209
3.6.3	ZONA III Zona korištenja.....	213
4.	LITERATURA.....	217
5.	PRILOZI	224
5.1	Popis institucija, udruženja i drugih pravnih subjekata uključenih u izradu Plana i načini uključivanja ...	224
5.2	Popis ciljnih vrsta ptica za područje ekološke mreže HR1000020 NP Plitvička jezera	227
5.3	Popis ciljnih vrsta za područje ekološke mreže HR5000020 NP Plitvička jezera	228
5.4	Popis staništa NP Plitvička jezera	229
5.5	Popis šumskih zajednica NP Plitvička jezera	232
5.6	Popis strogo zaštićenih vrsta sisavaca zabilježenih na području NPPJ	233
5.7	Popis strogo zaštićenih vrsta vodozemaca zabilježenih na području NPPJ	235
5.8	Popis strogo zaštićenih vrsta gmazova zabilježenih na području NPPJ	236
5.9	Popis strogo zaštićenih vrsta leptira zabilježenih na području NPPJ	237
5.10	Zone staništa Natura 2000	238
5.11	Ostale kategorije zaštite u NPPJ	240
5.12.	Staze za posjetitelje u jezerskoj zoni NPPJ.	241

5.13 Relacijska tablica između mjera očuvanja i aktivnosti upravljanja (vrste i staništa)	242
5.14 Relacijska tablica između mjera očuvanja i aktivnosti upravljanja (ptice)	279
5.15 Spektar mogućnosti doživljaja i alokacija različitih klasa unutar NPPJ.....	286
5.15.1 Opis ROS klasa za NPPJ.....	286
5.15.2 Alokacija ROS klasa unutar Parka	294

POPIS OZNAKA, KRATICA I POKRATA

APPRRR	Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju
B2B	<i>business to business</i>
B2C	<i>business to consumer</i>
BiH	Bosna i Hercegovina
CR	kritično ugrožena vrsta
CRM	Customer Relationship Management
DD	nedovoljno poznata vrsta
DGU	Državna geodetska uprava
DHMZ	Državni hidrometeorološki zavod
DMO	destination management organisation
DMR	digitalni model reljefa
EN	ugrožena vrsta
FAM Trip	<i>Familiarization Trip</i>
FCD	Flora Croatica Database
god.	godina
GIS	Geografski informacijski sustav
GSM	Global System for Mobile Communications
h	sat
ha	hektar
HAOP	Hrvatska agencija za okoliš i prirodu
HE	hidroelektrana
HEP	Hrvatska elektroprivreda
HGSS	Hrvatska gorska služba spašavanja
HMP	Hitna medicinska pomoć
HPŠSS	Hrvatska poljoprivredno-šumarska savjetodavna služba
HTZ	Hrvatska turistička zajednica
HV	Hrvatske vode
HZPR	Hrvatski zavod za prostorni razvoj
IPA	<i>Important Plant Area</i>
IUCN	International Union for the Conservation of Nature
IT	informatička tehnologija
itd.	i tako dalje
Izas	indeks zasićenja
JI	jugoistok
JLS	jedinica lokalne samouprave

JU	javna ustanova
JUNPPJ	Javna ustanova Nacionalni park Plitvička jezera
JUV	jedinstvena univerzalna vrijednost
JZ	jugozapad
KEC projekt	Karst Ecosystems Conservation Project
kn	kuna
KUD	kulturno-umjetničko društvo
KŽ	Karlovačka županija
L/ŽTZ	lokalne/županijske turističke zajednice
LAC	Limits of Acceptable Change
LAG	Lokalna Akcijska Grupa
LD	Lika Destination
LIDAR	Light Detection and Ranging
LMWL	Local Meteoric Water Line
LSŽ	Ličko-senjska županija
MGIPU	Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja
mil.	milijun
MK	Ministarstvo kulture
m n/v	metara nadmorske visine
MPO	mali parkovski objekti
MPPI	Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture
MPS	Ministarstvo poljoprivrede
MT	Ministarstvo turizma
MUP	Ministarstvo unutarnjih poslova
MZOE	Ministarstvo zaštite okoliša i energetike
NKS	Nacionalna klasifikacija staništa
NL	<i>newsletter</i>
NN	Narodne novine
NP	nacionalni park
OPG	obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo
OUV	Outstanding Universal Value
P1, P2, P3	pristaništa 1, 2, 3
PAOT	People at One Time
PEI	Program edukacije i interpretacije
PMF	Prirodoslovno - matematički fakultet
POP	Područje očuvanja značajno za ptice
POVS	Područje očuvanja značajno za vrste i stanišne tipove

PP	policijska postaja
PPPO NPPJ	Prostorni plan područja posebnih obilježja Nacionalnog parka Plitvička jezera
PU	Plan upravljanja
RH	Republika Hrvatska
ROS	Recreation Opportunity Spectrum
s	sekunda
SAD	Sjedinjene Američke Države
SDF	Standard Data Form
st.	stoljeće
st. pr. Kr.	stoljeće prije Krista
ST1, ST2, ST3	stajalište 1, 2, 3
SZ	sjeverozapad
ŠRC	športsko rekreacijski centar
TZ	turistička zajednica
tzv.	takozvani
U1	Ulaz 1
U2	Ulaz 2
UHPA	Udruga hrvatskih putničkih agencija
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UZG	Ured za graditeljstvo
VU	osjetljiva vrsta
WC	zahod
ZAVNOH	Zemaljsko antifašističko vijeće narodnog oslobođenja Hrvatske
ZP	zaštićeno područje
ZPPTU	Zainteresirani privatni pružatelji turističkih usluga
ZZP	Zakon o zaštiti prirode
ŽRA LSŽ	Županijska razvojna agencija Ličko-senjske županije

1. UVOD I KONTEKST

1.1 Kratak opis Plana upravljanja

Pred nama je drugi Plan upravljanja Nacionalnim parkom Plitvička jezera, područjem svjetske baštine pod zaštitom Organizacije Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu - UNESCO. Odnosi se na razdoblje provedbe od 2019. do 2028. godine. Osim upravljanja Parkom (i područjem svjetske baštine) ovaj Plan obuhvaća i sve obaveze upravljanja istoimenim područjima ekološke mreže Natura 2000 (vidi poglavlje 0) te se prilikom korištenja pojmova Park ili područje, u cijelom dokumentu, podrazumijevaju i područja ekološke mreže.

Plan upravljanja zaštićenim područjem i/ili područjem ekološke mreže je strateški dokument javne ustanove kojim se utvrđuje stanje zaštićenog područja i/ili područja ekološke mreže te određuju ciljevi upravljanja, aktivnosti za postizanje ciljeva i pokazatelji provedbe plana.

Planom upravljanja (Plan) nastoje se na jednom mjestu sažeto i jasno prikazati sve glavne informacije o području te, participatornim procesom utvrđene, politike i strategije (kroz ciljeve i aktivnosti) koje usmjeravaju upravljanje Parkom i resursima Javne ustanove. Plan upravljanja u prvom redu pomaže Javnoj ustanovi i institucijama sektora zaštite prirode (Hrvatska agencija za okoliš i prirodu – HAOP i Ministarstvo zaštite okoliša i energetike - MZOE) dugoročno učinkovito upravljati zaštićenim područjem. No, plan upravljanja je ujedno i javni dokument, dostupan svima, koji omogućuje svim dionicima i zainteresiranoj javnosti praćenje djelovanja JU te da se vlastitim angažmanom, gdje je to moguće, uključe u upravljanje Parkom te tako doprinesu očuvanju njegovih vrijednosti.

Plan je strukturiran kroz tri glavne cjeline – uvodni dio, opis područja i upravljački dio. Upravljački dio sadrži viziju, ciljeve upravljanja, evaluacije stanja i aktivnosti po temama te upravljačku zonaciju.

Uz ova 3 glavna dijela Plan sadrži i priloge u kojima su objedinjene dodatne informacije o pojedinim temama važne za cjelovitije razumijevanje navedenog teksta. Jedan od priloga čine i relacijske tablice između mjera očuvanja za ciljne stanišne tipove i vrste te aktivnosti upravljanja (Prilog 5.13 i 5.14). Relacijske tablice izrađene su kako bi se aktivnosti iz Plana pridružile mjerama očuvanja razrađenim kroz Pravilnik o ciljevima i osnovnim mjerama za očuvanje ptica u području ekološke mreže (NN 15/14) i Pravilnik o ciljevima i osnovnim mjerama za očuvanje ostalih vrsta i stanišnih tipova u području ekološke mreže, koji je u izradi. Kao podloga za razradu Akcijskog plana upravljanja posjećivanjem (raspisanog kroz Temu C. Upravljanje posjećivanjem) izrađen je posebni dokument Studija upravljanja posjećivanjem te Marketinška strategija.

Upravljanje Parkom planirano je kroz 5 glavnih tema, za koje su razrađene evaluacije stanja glavnih obilježja i definirani opći ciljevi i aktivnosti grupirane po podtemama. Za svaku planiranu aktivnost navedeni su: prioritet provedbe¹, planirano razdoblje provedbe, očekivana suradnja u provedbi s vanjskim suradnicima i institucijama te procijenjeni okvirni troškovi provedbe (u koje nisu uračunati redovni troškovi poslovanja JU). Ukupno je razrađeno 556 aktivnosti², grupirano u 18 podtema, odnosno 5 tema.

Vizija i opći ciljevi Plana postavljeni su za period dulji od trajanja Plana, 20 godina ili više, uz pretpostavku da u Parku neće doći do izvanrednih okolnosti koje bi uzrokovale značajne promjene konteksta upravljanja ili obilježja područja koje trenutno nije moguće predvidjeti. Posebni ciljevi i njihovi pokazatelji su postavljeni za

¹ Koristila se podjela na 3 razine prioriteta za provedbu aktivnosti, sukladno Smjernicama za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže

² Usporedbe radi, prethodni Plan upravljanja za NPPJ (2008. – 2017.) imao je 9 tema, sa 79 mjera, a samo 2 teme su bile razrađene kroz akcijske planove, s ukupno 96 određenih aktivnosti.

period od 10 godina, koliko je predviđeno trajanje Plana, pa vremenska odrednica u formulaciji ciljeva nije posebno naglašavana. Vrijeme provedbe aktivnosti određeno je tabličnim prikazom koji je naveden za svaku aktivnost te također nije posebno naglašavano u samoj formulaciji aktivnosti.

1.2 Kako se Plan provodi?

Plan upravljanja je izrađen za period od 10 godina, s mogućnošću generalne revizije nakon 5 godina. Detaljnije se razrađuje, pa tako i provodi, kroz Godišnje programe zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja Nacionalnog parka (dalje Godišnji programi). Oba dokumenta donosi Upravno vijeće Javne ustanove (JU), uz suglasnost MZOE, a po prethodno pribavljenom mišljenju HAOP-a.

Dugoročno postavljenom vizijom i općim ciljevima Plana te posebnim ciljevima i njihovim pokazateljima postavljenim za period trajanja Plana, utvrđuju se osnovne politike upravljanja Parkom. Sve što se događa u Parku trebalo bi biti u skladu s njima. Planovi izrađeni za 10 godina ne mogu, bez periodične provjere i prilagodbe, osigurati krajnju razinu detalja i preciznosti potrebnu za provedbu aktivnosti, niti još značajniju, dovoljnu razinu prilagodljivosti novim saznanjima ili nastalim promjenama. Oni stoga služe kao okvir kojim se osigurava planski pristup upravljanju i provedba potrebnih aktivnosti kroz dulji period te umanjuje mogućnost donošenja neutemeljenih i *ad hoc* odluka ili promjena smjerova upravljanja. Razrađeni akcijski planovi također omogućuju praćenje stupnja provedenosti planiranih aktivnosti te njihove učinkovitosti u postizanju ciljeva, što je temelj prilagodljivog upravljanja.

Sama prilagodba upravljanja osigurava se kroz Godišnje programe, u kojima se dijelovi akcijskih planova mogu dopuniti potrebnim detaljima ili novim aktivnostima, planirane aktivnosti se mogu prilagoditi ili čak izbaciti, ali sve uvijek na način koji i dalje doprinosi postizanju Planom postavljenih ciljeva, te uz odgovarajuće obrazložene i utemeljene razloge za takve promjene.

Na opisani način se kombinacijom tih dvaju osnovnih upravljačkih dokumenata JU osiguravaju temeljni, naoko suprotstavljeni, zahtjevi prilagodljivog upravljanja zaštićenim područjima: Planom upravljanja se osigurava kontinuitet upravljanja i mogućnost praćenja njegove uspješnosti i učinkovitosti, a Godišnjim programima redovna periodička prilagodba upravljanja utemeljena na praćenjem ustanovljenim potrebama.

Usvajanjem Plana upravljanja on postaje službeni dokument kojeg su se sukladno članku 138. Zakona o zaštiti prirode dužne pridržavati sve pravne i fizičke osobe koje obavljaju djelatnosti u zaštićenom području. To ne znači da se ovim Planom planiraju aktivnosti svih institucija i pojedinaca koji djeluju na području Parka, nego da njihovo djelovanje ne smije biti u neskladu s ovdje postavljenim ciljevima upravljanja.

1.3 Proces planiranja i uključivanja dionika

Proces izrade Plana upravljanja započeo je u siječnju 2017. godine te je, većim ili manjim intenzitetom, trajao do prosinca 2018. godine. Način rada temeljio se na dosadašnjim iskustvima najbolje prakse planiranja upravljanja u Hrvatskoj, a provedeni proces se gotovo u potpunosti podudara s preporučenim načinom rada opisanim u Smjernicama za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže (MZOE i HAOP), koje su objavljene u ožujku 2018. godine. Dodatno, pri razradi Akcijskog plana upravljanja posjećivanjem (integriranog kroz Temu C), korišten je tzv. LAC (*eng. Limits of Acceptable Change*) metodološki okvir za planiranje i ROS (*Recreation Opportunity Spectrum*) klase koje opisuju spektar doživljajnih mogućnosti koje Park nudi.

Kroz odvojeni proces, ali paralelno s izradom Plana upravljanja, izrađena je i Marketinška strategija Javne ustanove NP Plitvička jezera (JUNPPJ) te su u oba dokumenta, da bi se osigurala njihova usklađenost, korištene i ugrađivane informacije i uvidi dobiveni kroz oba procesa.

Glavnu ulogu u prikupljanju i obradi postojećih znanja i podataka te pripremi pisanog dokumenta imali su članovi Uže radne grupe za izradu Plana upravljanja. U radu ove grupe je tijekom cijelog procesa sudjelovalo 22 djelatnika JU, 6 djelatnika HAOP-a te 2 vanjska konzultanta. Radu grupe povremeno su se, prema užim područjima njihova rada, priključivali i drugi djelatnici JU te dodatni vanjski stručnjaci. Ukupno su održane 24 radionice Uže radne grupe (20 u punom sastavu i 4 za pojedine teme), u trajanju od 1 do 3 dana te niz individualnih sastanaka i konzultacija.

Kao savjetnici na projektu, posebno u dijelu razrade Akcijskog plana upravljanja posjećivanjem, sudjelovala su i dva renomirana svjetska stručnjaka za upravljanje posjećivanjem u zaštićenim područjima, čiji su angažman

sufinancirala veleposlanstva njihovih zemalja u Republici Hrvatskoj, Veleposlanstvo Sjedinjenih Američkih Država i Veleposlanstvo Kanade. Pod njihovim vodstvom održana su i 2 edukacijska događaja za djelatnike drugih javnih ustanova iz sektora zaštite prirode: petodnevni intenzivni trening o korištenju LAC okvira za planiranje upravljanja posjećivanjem u zaštićenim područjima te dvodnevni seminar na relevantne teme također iz područja upravljanja posjećivanjem.

MZOE je pratilo i podržavalo proces tijekom cijelog trajanja projekta. UNESCO je od početka projekta bio informiran o procesu izrade Plana te su u travnju 2018. godine primljeni njihovi komentari na prvi nacrt Plana upravljanja, koje se u ovom konačnom nacrtu nastojalo uvažiti.

Izradi ovog Plana su u značajnoj mjeri pridonijeli i vanjski suradnici JU i dionici Parka. Već u pripremnj fazi procesa izrade Plana, posebno tijekom otvorenih intervjua sa 16 predstavnika ključnih suradničkih i dioničkih institucija³, ukazano je na višegodišnji problem slabe komunikacije JU s njenim dionicima, posebno s lokalnim stanovništvom. Doživljaj koji su ispitanici često isticali bio je da je JU zatvorena prema van i nezainteresirana za suradnju, te da njih već godinama nitko ništa nije pitao. Stoga se ovim procesom, u najvećoj mogućoj mjeri, nastojalo uključiti ljude, uvažiti njihove stavove u Planu upravljanja te inicirati promjenu načina rada JU i otvoriti put razvoju buduće suradnje. Ta su nastojanja Javne ustanove uglavnom prihvaćena vrlo pozitivno i dobronamjerno.

Osim spomenutih intervjua, tijekom procesa izrade Plana održane su dvije jednodnevne i jedna dvodnevna radionica s ključnim institucionalnim dionicima, svaki put s po oko 70 sudionika, iz ukupno oko 70 institucija, iz javnog, privatnog i civilnog sektora, od lokalne do nacionalne razine, te iz akademske zajednice. Uz to, anketnim istraživanjem stavova lokalnog stanovništva obuhvaćeno je 60 ispitanika iz 18 naselja s područja Parka. Prikupljeno je 346 anketa s djelatnicima Parka. Za potrebe razrade Akcijskog plana upravljanja posjećivanjem anketirano je 134 posjetitelja, te je obrađeno 608 recenzija o iskustvu posjeta Parku s web stranica *TripAdvisor*. Konačno, preliminarni nacrt upravljačkog dijela Plana poslan je putem elektroničke pošte na preko 150 adresa, iz više od 80 institucija, iz javnog i civilnog sektora te akademske zajednice, na što je pisanim putem odgovorilo još 19 ljudi iz 14 institucija koji nisu sudjelovali na radionicama.

Popis uključenih institucija te načini njihova uključivanja u proces izrade Plana navedeni su u Prilogu 1.1.

Dio komentara, prijedloga, informacija i stavova prikupljenih od dionika uključeni su u relevantne dijelove Plana te su tako postali njegov sastavni dio. Tako se primjerice, osnovne vrijednosti područja koje je većina ljudi prepoznala kao najznačajnije, odražavaju u temama, podtemama i ciljevima upravljanja. Sugestije stručnjaka i znanstvenika za unaprjeđenje znanja o prirodnim i kulturnim vrijednostima ili primjenu aktivnih mjera njihova očuvanja ugrađene su u aktivnostima u temama A i B. Očekivanja lokalne zajednice, dionika vezanih uz turizam i posjetitelja ponajviše su se nastojala ispuniti razradom aktivnosti u temama C i D. Prijedlozi djelatnika JU za poboljšanje organizacije i uvjeta rada svoje mjesto nalaze u temi E. Cijelim Planom nastojalo se postići međusobno podupiranje i usklađenost potreba za očuvanjem jedinstvenih univerzalnih vrijednosti Parka, kao temeljnog interesa svih uključenih, i ostalih potreba i interesa lokalne zajednice i drugih dionika koji su svojim djelovanjem vezani uz Park. Detaljni izvještaji pojedinih aktivnosti uključivanja dionika⁴ dostupni su kao rezultati projekta u arhivi JU.

1.4 Kontekst upravljanja Parkom

1.4.1 Nacionalna i međunarodna zaštita područja

Plitvička jezera najstariji su i najveći nacionalni park Republike Hrvatske. Svojom iznimnom prirodnom ljepotom ovo je područje oduvijek privlačilo zaljubljenike u prirodu, pa je već 8. travnja 1949. godine proglašeno prvim

³ 4 jedinice lokalne samouprave na čijem je području Park, lokalne i županijske TZ, LAG Lika, ŽRA LSŽ, lokalni poduzetnici u sektoru turizma, lokalne udruge, najznačajnija ministarstva i državne investicije (MZOE, MGIPU, HZPR, MT)

⁴ Studija socio-ekonomskog konteksta, potencijala i poželjne uloge JUNPPJ kao dionika održivog razvoja šireg okolnog područja – preliminarni nalazi, Izvješća sa zaključcima s tri dioničke radionice, Izvješće s rezultatima provedene ankete sa stanovništvom, Izvješće s rezultatima anketnog istraživanja stavova i viđenja djelatnika, Izvješće s rezultatima anketnog istraživanja posjetitelja i Izvješće s rezultatima analize komentara posjetitelja na *TripAdvisoru*.

nacionalnim parkom u Hrvatskoj⁵. Godine 1997. područje Nacionalnog parka prošireno je na današnju površinu od 29.630 ha (296 km²) zbog obuhvaćanja slivnog područja.

Da vrijednosti ovog Parka nadilaze nacionalne okvire potvrđeno je 1979. godine, kada je Nacionalni park Plitvička jezera upisan na UNESCO-v Popis svjetske baštine, pod tadašnjim prirodnim kriterijima (ii) i (iii), s ukupnom površinom od 19,462 ha (tj. tadašnjom površinom Nacionalnog parka). U vrijeme upisa, kriterij (ii) je identificirao izvanredne primjere trajnih ekoloških, bioloških i geoloških procesa. Kontinuirani proces nastanka sedre, koja stvara sedrene barijere tvoreći jezera na Plitvicama, naveden je kao izvanredan primjer takvih procesa. Kriterij (iii) govori o superlativu prirodnih pojava ili područja iznimnih prirodnih ljepota i viđen je na Plitvičkim jezerima. Zbog promjene uvedene u kriterijima Odbora svjetske baštine, kriteriji po kojima je Park uvršten na Popis svjetske baštine trenutno odgovaraju kriterijima (vii), (viii) i (ix) prema kojima je definirana jedinstvena univerzalna vrijednost (JUV) Parka. Interakcijom vode, zraka, geološke podloge i organizama te zahvaljujući posebnim fizikalno-kemijskim i biološkim uvjetima omogućeno je nastajanje sedre koja je pregrađivanjem vodotoka stvorila niz jezera, barijera i slapova. Sveukupnost navedenih procesa i njihove jedinstvene ekologije te izuzetna ljepota područja čine JUV.⁶

Godine 2000. Odbor Svjetske baštine odobrio je i proširenje područja svjetske baštine za dodatnih 10.020 ha, nakon čega ukupna površina dobra iznosi 29.482 ha (što je odgovaralo tadašnjem izračunu površine Parka).⁷

Međunarodni značaj Parka za očuvanje prirodnih vrijednosti još je jednom potvrđen 2013. godine. Tada je Uredbom o ekološkoj mreži, kojom se u hrvatsko zakonodavstvo prenose dvije direktive Europske unije⁸, Park proglašen (POP) Područjem očuvanja značajnim za ptice (HR1000020) i (POVS) Područjem očuvanja značajnim za vrste i stanišne tipove (HR5000020), kao Natura 2000 područjem značajnim na razini Europske unije. Popis ciljnih stanišnih tipova za Park naveden je u Tablici 1 (poglavlje 2.2.5), a popisi ciljnih vrsta u prilogima 5.2. i 5.3., dok su zone ciljnih staništa prikazane na karti u prilogu 5.10.

Sukladno međunarodnoj kategorizaciji zaštićenih područja (IUCN), Nacionalni park Plitvička jezera odgovara kategoriji II. Nacionalni park. Kategorija II. predstavlja velika prirodna ili gotovo prirodna područja izdvojena sa svrhom zaštite cjelokupnih ekosustava, procesa koji se u njima odvijaju i vrsta koje oni podupiru, na način da ona istovremeno pružaju osnovu za okolišno i kulturalno prihvatljive duhovne, znanstvene, edukacijske, rekreativne i posjetiteljske aktivnosti.

Uz sve navedeno, Prašuma Čorkova uvala koja se nalazi u SZ dijelu Parka (vidi poglavlje 0) 1965. godine je proglašena zaštićenim područjem u kategoriji posebnog rezervata šumske vegetacije, kojeg Zakon o zaštiti prirode definira kao područje kopna (i/ili mora) koje je od osobitog značenja zbog

Zakon o zaštiti prirode

Članak 113.

- (1) Nacionalni park je prostrano, pretežno neizmijenjeno područje kopna i/ili mora iznimnih i višestrukih prirodnih vrijednosti koje obuhvaća jedan ili više sačuvanih ili neznatno izmijenjenih ekosustava, a prvenstveno je namijenjen očuvanju izvornih prirodnih i krajobraznih vrijednosti.
- (2) Nacionalni park ima i znanstvenu, kulturnu, odgojno-obrazovnu te rekreativnu namjenu.
- (3) U nacionalnom parku su dopušteni zahvati i djelatnosti kojima se ne ugrožava izvornost prirode.
- (4) U nacionalnom parku je zabranjena gospodarska uporaba prirodnih dobara.
- (5) Iznimno od stavka 4. ovoga članka, može se dopustiti obavljanje ugostiteljsko-turističkih i rekreacijskih djelatnosti koje su u ulozi posjećivanja te obavljanje drugih djelatnosti sukladno pravilniku iz članka 142. ovoga Zakona.

⁵ Zakon o proglašenju Plitvičkih jezera nacionalnim parkom

⁶ Kriterijem (vii) opisuju se područja koja sadrže neusporedive prirodne fenomene ili područja izvanredne prirodne ljepote i estetske vrijednosti; kriterijem (viii) područja koja predstavljaju izuzetne primjere važnih etapa u povijesti zemlje, uključujući zabilješke života i značajne neprekinute geološke procese u oblikovanju geoloških formacija, ili koja imaju značajne geomorfološke odlike; a kriterijem (ix) područja koja su izuzetni primjeri značajnog neprekinutog ekološkog i biološkog procesa u evoluciji i razvoju kopnenih, slatkovodnih, obalnih i morskih eko-sustava, te biljnih i životinjskih skupina.

⁷ U svojoj tehničkoj ocjeni proširenja, Međunarodna unija za očuvanje prirode (IUCN) zaključila je da će proširenje ojačati postojeći položaj područja, sprječavajući štetan razvoj u okolnom slivnom području, te da će se proširenjem zaštite vodnog sliva ključnog za kvalitetu vode te uključivanjem negospodarenih šumskih područja poboljšati integritet područja. Tada je također istaknuto da navedeni propisi osiguravaju da se turistički sadržaji, zbog kojih bi mogla biti umanjena kvaliteta vode, ne mogu graditi u neposrednom slivnom području, kao i da će se time zabraniti težak promet duž državne ceste koja prolazi kroz Park, čime će se smanjiti prijetnje ometanja i zagađenja iz tog izvora.

⁸ Direktiva o očuvanju divljih ptica, kolokvijalno Direktiva o pticama i Direktiva o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore, kolokvijalno Direktiva o staništima

jedinstvenih, rijetkih ili reprezentativnih prirodnih vrijednosti, ili je ugroženo stanište ili stanište ugrožene divlje vrste, a prvenstveno je namijenjeno očuvanju tih vrijednosti.

Također, i tri špilje na području Parka ujedno su zaštićene u kategoriji geomorfološkog spomenika prirode, kojeg Zakon definira kao pojedinačne neizmijenjene dijelove prirode koji imaju ekološku, znanstvenu, estetsku ili odgojno-obrazovnu vrijednost. To su špilje: Golubnjača, Šupljara i Crna pećina (Špilja vile Jezerkinje) – Prilog 5.11.

1.4.2 Propisi i planovi relevantni za provedbu Plana

Pravni i planski kontekst upravljanja nacionalnim parkom je, obzirom na multidisciplinarnost upravljanja, jako širok, no svojim značajem za razvoj i provedbu Plana upravljanja, u rečenom kontekstu se ističu: Pravilnik o ciljevima i osnovnim mjerama za očuvanje ptica u području ekološke mreže, Pravilnik o ciljevima i mjerama očuvanja ostalih vrsta i stanišnih tipova za svako područje ekološke mreže (u izradi), Prostorni plan područja posebnih obilježja NPPJ, te Pravilnik o unutarnjem redu u nacionalnom parku „Plitvička jezera“.

Pravilnici o ciljevima i mjerama očuvanja u područjima ekološke mreže propisuju ciljeve i mjere očuvanja koje je JU obavezna postići i provoditi. Prilikom izrade ovog Plana korišten je Pravilnik o ciljevima i osnovnim mjerama za očuvanje ptica u području ekološke mreže te u suradnji s HAOP-om, radne verzije ciljeva i mjera očuvanja ostalih vrsta i stanišnih tipova za Park.

Prema Zakonu o zaštiti prirode (ZZP), organizacija prostora, način korištenja, uređenja i zaštite prostora u nacionalnom parku uređuje se Prostornim planom područja posebnih obilježja (PPPPO) za nacionalne parkove. Aktualni PPPPO NPPJ donesen je 2014. godine, no zbog niza utvrđenih manjkavosti, kao i prema zahtjevima UNESCO-a, MZOE je početkom 2018. godine pri Ministarstvu graditeljstva i prostornoga uređenja pokrenulo proceduru izmjena i dopuna. Kroz proces izrade Plana identificirane su potrebe za izmjenama PPPPO, koje su nužne za uspješno postizanje Planom postavljenih ciljeva upravljanja.

Za nacionalne parkove, sukladno članku 42. ZZP, Ministar, na prijedlog upravnog vijeća JU te uz prethodno pribavljeno mišljenje HAOP-a, donosi Pravilnik o zaštiti i očuvanju, kojim se pobliže propisuju mjere zaštite, očuvanja, unapređenja i korištenja te upravljačke zone zaštićenog područja. Usvajanje Pravilnika o zaštiti i očuvanju za NPPJ očekuje se 2019. godine, a do njegovog donošenja se primjenjuje Pravilnik o unutarnjem redu u NPPJ. Ugrađivanjem politika utvrđenih ovim Planom u Pravilnik o zaštiti i očuvanju osigurat će se regulativni okvir potreban za njihovu provedbu.

Ostali propisi, planovi i interni akti JU, značajni za upravljanje Parkom, analizirani su u evaluaciji stanja teme EA: Pravni i planski okvir potreban za upravljanje.

1.4.3 Ustroj, ovlasti, financiranje i područja djelovanja Javne ustanove

Godinu dana nakon osnivanja Parka, 1950. g. osnovano je ugostiteljsko poduzeće Plitvice, a 1954. i Uprava NP Plitvička jezera. Ove dvije institucije su se udružile u jedinstvenu organizaciju 1970. godine pod imenom Nacionalni park Plitvice, poduzeće za zaštitu prirode, hotelijerstvo, turizam i trgovinu. 1992. godine osnovano je Javno poduzeće Uprava nacionalnog parka Plitvička jezera, kojeg je naslijedila današnja Javna ustanova Nacionalni park Plitvička jezera (Javna ustanova ili JU).

Javna ustanova upravlja Nacionalnim parkom te područjima ekološke mreže Natura 2000 i drugim zaštićenim područjima na prostoru Nacionalnog parka.

Osnivač Javne ustanove je Republika Hrvatska, a osnivačka prava i dužnosti u ime RH obavlja središnje tijelo državne uprave nadležno za zaštitu prirode tj. MZOE.

Sukladno ZZP, javna ustanova obavlja djelatnost zaštite, održavanja i promicanja zaštićenog područja u cilju zaštite i očuvanja izvornosti prirode, osiguravanja neometanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja prirodnih dobara, nadzire provođenje uvjeta i mjera zaštite prirode na području kojim upravlja te sudjeluje u prikupljanju podataka u svrhu praćenja stanja očuvanosti prirode (monitoring). Osim navedenog JUNPPJ obavlja i druge djelatnosti utvrđene njenim Statutom, kao što su: prihvat, informiranje, vođenje i prijevoz posjetitelja vlastitim prijevoznim sredstvima; ugostiteljsko-turističke djelatnosti; trgovina na veliko i malo u okviru svoje djelatnosti; poticanje izrade proizvoda autohtone kulture (etnološko blago); poticanje razvoja tradicionalne ugostiteljske ponude (seoski turizam); upravljanje zgradama; djelatnost promidžbe (reklama i oglašavanje) i istraživanje tržišta; djelatnost profesionalne vatrogasne postrojbe u gospodarstvu i dr.

Javnom ustanovom upravlja Upravno vijeće, koje se sastoji od pet članova koje imenuje i razrješuje Ministar. Jednog člana Upravnog vijeća biraju radnici iz svojih redova u skladu s odredbama posebnog propisa kojim se uređuju radni odnosi. Upravno vijeće donosi statut JU, Plan upravljanja, Godišnje programe, godišnje financijske planove i obračune, Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu, Pravilnik o plaćama, Pravilnik o radu i druge opće akte određene aktom o osnivanju i statutom; imenuje i razrješava stručnog voditelja, glavnog čuvara prirode, čuvara prirode i čelnike unutarnjih ustrojstvenih jedinica. Odluke o raspolaganju nepokretnom imovinom Javne ustanove donosi uz suglasnost Vlade RH, dok o raspolaganju pokretnom imovinom JU, odnosno sklapanju drugog pravnog posla, pojedinačna vrijednost kojeg ne prelazi iznos od 10 milijuna kuna, odluke donosi samostalno, a iznad tog iznosa uz suglasnost Vlade RH. Upravno vijeće odlučuje o davanju u zakup objekata i prostora Javne ustanove ili mijenjanju njihove namjene te drugim pitanjima utvrđenim Zakonom o zaštiti prirode, aktom o osnivanju i statutom, kao i o drugim pitanjima koja se odnose na upravljanje javnom ustanovom, a za koja nije propisana nadležnost ravnatelja.

Rad i poslovanje JU vodi i organizira ravnatelj, kojeg imenuje i razrješuje nadležni Ministar. Stručni rad JU u sklopu djelatnosti zaštite, održavanja, promicanja i korištenja Parka, vodi i nadzire stručni voditelj. Poslove ostalih ustrojstvenih jedinica vode i nadziru njihovi voditelji. Neposredni nadzor u Parku obavljaju čuvari prirode, organizirani unutar posebne ustrojstvene jedinice, koju vodi glavni čuvar prirode, a njihove ovlasti i poslove propisuje ZPP.

Sredstva za rad i obavljanje djelatnosti JU ostvaruje iz prihoda od naknada (prvenstveno ulaznica i naknada za parkiranje), prodaje proizvoda i roba (trgovine i suvenirnice) i pružanja ugostiteljsko-turističkih usluga (hoteli, kampovi, restorani, mali parkovski objekti), prihoda od korištenja zaštićenih dijelova prirode, donacija pravnih i fizičkih osoba i dr. JUNPPJ gotovo sve svoje prihode trenutno ostvaruje iz prve tri navedene stavke, dok su ostali izvori zanemarivi u strukturi prihoda. Za ilustraciju, u 2017. godini, ukupni prihodi su iznosili okvirno 325 milijuna kuna, od čega preko 51 % od naknada, oko 39 % od pružanja ugostiteljsko-turističkih usluga, a oko 10 % od prodaje proizvoda i roba.

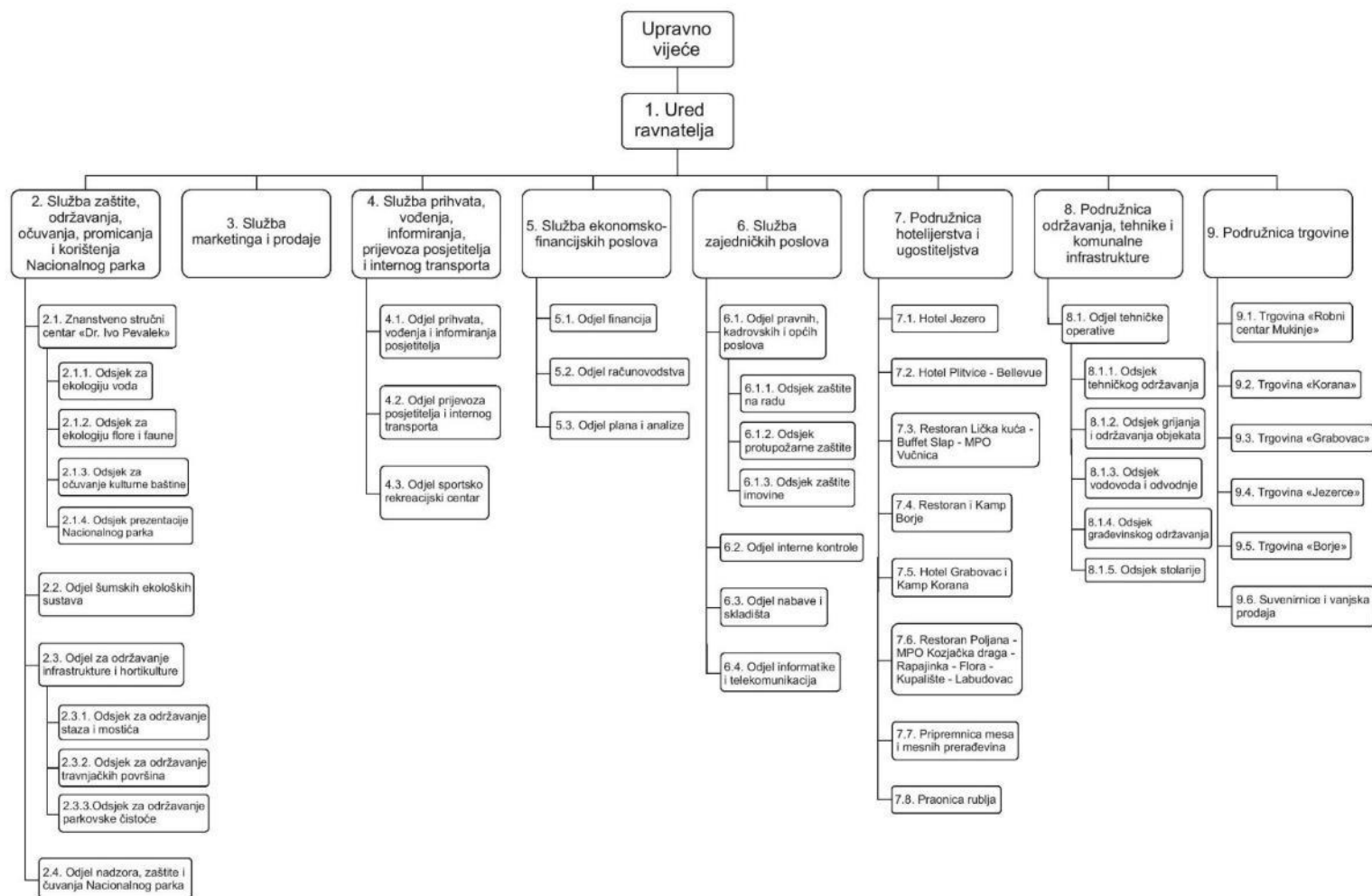
JUNPPJ već niz godina ostvaruje značajnu dobit, te je uspjela akumulirati sredstva koja joj omogućavaju i značajnije investicije s ciljem unapređenja upravljanja. Za ilustraciju, u 2017. je ostvarena dobit od okvirno 65 milijuna kuna, ili 20 % ukupnih prihoda, dok je stanje novčanih sredstava na kraju izvještajnog razdoblja iznosilo okvirno 226 milijuna kuna.

Sukladno članku 204. b Zakona o zaštiti prirode, tri posto prihoda ostvarenih od naplate svake prodane ulaznice JUNPPJ je obavezna uplatiti u državni proračun, a ako ostvaruje višak prihoda, obvezna je u državni proračun uplatiti dio tog viška iz prethodne proračunske godine, za koje namjena nije unaprijed utvrđena, a u iznosu do najviše 10 %.

Po osnovi Zakona o regionalnom razvoju, odnosno Odluke o visini naknade, načinu isplate kao i prihvatljivim troškovima za korištenje naknade zbog zaštićenih prirodnih područja, JU je obvezna dio prihoda od prodaje ulaznica (do maksimalno 6,5 % neto prihoda) isplaćivati jedinicama lokalne samouprave (JLS) na čijem području se nalazi, kao naknadu zbog zaštićenih prirodnih područja. JLS su dužne naknadu koristiti isključivo za troškove provedbe projekata zaštite okoliša i prirode, razvoja društvene infrastrukture te gospodarskog rasta i održivog razvoja. U 2017. god. JU je po ovoj osnovi isplatila okvirnih 8,5 milijuna kuna četirima JLS na čijem području se nalazi.

Godine 2018. Javna ustanova je zapošljavala ukupno oko 1100 zaposlenika, od čega okvirno 60 % na neodređeno, a oko 40 % na određeno vrijeme (sezonski). Najviše je zaposlenih bilo u Podružnici hotelijerstva i ugostiteljstva (53 %), zatim u Službi prihvata, vođenja, informiranja, prijevoza posjetitelja i internog transporta (16 %), Službi zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja (8 %) te Službi zajedničkih poslova (8 %).

Ustrojstvo JU prikazano je na slici 1.

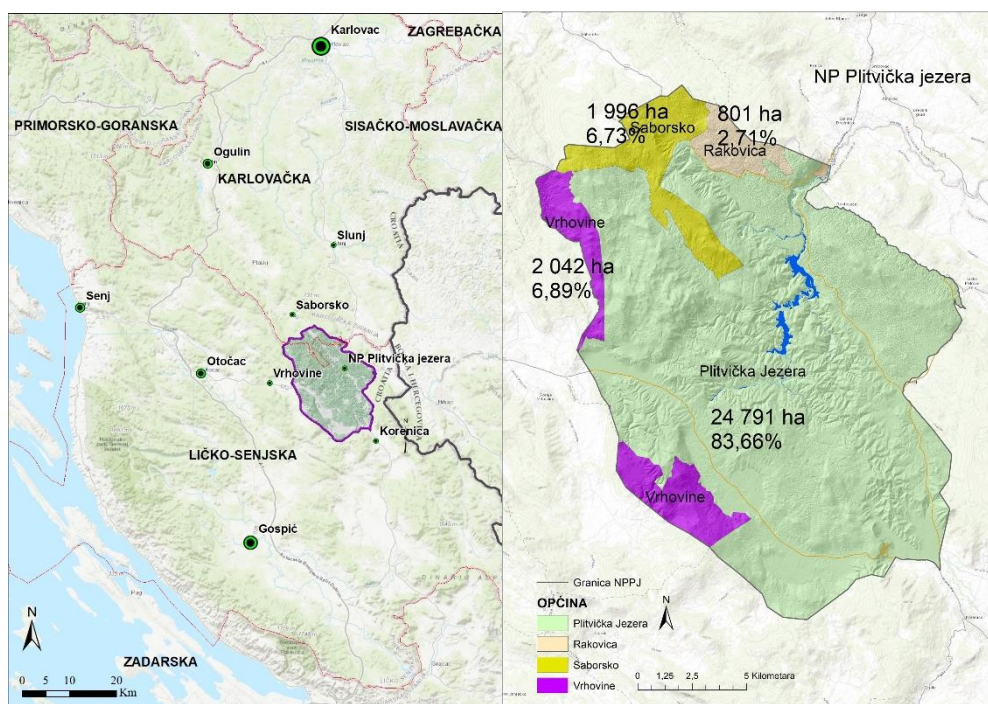
Slika 1. Shema unutarnjeg ustrojstva Javne ustanove Nacionalni park Plitvička jezera

2. OPIS PODRUČJA

2.1 Prostorni i administrativni položaj Parka te naseljenost

2.1.1 Prostorni i administrativni položaj Parka te prometna povezanost

NP Plitvička jezera smješten je (Slika 2) u Gorskoj Hrvatskoj, na granici Like, Kordunske zaravni i Ogulinsko-plašćanske udoline, između masiva Male Kapele na SZ i Ličke Plješevice na JI, na prosječnoj visini od 600 m n/v⁹. Administrativno se Park najvećim dijelom (91 %) nalazi na području općina Plitvička Jezera i Vrhovine, unutar Ličko-senjske županije, a manjim (9 %) dijelom na području općina Rakovica i Saborsko, unutar Karlovačke županije, u graničnom području RH prema BiH. Od 20 naselja koja se nalaze unutar Parka, njih 16 je u Općini Plitvička Jezera, dva u Općini Vrhovine, jedno u Općini Rakovica, a jedno u Općini Saborsko.

Slika 2. Prostorni i administrativni položaj NP Plitvička jezera

Površina Parka je 29.630 ha (296 km²) i obuhvaća cijelo područje sliva Plitvičkih jezera. Vodene površine Parka zauzimaju oko 1 % od ukupne površine. Ostatak Parka čine dominantno šumska područja (81 %), travnjačke površine (oko 15 %) te oko 3 % antropogenim utjecajem značajnije izmijenjene površine.

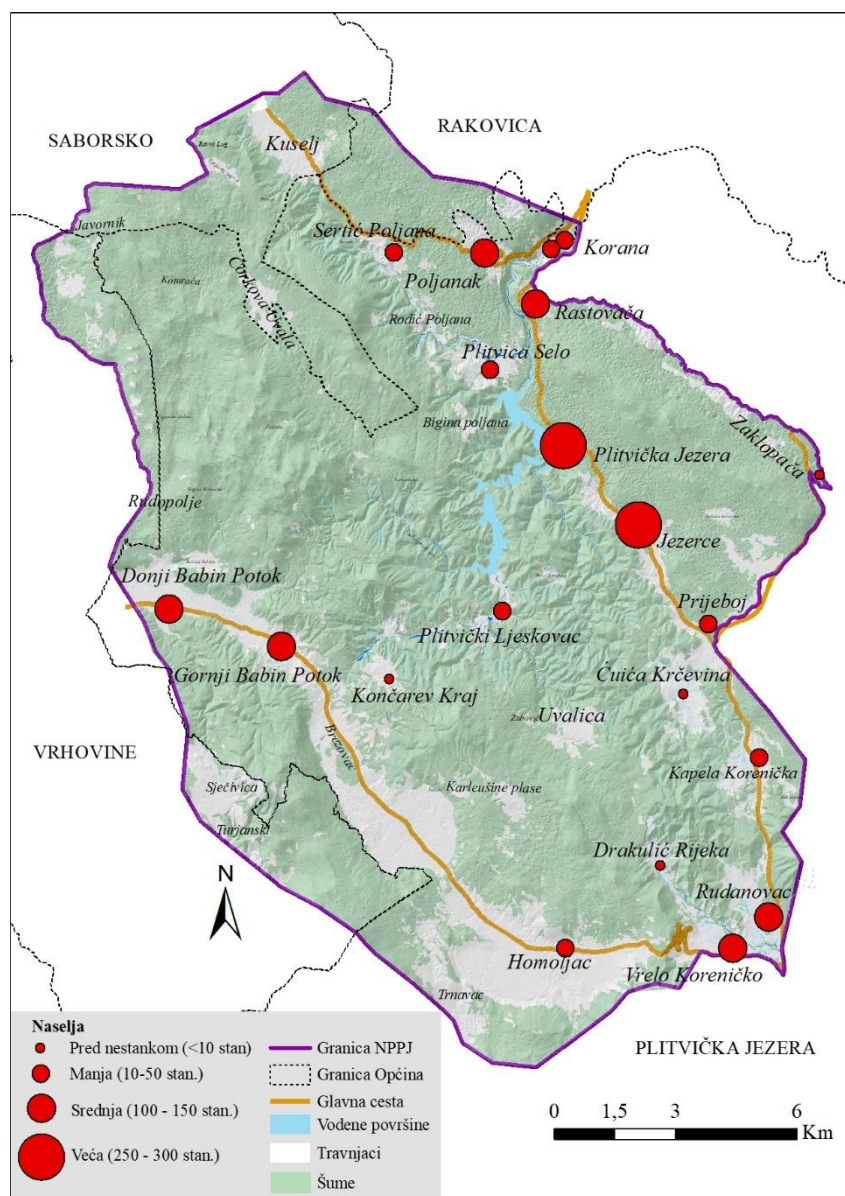
Šire okolno područje Parka koje je dostupno unutar okvirno 1 - 1,5 sati vožnje (Slika 2), koje uključuje cijelu Liku, Kordun, Ogulinsko-plašćansku udolinu, atraktivan je, izrazito raznolik, relativno rijetko naseljeni prirodni i ruralni krajobraz. U cijelom području ima svega nekoliko manjih urbanih središta (prema Popisu stanovništva 2011. među veća naselja spadaju: Korenica s 1.766 stanovnika; Slunj s 1.674; Otočac s 4.240 i Gospić s 6.575 stanovnika), a među ostalim naseljima, najveća nemaju više od nekoliko stotina stanovnika (npr., prema Popisu stanovništva 2011.: Rakovica s 310 stanovnika; Saborsko s 462 i Vrhovine s 465 stanovnika). Unutar područja su još dva nacionalna parka (NP Sjeverni Velebit i NP Paklenica), jedan park prirode i UNESCO Man and Biosphere područje (PP Velebit), te niz drugih zaštićenih prirodnih područja u drugim kategorijama (uključujući značajni

⁹ Najviši vrh Male Kapele je na području samog Parka – Seliški vrh na 1279 m n/v. U dijelu masiva Ličke Plješevice neposredno uz Park, najviši je vrh Gola Plješevica na 1646 m n/v.

krajobraz Baraćeve špilje, Pećinski park Grabovaču, geomorfološki spomenik prirode Cerovačke pećine te bukove šume na području NP Paklenica i NP Sjeverni Velebit upisane na UNESCO-v Popis svjetske baštine), a najveći dio područja je uključen u Natura 2000 ekološku mrežu. Područje ima bogatu povijest, tradiciju i kulturnu baštinu, te još uvijek prisutan tradicijski način života i djelatnosti.

Kroz Park prolazi glavna državna cesta (D429/D1) koja spaja kontinentalnu Hrvatsku i Dalmaciju, te manje prometne državne ceste D42, koja prostor povezuje prema sjeveru i Gorskom kotaru, i D52 koja je glavni pristupni pravac iz smjera sjevernog Jadrana (Senj, Otočac, Korenica), a obje prometnice su i glavni spojevi na autocestu A1 koja prolazi SZ od Parka. Zbog svog položaja i dobre prometne povezanosti, Park je lako dostupan i iz smjera Zagreba (138 km cestom D1) i iz velikog dijela obalnog prostora od Kvarnera do Dalmacije, koji se izgradnjom autoceste također približio na 2 - 3 sata vožnje automobilom (Senj 105 km; Rijeka 171 km; Rovinj 260 km; Zadar 133 km; Šibenik 187 km; Split 256 km). Park je udaljen 2 - 2,5 sata vožnje odličnim prometnicama, kroz raznolik i atraktivan krajobraz od 4 međunarodne zračne luke - Zagreb, Rijeka, Zadar i Split. Uz SZ granicu Parka prolazi trasa tzv. Ličke pruge – jedine željezničke poveznice kontinentalne Hrvatske s Dalmacijom.

2.1.2 Naselja na području Parka i demografska obilježja

Prema Popisu stanovništva iz 2011., u 20 naselja na području Parka (Slika 3). živjelo je ukupno 1.411 stanovnika, od čega 87 % u 2 veća i 6 srednjih naselja, a ostatak u 12 manjih naselja, među kojima ih je i nekoliko koja su pred nestankom.

Dodatnih 1.636 stanovnika živjelo je u naseljima koja dijelom svog administrativnog područja ulaze u Park, ali sama mjesta stanovanja su izvan Parka.

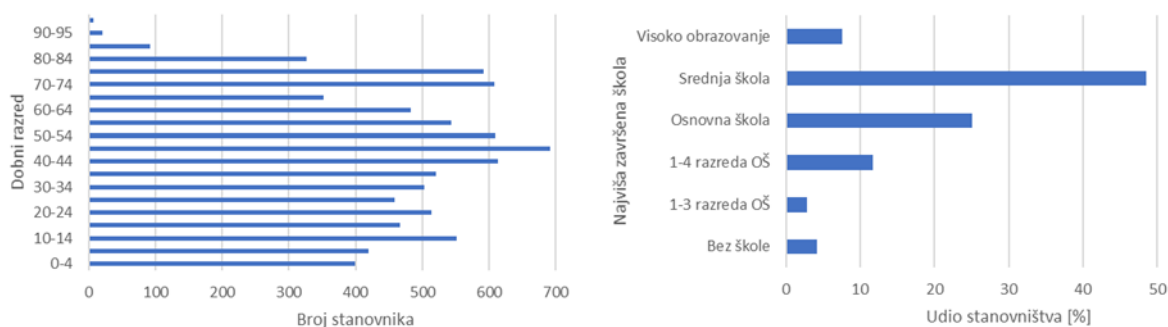
Ukupno je u 4 općine na čijem se području nalazi Park (Plitvička Jezera, Rakovica, Vrhovine i Saborsko) živjelo 8.773 stanovnika.

Slika 3. Naselja na području NP Plitvička jezera, prema Popisu stanovništva 2011.

Iako je u periodu između zadnja dva službena popisa (2001. – 2011.) broj stanovnika bio relativno stabilan, demografski trendovi su nepovoljni, sa starim stanovništvom (Slika 4.) koje postaje sve starije¹⁰, s negativnim prirodnim prirastom i iseljavanjem mlađeg dijela populacije, sa sve više samačkih i kućanstava s manjim brojem članova.

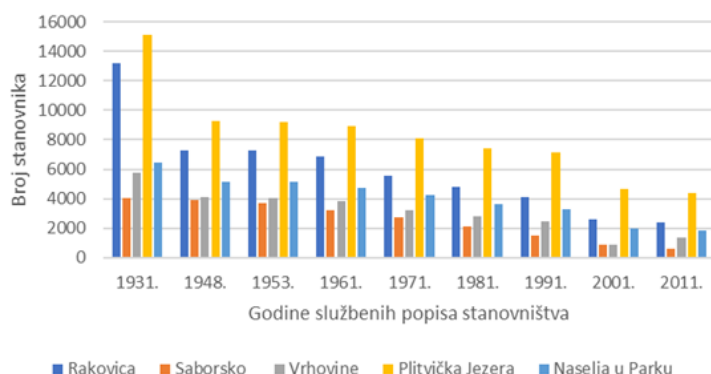
Stanje se reflektira i u podacima o korištenju stanova na području Parka. Prema Popisu stanovništva iz 2011., od ukupno 1 018 registriranih stanova na području Parka, samo njih 480 je stalno nastanjeno, dok ih je 336 nastanjeno tek privremeno, 66 se koriste kao vikendice, a 136 ih je napušteno.

Nepovoljno demografsko stanje reflektira se i u obrazovnoj strukturi stanovništva (Slika 4.).

Slika 4. Stanovništvo 4 JLS na čijem području se nalazi Park po starosti (lijevo), udio stanovništva starog 15 i više godina prema najvišoj završenoj školi (prema Popisu stanovništva 2011.)

Ne radi se pri tome o nekom kratkoročnom ili recentnom trendu. U sve 4 općine na čijem je području Park, trenutno živi četvrtina ili manje stanovnika u odnosu na maksimalni broj stanovnika koji je područje imalo pred nepunih 100 godina (Slika 5)!

Slika 5. Promjena broja stanovnika u 4 općine na čijem se području nalazi Park i naseljima u Parku

Šire područje Parka pogođeno je dugoročnim izrazito negativnim demografskim trendovima. Osim što su dva zadnja rata uzrokovala demografske šokove (svaki put s gubitkom od po preko 1/3 stanovnika), i period između ratova pokazuje pad broja stanovnika stopom od preko 10 % između dva popisa. Slični trendovi vrijede i za cijelu Liku, koja je oko 1900. godine imala oko 200.000 stanovnika, a danas oko 50.000. Okvirno isti postotak smanjenja stanovništva vrijedi i kumulativno za naselja unutar Parka.

¹⁰ Prema Popisu stanovništva iz 2011., udio stanovništva starijeg od 65 godina na području Parka je 23 %, a mlađeg od 15 godina oko 15 %. Prema Popisu iz 1991., ti udjeli su bili 14 % i 18 %.

2.1.3 Vlasništvo i prava korištenja zemljišta

Nisu raspoloživi točni podaci o udjelu privatnog vlasništva nad parcelama unutar Parka, no kako se iz dugogodišnje upravljačke prakse zna da su šumska područja gotovo u cijelosti¹¹ u državnom vlasništvu, a u privatnom vlasništvu većina (oko 90 %) travnjačkih površina, kao i područja naselja i poljoprivredno zemljište uz njih, može se okvirno procijeniti da je u privatnom vlasništvu nešto manje od 20 % površine Parka.

JU je u razdoblju od 2015. do 2018. godine kupovala nekretnine unutar granica Parka od privatnih vlasnika. Ukupno je za ovu aktivnost u 4 godine utrošeno 16 milijuna kuna, a kupovano je građevinsko, poljoprivredno zemljište (livade, oranice, travnjaci) i šume. Velika većina otkupljenog zemljišta odnosi se na poljoprivredno zemljište, manji dio na šume, a najmanji je udio građevinskog zemljišta. Poljoprivredno zemljište i šume kupovani su radi aktivnog upravljanja nad zaštićenim staništima, a građevinsko zemljište kako bi se smanjio intenzitet gradnje u Parku.

¹¹ Oko 200 ha šuma je u privatnom vlasništvu, što je manje od 1 % šumskog područja Parka.

2.2 Prirodna obilježja

2.2.1 Klima i klimatske varijacije

U Parku prevladava umjereno topla vlažna klima s toplim ljetom (prema Köppenovoj klasifikaciji to je klimatski podtip Cfb), dok samo područja iznad 1200 m n/v imaju vlažnu snježno-šumsku klimu (prema Köppenovoj klasifikaciji to je klimatski podtip Df).

Proljetna razdoblja počinju relativno kasno, hladna su, kišovita i s temperaturama uglavnom nižim od 8 °C. Ljeta su topla, sa svježim jutrima. Jeseni su relativno kratke i s prosječnom temperaturom zraka od oko 13 °C. Zime počinju rano, u studenom, a prosječno je najhladniji siječanj. Srednje mjesečne temperature zraka pokazuju prilično ujednačenu sezonsku raspodjelu s hladnim zimama (-0,5 °C u prosincu) i toplim ljetima (+18,6 °C u srpnju). Srednja godišnja temperatura zraka je 9,4 °C.

Srednja mjesečna količina padalina ne pokazuje tako jasnu sezonsku raspodjelu. Mjesečne padaline uobičajeno nisu veće od 300 L m⁻², a u prosjeku su oko 130 L m⁻². Izmjerene količine padalina kreću se između 1148 i 2113 mm, a vrijednost srednjih godišnjih padalina je 1592 ± 371 mm što pokazuje visok stupanj promjenljivosti padalina. Zimi su padaline uglavnom u obliku snijega.

Na području Parka prevladava kontinentalni utjecaj na strujanje zračnih masa, otprilike 27 % vremena vjetrovi pušu iz smjera sjeveroistoka i to pretežito zimi i u proljeće, a povremeni utjecaj Mediterana očituje se u vjetru iz smjera jugozapada, uglavnom ljeti. Razdoblja bez ikakvog vjetra su rijetka (3,17 %).

Razlike u vlažnosti zraka za pojedine godine su vrlo male. Raspored vrijednosti srednje relativne vlažnosti zraka za dulje razdoblje pokazuje niže vrijednosti za razdoblje od proljeća do ljeta (65 - 67 %), a visoke zimi (86 %). Srednja godišnja relativna vlažnost zraka je 77,5 %.

Na području Parka ne postoji sustavno praćenje temperature zraka prije 1980. godine, što je relativno kratak period za donošenje konkretnih zaključaka o utjecaju globalnog zatopljenja na ekosustave Plitvičkih jezera. No ipak, u periodu od 1986. do 2014. godine uočen je trend porasta temperatura zraka od prosječno 0,06 °C godišnje, što je u skladu s globalnim trendovima, te prateći trend porasta temperatura površinskih voda od prosječno 0,04 – 0,06 °C godišnje za izvorišta te 0,1 – 0,25 °C za jezerski sustav.

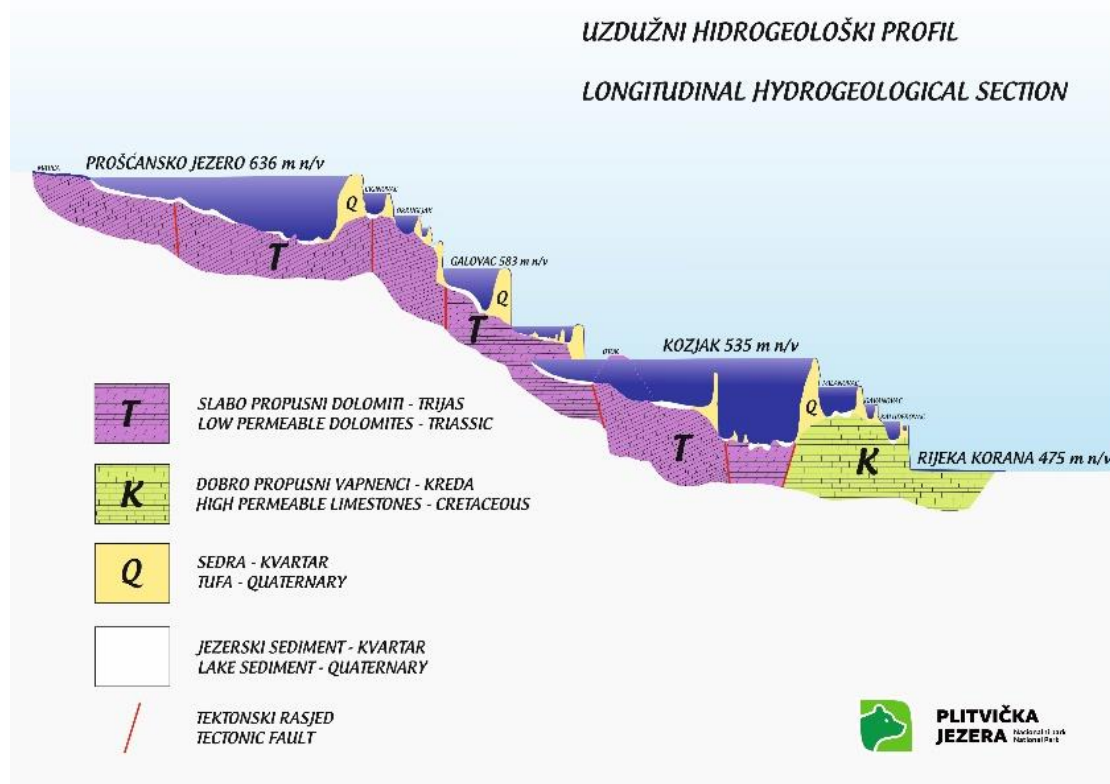
2.2.2 Geologija i geomorfologija

Geološke i hidrogeološke značajke

Područje Parka dio je Dinarskog krškog područja te pripada jednoj od najdojmljivijih krških cjelina u svijetu, sa specifičnim geološkim, geomorfološkim i hidrološkim osobinama.

Na području Parka prevladavaju mezozojski vapnenci s ulošcima dolomita, ali i sami dolomiti. Odnos slabije propusnih ili vododrživih dolomita prema okršnim i vodopropusnim jurskim i krednim naslagama vapnenačkog sastava uvjetovao je današnji izgled čitavog prostora. Specifične hidrogeološke osobine stijena omogućile su zadržavanje vode na dolomitnim stijenama trijasko starosti (Gornja jezera), ali i kanjonsko urezivanje u vapnenačke naslage kredne starosti (Donja jezera i kanjon Korane).

Gornja jezera čini 12 prostorno i volumenom dominantnih jezera, formiranih na dolomitima, prostranijih i razvedenijih te blažih obala u odnosu na Donja jezera. Među njima se nalaze i 2 najveća jezera: Kozjak i Prošćansko jezero. Preostala 4 jezera čine Donja jezera, formirana u vapnenačkom kanjonu sa strmim obalama.

Slika 6. Uzdužni hidrogeološki profil. Izradila JUNPPJ (prema originalu Božičević, 1994.).

Ujezerivanje vode omogućile su sedrene barijere (Slika 6). Pogodni uvjeti za taloženje i rast sedre te zadržavanje jezera nastupili su zadnji puta početkom holocena što ukazuje da su današnja jezera vrlo mlad kompleks.

Nadzemne i podzemne krške forme

Krški reljef prvenstveno se veže uz karbonatne stijene (vapnence i dolomite) zbog njihove izrazite podločnosti kemijskom i mehaničkom trošenju kao i utjecaju tektonike (rasjedi, bore, pukotine i dr.). Upravo je specifična geološka građa terena u kojoj dominiraju karbonatne stijene, pretežito okršeni vapnenci i slabije okršeni dolomiti, odlučujuća za formiranje specifične krške morfologije ovoga prostora. Voda obogaćena ugljikovim dioksidom prodire kroz pukotine karbonatne podloge pri tome je otapajući i stvarajući različite površinske (krška polja, vrtače, kukovi, tornjevi, stupovi, škrape i kamenice) i podzemne (jame, špilje, kaverne) krške forme.

Najzastupljenije površinske krške forme na području Parka su vrtače kojih je registrirano oko 8000. One su za krš tipične i reprezentativne geomorfološke pojave jer njihovo postojanje ukazuje na procese okršavanja, otapanja stijena kao i na položaje rasjednih zona što na koncu znači moguću povezanost s aktivnim krškim kanalima kao i na zonu pojačane infiltracije u podzemlje.

Na području Parka nema krških polja ali zato postoji nekoliko krških zaravni (Brezovac i Homoljačko polje), koje su značajne za interpretaciju hidrogeoloških odnosa u slivu Plitvičkih jezera.

U Parku i njegovom rubnom području (do 500 m izvan granica) zabilježeno je 114 speleoloških objekata. Među njima prevladavaju jame (72 %), dok ostatak (28 %) čine špiljski tj. pretežito horizontalni objekti. Većina (80 %) ih je manjih dimenzija (plići i kraći od 50 m), a zastupljeni su (20 %) i srednje veliki speleološki objekti (dubina ili duljina objekta kreću se u granicama od 50 do 500 m). Izrazito veliki speleološki objekti, čija bi dubina ili duljina prelazila 500 m, do sad nisu poznati. Ukupna duljina istraženih objekata je 1664 m, a dubina 2251 m.

U morfološkom smislu najznačajniji su objekti jama Čudinka (-203 m) i jama na Vršiću (-154 m, duljine 110 m). Čudinka je zanimljiva je i po tome što se cijeli objekt sastoji od samo jednog vertikalnog kanala, a jama je dugo vremena bila jedna od najdubljih poznatih u Hrvatskoj. Pored navedenih jama, dimenzijama se izdvajaju i špilje u području jezera: Mračna špilja (160 m), Golubnjača (kanjon Korane, 145 m) i Špilja vile Jezerkinje (104 m), te

Golubnjača (Homoljačko polje, 153 m). Špilja vile Jezerkinje, Šupljara i Golubnjača (kanjon Korane) dodatno su zaštićene kategorijom geomorfološkog spomenika prirode, još 1964. godine. Isto tako treba napomenuti da su Ledenica u Čudinoj uvali, Rodića špilja, Šupljara špilja, Baričeve špilje, Vila jezerkinja, Mračnjača i Modra špilja ciljno stanište 8310 (Špilje i jame zatvorene za javnost).

U Rodića pećini kod Sertić Poljane, Mračnoj špilji kod Donjih jezera te u Baričevim špiljama pronađene su kosti špiljskog medvjeda, pa se ovi lokaliteti mogu smatrati paleontološki značajnim.

Posljednja sustavna istraživanja speleoloških objekata na području Parka provedena su šezdesetih godina prošlog stoljeća te se smatra da će se broj poznatih objekata znatno povećati daljnjim istraživanjima.

Dinamika nastanka sedrenih barijera je takva da unutar barijera nastaju špilje. Najpoznatiji primjer su brojne sedrene šupljine, polupećine i pećine starosti od 300 - 1600 godina, unutar 100 m široke Labudovačke sedrene barijere nazvane zajedničkim imenom Špiljski vrt. Ispod samog Labudovačkog slapa nalazi se Janečkova pećina duga više od 50 m.

Slika 7. Špiljski vrt, Labudovačka barijera. Arhiva JUNPPJ.

Sedrene barijere i jezerski sediment

Proces stvaranja sedre na području Plitvičkih jezera seže u daleku geološku prošlost. Sedra nastaje samo u uvjetima tople i vlažne klime slične današnjoj (i danas se sedra brže taloži ljeti, nego zimi). Procjenjuje se da je starost aktivnih sedrenih barijera u današnjim vodotocima između 6.000 i 7.000 godina, a nastale su poslije zadnjeg ledenog doba. Međutim, u bokovima današnjih tokova, posebno izvorišnog dijela jezera, pronađene su paleobarijere na višim nadmorskim visinama, čija je starost procijenjena na 90.000 - 130.000 godina, te na 250.000 - 300.000 godina.

Svaka barijera ima svoju dinamiku, jedne rastu brže, a druge sporije. Novijim analizama, primjenom hidroloških metoda, izračunato je kako je godišnja brzina rasta izlazne barijere jezera Kozjak oko 5,6 mm dok je kod Proščanskog jezera brzina oko tri puta veća.

Slika 8. Potopljena sedrena barijera na jezeru Kozjak. Arhiva JUNPPJ NPPJ.

Nizvodne barijere ponekad nadvisuju uzvodne koje se pritom potapaju, a iz dva jezera nastaje jedno. Najbolji primjer ovakve dinamike vidljiv je u jezeru Kozjak u kojem se na dubini od oko 6 m ispod razine vode nalazi potopljena sedrena barijera koja je nekada dijelila ovo jezero u dva odvojena. Potopljena sedrena barijera, širine oko 300 m i visine oko 40 m rasla je sporije od sedrene barijere na izlazu iz jezera Kozjak što je dovelo do postupnog povišenja vodostaja u nizvodnijem jezeru i na koncu, prije oko 400 godina, do potapanja uzvodne barijere i formiranja jednog jezera (Slika 8).

Analize starosti aktivnih barijera kao i analize jezerskog sedimenta pokazale su kako je prosječna godišnja brzina taloženja jezerskog sedimenta i do 17 puta manja od brzine rasta sedrenih barijera što dovodi i do porasta vodostaja jezera.

2.2.3 Proces osedranja

„Plitvička jezera su zbog djelovanja sedrotvoraca izraziti biodinamički sistem i samo u progresivnom stanju toa biodinamičkog sistema leži budućnost Plitvičkih jezera kakvu svi želimo.“ (Ivo Pevalek)

Biodinamički, neprekinuti proces osedranja kojim nastaju i rastu sedrene barijere odgovoran je za ujezerivanje vode i formiranje kaskadnog jezerskog sustava. Upravo zbog ovog ekološkog procesa, koji uvjetuje postanak jezera, slapova i iznimnu ljepotu krajobraza, područje Plitvičkih jezera proglašeno je najprije nacionalnim parkom, a zatim dobilo i međunarodni oblik priznanja i zaštite uvrštavanjem na UNESCO-ov Popis svjetske baštine.

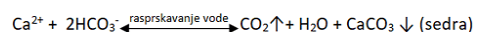

Sedra je šupljikava, porozna stijena koja nastaje taloženjem u vodi otopljenog kalcijevog karbonata uz pomoć bakterija, algi i mahovina (Slika 9).

Slika 9. Detalj sedrene barijere. Arhiva JUNPPJ.

Mehanizam procesa osedranja je iznimno kompleksan i do danas nije u potpunosti razjašnjen. No sigurno je da su vode Plitvičkih jezera prezasićene otopljenim kalcijevim karbonatom (u obliku kalcijevog bikarbonata) te da iz takve mineralizirane vode, na brzacima i osobito na sedrenim barijerama, dolazi do izlučivanja kalcijevog karbonata (kalcita) u obliku sitnih kristala koji se talože.

Osnovna kemijska formula taloženja sedre:

Brojna znanstvena istraživanja na Plitvičkim jezerima dokazala su da je proces taloženja sedre rezultat međudjelovanja fizikalno-kemijskih i biogenih procesa u vodi, odnosno da su procesi taloženja jezerskog sedimenta i sedre na barijerama i anorganski i bioinducirani.

Tri glavna kemijska uvjeta koja moraju biti zadovoljena su:

1. prezasićenost vode kalcijevim karbonatom, odnosno indeks zasićenja (I_{zas}) > 3 (na mjestima gdje je osedranje vrlo izrazito, I_{zas} = 5 do 7),
2. pH vrijednost vode mora biti iznad 8,0 (u tokovima s intenzivnim osedranjem pH se kreće od 8,2 do 8,4, dok npr. na izvorima gdje je pH oko 7,5 ne dolazi do procesa osedranja),
3. koncentracija otopljene organske tvari u vodi mora biti niža od 10 mg L⁻¹ ugljika (prisutnost već malih količina otopljene organske tvari u vodama znatno inhibira proces nukleacije kristala kalcita i time sprječava njegovo taloženje).

Biogeni element procesa osedranja osiguravaju tzv. sedrotvorne mahovine koje rastu na barijerama, te na njima razvijene modrozelenelene alge (*Cyanobacteria*), alge kremenjašice (*Diatomeae*) i drugi mikroorganizmi. Ovi mikroorganizmi izlučuju ljepljive tvari koje pospješuju proces stvaranja početnih kristalića kalcita oko kojih se dalje taloži kalcijev karbonat i nakupljaju ljušturice i skeleti mikroorganizama, što sve zajedno dovodi do nastanka makrostrukture

Najznačajnije sedrotvorne mahovine Plitvičkih jezera:
Palustriella commutata
 (*Cratoneuron commutatum*),
Ptychostomum pseudotriquetrum
 (*Bryum pseudotriquetrum*),
Eucladium verticillatum

sedre. Zato se često u sedrenim naslagama i sedimentu jezera nalaze inkrustacije mahovina, algi, bakterija i drugih organskih tvari.

Na oblik sedre prvenstveno utječu sedrotvorne mahovine, ali i drugi mikro i makrofiti, ličinke kukaca i drugi beskralježnjaci na barijerama. Najčešća mahovina, koja prekriva strme i okomite sedrene barijere te sudjeluje u stvaranju sedre „kratoneuronskog tipa“ je *Palustriella commutata*. Ona brzo „okamenjuje“, a izgled mahovine ostaje dobro očuvan u sedri. Na položenijim mjestima s više horizontalnim smjerom vode, sedrotvorna mahovina, *Ptychostomum pseudotriquetrum* stvara sedru „brijumskog tipa“. Ovaj tip sedre sporije „okamenjuje“ od kratoneuronskog, a morfologija samih mahovina ostaje manje sačuvana. Iako na ovaj način dolazi do osedranja donjih dijelova mahovina, one i dalje nastavljaju rasti omogućavajući neprestano odvijanje procesa osedranja i rasta barijera.

Akademik Ivo Pevalek još 1938. godine piše o morfološkim oblicima sedre kao što su zastori, žljebovi, cijevi itd. te navodi dva osnovna biološka tipa sedre: kratoneuronsku sedru (od mahovine *Cratoneuron commutatum*) i brijumsku sedru (od mahovine *Bryum pseudotriquetrum*).

Ono što treba naglasiti pri rastu sedre i pregrađivanju jezera je činjenica da svaka sedrena barijera ujezero vodu iza sebe i pročisti ju od naplavnog materijala, koji u jezero može ući brojnim izravnim dotocima iz jezerskog sliva. To prirodno filtriranje i pročišćavanje vode omogućava uvjete za rast i razvoj nizvodnih sedrenih barijera. Naplavni materijal ostaje u najvišim jezerima, koja u konačnici mogu s njim biti i djelomično zatrpana. S vremenom, na ovaj način rijeka se pregrađuje i pretvara u kaskadni, jezerski sustav.

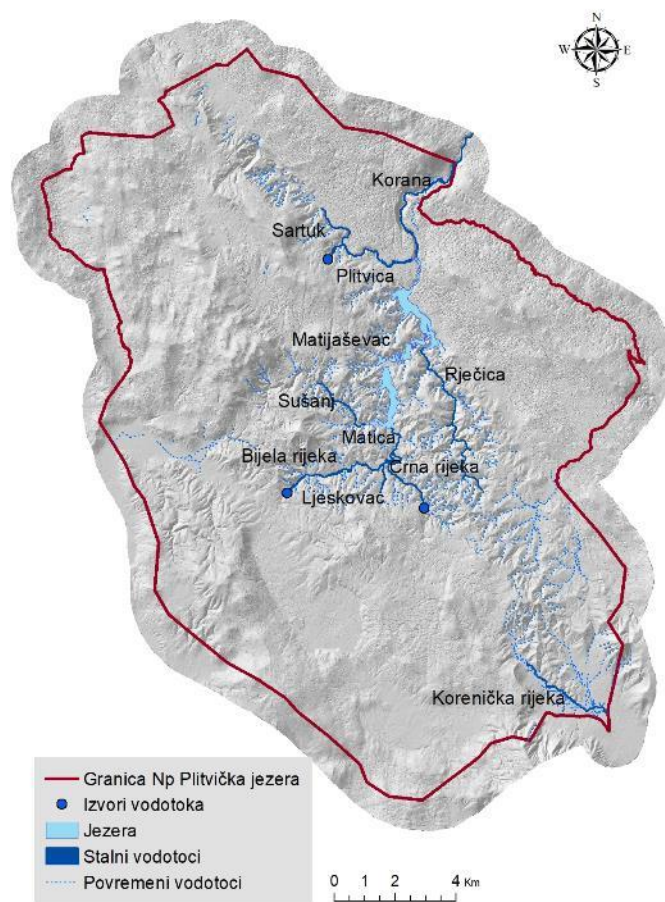
Ovaj živi jezerski sustav podložen je stalnim promjenama, kroz prošlost i danas, najviše zahvaljujući dinamici rasta i erozije sedrenih barijera. U hidrološkim uvjetima visokih voda s jakim protocima nije neuobičajena pojava pucanja i odlamanja manjih pa čak i većih dijelova krhkih sedrenih barijera što može uzrokovati promjene vodnog toka i morfologije jezera i sedrenih barijera (Slika 10).

Slika 10. Odlomljena sedrena barijera uz Milino jezero (lijevo), u jezeru Ciginovac (desno). Arhiva JUNPPJ.

2.2.4 Hidrologija

Plitvička jezera pripadaju slivu rijeke Dunava odnosno crnomorskom slivu, u graničnom području prema slivu Jadranskog mora, s razvodnicom koja prolazi Parkom u području Babinog potoka. Prema trenutnim spoznajama, cijeli sliv Plitvičkih jezera je unutar granica Parka, uz izuzetak manjih površina u planinskom području Male Kapele i području između Kuselja i Saborskog. Oko 1/3 Parka pripada drugim slivovima, uključujući sliv Koreničkog polja (oko 12 % Parka), sliv rijeke Gacke (oko 9 %), sliv Ličke Jasenice (oko 9 %), sliv ponorne zone u Prijeboju (oko 4 %), te neposrednom slivu rijeke Korane (Slika 11).

Slika 11. Hidrološka karta područja NPPJ. Izradila JUNPPJ.

Površinske vode zauzimaju oko 1 % površine Parka s ukupnim volumenom od 22,95 milijuna m³ vode. Najistaknutije površinske vodene pojave u NP Plitvička jezera su kaskadno formirana jezera različitih veličina, nastala biodinamičkim procesom rasta sedrenih barijera koje su prvotnu riječnu dolinu pregradile i omogućile stvaranje jezera. Rastom sedrenih barijera povisuje se vodostaj i mijenja volumen vode u jezerima. 16 većih, imenovanih, i veći broj manjih neimenovanih jezera, odvojenih sedrenim barijerama, spojeno je u jedinstveni vodni sustav nizom slapova među jezerima (Slika 12).

Slika 12. Šesnaest plitvičkih jezera i glavne pritoke. Izradila JUNPPJ.

Jezerski sustav dijelimo na Gornja (Okvir 1) i Donja jezera (Okvir 2). Među Gornjim jezerima su i dva najveća jezera, Kozjak i Prošćansko jezero, koja zajedno nose čak 89 % ukupnog volumena vode u Parku.

Hidrološki prinosi vode u sustav Plitvičkih jezera su direktne padaline, vodotoci i drugi dotoci iz neposrednog sliva, a gubici evaporacija, otjecanje rijekom Koranom i crpljenje vode za vodoopskrbu. Voda protječe kroz jezera uz relativno kratko zadržavanje. I prosječno vrijeme zadržavanja vode u podzemlju je relativno kratko (1,5 - 2,3 godine), a brzine podzemnih tokova relativno velike ($2,1 - 10,7 \text{ cm s}^{-1}$ između Brezovačkog i Homoljačkog polja i izvora Crne rijeke), što je pokazatelj malih mogućnosti zadržavanja vode u krškom podzemlju, kao i visoke prirodne ranjivosti velikog dijela sliva.

Najznačajniji stalni krški izvori koji formiraju površinske tokove na području Nacionalnog parka su izvor Crne rijeke, izvor Bijele rijeke te izvor potoka Plitvica. Vodotoci Rječica i Sušanj kao stalni veći vodotoci utječu u jezera, ali ne započinju izdašnim krškim izvorima već su vezani za dreniranje slabije propusnih dijelova terena. Osim ovih vodotoka postoji i veći broj manjih stalnih i povremenih vodotoka koji svojom vodom izravno ili neizravno napajaju jezera i rijeku Koranu (Slika 11 i Slika 12).

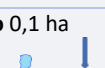
Za Gornja i Donja jezera glavni izvori vode su Crna rijeka i Bijela rijeka ($500 - 600 \text{ L s}^{-1}$ vode u sušnim razdobljima, a preko 10.000 L s^{-1} u kišnim). Izvor Crne rijeke nalazi se u podnožju brda Kik sjeverno od naselja Uvalica i predstavlja najveći izvor na području Plitvičkih jezera. Crna rijeka nikada ne presuši i u vrijeme sušnih razdoblja daje najveći dio vode u jezerski sustav. Izvor Bijele rijeke nalazi se na području Končarevog Kraja (Čudin klanac), gdje voda izvire u rubu doline na više mjesta, dosta raspršeno i bez velike snage, a u izuzetno sušnim uvjetima dio toka presuši (2011./2012.). Vode Crne i Bijele rijeke spajaju se u mjestu Plitvički Ljeskovac i formiraju vodotok Maticu koja se nakon toka dugog oko 1,5 km ulijeva u Prošćansko jezero.

Prošćansko jezero je drugo po veličini u sustavu jezera. U jezero se na području Liman drage ulijeva manji vodotok Sušanj. Porastom temperature, u toplijem dijelu godine, dolazi do pojave termokline i stratifikacije jezera, odnosno razdvajanja slojeva vode po dubini uslijed različitih temperatura i gustoća. U ovakvom stanju nema miješanja vode po dubini i pokretan je samo gornji površinski sloj vode iznad termokline. U kasnu jesen i rano proljeće dolazi do izotermije, izjednačavanja temperature po dubini, i potpunog miješanja jezerske vode pa kažemo da se radi o dimiktičkom jezeru.

Voda se iz Prošćanskog jezera prelijeva preko Labudovačke barijere u sustav Gornjih jezera sve do slapova Burgeta preko kojih se ulijeva u jezero Kozjak.

Jezero Kozjak je najveće i najdublje jezero u sustavu Plitvičkih jezera u koje se, osim vode iz sustava Gornjih jezera, izravno ulijevaju i vode vodotoka Rječica te

Okvir 1. Gornja jezera

Kozjak 82 ha		47 m
Prošćansko jezero 68 ha		38 m
Galovac 12 ha		24 m
Gradinsko jezero 8 ha		10 m
Ciginovac 7 ha		11 m
Okrugljak 4 ha		13 m
Veliko jezero 2 ha		7 m
Malo jezero 1 ha		9,5 m
Batinovac 1 ha		5 m
Burgeti 1 ha		5 m
Vir 0,6 ha		4 m
Milino jezero 0,1 ha		1 m

Okvir 2. Donja jezera

Milanovac 3 ha	18 m
Kaluđerovac 2 ha	14 m
Gavanovac 0,9 ha	10 m
Novakovića brod 0,3 ha	4,5 m

nekoliko manjih povremenih vodotoka. U jezeru Kozjak se, isto kao i u Prošćanskom, javlja termička stratifikacija i dvostruka izotermija. Jedino je jezero u sustavu na kojem je dopuštena plovidba elektrobrodova unutar sustava posjećivanja, a voda iz jezera se koristi i za vodoopskrbu.

Preko izlazne barijere Kozjačkih mostova voda se ulijeva u Donja jezera sve do posljednjeg jezera, Novakovića broda. Na izlazu iz jezera Kozjak zabilježeni su prvi manji gubici vode od poniranja u krško podzemlje.

Vodotok Plitvica utječe u sustav jezera preko 78 m visokog Velikog slapa, jednog od najatraktivnijih mjesta u Parku. Izvor potoka Plitvica nalazi se u blizini zaseoka Rodić Poljana i nikada ne presuši (protok varira od $0,3 \text{ m}^3 \text{ s}^{-1}$ u ljetnim sušnim razdobljima do $6 \text{ m}^3 \text{ s}^{-1}$ u kišnim), a nakon kraćeg toka prima vodu i iz potoka Sartuk (Slika 11). Zbog izraženog poniranja vode u krško podzemlje na dijelu potoka Plitvica nizvodno od lokaliteta Hajdukovića mlin, do Velikog slapa dođe 35 % dotoka sa izvora Plitvica i vodotoka Sartuk.

U podnožju izlazne barijere Novakovića Brod (Sastavci) spaja se voda iz jezerskog sustava s vodom potoka Plitvica tvoreći rijeku Koranu, koja se nakon 134 km dugog toka ulijeva u Kupu kod Karlovca i pripada crnomorskom slivu. Nizvodno od Sastavaka poniranje vode u krško podzemlje postaje puno izraženije, pa u ljetnim sušnim razdobljima rijeka Korana već na području Parka ostaje bez vode.

Hidrološkom analizom Plitvičkih jezera utvrđeno je da za razdoblje 1952. - 1991. postoji generalni trend smanjenja količina vode koja protječe sustavom Plitvičkih jezera. Zabilježeni trend smanjivanja srednjih godišnjih protoka je i opća značajka vodnih resursa na cjelokupnom prostoru hrvatskog krša, ali trend opadanja protoka na području Plitvičkih jezera je najveći. Ova pojava uzrokovana je generalno prisutnim trendovima povećanja srednjih godišnjih temperatura zraka i smanjenja oborina. S druge strane u navedenom razdoblju zabilježen je rast vodostaja na jezerima Kozjak i Prošćansko zbog stalnog rasta sedrenih barijera.

Analize recentnog perioda, za razdoblje 2000. - 2011. godine, pokazale su da je nastavljen trend opadanja protoka kroz jezero Kozjak i u pritocima Prošćanskog jezera, dok za trendove hoda srednjih godišnjih vodostaja postoje oprečni zaključci i potrebno ih je dodatno analizirati.

2.2.5 Flora i staništa

Iznimna raznolikost flore i staništa Parka te zastupljenost endema te ugroženih i strogo zaštićenih vrsta koje uživaju zaštitu međunarodnih konvencija, svrstava Park u floristički vrijedno područje, kako na nacionalnoj, tako i na svjetskoj razini. Takvo bogatstvo vrsta i staništa posljedica je uzajamnog djelovanja raznih čimbenika poput geografskog smještaja i položaja Parka, geoloških, geomorfoloških, hidroloških i klimatskih obilježja i ekoloških procesa te utjecaja čovjeka.

Nacionalni park Plitvička jezera dio je Botanički važnog područja (IPA - Important Plant Area) kao područje koje pokazuje izvanredno botaničko bogatstvo, sadržava izniman sastav rijetkih, ugroženih i endemičnih svojta te vegetacije visokog botaničkog značenja. IPA područje nešto je veće od samog Nacionalnog parka te obuhvaća i sjeverozapadni dio Ličke Plješivice i područje od Vrela Koreničkog do Bjelopolja na jugoistoku. Temeljem navedenih vrijednosti važno je i Natura 2000 područje.

FLORA

Na području Parka zabilježeno je preko 1400 vaskularnih biljnih vrsta i podvrsta što predstavlja čak 30 % svih biljnih vrsta zabilježenih u Hrvatskoj. Na relativno malom prostoru susreću se vrste različite rasprostranjenosti i flornih elemenata (kao što su mediteranski, mediteransko-atlantski, ilirski, balkanski, karpatski, euroazijski, cirkumpolarni, borealni i dr.).

Udio endema u flori Parka nije visok (oko 1,7 %), ali niti zanemariv, obzirom na zastupljenost niza zanimljivih vrsta kao što su livadni procjepak *Chouardia litardierei*, hrvatski karanfil *Dianthus giganteus* D'Urv ssp. *croaticus*, krški kukurijek *Helleborus multifidus*, ružičasta rusomača *Chardamine chelidonia* i dr.

Udio strogo zaštićenih vrsta i podvrsta u flori Parka je velik (oko 5 %), a značajna je i zastupljenost velikog broja orhideja (preko 60 svojti), koje su kao skupina danas rijetke i ugrožene na svjetskoj razini. Karakteristične vrste su ciljne, prioritetne, strogo zaštićene i indikatorske.

Područje Parka zanimljivo je i po velikoj raznolikosti mahovina s 207 zabilježenih vrsta nađenih na kopnenim staništima.

Područje Parka kao dio ekološke mreže značajno je za 7 ciljnih vrsta, 4 vaskularne biljke: puzavi celer *Apium repens*, gospina papučica *Cypripedium calceolus*, livadni procjepak *Chouardia litardierei* i sibirski jezičnjača *Ligularia sibirica* i 3 vrste mahovina: *Drepanocladus (Hematocaulis) vernicosus*, *Buxbaumia viridis* i *Dicranum viride*. (vidi Prilog 5.3).

Svakako je za spomenuti i rod mahovine *Sphagnum* spp. koja dolazi na cretnim staništima i ugrožen je potencijalnim gubitkom staništa zarastanjem i promjenom vodnog režima.

Slika 13. Livadni procjepak *Chouardia litardierei* (lijevo), kokica pčelica *Ophrys* sp. Arhiva JUNPPJ

STANIŠTA

Najveći udio površine Parka prekriven je šumom, značajne površine zauzimaju i travnjačke površine dok su vodena staništa, iako iznimno važna za očuvanje bioraznolikosti, površinom najmanja. Cijeli Park nalazi se na krškom reljefu s brojnim površinskim i podzemnim krškim oblicima pa je i podzemlje, iako slabo istraženo, zasigurno vrlo bogato, te bi se moglo reći da se ispod Parka koji vidimo nalazi još jedan cijeli nepoznati park. Gotovo cijela površina Parka još je uvijek prekrivena prirodnim ili polu-prirodnim staništima te je svega oko 3 % njegove površine izgrađeno i kultivirano.

Sukladno Nacionalnoj klasifikaciji staništa (NKS) na području Parka evidentirano je ukupno 41 stanišni tip III. razine NKS, raspoređenih unutar 7 glavnih grupa I. razine NKS, od kojih se dvije odnose na izgrađena i kultivirana područja (Prilog 5.4). Preostalih 5 grupa staništa zastupljeno je kroz 20 ciljnih stanišnih tipova za Park u okviru ekološke mreže Natura 2000 (Tablica 1. Natura 2000 ciljni stanišni tipovi i staništa (* prioritetni))

Tablica 1. Natura 2000 ciljni stanišni tipovi i staništa (* prioritetni)

Natura 2000 kod	Ciljni stanišni tip
3140	Tvrde oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (Characeae)
3260	Vodni tokovi s vegetacijom <i>Ranunculon fluitantis</i> i <i>Callitricho-Batrachion</i>
32A0	Sedrene barijere krških rijeka Dinarida
8210	Karbonatne stijene s hazmofitskom vegetacijom
4030	Europske suhe vrištine
6210*	Suhi kontinentalni travnjaci (<i>Festuco-Brometalia</i>)
6230*	Travnjaci tvrdače (<i>Nardus</i>) bogati vrstama
6410	Travnjaci beskoljenke (<i>Molinion caeruleae</i>)
6430	Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume (<i>Convolvulion sepilii</i> , <i>Filipendulion</i> , <i>Senecion fluviatilis</i>),
7140	Prijelazni cretovi
7230	Bazofilni cretovi
5130	Sastojine <i>Juniperus communis</i> na kiseloj ili bazičnoj podlozi
9180	Šume velikih nagiba i klanaca <i>Tilio-Acerion</i>
91E0*	Aluvijalne šume (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
91K0	Ilirske bukove šume (<i>Aremonio-Fagion</i>)
91L0	Ilirske hrastovo-grabove šume (<i>Erythronio-Carpinion</i>)
91R0	Dinarske borove šume na dolomitu (<i>Genisto januensis-Pinetum</i>)
9410	Acidofilne šume smreke brdskog i planinskoga pojasa (<i>Vaccinio-Piceetea</i>)
91M0*	Panonsko-balkanske šume kitnjaka i sladuna ili cera
8310	Špilje i jame zatvorene za javnost

ŠUME

Šume su površinom najzastupljeniji ekosustav na području Parka, pa se može reći da je većina izvorno potpuno šumskog krajolika još uvijek očuvana u različitim stadijima, od šikara do prašume.

Najzastupljenija vrsta plitvičkih šuma je obična bukva *Fagus sylvatica*, a druga po zastupljenosti je obična jela *Abies alba*. Osim tipičnih predstavnika šumskih zajednica, u šumama dolaze i brojne druge ugrožene biljne vrste. Među najznačajnijima od njih su ciljne vrste za Park: gospina papučica *Cypripedium calceolus* (Slika 14), te mahovine *Buxbaumia viridis* i *Dicranum viride*. Mahovine *Buxbaumia viridis* i *Dicranum viride* za sad su u Parku zabilježene jedino u šumama Medveđaka.

Gospina papučica je jedna od najrjeđih, najugroženijih i najljepših europskih orhideja.

U šumskim staništima Parka je rijetka, ali s nekoliko stabilnih i najbrojnijih do sad poznatih populacija u Hrvatskoj.

Slika 14. Gospina papučica *Cypripedium calceolus*. Arhiva JUNPPJ

Natura 2000 ciljna staništa Parka uključuju 8 šumskih stanišnih tipova te sastojine *Juniperus communis* na kiseljoj ili bazičnoj podlozi (Tablica 1. Natura 2000 ciljni stanišni tipovi i staništa (* prioritetni)

Natura 2000 kod	Ciljni stanišni tip
3140	Tvrde oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (Characeae)
3260	Vodni tokovi s vegetacijom <i>Ranunculion fluitantis</i> i <i>Callitriche-Batrachion</i>
32A0	Sedrene barijere krških rijeka Dinarida
8210	Karbonatne stijene s hazmofitskom vegetacijom
4030	Europske suhe vrištine
6210*	Suhi kontinentalni travnjaci (<i>Festuco-Brometalia</i>)
6230*	Travnjaci tvrdače (<i>Nardus</i>) bogati vrstama
6410	Travnjaci beskoljenke (<i>Molinion caeruleae</i>)
6430	Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume (<i>Convolvulion sepilii</i> , <i>Filipendulion</i> , <i>Senecion fluvialis</i>),
7140	Prijelazni cretovi
7230	Bazofilni cretovi
5130	Sastojine <i>Juniperus communis</i> na kiseljoj ili bazičnoj podlozi
9180	Šume velikih nagiba i klanaca <i>Tilio-Acerion</i>
91E0*	Aluvijalne šume (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
91K0	Ilirske bukove šume (<i>Aremonio-Fagion</i>)
91L0	Ilirske hrastovo-grabove šume (<i>Erythronio-Carpinion</i>)
91R0	Dinarske borove šume na dolomitu (<i>Genisto januensis-Pinetum</i>)
9410	Acidofilne šume smreke brdskog i planinskoga pojasa (<i>Vaccinio-Piceetea</i>)
91MO*	Panonsko-balkanske šume kitnjaka i sladuna ili cera
8310	Špilje i jame zatvorene za javnost

Značajne lokalitete za očuvanje bioraznolikosti šuma predstavljaju i šumske čistine te rubovi šuma uz šumske puteve na kojima rastu ili koje koriste brojne rijetke i ugrožene vrste. Popis šumskih zajednica prisutnih na području Parka naveden je u Prilogu 1.5.

Najzastupljenije šume u Parku su Ilirske bukove šume (91K0), koje dolaze na gotovo 95 % ukupne šumske površine (21 748 ha) a zastupljene su s četiri zajednice: Brdska bukova šuma s mrtvom koprivom, Bukovo-jelove šume s mišjim uhom, Bukove šume s crnim kukurijekom i Bukove šume s crnim grabom.

Slika 15. Bukovo-jelova šuma na lokalitetu Prašuma Čorkova uvala , Arhiva JUNPPJ

Prašuma Čorkova uvala jedna je od najbolje očuvanih bukovo-jelovih prašuma u području Dinarida. Na površini od 84 ha i u rasponu nadmorske visine od 860 do 1028 metara susreću se sve faze razvoja prašume, uz naglašeno prisutne faze starenja i raspadanja. Pojedina stara stabla jele, smreke i bukve dostižu impresivne dimenzije. Po svojoj strukturi i specifičnostima elemenata Čorkova uvala svrstava se u sekundarnu prašumu s tek povremenim ljudskim utjecajem, ali ne u mjeri da bi prašuma izgubila značajke izvornosti. Kao takva je 1965. godine proglašena posebnim rezervatom šumske vegetacije. Kao prirodna šuma, koja se razvijala bez utjecaja čovjeka, predstavlja školu prirodnog savršenstva s potpuno stabilnim i postojanim šumskim ekosustavom.

Drugi 7 ciljnih šumskih stanišnih tipova zajedno dolazi na oko 5 % površine Parka. Među njima su najzastupljenije Acidofilne šume smreke brdskog i planinskog pojasa (9410) (na 839 ha ili oko 3,6 % šumske površine Parka), zastupljene zajednicom Šuma smreke s kukurijekom na dolomitu (*Helleboro nigri-Piceetum*). Najveći areal ove zajednice nalazi se u jugozapadnom dijelu Parka, a postoje i fragmenti kao npr. u Čorkovoj uvali, Sartuku itd. Obzirom da smrekove šume pridolaze u zoni bukovo-jelovih šuma, često se uz smreku javljaju jela i bukva, a na sušim i plićim tlima i obični bor.

Dinarske borove šume na dolomitu (91R0), prisutne na oko 1 % ukupne šumske površine u Parku (274 ha) zastupljene su zajednicom Šuma običnog bora s crnim kukurijekom (*Helleboro nigri-Pinetum sylvestris*), Ht. 1958. Uglavnom dolaze u jugozapadnom dijelu Parka i to na plitkim dolomitnim rendzinama. Kako dolaze u zoni bukovo-jelovih šuma često na terenu imamo primjere gdje se na povoljnijim staništima (uvalama, depresijama) javljaju bukva i jela na uštrb bora, a bor se opet javlja na napuštenim poljoprivrednim površinama. Borove šume razvijene su uz rubove poljoprivrednih površina na južnim ekspozicijama gdje je obični bor kao vrsta s dosta gorivog materijala (smola, iglice, češeri) ugrožen od požara.

Aluvijalne šume (91E0), koje dolaze na svega 67 ha, što je ispod 0,5 % ukupne šumske površine, zastupljene su s dvije zajednice: šikara barske ive (*Salicetum cinereae*) i sastojine crne johe (*Alnetum glutinosae*). Obje zajednice su direktno ovisne o količini vode na svojim staništima te uglavnom dolaze uz vodotoke, u udolinama i na poljima na kojima voda duže leži nakon otapanja snijega i poslije obilnih kiša. Za sastojine crne johe od presudne je važnosti visina vodostaja u jezerima, posebno u područjima ušća potoka u jezera, gdje su staništa ovih zajednica u rano proljetnim i jesenskim periodima potpuno ili djelomično poplavljena.

Ilirsko hrastovo grabove šume (91L0), prisutne na maloj površini od svega 6 ha (ispod 0,1 % ukupne šumske površine Parka), zastupljene su zajednicom Šuma hrasta kitnjaka i običnog graba s biskupskom kapicom i dlakavim šašem (As. Epimedio- *Carpinetum betuli caricetosum pilosae* (Horvat 1938, Borhidi 1963). Uglavnom se radi o degradiranim grabicima u kojima izostaje hrast kitnjak. Područje na kojem dolazi ova zajednica degradirano je ljudskom aktivnošću (sječa i sl.), a nalazi se uz rub zapuštenih poljoprivrednih površina.

Šume velikih nagiba i klanaca *Tilio-Acerion* (9180), u Parku su prisutne kao točkasti lokaliteti vrlo malih površina (nije poznata točna površina), a zastupljene su zajednicom Šuma gorskog javora i običnog jasena (*Aceri-Fraxinetum s.l.*). Dolaze na stjenovitim vrhovima i grebenima gdje su najčešće požarom uništene bukovo-jelove šume. Kao stanište koje se nalazi unutar zone bukovo-jelovih šuma, na vrlo malim površinama, postoji realna opasnost od nestanka ove zajednice uslijed prirodnih procesa te je za njegovo očuvanje potrebno provoditi aktivne mjere upravljanja i kontinuirano praćenje stanja.

U NPPJ zastupljena je zajednica Termofilne šume hrasta kitnjaka s običnim grahorom (*Lathyro nigri-Quercetum petraeae*) 91MO koja dolazi na južnim strmim padinama brda Lisina s površinom od 14 ha, s nagibom prosječno većim od 25 stupnjeva. Posebno su naglašeni mikroklimatski uvjeti staništa koji uvjetuju izraziti pridolazak termofilne vegetacije. Florni sastav ove zajednice vrlo je sličan istraženim šumama hrasta kitnjaka i crnog grahora, ali se razlikuje prisustvom kserotermnih vrsta iz submediteranskog područja Hrvatske.

Slika 16. Sastojine obične borovice (*Juniperus communis*), Arhiva JUNPPJ

Sastojine obične borovice (*Juniperus communis*) na kiseljoj ili bazičnoj podlozi (5130) u Parku se razvijaju na podlozi vapnenačkih travnjaka na kojima je prestala ispaša. Budući da su ti travnjaci u različitim pojasevima i čine različite zajednice, od submediteranskih do brdskih kontinentalnih, ta staništa povezuje samo vrsta *Juniperus communis*. Predstavljaju sukcesijski stadij na vrištinama i napuštenim travnjacima koje postupno zaraštavaju. Površina ovog stanišnog tipa u Parku iznosi 98 ha. Obzirom da se tu radi o prijelaznom stadiju prema trajnoj šumskoj zajednici, površina ovog stanišnog tipa nije pribrojena ukupnoj šumskoj površini u Parku.

VODENA STANIŠTA

Vodena staništa Parka okvirno se mogu podijeliti u 3 osnovna tipa: jezera, vodene tokove i sedrene barijere, te svi oni predstavljaju Natura 2000 ciljne stanišne tipove za Park (Tablica 1. Natura 2000 ciljni stanišni tipovi i staništa (* prioritetni))

Natura 2000 kod	Ciljni stanišni tip
3140	Tvrde oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (Characeae)
3260	Vodni tokovi s vegetacijom <i>Ranunculion fluitantis</i> i <i>Callitriche-Batrachion</i>
32A0	Sedrene barijere krških rijeka Dinarida
8210	Karbonatne stijene s hazmofitskom vegetacijom
4030	Europske suhe vrištine
6210*	Suhi kontinentalni travnjaci (<i>Festuco-Brometalia</i>)
6230*	Travnjaci tvrdače (<i>Nardus</i>) bogati vrstama
6410	Travnjaci beskoljenke (<i>Molinion caeruleae</i>)
6430	Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume (<i>Convolvulion sepil</i> , <i>Filipendulion</i> , <i>Senecion fluviatilis</i>),
7140	Prijelazni cretovi
7230	Bazofilni cretovi
5130	Sastojine <i>Juniperus communis</i> na kiseljoj ili bazičnoj podlozi
9180	Šume velikih nagiba i klanaca <i>Tilio-Acerion</i>
91E0*	Aluvijalne šume (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
91K0	Ilirske bukove šume (<i>Aremonio-Fagion</i>)
91L0	Ilirske hrastovo-grabove šume (<i>Erythronio-Carpinion</i>)
91R0	Dinarske borove šume na dolomitima (<i>Genisto janauensis-Pinetum</i>)
9410	Acidofilne šume smreke brdskog i planinskoga pojasa (<i>Vaccinio-Piceetea</i>)
91MO*	Panonsko-balkanske šume kitnjaka i sladuna ili cera
8310	Špilje i jame zatvorene za javnost

Osim njih, za očuvanje bioraznolikosti izrazito su važna i njihova rubna područja i polu-prirodna staništa bogata vodom kao što su zamočvareni¹² lokaliteti te lokve i bunari.

¹² npr. obala Liman drage, rukavci Prošćanskog jezera, rukavci Bijele rijeke, akumulacije na Bijeloj rijeci, lokaliteti uz Maticu dr.

Kao što i sam naziv njihovog stanišnog tipa (3140) govori, dno Plitvičkih jezera obraslo je algama parožinama (Slika 17) koje su indikatori niske koncentracije hranjivih soli. U fitoplanktonu jezera Kozjak najzastupljenije su alge kremenjašice, dok je u Prošćanskom jezeru njihov udio manji te većim dijelom dominiraju zlatne alge. Zanimljivo je istaknuti i da je u Bijeloj rijeci zabilježen za sad jedini nalaz zlatne alge *Hydrurus foetidus* u Hrvatskoj. Za područje slapova, utvrđeno je 104 svojte algi kremenjašica i 72 svojte ostalih skupina nedijatomejskih algi. Alge su važne i sa stajališta promatranja procesa stvaranja sedrenih barijera (32A0), u kojem neki predstavnici aktivno sudjeluju, poput cijanobakterija vrste *Phormidium incrustatum*, zelene alge *Oocardium stratum* te žuto-zelene alge *Vauscheria geminata* (vidi poglavlje 0.).

Slika 17. Parožine (lijevo), Sedrene barijere s mahovinom *Palustriella commutata* (u sredini, foto: A. Alegro), Puzavi celer *Apium repens* (desno). Arhiva JUNPPJ

Za područje jezera i slapova do ranih 1960-ih godina navedeno je 34 vrsti mahovina. Novijim istraživanjima, pokrenutim 2016. godine, potvrđene su karakteristične vrste sedrotvornih mahovina na dijelu sedrenih barijera Gornjih jezera. Uz vodene tokove (3260) često je uklopljena i ciljna vrsta puzavi celer *Apium repens* koji raste na vlažnim i vodenim staništima kao što su vlažne livade, jarci i plitke bare te riječni rukavci (Slika 17).

NEOBRASLE I SLABO OBRASLE KOPNE NE POVRŠINE

To su površine koje su neobrasle ili slabo obrasle vaskularnom vegetacijom, izvan stalnog utjecaja vode (sa suhom fazom ili permanentno suhe), uvjetovane građom i trošenjem geološke podloge, požarom ili površinskom erozijom. Ne uključuje površine koje su neobrasle pod utjecajem oscilacija vodostaja i erozijskog djelovanja stajaćica i tekućica. Jedino ciljno stanište ovog tipa na području Parka su 8210 Karbonatne stijene s hazmofitskom vegetacijom. Vegetacija pukotina u karbonatnim stijenama mediteranskog i kontinentalnoga područja od nizina do planina, pripada redovima *Potentilletalia caulescentis* i *Centaureo-Campanuletalia* (= *Asplenietalia glandulosi* p.p.). Ovako široko shvaćeno stanište stijena udružuje sve hazmofitske zajednice u Hrvatskoj. Na području Parka zabilježena je NKS B.1.3.2.2. Zajednica mahovinaste merinke i okriljene šupaljke (As. *Moehringio-Corydaletum ochroleucae* Ht. 1962). Zastupljena je na stijenama unutar bukovih šuma koja okružuju Donja jezera te u okviru drugih zajednica koje dolaze na tom dijelu, na području Medveđaka te šire na području Parka. To je jedina za sad zabilježena stjenjarska zajednica na području Parka.

TRAVNJACI, CRETOVI I VISOKI ZELENI

Travnjaci su poluprirodna staništa. Zbog potrebe za prostorom koji će mu omogućiti napajanje stoke i uzgoj hrane čovjek je i na ovom prostoru davno posegnuo za intervencijom u prirodni prostor, stvorio nova staništa i uvjete za veću bioraznolikosti. Košnjom trave, ispašom i gaženjem stoke onemogućavano je zaraštavanje travnjaka drvenastim vrstama.

Travnjaci (livade i pašnjaci) imaju posebno veliku važnost za bioraznolikost Parka, prvenstveno biljnih svojti (njih čak 70 %), među kojima i nekih endema poput vrste livadni procjepak *Chouardia litardierei* te brojnih životinjskih vrsta (vidi poglavlje 2.2.7.). Sve većim smanjenjem stanovništva i tradicionalnog gospodarenja u naseljima sve se više dovodi u pitanje opstanak travnjačkih površina, čime je ugrožena bioraznolikost Parka.

Na prostoru Parka razvijeni su raznoliki tipovi travnjaka, od trajno vlažnih do suhih. Natura 2000 ciljna staništa Parka uključuju 7 stanišnih tipova vezanih uz travnjake, cretove i visoke zeleni (Tablica 1. Natura 2000 ciljni stanišni tipovi i staništa (* prioritetni)

Natura 2000 kod	Ciljni stanišni tip
3140	Tvrde oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (Characeae)
3260	Vodni tokovi s vegetacijom <i>Ranunculum fluitantis</i> i <i>Callitriche-Batrachion</i>
32A0	Sedrene barijere krških rijeka Dinarida
8210	Karbonatne stijene s hazmofitskom vegetacijom
4030	Europske suhe vrištine
6210*	Suhi kontinentalni travnjaci (<i>Festuco-Brometalia</i>)
6230*	Travnjaci tvrdače (<i>Nardus</i>) bogati vrstama
6410	Travnjaci beskoljenke (<i>Molinia caerulea</i>)
6430	Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume (<i>Convolvulus sepium</i> , <i>Filipendula</i> , <i>Senecio fluviatilis</i>),
7140	Prijelazni cretovi
7230	Bazofilni cretovi
5130	Sastojine <i>Juniperus communis</i> na kiseloj ili bazičnoj podlozi
9180	Šume velikih nagiba i klanaca <i>Tilio-Acerion</i>
91E0*	Aluvijalne šume (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)
91K0	Ilirske bukove šume (<i>Aremonio-Fagion</i>)
91L0	Ilirske hrastovo-grabove šume (<i>Erythronio-Carpinion</i>)
91R0	Dinarske borove šume na dolomitima (<i>Genisto januensis-Pinetum</i>)
9410	Acidofilne šume smreke brdskog i planinskoga pojasa (<i>Vaccinio-Piceetea</i>)
91M0*	Panonsko-balkanske šume kitnjaka i sladuna ili cera
8310	Špilje i jame zatvorene za javnost

SUHI TRAVNJACI su većinom izgrađeni od zeljastih trajnica u kojima osnovnu biomasu izgrađuju trave (*Poaceae*), manjim dijelom šaševi (*Carex*), uz niz dvosupnica među kojima se susreću i polugrmovi. Zajednice u pravilu u potpunosti pokrivaju tlo (travnjaci) ili se razvijaju na kamenitom tlu, pa biljke samo djelomično pokrivaju sveukupnu površinu (kamenjare). Natura 2000 staništa Parka uključuju tri stanišna tipa suhih travnjaka (Slika 18).

6210* Suhi kontinentalni travnjaci (*Festuco-Brometalia*) (važni lokaliteti za kaćune) su suhi do polusuhi vapnenački travnjaci jako izloženi zaraštanju. Na području Parka ovaj stanišni tip zastupljen je uglavnom zajednicom Travnjak uspravnog ovsika i srednjega trputca (*As. Bromo-Plantaginietum mediae* Ht.1931). Na Maloj Kapeli postiže svoju istočnu granicu, a rasprostranjena je uz rubove polja i na šumskim čistinama u kompleksu s drugim tipovima travnjaka. Travnjak kalničke šašike (*As. Seslerietum kalnikensis* Ht. 1942) mjestimično je razvijen na dolomitnim obroncima uz jezera, uglavnom na malim površinama na rubu šumskih sastojina ili unutar šume na mjestima gdje sklop šumske vegetacije nije potpun. U sastavu ovih travnjaka dolazi rijetka i ugrožena vrsta crveni uskolisni likovac *Daphne cneorum*, na području Parka mjestimično zastupljena na samo dva lokaliteta.

Slika 18. *As. Bromo-Plantaginietum mediae* Ht.1931 (lijevo), *As. Genisto sagittalis-Callunetum* Ht. 1931 (u sredini) i *As. Crepidi conyzaeifoliae-Molinietum altissimae* Šegulja 1992 (desno). Arhiva JUNPPJ

4030 Europske suhe vrištine (*As. Genisto sagittalis-Callunetum* Ht. 1931) (sveza *Calluno-Festucion capillatae* Ht. 1959.) u Parku su zastupljene na značajnim površinama, na relativno suhom i kiselom tlu, najviše na Brezovačkom polju, dijelom na Homoljačkom polju i na manjim površinama područja Karleušinih plasa. Zastupljene su u kompleksu s Travnjacima tvrdače 6230*. Najznačajnija vrsta koja ih izgrađuje je vrijes („vrišt“)

Calluna vulgaris po kojoj su i dobile narodno ime „vrištine“. Vrijes je zapadnoeuropska (atlantska) vrsta i krajnju istočnu granicu svog područja rasprostranjenosti postiže u Hrvatskoj na području Like.

6230* Travnjaci tvrdače (*Nardus*) bogati vrstama su zatvoreni, suhi do mezofilni travnjaci s tvrdačom (*Nardus stricta*) i drugim acidofilnim trajnicama koji se razvijaju na kiselim tlima. U Natura 2000 stanišni tip uvršteni su samo travnjaci tvrdače koji sadrže veliki broj vrsta. U Parku je ovaj stanišni tip zastupljen zajednicom Travnjaka uzdignute beskoljenke i dimka (*As. Crepidi conyzaefoliae-Molinietum altissimae* Šegulja 1992), koja je zabilježena u novije vrijeme, u Homoljačkom i Brezovačkom polju. Dolazi u kompleksu s vrištinama (4030).

Za VLAŽNE DO UMJERENO VLAŽNE TRAVNJAKE je značajna razina podzemne vode i količina hranjivih tvari. Obzirom na razinu podzemne vode ti se travnjaci nalaze između močvarnih zajednica visokih šaševa s jedne strane i brdskih travnjaka s druge. Biljne zajednice su vrlo bogatog florističkog sastava i sveukupno obuhvaćaju i preko 500 vrsta. Kao spontano razvijeni antropogeni trajni stadiji održavaju se redovitom kosidbom. Na području Parka zastupljeni su u okviru ciljnog Natura 2000 stanišnog tipa 6410 Travnjaci beskoljenke (*Molinio caeruleae*). Ovaj stanišni tip zastupljen je zajednicom Livade-košanice obične beskoljenke i panonskoga grašara (*As. Molinio-Lathyretum pannonicum* H-ić. 1963) koja dolazi u kompleksu s umjereno vlažnim livadama i nizinskim košanicama te s cretnom i močvarnom vegetacijom uz vodotoke. Vrlo je bogatog florističkog sastava, zahvaljujući raznolikosti stanišnih uvjeta, poput variranja vlažnosti tijekom godine.

U sastavu travnjaka beskoljenke u II dijelu Parka, uz potoke između šibljaka vrbe, johe i topole raste zlatna jezičnica ili sibirski jezičnjača *Ligularia sibirica* (

Slika 19.), za koju je Park jedino nalazište u Hrvatskoj, ali i znatno šire na prostoru jugoistočne Europe, te najjužniji areal. Sibirski jezičnjača je globalno kritično ugrožena i Natura 2000 ciljna

Slika 19. Sibirski jezičnjača *Ligularia sibirica*. Arhiva JUNPPJ

Slika 20. Livade-košanice obične beskoljenke i panonskog grašara (*As. Molinio-Lathyretum pannonicum*). Arhiva JUNPPJ

Staništa VISOKE ZELENi često predstavljaju prijelaz (ekoton) između travnjačke i šumske vegetacije u neposrednom kontaktu, a samostalno na većim površinama dolazi kao sukcesijski stadij tijekom zarastanja

travnjaka u šumu. Na području Parka zastupljen je stanišnim tipom 6430 Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume (*Convolvulion sepilii*, *Filipendulion*, *Senecion fluviatilis*).

Stanište obuhvaća vlažne i nitrofilne zajednice koje se razvijaju duž riječnih tokova i uz šumske rubove. Na području Parka zastupljena je zajednica Visoke zeleni s pravom končarom *Filipendula ulmaria* te Sjenovite zajednice lopuha (Sveza *Petasition officinalis*) u kojima dominiraju tri vrste lopuha (*Petasites hybridus*, *Petasites kablikianus* i *P. albus*) i uz njih ponekad velika preslica *Equisetum talmateia*, zeljasti osjak *Cirsium oleraceum* i dr.

Slika 21. Visoke zeleni s pravom končarom *Filipendula ulmaria*. Arhiva JUNPPJ.

CRETNA STANIŠTA I NJIHOVA VEGETACIJA na prostoru Hrvatske pa tako i Parka ostatak su (relikti) glacijalnog razdoblja. Hrvatska je južna granica rasprostranjenosti tog tipa staništa karakterističnog za srednju i sjevernu Europu. Prisutni su na malim površinama, najčešće manjim od 1 ha, i izrazito ovisni o mikroklimatskim uvjetima. O ovom tipu staništa ovisne su visoko specijalizirane i danas i rijetke ugrožene biljne vrste kao što su cretni mahovine roda *Sphagnum*, biljke mesožderke: okruglolisna rosika *Drosera rotundifolia*, tustica kukcolovka *Pinguicula vulgaris* (CR) i mala mješinka *Utricularia minor* te druge zanimljive biljne vrste: obična baluška *Tofieldia caliculata* (CR), močvarna brula *Troglochin palustris* (CR), češki šaš *Carex bohémica* (CR), zvjezdasti šaš *Carex echinata* (EN) i dr.

Bazofilni cretovi (7230) su mokra staništa pretežito obrasla niskim šaševima, a često i smeđim mahovinama koje tvore sedru. Tlo na staništu stalno je zasićeno vodom, uglavnom podvirnom, koja se ocjeđuje s okolnih terena, obično iznad nepropusne dolomitne podloge. Na staništu prevladavaju kalcifilni mali šaševi ili druge vrste iz porodice *Cyperaceae*, a zajednica pripada svezi *Caricion davallianae*.

Na području Parka zastupljeni su s nekoliko zajednica razvijenim na malim površinama u depresijama i jaružicama u kompleksu s vlažnim travnjacima *Molinio-Lathyretum pannonicum* i močvarnom vegetacijom, neposredno uz potoke.

- Zajednica cretnog šaša (*As. Caricetum davallianae*)
- Dinarski bazofilni cret suhoperke (*Eriophoro-Caricetum paniceae*)
- Bazofilni cret beskoljenke i hostovog šaša (*Moliniocaeruleae-Caricetum hostianae*)

U okviru ovog staništa lokalno su razvijene i sastojine močvarne trolistice (*Menyanthes trifoliata*) i male jezernice *Eleocharis quinqueflora*, sastojine vrsta *Pinguicula vulgaris-Tofieldia caliculata* te zajednica končastog šaša (*Caricetum lasiocarpae*).

Prijelazni cretovi (7140) razvijaju se na kiseljoj podlozi (acidofilni cretovi), a kao i kod bazofilnih cretova voda se nalazi na ili blizu površine. Zajednice koje tvore treset razvijaju se uz oligotrofne do mezotrofne vode, a uključuju više zajednica srednjih do malih šaševa udruženih s raznim mahovima tresetarima (*Sphagnum*) ili smeđim mahovinama. Na debelom sloju treseta, sloju mahovina vrsta roda *Sphagnum*, razvijena je rijetka zajednica rosike i zvjezdastog šaša (*Drosero – Caricetum stellulatae*) na tri vrlo male površine od 50 – 150 m².

Slika 22. Prijelazni cret s a) uskolisnom suhoperkom *Eriophorum angustifolium* i b) okruglolisnom rosikom *Drosera rotundifolia* (lijevo i u sredini); Obična tustica *Pinguicula vulgaris* (desno). Arhiva JUNPPJ

PODZEMLJE

Važna staništa predstavljaju i različiti površinski i podzemni krški oblici (vidi poglavlje 2.2.2.) među kojima se posebno ističu špilje i jame koje su i ciljni stanišni tip za Park (8310). Bioraznolikost ovih staništa prvenstveno se očituje u prisutnosti brojnih ugroženih, rijetkih te endemskih vrsta faune (poglavlje 2.2.7).

2.2.6 Gljive i lišajevi

Osim vrstama iz biljnog i životinjskog svijeta, područje Parka obiluje i vrstama iz carstva gljiva. Dosadašnjim istraživanjima obuhvaćene su gljive iz odjeljka bazidiomiceta (*Basidiomycota*) i odjeljka askomiceta (*Ascomycota*). Zabilježeno ih je više od 800 vrsta, što je samo manji dio ukupne bioraznolikosti gljiva koju tek treba istražiti. Bioraznolikost lišajeva na području Parka do sad nije istraživana, no može se pretpostaviti da je velika.

Prašuma Čorkova uvala je, prema svim pokazateljima proizašlim iz istraživanja, za očuvanje bioraznolikosti gljiva najvrjedniji od šest istraživanih lokaliteta na području Parka. Od ukupnog broja zabilježenih ugroženih vrsta (77) samo je u Prašumi zabilježeno 37 vrsta, od čega 11 kritično ugroženih (CR), 18 ugroženih (EN), sedam osjetljivih (VU) i jedna nedovoljno poznata (DD).

Na području Parka zabilježeno je više od 800 vrsta gljiva, a i to je samo manji dio ukupne bioraznolikosti gljiva koju treba istražiti.

Pravi razlog takve vrijednosti za gljive je kombinacija drveća koje čini prisutnu šumsku sastojinu: bukva, jela i smreka. Sve tri biljne vrste su izvrsni partneri brojnim mikoriznim gljivama te vrhunski supstrat za život brojnih saprotrofnih gljiva. Drugi, posebno važan, razlog iznimne vrijednosti ovog staništa je prašumski tip šumske sastojine razvijen na ovom lokalitetu uslijed stroge zaštite i nedostatka ljudskih aktivnosti (osim onih istraživačkih) tijekom dugog niza godina.

Značajan je broj ugroženih vrsta gljiva kojim su šumska staništa Parka jedino nalazište u Hrvatskoj (preko 60 vrsta).

Slika 23. Kritično ugrožena vrsta sočna vodoljupka *Pachyella pseudosuccosa* (Foto: Armin Mešić)

2.2.7 Fauna

Životinjski svijet Parka iznimno je raznolik i bogat te u svim skupinama faune nalazimo brojne vrlo rijetke i ugrožene vrste, što ukazuje na veliki značaj Parka za očuvanje bioraznolikosti.

Karakteristične vrste su ciljne, prioritetne, strogo zaštićene i indikatorske.

Po pitanju istraženosti faune još uvijek postoje brojni nedostaci. Kralježnjaci su sa do sad utvrđenih preko 250 vrsta relativno dobro istraženi, osim malih sisavaca (izuzetak su šišmiši). Fauna beskralježnjaka, iako znatno brojnija, slabo je istražena te se većina dostupnih podataka odnosi na skupine viših (dekapodnih) rakova, vodenih kukaca, leptira i kornjaša, dok su ostale skupine vrlo slabo istražene.

SISAVCI

Na području Parka dosadašnjim istraživanjem utvrđeno je preko 50 vrsti sisavaca od kojih je 11 ciljnih vrsta. Popis ciljnih i strogo zaštićenih vrsta sisavaca nalazi se u Prilogu 5.6. U šumama žive 3 velike zvijeri: medvjed *Ursus arctos*, vuk *Canis lupus* i ris *Lynx lynx*. Vodotoci, jezera i obale idealna su staništa za najveću kunu iz roda zvijeri vidru *Lutra lutra* (Slika).

Slika 24. Smeđi medvjed *Ursus arctos* (lijevo gore), sivi vuk *Canis lupus* (desno gore), ris *Lynx lynx* (lijevo dolje), Arhiva JUNPPJ. Vidra *Lutra lutra* u Gradinskom jezeru (desno dolje, foto: Udruga Biom).

Na popisu ciljnih vrsta sisavaca nalazi se i sedam vrsta šišmiša (širokouhi mračnjak *Barbastella barbastellus*, dugokrili pršnjak *Miniopterus schreibersi*, dugonogi šišmiš *Myotis capaccinii*, veliki šišmiš *Myotis myotis*, južni potkovnjak *Rhinolophus euryale*, veliki potkovnjak *Rhinolophus ferrumequinum* i velikouhi šišmiš *Myotis bechsteinii*), od ukupno 22 vrste zabilježene za Park (Prilog 5.6). Sve ove vrste preferiraju očuvana, mirna i skrovišta koja im osiguravaju dovoljnu raspoloživost plijena, zaklon za dnevni i zimski odmor te posebno zaklon za odgoj mladih, a što na području Parka očito pronalaze.

PTICE

Ornitoфаuna Parka je s do sad zabilježenih 168 vrsta, od čega 21 ciljnom vrstom za Park (prilog 5.2), iznimno bogata i raznolika.

Slično kao i kod sisavaca, za očuvanje ptica veliku važnost imaju ŠUMSKA STANIŠTA. Među skupinama ptica dominantno vezanim uz šume posebno se ističu djetlovke, sove, ptice grabljivice i sjenice koje su pokazatelj očuvanosti i kvalitete šumskih staništa. Od 9 zabilježenih sova na području Parka 8 je gnjezdarica. Osobito su značajne populacije ciljnih vrsta: jastrebače *Strix uralensis*, malog čuka *Glaucidium passerinum* i planinskog čuka *Aegolius funereus*. Populacija jastrebače na području Parka čini 10 % ukupne populacije te vrste u Hrvatskoj, populacija malog čuka oko 8 %, a planinskog čuka oko 5 %. Jastrebača je najbrojnija sova u Parku, populacija se procjenjuje na 70 - 80 parova. Mali čuk je malobrojna gnjezdarica stanarica u Parku kojem je populacija procijenjena na 8 - 12 parova. Vezan je prvenstveno uz smrekove sastojine i mješovite šume s većim udjelom smreke. Preferiraju dijelove šuma sa šumskim čistinama, livadama i sličnim otvorenim staništima na kojima rado love. Planinski čuk nastanjuje samo područja bukovo-jelovih šuma, a njegova populacija u Parku procjenjuje se na 20 - 30 parova.

Gustoća populacije jastrebače (5,4 para/10 km²) u bukovo-jelovim šumama u sjeverozapadnom dijelu Parka najveća je zabilježena gustoća ove vrste u Hrvatskoj i među najvećima u Europi, što je pokazatelj

Slika 25. Jastrebača *Strix uralensis* (lijevo, foto: Dario Štefančić), crna žuna *Dryocopus martius* (sredina, foto: Boris Ende) i planinski djetlić *Dendrocopos leucotos* (desno, foto: Davor Krnjeta)

Djetlovke su u Parku zastupljene s 9 vrsta, među kojima su i 4 ciljne vrste za Park: planinski djetlić (*Dendrocopos leucotos*), troprsti djetlić (*Picoides tridactylus*), crna žuna (*Dryocopus martius*) i siva žuna (*Picus canus*). Posebnost staništa planinskog djetlića je veliki udio suhog i starog drveća te mnoštvo oborenog drveća. Troprsti djetlić rasprostranjen je na području bukovo-jelovih i smrekovih šuma Parka. Pokazatelj je očuvanih starih šumskih sastojina. Vezan je uz prehranu potkornjacima te njegova brojnost može značajno fluktuirati ovisno o sezonski promjenjivim uvjetima u okolišu kao što su najezde potkornjaka. Monitoring djetlića provodi se kontinuirano od 2015. godine.

Ciljna vrsta grabljivica, škanjac osaš *Pernis apivorus*, malobrojna je gnjezdarica (1 do 2 para) u Parku. Cijelo područje Parka je potencijalno značajno područje za ovu rijetku i ugroženu vrstu. Preferira šumska područja s visokim stablima u blizini kojih se nalaze otvorene površine na kojima lovi i do 10 km od gnjezda.

Šumske čistine te grmoliki rubovi šuma važna su staništa za ciljnu vrstu šumskih koka, lještarku *Bonasa bonasia*.

Natura 2000 ciljne vrste šumskih pjevica u Parku su bjelovrata muharica *Ficedula albicollis* i mala muharica *Ficedula parva*. Bjelovrata muharica se vraća iz Afrike u vrijeme kad je većina drugih dupljašica započela gniježđenje i zauzela dostupne duplje. Stoga je izrazito vezana uz stare šumske sastojine s dovoljno starih i suhih stabala s dupljama u kojima može urediti gnijeздо, većinom visoko iznad tla. U Parku je česta u zoni bukovih šuma. Mala muharica je malobrojna u Parku, a obitava u zoni bukovih šuma. Preferira otvoreniije dijelove šume i blizinu vode.

Kao pokazatelj čistoće vode i kvalitete VODENIH STANIŠTA posebno je zanimljiv vodenkos *Cinclus cinclus* kojeg se može često primijetiti ili čuti uz jezera i potoke. Populacija mu nije procijenjena. Gorska pastirica *Motacilla cinerea* također je vezana za vodu visokog stupnja kakvoće. Vodomar *Alcedo atthis* je Natura 2000 ciljna vrsta

ptica vezana uz vodena staništa. Rijedak je na području Parka. Planiranim istraživanjima utvrdit će se njihov status.

STJENOVITA STANIŠTA Donjih jezera i kanjona Korane obitavalište su i mjesto gniježđenja ciljnih vrsta sivog sokola *Falco peregrinus* i sove ušare *Bubo bubo*. Ta staništa obitavališta su i rijetke vrste gavrana *Corvus corax*.

TRAVNJACI PARKA važni su za tri ciljne vrste gnjezdarice: eju livadarku *Circus pygargus*, sovu močvaricu *Asio flammeus* i kosca *Crex crex*. Populacija kosca u Parku procijenjena je na 40 do 60 pjevajućih mužjaka. Posebno značajna staništa za ovu vrstu su u južnom dijelu Parka (Homoljačko i Brezovačko polje). Na njima je brojna gnjezdarica i poljska ševa *Alauda arvensis*. Poljoprivredna staništa, posebice na Brezovačkom i Homoljačkom polju su za sad dobro očuvana. Iako je sadašnje stanje staništa povoljno, zabilježeni su počeci sukcesije, naročito na pašnjacima, koja je rezultat napuštanja poljoprivrede i tradicionalnog načina stočarstva.

Slika 26. Kosac *Crex crex* (lijevo, foto: Davor Krnjeta), vodenkos *Cinclus cinclus* (sredina, foto: Davor Krnjeta), vodomar *Alcedo atthis* (desno, foto: Ivica Lolić)

Progresivna sukcesija travnjačkih i poljoprivrednih površina velika je prijetnja za vrste isključivo vezane za ta staništa. Za ciljne vrste ptica ševu krunicu *Lullula arborea* i pjegavu grmušu *Sylvia nisoria* trenutni stadij sukcesije je povoljan jer takve vrste preferiraju mozaična područja gdje se susreću otvoreno stanište i zaraštaj, dok za druge nije. Ciljna vrsta sivi svračak *Lanius minor*, koristi otvorena staništa s raštrkanim drvećem i grmljem, najčešće livade i ledine te obrađeno tlo. U Parku je malobrojan. Rusi svračak, *Lanius collurio*, također Natura 2000 ciljna vrsta za Park, koristi staništa kao što su rubovi šuma, grmlje, živice, otvorena područja s raštrkanim visokim grmljem. Za ovu vrstu važna je raznolikost staništa, naročito u kultiviranim područjima gdje zahtijeva postojanje neobrađenih dijelova te grmlja i živica. U Parku je relativno čest.

VODOZEMCI I GMAZOVI

Travnjaci i prijelazna područja (posebice vlažna i mokra) uz njih stanište su brojnih vrsta vodozemaca i gmazova koji obitavaju na području Parka. Neke od zabilježenih vrsta koriste vodena staništa ovih područja uglavnom samo tijekom reproduktivnog perioda, dok su druge na njima stalno nastanjene.

Istraživanjem vodozemaca i gmazova za područje Parka zabilježeno je 14 vrsta vodozemaca i 13 vrsta gmazova. Popis strogo zaštićenih vrsta vodozemaca nalazi se u prilogu 5.7, a gmazova u prilogu 5.8.

Park je stanište velikog vodenjaka *Triturus carnifex*, strogo zaštićene i rijetke zavičajne vrste. U Parku je, na žalost, ustanovljena i prisutnost alohtonih vrsta vodozemaca, žabe *Pelophylax kurtmulleri*, porijeklom iz Albanije i Grčke.

Od guštera je značajna zastupljenost strogo zaštićene i rijetke vrste živorodne gušterice *Zootoca vivipara*. Zmije su zastupljene sa šest vrsta. Uz pliće dijelove potoka, rijeka i jezera te obale obrasle vegetacijom česta je zmija ribarica *Natrix tessellata*. Suha staništa (kamenite padine, livade s grmljem i kamenjare) nastanjuju i dvije od tri hrvatske zmije otrovnice, poskok *Vipera ammodytes* i riđovka *Vipera berus*.

Od 13 vrsta gmazova prisutnih u Parku, čak njih 10 ima status strogo zaštićenih vrsta.

Suha staništa unutar Parka (kamenite padine, livade s grmljem i kamenjare) nastanjuju i dvije od tri hrvatske zmije otrovnice, poskok i riđovka.

Slika 27. Poskok *Vipera ammodytes*. Arhiva JUNPPJ.

RIBE

Vode Plitvičkih jezera spadaju u pastrvski tip voda.

Dosadašnjim istraživanjima utvrđeno je 9 vrsta riba od čega 4 autohtone: potočna pastrva *Salmo trutta*, primorski pijor *Phoxinus phoxinus* i nedavnim istraživanjem utvrđene dvije ciljne vrste talijanski zlatni vijun *Sabanejewia larvata* i dvoprugasti vijun *Cobitis bilienata*. Zlatni i dvoprugasti vijun nalaze se na Dodatku II Direktive o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore. Strogo su zaštićene i Natura 2000 ciljne vrste Parka.

Od alohtonih vrsta zabilježena je kalifornijska pastrva *Oncorhynchus mykiss*, zlatovčica *Scardinius erythrophthalmus*, klen *Leuciscus cephalus*, crvenperka *Scardinius erythrophthalmus* i štika *Esox lucius*. Dio alohtonih vrsta unesen je poribljavanjem (kalifornijska pastrva 1935. i zlatovčica 1963.) ili kao živi mamac (klen i crvenperka). Sve do 1990-ih u plitvičkim vodama bio je dozvoljen ribolov. Dominacija klena i crvenperke zapažena je tijekom zadnjih 20 - 30 godina. Novijeg datuma u plitvičkim vodama zapažena je štika (2005.) koja se proširila na sva jezera.

Slika 28. Potočna pastrva *Salmo trutta*. Foto: Aljoša Duplić.

MEKUŠCI – puževi, školjkaši

Mekušci Parka nisu inventarizirani niti sustavno istraživani. Tek treba napraviti sustavna istraživanja puževa i školjkaša kako bi se utvrdila brojnost i raznolikost vrsta.

RAKOVI

Vodena staništa Parka važno su stanište za dvije ugrožene (VU) i strogo zaštićene vrste deseteronožnih (dekapodnih) rakova: potočnog raka ili raka kamenjara *Austropotamobius torrentium* i riječnog ili plemenitog raka *Astacus astacus*. Potočni rak je i Natura 2000 ciljna i prioritarna vrsta Parka.

Slika 29. Potočni rak *Austropotamobius torrentium*. Arhiva JUNPPJ.

KUKCI

Među kukcima zaslužnu pozornost ima skupina leptira (Lepidoptera). Dosadašnjim istraživanjem na području Parka utvrđeno je oko 90 vrsta danjih leptira s tim da je broj sigurno veći zbog nedovoljne istraženosti livadnih i rubnih šumskih staništa, a na kojima dominiraju. Također je utvrđeno oko 350 vrsta noćnih leptira što je zasigurno samo mali djelić faune noćnih leptira.

Slika 30. Močvarni plavac *Phengaris alcon alcon*. Arhiva JUNPPJ.

Od zabilježenih danjih leptira posebno se ističu 3 zanimljive ugrožene svojte iz porodice plavaca: močvarni plavac *Phengaris alcon alcon*, veliki plavac *Phengaris arion* i gorski plavac *Phengaris alcon rebeli*.

Močvarni plavac je kritično ugrožena svojta leptira koja u Parku na području Rudanovca (Rudanovačke bare) ima najgušće populacije u Hrvatskoj i jedno je od rijetkih i najbolje očuvanih područja u Hrvatskoj.

Močvarna riđa *Euphydryas aurinia* i danja medonjica *Euplagia quadripunctaria* su ciljne Natura 2000 vrste Parka. Pored navedenih vrsta ističu se rijetke i zanimljive vrste kao što je obični lastin rep *Papilio machaon*, uskršnji leptir *Zerynthia polyxena*, crni apolon *Parnassius mnemosyne* i dr.

Kao predstavnici kukaca vezanih uz vodena staništa i dobri bioindikatori vodenih ekosustava ističu se vretenca (Odonata).

Među njima je i jedna ciljna vrsta Parka, istočna vodendjevojčica *Coenagrion ornatum*, koja nastanjuje male, osunčane i plitke potoke te sporotekuće kanale. Vretenca do sad nisu sustavno istraživana niti kompletno inventarizirana te je za sad zabilježeno 8 ugroženih vrsta, među kojima se može istaknuti veliki kralj *Aeshna grandis* (EN) i jantarni strijelac *Sympetrum flaveolum* (VU). Velikog kralja najčešće se može vidjeti uz vodene tokove u šumskim područjima, a razmnožava se u mirnim vodama bogatim obalnom vegetacijom (jezera, lokve, odsječeni rukavci i sl.).

Slika 31. Veliki kralj *Aeshna grandis* (lijevo, foto: Anita Belančić) i alpska strizibuba *Rosalia alpina* (desno). Arhiva JUNPPJ.

Osim vretenaca uz vodena staništa su vezani i tulari (Trichoptera), sa do sad zabilježenih 90 vrsta, od čega i jedna endemska vrsta *Drusus croaticus* te jedna endemska podvrsta *Ryacophila dorsalis plitvicensis* koja je prvi put zabilježena upravo na području Parka.

Iz skupine obalčara (Plecoptera) u Parku je zabilježeno 42 vrste, od kojih se gotovo sve nalaze na Crvenom popisu, a *Brachyptera monilicornis* i *Perla pallida* spadaju u kategoriju ugroženih (EN) vrsta.

Fauna vodencvjetova Hrvatske (62 vrste) vrlo je slabo istražena. Na području Parka do sada je zabilježeno 20 svojti, a među njima i četiri nove za faunu Hrvatske: *Ecdyonurus submontanus*, *Leptophlebia vespertina*, *Paraleptohlebia wernerii*, *Caenis horaria*.

Zbog svojih ekoloških značajki zanimljiva skupina kukaca su i trčci (Carabidae). Zbog svojih ekoloških značajki trčci mogu poslužiti kao pokazatelji kvalitete staništa i u utvrđivanju posljedica sukcesijskih procesa na biološku raznolikost nekog područja. Dosadašnjim istraživanjem i slučajnim opažanjem na području Parka utvrđeno je 29 vrsta.

Od sedam saproksilnih vrsta kornjaša navedenih u Dodacima II i IV Direktive o staništima EU, za koje postoje nalazi u Hrvatskoj, šest je prisutno na području Parka, a tri od njih su ciljne vrste za Park: mirišljavi samotar *Osmoderma eremita** (*prioritetna), velika četveropjega cvilidreta *Morimus funereus* i alpska strizibuba *Rosalia alpina** (Slika). Razvojni ciklus saproksilnih kornjaša ovisi o odumrlom drvu, bilo da se njime hrane ili da u njemu žive. Očuvane šume prašumskog stadija kakve nalazimo na području Parka idealna su staništa za ove vrste.

Opnokrilci (Hymenoptera) (mravi, pčele, ose i bumbari) na području Parka nisu dovoljno istraženi te ih je tek potrebno istražiti. Općenito, zadnje istraživanje entomofaune šireg spektra gledajući vrste i staništa napravljeno je 2006. godine kada je utvrđeno je veliko bogatstvo i raznolikost entomofaune te prisutnost pet novih vrsta za faunu Hrvatske (ose listarice podreda Symphyta: *Pontania bella*, *Phyllocolpa leucapsis*, *Ph. leucosticta*, *Scharliophora nigella* i *Pristiphora laricis*).

PAUCI

Pauci uz brojne skupine kukaca čine znatan dio biomase travnjaka i jedan su od značajnih predatora na njima kao i drugim tipovima staništima. Istraživanja ovih skupina za travnjake nije provedena. Zabilježeno je tek nekoliko zanimljivih vrsta slučajnim opažanjem od strane Službe zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja nacionalnog parka (račji pauk *Misumema vatia*, tigrasti pauk *Agriope bruennichi*, *Araneus quadratus*). Pauci šumskih i špiljskih staništa tek su preliminarno istraživani.

Slika 32. Račji pauk *Misumema vatia* (lijevo), *Araneus quadratus* (u sredini), tigrasti pauk *Agriope bruennichi* (desno). Arhiva JUNPPJ.

SPELEOFAUNA

Špiljska fauna Hrvatske iznimno je vrijedan segment europske, ali i svjetske špiljske faune. Prisutna je izrazita biološka raznolikost s iznimno velikim brojem endemičnih i reliktnih vrsta.

U Parku postoje brojne špilje i jame, ali one do sad nisu sustavno istraživane tako da je poznavanje špiljske faune nedostatno. Biospeleološki podaci, uglavnom iz literature i djelomično iz zbirki, postoje za 30 objekata. Novija biospeleološka istraživanja provedena su 2005. godine.

Do sad su zabilježene 32 podzemne vrste. U podzemnoj fauni dominiraju kukci, među kojima su najbrojniji kornjaši, s 11 zabilježenih vrsta. Slijede ih paučnjaci među kojima se ističu lažištupavci i pauci. Prisutni su i rakovi, puževi, stonoge te druge skupine životinja.

Od puževa su zabilježena dva kopnena predstavnika roda *Zospeum*: *Z. isselianum* i *Z. amoneum*. Strige (Chilopoda) su zastupljene s nekoliko troglofilnih svojti roda *Lithobius* i *Polybothrus*. Dvojenoge su također zastupljene u Parku s nekoliko troglobiontskih vrsta koje pripadaju rodovima *Atemsia*, *Haasia*, *Brachydesmus* itd. Na nekoliko su lokaliteta pronađeni primjerci sitnog lažištupavca (rod *Chthonius*) koji vrlo vjerojatno predstavljaju novu svojtu. Zabilježene su i troglobiontske vrste rodova *Roncus* i *Neobisium*, kao npr. *N. stygium*. Novost za Park također predstavljaju nalazi troglobiontskog pauka (Araneae) iz roda *Troglohyphantes*, lažipauka (Opiliones) iz roda *Cyphophthalmus*, te troglobiontskih dvorepaca (Diplura) iz roda *Plusiocampa* (*Stygocampa*).

U Parku se nalaze tipski lokaliteti za 5 vrsta. Budući da su te vrste za sada nađene samo na tim lokalitetima mogu se smatrati endemskima za Park. Mali troglobiontski kornjaš pselafid *Machaerites udrzali* opisan je iz Rodića špilje, lažištupavac *Neobisium speluncarium* iz špilje Šupljare, a rakušac *Niphargus rucneri* iz Glibovite drage. Kornjaš *Astagobius angustatus driolii* i stonoga *Atemsia likana* opisani su iz Ledenice u Čudinoj uvali.

2.2.8 Ljepota prirodnog krajobraza

Plitvička jezera proglašena su prvim nacionalnim parkom u Hrvatskoj kao „predjel naročite prirodne ljepote“. Kada su među prvima u svijetu uvrštena na UNESCO-v Popis svjetske baštine, jedan od kriterija jedinstvene univerzalne vrijednosti zbog kojeg su odabrana je bilo i to što područje „sadrži izniman prirodni fenomen ili je područje iznimne prirodne ljepote i estetske važnosti“¹³.

Najupečatljiviji, svjetski jedinstveni element te iznimne prirodne ljepote i estetske važnosti su prirodni krajobrazi kaskadno položenih 16 jezera, jedinstvene modro-zelene boje, spojenih slapovima raznih oblika koji se prelijevaju preko sedrenih barijera obraslih mahovinama, sve to unutar gustog šumskog kompleksa, i unutar dinamičnog planinskog reljefa (Slika).

¹³ UNESCO kriterij vii Jedinstvene univerzalne vrijednosti (Outstanding Universal Value): „to contain superlative natural phenomena or areas of exceptional natural beauty and aesthetic importance“.

Slika 33. Veliki slap, Sastavci i početak Korane, Arhiva JUNPPJ

Detaljnije krajobrazno raščlanjivanje ukazuje na različitost Gornjih i Donjih jezera. Gornja jezera su prostranija i razvedenija s blaže položenim obalama u usporedbi s Donjim jezerima, koja su usječena u uski kanjon strmih padina i litica. Raščlanjivanje je moguće nastaviti do razine pojedinog jezera i slapa. Močvarno stanište i cret uz južnu obalu Prošćanskog jezera, ponovno je krajobrazno vrlo različito od drugih Gornjih jezera. U kanjonu Korane pak, najmlađi proces ujezerivanja u Parku stvara unutar riječnog korita veći broj manjih, plićih jezera, a sam kanjon je už i naglašenije usječen od kanjona Donjih jezera.

I izvan jezerskog područja Park je bogat raznolikim prirodnim krajobrazima (Slika). Rječice i potoci koji napajaju jezera vodom, teku kroz šume oko jezera, i sami tvoreći sedrene barijere i slapove. Sama šumska područja, zahvaljujući raznolikoj geološkoj podlozi, lokalnoj geomorfologiji, geografskom položaju, nadmorskoj visini koja varira od 450 do 1280 m n/v, sakrivaju veliku raznolikost šumskih zajednica, koje kreiraju raznoliki pokrov i ambijente koji se mijenjaju s godišnjim dobima. Raznolikosti šumskih krajobraza doprinose i raznoliki površinski krški oblici – monoliti, blokovi i stupovi, kakve nalazimo na području Karlovaca.

Slika 34. Izvor Crne rijeke (lijevo) i livade košanice na krčevinama unutar šumskih područja (desno), Arhiva JUNPPJ

Krčevine, poluprirodna staništa travnjaka s ciljem stvaranja obradivih površina, livada i travnjaka dodatno su krajobrazno obogaćenje Parka, jednako kao i prostrane travnjačke površine Homoljačkog i Brezovačkog krškog polja.

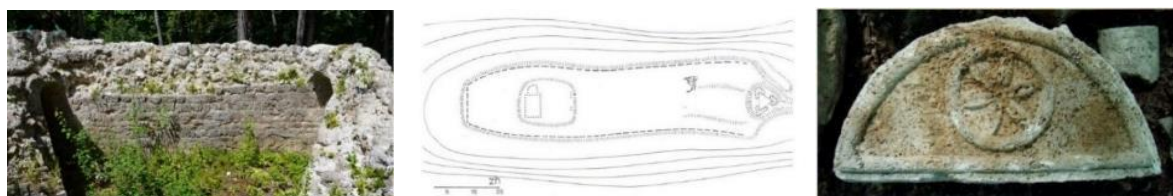
2.3 Kulturno-povijesna obilježja

2.3.1 Povijest naseljenosti područja

Bogatstvo prirodnih resursa (voda, šuma, livade, uz njih vezana fauna i flora, te špilje kao prirodni zakloni), kao i reljefne karakteristike koje ga čine najjednostavnijim prometnim spojem Like, Kordunske zaravni i unskog prostora, razlozi su zbog kojeg je šire područje Parka bilo naseljeno od prapovijesnih vremena.

Relativno velika prostorna koncentracija lokaliteta prapovijesnih gradina na uzvisinama oko krških polja u JZ dijelu parka, potvrđuju da su već od 10. st. pr. Kr., i sljedećih preko 1.000 godina, pogodnost tih područja za stočarstvo i njegov strateški prometni položaj koristili pripadnici ilirskog plemena Japoda. Slijedi period rimske vlasti koji počinje u 1. st. pr. Kr., pa naseljavanja Slavena u 7. st.

O srednjovjekovnoj naseljenosti i značaju područja svjedoči veći broj utvrda koje su se često gradile upravo na lokacijama starih japodskih gradina. U doba hrvatskih vladara područje Parka je unutar područja Krbavske županije, a prvo središte Krbavske biskupije osnovane u 12. st. bilo je upravo u Mrsinogradu, smještenom na brdu iznad obližnje Korenice. U 13. stoljeću je datiran i Krčingrad, gradina na samim jezerima, na poluotoku između Gradinskog jezera i jezera Kozjak (Slika).

Slika 35. Ostaci obrambene kule i luneta sa šesterolisnim cvijetom nađena tijekom recentnih istraživanja lokaliteta Krčingrad, Arhiva JUNPPJ

Taj period završava prodorom Osmanlija i porazom hrvatske feudalne vojske u Krbavskoj bitci (na obližnjem Krbavskom polju) 1493. god. nakon čega je stanovništvo u velikom broju izbjeglo i raseljeno, a većina naselja i objekata srušena i privremeno napuštena. Protjerivanjem Osmanlija iz Like i Krbave 200 godina kasnije, odnosno Karlovačkim mirom iz 1699. god., uspostavlja se granica dio koje prolazi upravo područjem Parka, kanjonom Korane i istočnom obalom jezera Kozjak, dalje prema Prijeboju, s kordonskim putem, stražarnicama i graničnim čardacima. Cijelo područje 1712. godine ulazi u sastav uspostavljene Vojne krajine (unutar Otočke i Ogulinske pukovnije), unutar koje će ostati narednih više od 150 godina, sve do njenog razvojačenja. Na kartama iz tog najranijeg doba, cijelo područje, uključujući i Ličku Plješivicu, označeno je kao „Vražji vrt“ (*Hortus Diabolus*), što puno govori o stvarnosti i percepciji tog područja tijekom tih stoljeća.

Novije naseljavanje i uspostava danas postojećih naselja na području Parka događa se još stotinjak godina kasnije, nakon što se Svištovskim mirom 1791. godine granica pomakla nešto istočnije, preko Plješvice, na rub bihačke zavale. Najstarija su naselja nastala na lokacijama današnjih Plitvica Sela i Končarevog Kraja, a u desetljećima koja slijede naseljavaju se i ostali lokaliteti današnjih naselja¹⁴. Naseljenici, u prostoru koji naseljavaju, krče šume i pretvaraju šumske površine u livade i oranice, čime stvaraju i danas dominantan kulturni krajobraz u okolini naselja. Jedan od razloga naseljavanja je i korištenje snage vode, pa se uskoro na glavnim tokovima, slapištima i sedrenim barijerama podižu mlinice, stupe i pilane (duž Bijele rijeke, Crne rijeke, Korane, npr. na Burgetu je postojala pilana već početkom 19 st., a iz kasnije faze poznate su pilane u Plitvičkom Ljeskovcu i Devčićevac na Labudovcu). Doseljenici nisu ni znali ni brinuli o posljedicama svojih zahvata na prirodu, pa su u tom periodu sječom šume uzrokovane erozije, a erodiranim tlom zapunjena npr. brojna manja jezera uzvodno od Proščanskog jezera, pa i samo Proščansko jezero u kojem je na mjestu gdje utječe Matica formiran dugački aluvijalni nanos. U to vrijeme područje se počinje i bolje prometno povezivati. U periodu 1840. – 1852. izgrađena je cesta od Plitvičkog Ljeskovca preko Mirić Štropine do Prijeboja, a potom i njen

¹⁴ Prema Topografiji Karlovačke Vojne Krajine iz 1835. godine, na širem području Plitvica je 1830. godine živjelo oko 13.350 stanovnika, s Prijebojem kao najvažnijim naseljem - graničnim mjestom uz povijesnu komunikaciju prema Bosni, mjestu poznatom po kovačkom zanatu i mjestu sajмова i trgovine s Osmanlijama.

ogranak preko Jezerca do Velike Poljane odnosno jezera Kozjak. Krajem 19. st. gradi se cesta iz smjera Drežnik Grada kojom se Plitvička jezera povezuju s Karlovcem. Značajnu promjenu u načinu života i novu slobodu privatnoj inicijativi donosi razvojanje Vojne krajine 1873. godine.

Počevši od 1862. godine s izgradnjom putničke kuće (poznate kao „Carska kuća“ ili Turistička kuća) na Velikoj Poljani, počinje razvoj turizma u području, odnosno izgradnja motivirana pružanjem turističkih usluga. Pravi zamah razvoju daje osnivanje *Društva za uređenje i poljepšavanje Plitvičkih jezera i okolice* 1893. god., koje među svojim članovima okuplja mnoge tada najuglednije ljude hrvatske javnosti, i koje će predvoditi sve razvojne procese na jezerima do svog gašenja pred Drugi svjetski rat. Već 1896., tri godine po svom osnivanju, Društvo je na Velikoj Poljani izgradilo i prvi pravi hotel s 28 soba na Plitvičkim jezerima (Slika), a nakon toga se na istom lokalitetu gradi i niz vila i pansiona.

Slika 36. Turistička kuća (lijevo) i prvi hotel Plitvice (desno) na Velikoj poljani. Arhiva JUNPPJ

Prve staze oko Kozjaka uređene su 1888., a do početka 20. stoljeća, uređeni su putevi i mostići jezerskim područjem, kao i okolnim područjem prema Medveđaku, na više-manje istim trasama na kojima postoje i danas (Slika).

Slika 37. Mostići na lokaciji Labudovac 1920. godine (lijevo) i kod Sastavaka iz 1940. godine (desno). Arhiva JUNPPJ

Za potrebe turističkog razvoja gradi se i dodatna komunalna infrastruktura. Prvi vodovod kojim se voda s izvora potoka Plitvice dovela do hotela Plitvice izgrađen je 1909. godine. Mala hidroelektrana na Burgetu, koja je hotel snabdijevala strujom, izgrađena je 1936. godine. Zamah turističkom posjećivanju i razvoju na područja Parka, povećanjem njegove dostupnosti, daju i završetak Ličke pruge 1924. godine i uvođenje autobusne linije koja jezera povezuje sa željezničkom postajom Vrhovine.

U Drugom svjetskom ratu, prostor Parka ponovno je poprište sukoba u kojima je razorena većina naselja i objekata. Upravo na području Parka je u lipnju 1943. godine održan i dio prvog zasjedanja ZAVNOH-a na kojem je donesena „Plitvička deklaracija“.

Nakon rata, naselja se obnavljaju. Područje se 1949. godine proglašava nacionalnim parkom, a paralelno počinje i novi planski razvoj turističko-ugostiteljskih kapaciteta. Od 1950-ih do 1970-ih izgrađeni su na lokaciji Velika Poljana današnji hoteli Plitvice, Bellevue i Jezero, te naselje Plitvička Jezera (Mukinje) kao središnje naselje za zaposlenike. Uz to, i lokalno stanovništvo se od 1970-ih sve više počelo uključivati u pružanje turističkih usluga, u prvom redu iznajmljivanja smještaja¹⁵. Problem tranzitnog prometa ublažen je kad je promet sa ceste koja je išla preko Kozjačke barijere, te uz samu obalu jezera do Plitvičkog Ljeskovca, sredinom 1970-ih izmješten na današnje ceste D429 i D52. Potrebna komunalna infrastruktura također je djelomično i privremeno¹⁶ riješena 1970-ih godina, izgradnjom vodoopskrbe s vodozahvatom na jezeru Kozjak i sustava odvodnje otpadnih voda s ispustom u Rastovači.

Period Domovinskog rata, koji počinje prvom žrtvom palom upravo u Plitvičkim Jezerima u ožujku 1991., a završava oslobodilačkim akcijama u kolovozu 1995., vrijeme je stradanja, izbjeglištva i razaranja i na području Parka.

Nakon rata slijedi period obnove. Kroz prvih desetak godina, broj posjetitelja se vraća na razine prije rata, a potom nastavlja dalje rasti. Taj rast djeluje i kao poticaj za daljnju izgradnju po naseljima, gotovo isključivo objekata za iznajmljivanje smještaja. Kontinuirani rast značajno se intenzivira od 2014. godine¹⁷, s povećanim udjelom investicija koje ne dolaze iz lokalne zajednice.

2.3.2 Materijalna kulturna baština

Na području Parka i uz njegova rubna područja¹⁸ nalazi se dvadesetak arheoloških lokaliteta, pretežno prapovijesnih i srednjovjekovnih gradinskih naselja na uzvišenjima, pećina i fortifikacijske arhitekture s nekoliko burgova. Među njima se svojom pozicijom u samoj jezerskoj zoni ističe gradina Krčingrad, smještena na poluotoku između Gradinskog jezera i jezera Kozjak (Slika). Radi se o iznimno interesantnom, još uvijek nedovoljno istraženom, ali već dokazano vrijednom arheološkom lokalitetu. Za sad je istražena samo branič-kula rijetkog oblika istostraničnog trokuta (vanjske duljine stranice 16 m), a pretpostavlja se da je kula samo dio starog grada koji je bio smješten na toj lokaciji, s vanjskim obrambenim zidovima duljine oko 285 m. Pretpostavlja se da je kula, koja je sačuvana samo u visini visokog prizemlja, originalno imala barem tri kata, odnosno visinu s koje se pogledom moglo obuhvatiti okolna jezera i puteve. Pretpostavlja se da je iz 13. stoljeća i da je pripadala knezovima Babonićima. Međutim, u stručnim krugovima pojavljivala se i hipoteza po kojoj je na istom lokalitetu bio smješten i pavlinski samostan¹⁹. Pretpostavlja se također da je srednjovjekovna gradina tek zadnji „povijesni sloj“ kontinuiteta naseljenosti lokaliteta, koji – obzirom na iznimnu lokaciju – vjerojatno seže u prapovijest.

Unutar granica Parka nalazi se i više vrijednih objekata moderne arhitekture. To su u prvom redu: Restoran Kozjak, izgrađen 1949., od struke smatran arhitektonskim remek djelom, te Hotel Plitvice, izgrađen 1958., kao prvi hotel najviše kategorije izgrađen u Hrvatskoj iza Drugog svjetskog rata, prema projektu poznatog hrvatskog arhitekta Marijana Haberlea, oba na Velikoj Poljani. Vrijedna arhitektonska ostvarenja su i tri lugarnice prema projektima poznatog hrvatskog arhitekta Ivana Vitića, izgrađene 1954. godine u Čorkovoj uvali (Slika), Prijeboju i Poljanku²⁰, od kojih su prve dvije i zaštićena kulturna dobra. Zaštićeno kulturno dobro je Vila Izvor, izgrađen 1953. kao rezidencijalni objekt.

¹⁵ U razdoblju 1975. – 1981., smještajni kapacitetu u Parku, narasli su s 2850 na 5282 kreveta, što je rast od 85 % u 6 godina!

¹⁶ Međutim, ni skoro 50 godina kasnije, ta privremena djelomična rješenja, ni za obilaznice, ni za komunalnu infrastrukturu, nisu zamijenjena rješenjima koja bi osigurala da naselja na području Parka uzimanjem i onečišćenjem vode jezerskog sustava ne ugrožavaju jedinstvenu univerzalnu vrijednost ovog područja svjetske baštine.

¹⁷ U zadnjih nekoliko godina, svake godine se na području 4 JLS unutar kojih je Park, a značajnim dijelom i unutar Parka, gradi i za turističku djelatnost registrira broj kreveta koji okvirno odgovara ukupnim kapacitetima triju hotela kojima upravlja Javna ustanova

¹⁸ područja Donjeg i Gornjeg Babinog Potoka, Homoljca, Plitvica Sela i Rastovače

¹⁹ Obzirom na plitvičku legendu o Crnoj kraljici, te činjenicu da pavlini imaju tradiciju štovanja Crne gospe, lako je moguće da je dio povijesne istine ostao zabilježen i u narodnoj predaji i mitologiji prostora. I ugledni hrvatski povjesničar prof. Vjekoslav Klaić u svom Prirodnom zemljopisu Hrvatske iz 1878. godine piše kako „Narod hrvatski pripovijeda da je na Plitvičkim jezerih imala nekoć svoje dvore poznata „crna kraljica“, a glavni joj je stan bio na jezeru Kozjaku“.

²⁰ Lugarnica Poljanak je izgorjela u Domovinskom ratu, no razmatra se mogućnost njene rekonstrukcije.

Slika 38. Lugarnica u Čorkovoj uvali izgrađena 1954. godine prema projektu poznatog hrvatskog arhitekta Ivana Vitića. Arhiva JUNPPJ

Konačno, u Registar kulturnih dobara u RH upisane su i zgrada nekadašnjeg restorana društvene prehrane, zgrada nekadašnjeg poštanskog-mjesnog ureda, te četiri stambene zgrade sa po četiri stana, sve na Mukinjama, izgrađene 1954. godine prema projektima poznatog hrvatskog arhitekta Lavoslava Horvata (Slika).

Slika 39. Zgrada nekadašnjeg poštanskog-mjesnog ureda (lijevo) i nekadašnji restoran društvene prehrane (desno) izgrađeni na Mukinjama prema projektu arhitekta Lavoslava Horvata. Arhiva JUNPPJ

I tradicijske gospodarske građevine važan su dio kulturne baštine Parka. Neki najatraktivniji primjeri uključuju: mlinicu i pilanu na vodeni pogon u selu Korana (Slika), Radekin mlin na Velikom slapu, Stipanov mlin u Plitvičkom Ljeskovcu, tradicijsku kuću s okućnicom u Končarevom Kraju.

Slika 40. Pilana na vodeni pogon u selu Korana prije obnove (lijevo) i poslije obnove (desno). Arhiva JUNPPJ

U Registar kulturnih dobara RH, kao vrijedan primjer industrijske arhitekture prve polovice 20. stoljeća, upisana je i mala hidroelektrana na jezeru Burget, izgrađena 1936. Ostaci male HE postoje i u Plitvičkom Ljeskovcu.

Konačno, vrijednu kulturnu baštinu predstavlja i niz drugih elemenata graditeljske baštine kao što su obzidana javna vrela i bunari, dijelovi povijesnih cesta s mostićima i kamenim odbojnicima i drugo.

2.3.3 Nematerijalna kulturna baština

Plitvički kraj kao i cijelo područje Like posjeduje bogatu nematerijalnu kulturnu baštinu. Ona se iskazuje kroz razne tradicionalne djelatnosti, nošnju, običaje (čijanje perja, ličko prelo), pjesme i plesove (npr. lička ojkalica, sviranje tamburice samice, ličko kolo), gastronomiju, priče i legende.

Slika 41. Ličko kolo prezentirano posjetiteljima Parka (lijevo) i nošnja (desno). Arhiva JUNPPJ

Među tradicionalnim djelatnostima najprisutnija je tradicionalna poljoprivreda, ali i prerada i proizvodnja njenih proizvoda, kao što je pečenje rakije (najčešće šljivovica), proizvodnja raznih vrsta sira (kuhani tvrdi sir, škripavac, basa). Druga značajna tradicija ovog šumovitog područja je obrada drva i izrada drvenih predmeta (šimle za krovišta, pokućstva, tamburica, i dr.). Osim toga, postoji i cijeli niz drugih tradicijskih djelatnosti kojima se dobivalo uporabne predmete, od obrade vune autohtone ličke ovce pramenke (pranja, češljanja, predenja, tkanja ili bojanja), do pletenja obuće (poznate ličke coklje), odjeće (prsluci, rukavice, kape, šalovi) i tkanja na krosnima (tkalačkom stanu) raznih uporabnih predmeta od vune, konoplje i lana²¹ (Slika).

Slika 42. Šimla i alat kojim se pravi (lijevo), krov od šimle (u sredini), suvremene varijacije ličkih coklji (desno). Arhiva JUNPPJ

Iznimna posebnost i vrijednost je plitvički ciklus bajki i legendi, sa središnjom pričom o Crnoj kraljici, koju je tek krajem 19. st. konačno iz usmene predaje zabilježio hrvatski povjesničar prof. Vjekoslav Klaić. Riječima književnika Čede Price, koji ih je izučavao, otkrivao i prepričavao²² u recentnijem periodu, Legenda o crnoj kraljici je priča o stvaranju jezera, kroz koju se, jedinstvenim jezikom usmene književnosti ovog područja koje je kroz dugu povijest bilo poprište sukoba, priča i univerzalna priča o rađanju ljepote i života nakon što se kroz katarzu nadiđu rasula i podjele.

²¹ Od konoplje su se izrađivali npr. prekrivači i vreće za žito; od lana fina platna za košulje i gaće, a od vune uglavnom sukno i prekrivači (lički biljci i šarenice).

²² Čedo Price je autor knjige „Crna kraljica – Bajke i legende o Plitvičkim jezerima“ iz 1964.

2.3.4 Kulturni krajobraz

Unutar Parka nalazimo nekoliko prepoznatljivih tipova kulturnog krajobraza. Među njima, tri su oblikovana tradicijskim djelatnostima i načinima korištenja prostora. Sve ih karakterizira ista tradicijska gradnja, s tradicijskim prizemnicama na podrumu od kamena, s okućnicom s gospodarskim objektima, dvorištima, živicama, ogradama, vrtovima, voćnjacima, obradivim površinama. Razlikuju ih karakteristike prirodnog okoliša u kojem su nastale i specifičnosti ljudskih djelatnosti u njima.

Prvi tip su široke travnjačke površine, livade, pašnjaci, obradive površine krških polja i njihova tradicijska naselja s otvorenom strukturom i relativno pravilnim formama okućnice. Najočuvaniji primjeri tog tipa krajobraza u Parku su područja oko naselja Homoljac, Gornji i Donji Babin Potok (Slika), odnosno potez uz cestu D52, od Borja do Donjeg Babinog Potoka.

Slika 43. Gornji Babin Potok: naselje u kulturnom krajobrazu (lijevo), ispaša krava koja održava kulturni krajobraz (desno). Arhiva JUNPPJ

Drugi tip su šumske krčevine, livade unutar šumskih područja i naselja u njima karakterizirana prostornom raštrkanošću, okućnicama nepravilnog oblika, sa zaseocima koje čini po nekoliko okućnica, karakteristična baš za plitvičko područje. Područja u kojima je najočuvaniji ovaj tip krajobraza su Drakulić Rijeka, Končarev Kraj, Uvalica, Kapela Korenička, Rodić Poljana.

Treći tip su naselja uz vodotoke, nastala uz tradicijske djelatnosti vezane za korištenje vodotoka (mlinovi, stupe, pilane), kakva su naselja Korana, Plitvički Ljeskovac, Vrelo i Rudanovac.

Ostala naselja u Parku su postupno, uslijed društveno-gospodarskih promjena i nestanka tradicijskog načina života, u većoj ili manjoj mjeri izgubila obilježja tradicijskog krajobraza, te se zamjenom tradicijskih objekata i okućnica objektima prilagođenim turističkom iznajmljivanju, sve više pretvaraju u turistificirani krajobraz neprimjeren očuvanju vrijednosti Parka. Najizrazitiji primjeri takvih promjena prisutni su u onim naseljima gdje stalnog stanovništva više gotovo ili uopće nema (npr. Plitvica Selo) te se cijeli zaseoci pretvaraju u moderne turističke *resorte* s naglaskom na luksuz umjesto na očuvanje izvornih vrijednosti Parka.

2.4 Obilježja posjećivanja Parka

2.4.1 Posjetiteljska infrastruktura i programi

Trenutni sustav posjećivanja uključuje: dijelove za prihvata posjetitelja; sustav u jezerskoj zoni (koja je i glavna posjetiteljska atrakcija i jedinstvena univerzalna vrijednost Parka u užem smislu, a čini manje od 1 % površine Parka); te sustav posjećivanja izvan jezerske zone.

Prihvata posjetitelja vrši se u okviru 2 glavna i jednog pomoćnog ulaza (Slika) u sklopu kojih su osigurane sve standardne usluge, uključujući prodaju karata, info punktove, sanitarne čvorove, suvenirnice i ugostiteljske objekte. Uz ulaze su i 2 parkirališta s oko 1200 mjesta na Ulazu 1 (U1), 1300 na Ulazu 2 (U2), te ukupnim parkirnim mjestima za preko 60 autobusa. Postojeći sustav trenutno nema uspostavljene upravljačke sustave i procedure koje bi mu omogućile kontrolu i po potrebi ograničavanje priljeva posjetitelja²³.

Slika 44. Sustav prihvata posjetitelja NPPJ s dva glavna ulaza, parkiralištima i ostalim standardnim uslugama.
Foto: Ognjen Škunca.

Sustav posjećivanja u jezerskoj zoni uključuje preko 20 km staza i mostića, 3 pristaništa (P1, P2, P3) s 8 brodova koji na dvije linije (P1 - P2 i P3 - P2 ili P1) mogu prevesti oko 600 posjetitelja u satu, u oba smjera; 3 stanice (ST1, ST2, ST3) za 6 panoramskih vlakića, s kapacitetom oko 600 posjetitelja u satu na liniji ST1 - ST2 - ST3, u oba smjera (Prilog 5.12).

²³Npr. sustav koji omogućava rezervaciju i kupovinu ulaznica za točan sat i dan, s ograničenim brojem ulaznica u prodaji za svaki sat, ili uspostavljenu proceduru za ograničavanje ulaska posjetitelje vozilima na parkirališta kad se utvrdi da je priljev posjetitelja u jezersku zonu viši od prihvatljivog, odnosno kad sustav na kritičnim mjestima počne pokazivati simptome zagušenja.

Posjetiteljima se sugerira obilazak prema jednom od 7 kružnih programa, s trajanjem obilaska od 2 do 8 sati. Najposjećeniji su programi obilaska cijele jezerske zone, i Gornjih i Donjih jezera, s uključenom vožnjom dugom linijom preko jezera Kozjak i vožnjom panoramskih vozilom na cijeloj duljini (Tablica 2.).

Tablica 2. Programi posjećivanja zone jezera NP Plitvička jezera

Program	Start	Trajanje (u satima)	Obilazak		Korištenje prijevoza	
			Gornja jezera	Donja jezera	Panoramsko vozilo	Elektrobrod
A	Ulaz 1	2 - 3	-	x	-	-
B	Ulaz 1	3 - 4	-	x	x	x
C	Ulaz 1	5 - 6	x	x	x	x
E	Ulaz 2	2 - 3	x	-	x	x
F	Ulaz 2	3 - 4	-	x	x	x
H	Ulaz 2	5 - 6	x	x	x	x
K	Ulaz 1 i 2	6 - 8	x	x	-	x

Svi programi koriste mostiće i staze u kanjonu Donjih jezera, kao i poprečne staze preko barijera Gornjih jezera. Izuzetak su samo kratki programi koji ne koriste oba već samo jedan od dva navedena dijela sustava (Prilog 5.12). Jedinstvena ulaznica za obilazak jezerske zone vrijedi za sve navedene programe obilaska. Park nudi uslugu vođenja.

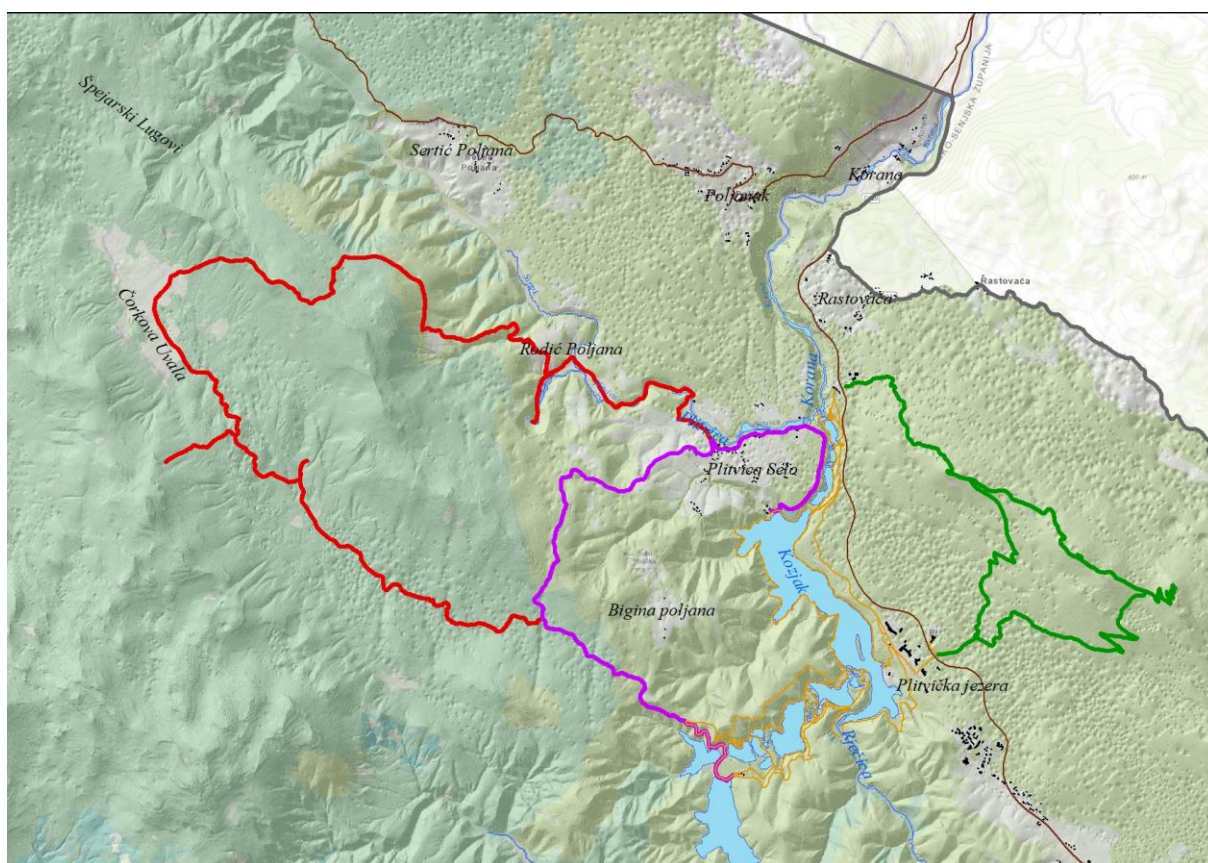
Opisani sustav uspostavljen je krajem 1970-ih godina, pod vodstvom inž. Josipa Movčana i uz suglasnost akademika dr. Ive Pevalaka, kao odgovor na prvi poslijeratni nagli porast broja posjetitelja i pritisak na ekosustave. Nekoliko je njegovih ključnih obilježja kojima se osigurava da se posjećivanjem ne narušava jedinstvena univerzalna vrijednost (JUV) područja, a da se posjetiteljima omogućava siguran i izniman doživljaj tih vrijednosti. Radi sigurnosti posjetitelja i ograničavanja njihovog utjecaja na okolni ekosustav i krajobraz, kretanje posjetitelja ograničeno je isključivo na staze i mostiće, širine ograničene na 1,6 m²⁴. Smještaj staza i mostića u prostoru te njihov dizajn i materijali od kojih su građeni (drvo) osiguravaju njihovu maksimalnu uklopljenost u prirodni krajobraz, istovremeno omogućavajući posjetiteljima približavanje vodi i neposredan doživljaj iznimne prirodne ljepote, kao dijela JUV (Slika). Konačno, odignutost mostića od podloge (sedrenih barijera, obale jezera, vode) osigurava neometano odvijanje prirodnih procesa u ekosustavu (omogućava nesmetani rast barijera i sprječava njihovu eroziju do koje bi došlo uslijed hodanja po njima, osigurava neprekinutu kontaktnu zonu kopnenog i vodenog ekosustava, ne ometa prirodno kretanje vode i dr.) (Slika).

²⁴ Inicijalno je kao standard bila ustanovljena širina od 1,4 m. Prostornim planom iz 1986. se kao standard odredilo 1,5 m. U proteklom razdoblju se kao standardna širina - koji omogućava veću sigurnost posjetitelja, a još uvijek je krajobrazno prihvatljiva - ustanovilo 1,6 m.

Slika 45. Pogled na mostić s vrha kanjona Donjih jezera – jedan od kadrova jezera koji posjetitelji najčešće biraju, dijelom sigurno i zbog iznimne krajobrazne uklopljenosti mostića koji čak i podiže percipiranu posebnost izvornog prirodnog scenarija. Arhiva JUNPPJ

Sustav posjećivanja izvan jezerske zone trenutno uključuje 3 planinarske / poučno-rekreativne staze šumskim područjem oko jezera (Slika): stazu Medveđak (8 km), stazu Plitvica (9 km) i stazu Čorkova uvala (21 km). I u tom području vrijedi zabrana silaska sa staza, čime se i osigurava sigurnost posjetitelja i minimizira njihov utjecaj na okolne ekosustave. Trenutno svega oko 1 % posjetitelja Parka koristi i ponuđene staze izvan jezerske zone.

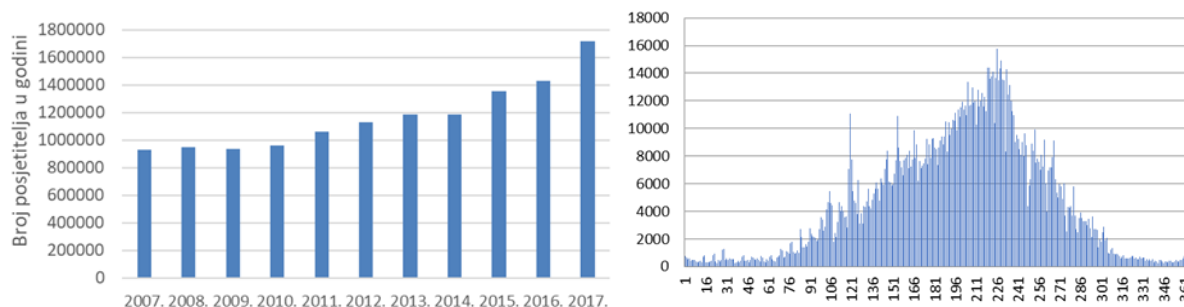
Slika 46. Planinarske/poučno-rekreativne staze Medveđak, Plitvica i Čorkova uvala

In-situ interpretacijsko–edukacijski sadržaji unutar sustava uključuju relativno mali broj edukacijskih ploča uz planinarske staze. U jezerskoj zoni postoje samo ploče s osnovnim informacijama o nazivu i veličini jezera. *In-situ* informativni sadržaji za posjetitelje uključuju pregledne mape područja i osnovnu signalizaciju sa smjerovima i upozorenjima o pravilima ponašanja.

2.4.2 Stanje i trendovi u posjećivanju Parka

S preko 1,7 milijuna posjetitelja u 2017., Park je najposjećeniji nacionalni park u RH i među najposjećenijima u svijetu²⁵. Recentni period bilježi brzi rast broja posjetitelja (Slika), s okvirnim udvostručenjem broja posjetitelja u zadnjih 10 godina.

Park je svjetska destinacija s posjetiteljima iz cijeloga svijeta. Posjetitelji iz Hrvatske čine nešto preko 5 % u ukupnom broju posjetitelja. Najveći udio posjetitelja dolazi iz europskih zemalja (najviše iz Njemačke, Francuske, Poljske, Italije), no recentno se bilježi i brzi porast udjela posjetitelja s emitivnih tržišta Dalekog istoka.

Slika 47. Godišnji broj posjetitelja NPPJ u posljednjih deset godina (lijevo); Broj posjetitelja NPPJ po danima tijekom 2017. godine (desno).

Posjećivanje Parka izrazito je sezonalno, s vršnim intenzitetom posjećivanja u 7. i 8. mjesecu, preko 80 % posjetitelja od 5. do 9. mjeseca, a svega 7 % od 11. do 3. mjeseca (Slika). U recentnom periodu, broj posjetitelja raste u svim mjesecima, u apsolutnim iznosima brže u mjesecima s višim intenzitetom posjećivanja, ali relativno gledano, stope rasta čak su i brže u mjesecima izvan vršne sezone.

Okvirno 2/3 posjetitelja su individualni posjetitelji, a 1/3 grupni. Grupni posjetitelji dominiraju izvan 4 mjeseca vršne sezone (i do 2/3 u zimskim mjesecima), dok tijekom vršne sezone dominiraju individualni posjetitelji (oko 60 % u lipnju i rujnu, te oko 80 % u srpnju i kolovozu).

Park je dominantno tranzitna i izletnička destinacija, u smislu da manje od 30 % posjetitelja noći u području, a i onda je prosječni broj noćenja oko 1,5. Preko 70 % posjetitelja u Parku boravi pola dana i manje, ili u tranzitu, ili u sklopu dnevnog izleta iz neke druge destinacije (obalni prostor RH ili Zagreb). Takav odabir posjetitelja je u skladu s trenutnom ponudom Parka, koja se u osnovi svodi na različite načine obilaska jezerske zone, u trajanju od 2 - 8 sati, bez razvijene ponude i preporuke za višednevni boravak.

Situacija s kojom se Park u sve izraženijoj mjeri suočava je broj posjetitelja koji prelazi projektirani kapacitet postojećeg sustava posjećivanja u jezerskoj zoni, koja predstavlja glavnu atrakciju, jedinstvenu univerzalnu svjetsku prirodnu baštinu i glavni cilj posjeta svih posjetitelja Parka²⁶. Okvirni broj posjetitelja koji trenutni sustav može prihvatiti – a da se ne zaguše staze, odnosno da srednji minimalni razmak između posjetitelja nije manji od 3 m, te da nema čekanja vlakova i brodova na stanicama i pristaništima – je oko 650 posjetitelja u satu, na svakom od dva ulaza, odnosno ukupno 1300 posjetitelja ravnomjerno raspoređenih na dva glavna ulaza²⁷. Neminovne posljedice puštanja većeg broja posjetitelja u satu preko ulaza su gužve, čekanja i općenito

²⁵ Npr. NP Plitvička jezera, po broju posjetitelja, ušao bi među 15 najposjećenijih nacionalnih parkova u SAD-u.

²⁶ Prema rezultatima praćenja, svega 1 % ukupnog broja posjetitelja koristi ponuđene planinarske staze izvan jezerske zone, no i to su posjetitelji koji su u prvom redu došli vidjeti dio Parka koji je svjetski jedinstven, a to je jezerska zona, a uz to onda odlučuju produžiti boravak i proširiti skup svojih doživljaja i okolnim područjem.

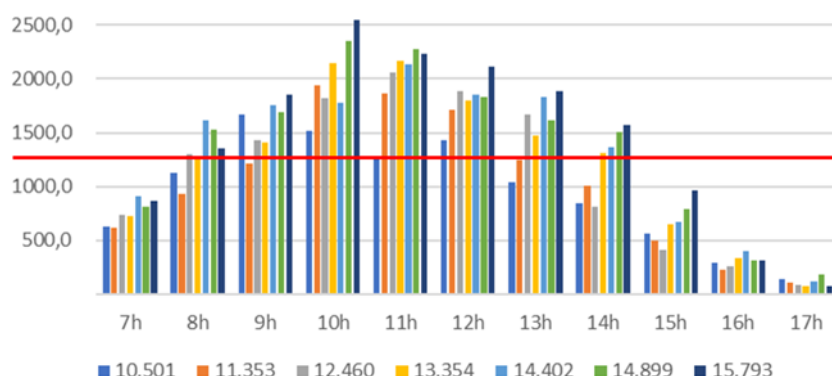
²⁷ Analiza napravljena još 1960 - 1970-ih, kad se današnji sustav projektirao, prepoznala je da su pravilo o obilasku Parka dopuštenom samo po sustavu staza i mostića, te odabir dizajna staza i mostića kao posjetiteljske infrastrukture koja omogućava prezentaciju jedinstvene univerzalne vrijednosti Parka i iznimni doživljaj posjetitelja, a da pri tome ne narušava i čuva tu vrijednost od negativnog utjecaja posjetitelja, svojom „propusnošću“ – koja se može ocijeniti za zadane uvjete gustoće posjećivanja – ujedno odredili i prihvatni kapacitet tako postavljenog sustava posjećivanja Parka. Temeljem mjerene prosječne brzine posjetitelja, zadane gustoće posjetitelja na stazi od maksimalno 1 posjetitelja na 3 m staze, te činjenice da programi obilaska s dvaju ulaza dijelom koriste iste dijelove staza, dobije se maksimalna propusnost sustava od okvirno 650 posjetitelja u satu, po ulazu. Pri tome, ključan uvid je i da propusnost infrastrukture u

umanjena kvaliteta doživljaja posjetitelja i prezentacije vrijednosti Parka (Slika). Utvrđeni simptomi se pogoršavaju sa svakim uzastopnim satom u kojem se sustav preopterećuje brojem posjetitelja većim od projektiranog kapaciteta. Kako posjetitelji u takvim uvjetima počinju i silaziti sa staza, rezultat je i pojava neželjenog utjecaja na ekosustav, u prvom redu sedrene barijere. Srećom, taj utjecaj trenutno nije takav da značajnije ugrožava jedinstvenu univerzalnu vrijednost Parka. Silasci sa staza, kao i gužva na stazama umanjuje i sigurnost posjetitelja.

Slika 48. Zagušenje i negativni utjecaj na ekosustave kao posljedica trenda rasta vršnog broja posjetitelja u jezerskoj zoni. Foto: Ognjen Škunca.

Rezultati praćenja broja posjetitelja koji ulaze u Park u danima s tipičnom vremenskom distribucijom posjetitelja tijekom dana (Slika 49.), pokazuju da do prekapacitiranja vrlo vjerojatno, tijekom vršnih sati (od 10 do 13 h), dolazi već i u danima s okvirno ukupno 10 500 posjetitelja u danu.

Slika 49. Broj posjetitelja koji ulaze u sustav posjećivanja u jezerskoj zoni Parka, po satima, sumarno na oba ulaza, tijekom ljetnih dana u srpnju i kolovozu 2017., u danima s različitim ukupnim brojem posjetitelja (od 10.503 posjetitelja u danu, do 15.793 posjetitelja u danu). Crvena linija označava utvrđeni maksimalni broj posjetitelja koji sustav može prihvatiti u satu bez zagušenja.

Pri tome, dani s povećanim brojem posjetitelja nisu više iznimka već postaju standardni scenarij tijekom vršne sezone. Npr. broj posjetitelja u srpnju i kolovozu 2017. godine bio je redom oko 335.000 i 385.000, što daje dnevne prosjeke od 10.800 i 12.400, s rekordnim danom u kolovozu 2017., s preko 16.000 posjetitelja. Tablica 3 također ilustrira trend pogoršavanja problema tijekom godina. Prije deset godina prvi put je broj posjetitelja u danu prešao 10.500. U 2017. godini maksimalni zabilježeni broj posjetitelja u danu je prešao 16.000²⁸

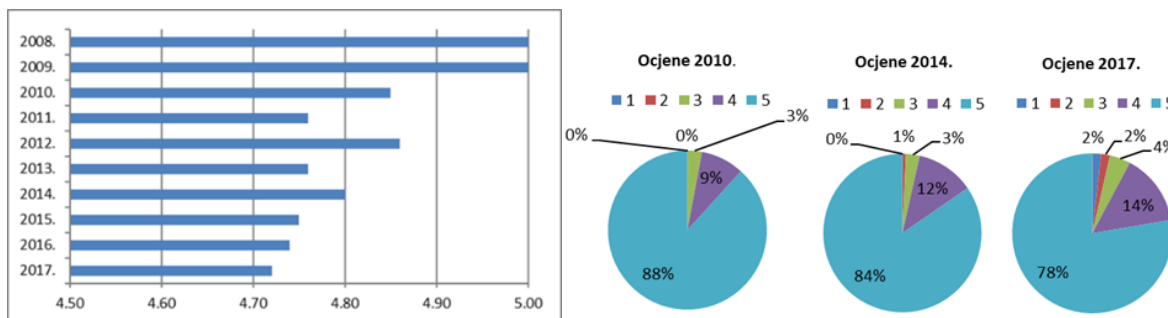
području nije moguće povećavati – npr. njenim proširivanjem koje bi omogućilo „višetračno“ kretanje, ili gušćom mrežom staza – jer bi takva promjena narušile i jedinstvenu univerzalnu vrijednost prirodnog krajolika, i mogućnost doživljaja posjetitelja.

²⁸ Stvaran broj posjetitelja je sigurno i veći, jer u uvjetima gužve raste broj posjetitelja, koji slijedeći sugestije s *online* foruma, u Park ulaze bez ulaznice (pa nisu registrirani u službenoj statistici), a u uvjetima gužve je učinkovita kontrola praktički nemoguća.

Tablica 3. Rast maksimalnog broja posjetitelja u danu tijekom srpnja i kolovoza, kroz godine

	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.
srpanj	8322	8622	8760	9947	9758	9830	10917	9137	11479	11112	13371
kolovoz	10718	10737	11474	11936	11978	12817	13757	12289	13313	14113	16125

Opisani trend reflektira se i u iskazanom zadovoljstvu posjetitelja posjetom Parku. Slika 50. pokazuje trend pada zadovoljstva posjetom iskazan u komentarima posjetitelja na *TripAdvisor* platformi. Ne samo da opada „ukupna prosječna ocjena“, već i značajno raste udio broja posjetitelja koji iskazuju ozbiljne razloge za nezadovoljstvo. Detaljnija analiza komentara potvrđuje očekivano: svi posjetitelji, uključujući i one koji su dali nižu ukupnu ocjenu zadovoljstva, hvale iznimnu ljepotu prirode, Park nazivaju „najljepšim mjestom na koji su bili“ ili „mjestom koje se mora vidjeti“, a kude, uključujući i one koji su dali i najvišu ocjenu zadovoljstva, gužve, čekanja u redu, pa i stanje staza.

Slika 50. Zadovoljstvo posjetitelja iskazano ukupnom ocjenom njihovog doživljaja posjeta u komentarima na *TripAdvisor* platformi (skala ocjena iskustva posjeta: 1 – grozno; 2 – loše; 3 – prosječno; 4 – vrlo dobro; 5 – izvrsno).

Obzirom da struktura posjetitelja Parka koji dolaze sa svih svjetskih emitivnih tržišta, te dosada u potpunosti potvrđena, pa čak i premašena predviđanja Svjetske turističke organizacije (UN WTO), a o udvostručenju broja međunarodnih putovanja u periodu 2010. – 2030., s velikom sigurnošću se može predvidjeti i daljnji trend rasta interesa i potražnje za posjetom Parku, te u vezi s tim, potreba da se postojeći sustav dogradi upravljačkim instrumentima potrebnim za očuvanje i prezentaciju JUV Parka te kvalitetan doživljaj i zadovoljstvo posjetitelja.

2.4.3 Ugostiteljstvo Javne ustanove

Javna ustanova upravlja s 4 hotela, 2 kampa, 7 restorana i 8 tzv. malih parkovskih objekata (MPO): *bistroa*, *buffeta* i *caféa*, smještenih unutar Parka i u njegovom neposrednom okruženju. Hoteli Plitvice, Bellevue i Jezero nalaze se u samom središtu Parka, na Velikoj Poljani iznad jezera Kozjak, dok se Hotel Grabovac nalazi izvan Parka, oko 3 km udaljenosti od njegove sjeverne granice, u blizini planiranog budućeg glavnog ulaza u Park. Oba kampa se nalaze izvan Parka, ali u njenoj neposrednoj blizini, kamp Borje s južne, a kamp Korana s njegove sjeverne strane. Restorani se većinom nalaze u sklopu hotela i kampova, osim 2 samostalna, Poljana i Lička kuća, oba smještena u središnjoj zoni Parka. Mali parkovski objekti (MPO) su raspoređeni na postojećim ulazima te unutar sustava posjećivanja u najužoj jezerskoj zoni (izuzetak je bistro Vučnica u Mukinjama).

Najstariji i arhitektonski najvrjedniji među hotelima je Hotel Plitvice, izgrađen 1958. (poglavlje 3.2.1.), danas u kategoriji 2 zvjezdice, s ukupno 52 smještajne jedinice (51 soba i 1 predsjednički apartman). Ima *à la carte* restoran (160 sjedećih mjesta), *lobby-bar* s vanjskom terasom i TV-salon koji se može koristiti i kao dvorana za sastanke (za 45 osoba). U njenoj neposrednoj blizini nalazi se Hotel Bellevue, također u kategoriji 2 zvjezdice, s ukupno 69 smještajnih jedinica, a posluje kao *garni* hotel (samo noćenje s doručkom) te njegovi pansionisti gosti obroke konzumiraju u Hotelu Plitvice.

Najveći i najopremljeniji je Hotel Jezero, s 3 zvjezdice i ukupno 229 smještajnih jedinica. Raspolaže restoranom s ljetnom terasom (ukupno 400 sjedećih mjesta), *lobby-bar*-kavanom, kongresnom dvoranom (za 250 osoba) te 4 dvorane za sastanke (s 80, 25 i dva puta po 15 sjedećih mjesta). Osim toga, u ovom hotelu postoji mali zatvoreni bazen *whirlpool* za do 15 osoba, 2 finske saune i turska kupelj te teretana, a u sklopu hotelskog kompleksa i manji sportsko-rekreacijski sadržaji: 1 teniski teren, tenis zid, 2 stola za stolni tenis te kuglana.

Najmanji hotel JU je Hotel Grabovac, s 3 zvjezdice i 31 smještajnom jedinicom, restoranom i *café* barom te ljetnom terasom.

Autokampovi, oba s 3 zvjezdice, svojom lokacijom i uslugama spadaju među najbolje kampove kontinentalne Hrvatske. Autokamp Korana, površine 35 ha, može primiti oko 2500 kampista, a raspolaže i s 47 bungalova, restoranom s ljetnom terasom (250 sjedećih mjesta), *café*-barom i trgovinom. Cijelo područje autokampa dobro je pošumljeno i bogato hortikulturno uređeno, a u neposrednoj blizini protječe i rijeka Korana.

Kamp Borje, površinom od 6,5 ha puno je manji, te može primiti oko 350 kampista. U njegovoj neposrednoj blizini se nalazi istoimeni restoran Javne ustanove, te *café*-bar i trgovina.

Restorani JU ukupno imaju oko 1500 sjedećih mjesta. Tri restorana se nalaze u sklopu hotela, dva u kampovima, a dva su samostojeća: Nacionalni restoran Lička kuća i Restoran Poljana. Restoran Lička kuća izgrađen je 1972. nasuprot Ulaza 1, a u cijelosti restauriran 2015. godine kao jedinstveni prostor s ambijentom tradicionalne ličke kuće, na dvije etaže (u prizemlju japodska kuća, a na katu lička kuća), s ukupno 280 sjedećih mjesta (120 po svakoj etaži te 40 na terasi). Na sredini restorana nalazi se otvoreno ognjište s vatrom gdje se pripremaju lički specijaliteti, a cijeli interijer se koristi za prezentaciju tradicijskog života ličkih obitelji.

Restoran Poljana se nalazi na Velikoj poljani, u blizini hotela Bellevue i Plitvice, uz stazu koja s Ulaza 2 vodi prema jezerima. U sklopu njega se nalazi restoran sa samoposluživanjem (120 sjedećih mjesta), nacionalni restoran s otvorenim ognjištem (100 sjedećih mjesta) te *café*-bar (48 sjedećih mjesta), a duž svega toga se prostire velika terasa s predivnim pogledom na područje Gornjih jezera kapaciteta 160 mjesta.

Mali parkovski objekti uključuju 3 *bistroa* (Hladovina, Kozjačka draga i Vučnica), 3 *buffeta* (Slap, Labudovac i Kupalište) te 2 *café*-bara (Flora i Rapajinka). U svim se objektima uz piće poslužuju i jednostavnija hladna ili hladna i topla jela (kolači, sendviči, *grill* i sl.).

Slika 51. Pogled na Kozjak kroz prozor Hotela Plitvice; Bungalovi u Kampu Korana; Otvoreno ognjište u Nacionalnom restoranu Lička kuća; Bistro Kozjačka draga uz jezero Kozjak. Arhiva JUNPPJ

Ponuda u ugostiteljskim objektima temelji se na namirnicama koje se 95 % nabavljaju putem javne nabave, dok se trenutno manji dio namirnica nabavlja po principu zelene nabave i namirnica s certifikatom lokalnog geografskog porijekla.

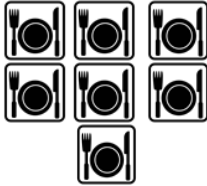
Radna sezona objekata prilagođava se tržištu i potrebama posjetitelja Parka. Hotel Jezero s restoranom, restorani Lička kuća i Poljana te MPO na ulazima su otvoreni tijekom cijele godine, dok su Hoteli Plitvice i

Grabovac te ostali restorani i MPO zatvoreni tijekom 3 zimska mjeseca, a Hotel Bellevue i kampovi se zatvaraju još mjesec dana ranije i otvaraju mjesec dana kasnije.

U ugostiteljstvu JUNPPJ je 2018. bilo zaposleno preko 300 stalnih i 300 sezonskih djelatnika, što je više od polovice ukupnog broja djelatnika JU. S oko 250 000 ukupno ostvarenih noćenja godišnje, od čega oko 55 % u hotelima, a 45 % u kampovima, ugostiteljstvo JU ostvaruje okvirno 1/3 ukupnog turističkog prometa u 4 JLS na čijem području se nalazi Park²⁹.

Kako hotele uglavnom popunjavaju agencijski gosti s tržišta istočne Azije, prosječna duljina boravka je još kraća od prosjeka destinacije koju čine 4 JLS na čijem području se Park nalazi i iznosi 1,2 dana. Prosječna duljina boravka u kampovima je nešto iznad prosjeka destinacije i iznosi 1,7 dana.

Okvir 3. Shematski prikaz ugostiteljstva JU

4 HOTELA	2 KAMPA	7 RESTORANA	8 MPO
			
UKUPNO: 380 smještajnih jedinica s 820 ležajeva	UKUPNO: 2850 kampista	UKUPNO: cca 1500 sjedećih mjesta	UKUPNO: cca 1200 vanjskih i 170 unutarnjih konzumnih mjesta

2.4.4 Trgovine i suvenirnice Javne ustanove

Javna ustanova upravlja i s 5 trgovina s oko 700 m² prodajnog prostora, 5 suvenirnica, s oko 250 m² prodajnog prostora, te 6 mjesta s vanjskom prodajom sladoleda³⁰. Kroz cijelu godinu rade Robni centar u Mukinjama, Market Grabovac i suvenirnica u Hotelu Jezero³¹, koji imaju značajnu ulogu i u opskrbi lokalnog stanovništva.

U trgovinama se dominantno prodaje roba široke potrošnje, no u većini ih već postoji i dio s prodajom suvenira, kao što se i u dvije suvenirnice na glavnim ulazima posjetiteljima nudi i osnovna roba široke potrošnje. U postojećoj ponudi su predstavljene sve standardne vrste suvenira, uključujući vodiče, video filmove, zanatske umjetnine, odjeću s motivima vezanim uz Park, opremu (kabanice, kišobrane, toplije veste), lokalne tradicijske prehrambene proizvode, edukacijske igračke i knjige za djecu i dr. Trenutnu ponudu JU osigurava ugovorima s nešto manje od 100 ponuditelja, a zbog nerazvijenosti lokalne proizvodnje, udio lokalno proizvedenih proizvoda je trenutno ispod 5 %.

Podružnica je 2017. godine zapošljavala 33 stalno zaposlena djelatnika i još 20 sezonskih djelatnika. U 2017. godini ukupni godišnji prihod bio je oko 38 milijuna kn, od čega 48 % u suvenirnicama, 40 % u trgovinama i 12

²⁹ S brzim rastom smještajnih kapaciteta privatnih iznajmljivača i drugih investitora, udio kojeg ostvaruje JU u ukupnom turističkom prometu polako pada (u 2016. bio je 38 %, a u 2017. oko 34 %)

³⁰ 5 trgovina su Market Grabovac pri hotelu Grabovac, Robni centar Mukinje, Trgovina Jezerce, te Market Korana i Market Borje pri istoimenim autokampovima; 5 suvenirnica su „Slap“ na U1, „Hladovina“ na U2, u hotelima Jezero i Plitvice, te Kozjačka draga; 6 mjesta s vanjskom prodajom sladoleda su na lokalitetima Labudovac, Kupalište, Flora, Rapajinka, Slap i Kozjačka draga.

³¹ nakon obnove radit će i trgovina Jezerce.

% u otvorenim prodajnim mjestima. Normirano po posjetitelju, svaki od 1,72 milijuna posjetitelja NPPJ u 2017. godini, u prosjeku je potrošio oko 11 kn na suvenire³².

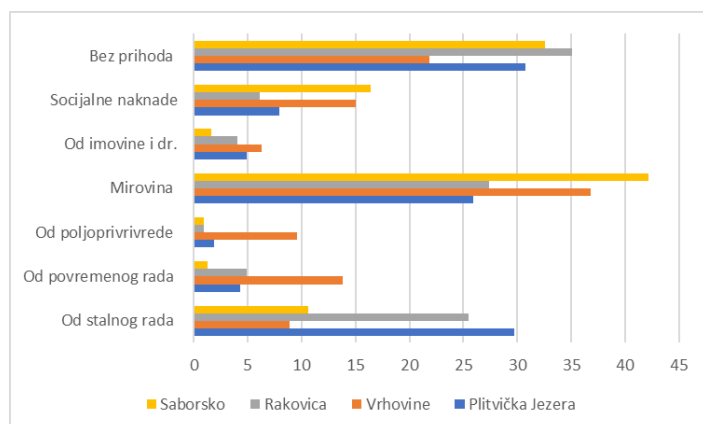
Slika 52. Suvenirnica „Slap“ na Ulazu 1 (lijevo); lokalni suvenir (desno). Arhiva JUNPPJ

³² Usporedbe radi, studija iz 2014. procijenila je potrošnju na suvenire u nacionalnim parkovima u SAD na 13 \$ po posjetitelju, po danu. Napomena: Trgovine tijekom cijele godine koristi i lokalno stanovništvo, pa nije moguće reći koji udio imaju posjetitelji, a koji lokalno stanovništvo. Za suvenire, pretpostavka je da se udio kupovine lokalnog stanovništva može zanemariti.

2.5 Društveno-gospodarska obilježja

2.5.1 Uloga Parka u razvoju i gospodarskom životu lokalne zajednice

Park ima ključnu ulogu u gospodarskom životu, perspektivama i razvoju lokalne zajednice, i to na direktan i indirektan način. Direktno, s preko 650 stalnih te oko 450 sezonskih zaposlenika, Javna ustanova NPPJ najveći je poslodavac u široj regiji koja uključuje cijelu LSŽ, te veći dio Parku gravitirajućeg prostora KŽ.

Slika 53. Stanovništvo 4 JLS plitvičke regije prema izvoru prihoda [%] (Popis stanovništva, 2011.)

Relativno prema ukupnom broju stalno i privremeno zaposlenih na području 4 JLS, JU zapošljava preko 30 % stalno zaposlenih, te gotovo 90 % privremeno zaposlenih. Uz to, rečenih okvirnih 1100 radnih mjesta generira i značajna dodatna radna mjesta u raznim servisnim djelatnostima, pa gledano tako, njen značaj je i barem dvostruko veći od navedenih postotaka. Koje to značenje ima, najbolje se vidi iz podataka o stanovništvu u 4 JLS prema izvoru prihoda, koje prikazuje Slika ., iz koje se vidi koliko su radna mjesta deficitarna.

JU lokalnoj zajednici doprinosi i posredno, preko općinskih i županijskih proračuna, koji se dijelom pune i temeljem prava na dio³³ poreza na dohodak ostvaren na njihovom području, a po osnovi Zakona o regionalnom razvoju dobivaju i dio³⁴ prihoda od prodaje ulaznica u Park.

U periodu prije 1990-ih, Park je imao vrlo razvijenu mrežu otkupa svih poljoprivrednih proizvoda iz okolnog područja, te je kroz zagarantirano tržište, igrao ključnu ulogu za opstanak poljoprivredne proizvodnje u području. Tek u najrecentnijem periodu, Park je ponovno krenuo s otkupom, ovaj put u kontekstu tržišne ekonomije, kroz otkup prethodno brendiranih proizvoda. Količine i njihova vrijednost su trenutno minimalne, no potencijal Parka za njihov plasman je ogroman, i kroz ugostiteljstvo, suvenirnice i trgovine JU, i kroz ponudu drugih pružatelja turističkih usluga u području.

Manje direktan, ali temeljni način na koji Park doprinosi održivosti i razvoju lokalne zajednice je da je on, kao UNESCO područje svjetske baštine, sa svojom jedinstvenom univerzalnom vrijednošću, glavna turistička atrakcija oko koje se u okolnom području ubrzano razvija i privatni sektor ponude turističkih usluga, te otvaraju mogućnosti i za druge djelatnosti s proizvodima i uslugama koje se mogu plasirati na turističkom tržištu razvijenom oko Parka³⁵. Trenutno se uglavnom radi o jednostavnim ugostiteljskim uslugama (ponajviše uslugama smještaja u apartmanima i sobama), te nekoliko lokalnih putničkih agencija koje pružaju tipične agencijske usluge unutar destinacije, kojom se međutim ostvaruje značajan dodatni prihod za lokalnu ekonomiju³⁶.

³³ JLS udio od 60 – 88 %, ovisno o svom statusu (prema indeksu razvijenosti, statusu brdsko-planinskog područja i sl.), županije 16,5 %.

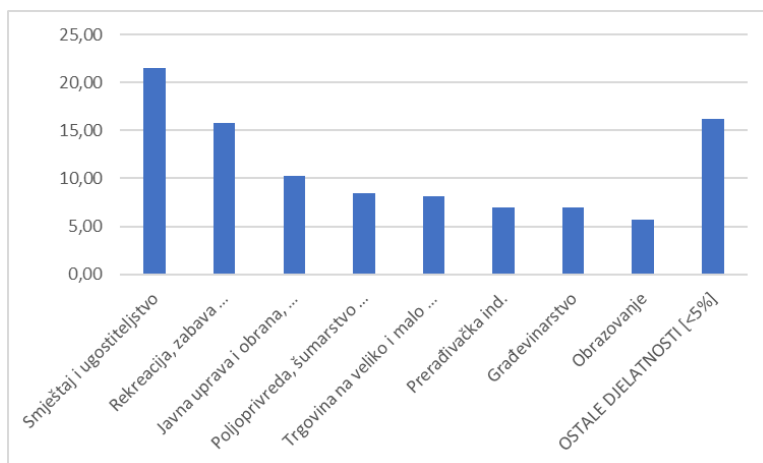
³⁴ Do maksimalno 6,5 % neto prihoda. Npr., u 2017. godine su 4 JLS na čijem području se nalazi Park po ovoj osnovi ostvarile oko 8,5 mil. kn.

³⁵ npr. oživljena proizvodnja visokokvalitetnih brendiranih poljoprivrednih i drugih proizvoda s pričom, koji se mogu plasirati kao dio turističkog doživljaja.

³⁶ U 2016. godini ostvareno je na području 4 JLS oko 600.000 noćenja (od čega u hotelima i kampovima Javne ustanove oko 225.000), a u 2017. godini oko 750.000 (od čega oko 250.000 JU). Ako se isključe prihodi JU, rečenih 500.000 noćenja koje ostvare drugi iznajmljivači smještaja, uz pretpostavljenu prosječnu cijenu po noćenju od 200 HRK, predstavlja prihod lokalne ekonomije 4 JLS od okvirnih 100 milijuna kn, ili nešto preko 10.000 kn po stanovniku.

2.5.2 Druge glavne gospodarske djelatnosti i korištenje zemljišta

Glavna gospodarska djelatnost na području Parka i okolice neupitno je pružanje ugostiteljskih, turističkih, rekreacijskih usluga (Slika).

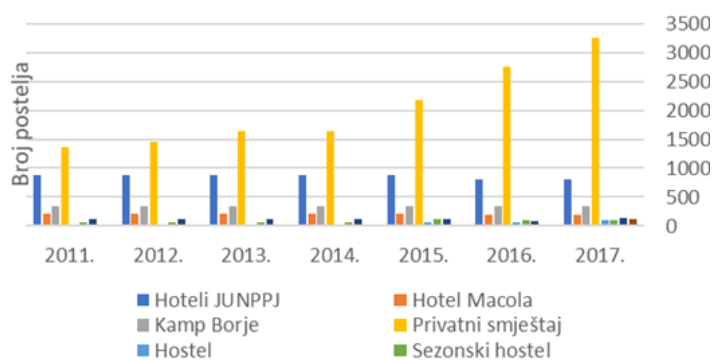

Slika 54. Zaposleni u 4 JLS na čijem je području Park: udio [%] raznih djelatnosti u ukupno 2.312 zaposlenih (Popis stanovništva 2011.).

Tradicijske djelatnosti poljoprivrede i šumarstva još uvijek postoje, no s neusporedivo manjim značajem, posebno obzirom na nemogućnost gospodarskog korištenja šuma na području Nacionalnog parka (šumarstvo je moguće samo u okolici Parka). Druge u tablici zastupljenije djelatnosti su standardne djelatnosti koje su neizostavna sastavnica života sa suvremenim standardom (javna uprava, trgovina, građevinarstvo, obrazovanje, zdravstvo).

Prostorno, pružanje ugostiteljskih, turističkih i rekreacijskih usluga ima natprosječni udio u općinama Plitvička Jezera i Rakovica (36 % i 51 %), dok poljoprivreda ima natprosječni udio u Vrhovinama i Saborskom (17 % i 13 %).

Osnovni trend u recentnom lokalnom razvoju je brzi rast smještajnih kapaciteta, koji se, iako se već dosegla razina koja već okvirno zadovoljava potrebe broja posjetitelja u vršnim danima sezone³⁷, i dalje nastavlja silovitom brzinom. Za ilustraciju trenda prisutnog u sve 4 JLS, na području Općine Plitvička Jezera (Slika), u posljednje tri godine se broj kreveta u privatnom smještaju okvirno udvostručio, kao i broj domaćinstava koja se bave iznajmljivanjem.

Slika 55. Brzi rast smještajnih kapaciteta u općini Plitvička Jezera³⁸ po vrstama objekata

Usporedbe radi, novih 1615 kreveta je okvirno dvostruko više od smještajnih kapaciteta u hotelima kojima upravlja JU. Dakle, u samo tri godine, u okviru razvoja privatnog smještaja, sagrađeno je ekvivalent 8 novih hotela, i to samo u Općini Plitvička Jezera. Nešto preko 2/3 registriranog privatnog smještaja u Općini Plitvička Jezera nalazi se unutar granica Parka, najveći dio u naseljima Jezerce (675 kreveta), Plitvica Selo (319 kreveta), Plitvička Jezera – Mukinje (238), Rastovača (204), Poljanak (180).

³⁷ Uz pretpostavljeni dnevni broj posjetitelja od 12.000 (što je na granici prihvatljivosti projektiranog sustava posjećivanja), te trenutni udio posjetitelja koji noće (manje od 30 %), i prosječni broj noćenja (1,5), potreban broj postelja je 5.400 (=12.000 x 0.3 x 1.5), a trenutno je na području općina Plitvička Jezera i Rakovica registrirano njih preko 6.500, bez kampova!

³⁸ Općina Plitvička Jezera ima okvirno duplo više smještajnih kapaciteta u čvrstim objektima od Općine Rakovica, i usporedivu razvojnu dinamiku s novim investicijama. Općine Vrhovine i Saborsko imaju svaka po nešto više od 100 kreveta, no i one već imaju razvojne projekcije za višestruko uvećanje kapaciteta

Važna karakteristika recentnog rasta je i rastući udio investitora koji ne dolaze iz lokalne zajednice. U kombinaciji s činjenicom da daljnji rast smještajnih kapaciteta stvara uvjete u kojima je ponuda veća od potražnje, te činjenice da su objekti koje recentno grade investitori koji ne dolaze iz lokalne zajednice u pravilu više kvalitete i konkurentniji na tržištu, slijedi zaključak da je nastavak postojećih trendova protivan interesima lokalne zajednice. Kroz daljnju turistifikaciju naselja, on je suprotan i interesima očuvanja prirodnih vrijednosti i kulturnog i prirodnog krajobraza, a obzirom da se građenje odvija u uvjetima nezadovoljavajuće komunalne infrastrukture.

3. UPRAVLJANJE

Vizija i opći ciljevi

VIZIJA

Nacionalni park Plitvička jezera je Svjetska prirodna baština UNESCO-a, mjesto doživljaja i učenja o jedinstvenoj univerzalnoj i drugim prirodnim i kulturnim vrijednostima. Primjer je dobrog upravljanja zaštićenim područjem u suradnji s lokalnom zajednicom u kojem je očuvana priroda temelj održivog razvoja.

OPĆI CILJEVI PLANA UPRAVLJANJA

- A. Očuvana raznolikost vrsta, staništa i krških oblika te stabilan proces osedavanja osiguravaju jedinstvenu ljepotu prirodnog krajobraza, a time i očuvanje jedinstvene univerzalne vrijednosti Parka, za današnje i buduće generacije.
- B. Očuvana kulturna baština zauzima važno mjesto u prezentaciji vrijednosti Parka te doprinosi očuvanju tradicije i kulturnog identiteta područja.
- C. Posjećivanje ne narušava vrijednosti Parka i posjetiteljima omogućuje nesmetan i potpun doživljaj, čime se na najbolji mogući način prezentira očuvana svjetska baština, ostvaruju prihodi potrebni za njeno očuvanje, izgrađuje podrška javnosti za očuvanje prirode te otvaraju mogućnosti za održivi razvoj lokalne zajednice.
- D. Lokalna zajednica je glavni partner Javne ustanove u upravljanju Parkom i očuvanju njegovih vrijednosti, prepoznaje Park kao važan dio svog identiteta, a svoj razvoj temelji na održivom korištenju prilika koje očuvanost područja svjetske baštine pruža.
- E. Javna ustanova raspolaže svim potrebnim pravnim, organizacijskim, ljudskim i materijalnim kapacitetima, resursima i ovlastima za upravljanje Parkom te ih koristi za trajno unaprjeđenje svih segmenata upravljanja i organizacijske kulture, gradeći pri tom suradnju s dionicima te svoju ulogu u hrvatskim i međunarodnim stručnim krugovima.

3.1 Tema A. Očuvanje prirodnih vrijednosti

Opći cilj

A. Očuvana raznolikost vrsta, staništa i krških oblika te stabilan proces osedavanja osiguravaju jedinstvenu ljepotu prirodnog krajobraza, a time i očuvanje jedinstvene univerzalne vrijednosti Parka, za današnje i buduće generacije.

Posebni ciljevi

Podtema AA. OČUVANJE VODENIH EKOSUSTAVA

AA. Osigurani su optimalni hidrološki uvjeti i kakvoća vode u slivu koji omogućuju stabilnost procesa osedavanja, postojeću raznolikost staništa u povoljnom stanju očuvanosti, s prisutnim stabilnim populacijama karakterističnih vrsta.

Pokazatelji

- Vrlo dobro do dobro ekološko stanje voda u cjelokupnom vodnom slivu
- Proces osedavanja je aktivan i stabilan u cijelom jezerskom sustavu
- Postojeća vodena staništa³⁹ su u povoljnom stanju očuvanosti
- Populacije karakterističnih vrsta⁴⁰ su stabilne

Podtema AB. OČUVANJE ŠUMSKIH EKOSUSTAVA

AB. Na cijelom području Parka očuvana je raznolikost šumskih zajednica u stabilnom prirodnom stanju sa zastupljenim stabilnim populacijama karakterističnih vrsta.

Pokazatelji

- Na području Parka su zastupljene sve trenutno prisutne šumske zajednice⁴¹
- Šumska staništa⁴² su u povoljnom stanju očuvanosti
- Populacije karakterističnih vrsta⁴³ su stabilne

Podtema AC. OČUVANJE TRAVNJAKA

AC. Osiguran je povoljan vodni režim i uspostavljeno aktivno korištenje i održavanje koji na cijelom području Parka omogućuju očuvanje travnjaka, cretova i visokih zeleni u povoljnom stanju očuvanosti, s prisutnim stabilnim populacijama karakterističnih vrsta.

Pokazatelji

- Udio površine travnjaka, cretova i visokih zeleni na kojima je uspostavljeno aktivno korištenje i održavanje raste
- Udio površine travnjaka, cretova i visokih zeleni u povoljnom stanju očuvanosti, po stanišnim tipovima⁴⁴, raste
- Populacije karakterističnih vrsta⁴⁵ su stabilne

Podtema AD. OČUVANJE KRŠA

AD. Na cijelom području Parka očuvani su raznolikost krških geomorfoloških oblika i nalazišta fosilne flore i faune te su osigurani povoljni uvjeti u nadzemnim i podzemnim staništima koji omogućuju održavanje stabilnih populacija špiljske faune.

Pokazatelji

- Raste udio očuvanih utvrđenih i evidentiranih krških geomorfoloških oblika u Parku
- Raste udio očuvanih utvrđenih nalazišta fosilne flore i faune

³⁹ Vodena staništa navedena su u opisu područja

⁴⁰ Karakteristične vrste vodenih staništa navedene su u opisu područja i Prilozima

⁴¹ Popis šumskih zajednica u Parku naveden je u Prilogu 5.5

⁴² Prioritetna šumska staništa navedena su u opisu područja

⁴³ Karakteristične vrste šumskih staništa navedene su u opisu područja i Prilozima

⁴⁴ Prioritetna travnjačka staništa navedena su u opisu područja

⁴⁵ Karakteristične vrste travnjačkih staništa navedena su u opisu područja i Prilozima

- Populacije karakterističnih vrsta⁴⁶ špiljske faune su stabilne

3.1.1 AA. Očuvanje vodenih ekosustava

Dobro ekološko stanje površinskih voda i proces osedavanja na području Parka još uvijek su očuvani. Sedrene barijere u današnjim vodenim tokovima i dalje su aktivne i svojom biodinamikom mijenjaju izgled jezera i slapova. Općenito, kakvoća vode je u dobrom stanju, a veliki broj biljnih i životinjskih vrsta te raznolikost staništa svjedoče o kvaliteti vodenih ekosustava⁴⁷.

Ipak, pritisci na vodene ekosustave su brojni. Najznačajniji među njima uključuju onečišćenje otpadnim vodama iz naselja, onečišćenje s prometnica u slivnom području, gubitke vode iz jezerskog sustava, crpljenje vode koje utječe na smanjenje količine i protoka vode, širenje alohtonih vrsta te prirodno uvjetovane promjene cjelokupnog vodenog sustava uslijed klimatskih promjena. U ljetnom periodu dolazi i do sezonskog preopterećenja posjetiteljima što stvara dodatan pritisak na jezerske ekosustave.

U Parku je prisutna dugogodišnja istraživačka aktivnost koja je doprinijela spoznajama o vodenim ekosustavima. Iako istraživanja često nisu bila sustavna niti provođena temeljem identificiranih potreba upravljanja te uglavnom nisu davala jasnu ocjenu stanja očuvanosti pojedinih obilježja i preporuke za upravljanje, ipak su ukazala na pojedine probleme i osigurala smjernice za zaštitu. Tako je, kao rezultat znanstvenih istraživanja, uspostavljeno kontinuirano praćenje kakvoće vode kojeg provode djelatnici Parka. Kroz mjesečne analize prate se osnovni fizikalno-kemijski i mikrobiološki pokazatelji vezani uz proces osedavanja, eutrofikaciju i sanitarnu kakvoću voda. Dobra opremljenost laboratorija i mogućnost ulaganja u novu opremu, osiguravaju trenutnu provedbu kao i proširenje obima praćenja. Započeta i planirana istraživanja trebala bi dati nove podatke nužne za prilagodljivo upravljanje te omogućiti proširenje praćenja vodenog sustava Plitvičkih jezera.

Složeni biodinamički proces osedavanja do danas nije u potpunosti istražen, ali je utvrđeno da je osjetljiv na poremećaje fizikalno-kemijskih i bioloških uvjeta vode koji uvjetuju rast i razvoj sedrenih barijera.⁴⁸ Na pojedinim lokalitetima, kao što su Bijela rijeka, potok Plitvica, Kozjački mostovi, zabilježena su sezonska mikrobiološka onečišćenja najvjerojatnije izazvana otpadnim vodama. Neriješen sustav odvodnje otpadnih voda na širem području Parka predstavlja veliku prijetnju od onečišćenja. U tom su smislu poseban rizik propusne septičke jame postojećih objekata, nedostatak kontrole njihove propusnosti i redovitog pražnjenja te zapuštenost infrastrukture i propusnost postojeće kolektorske (kanalizacijske) mreže. U ovakvim uvjetima posebno je problematična intenzivna gradnja novih turističkih objekata u slivnom području, a najviše u područjima visokog rizika od onečišćenja.

Potencijalnu opasnost za kakvoću podzemnih i površinskih voda predstavlja i nekvalitetno riješena odvodnja otpadnih (stajskih) voda s poljoprivrednih gospodarstava (gnojnice, septičke jame i sl.) u slivnom području u kojem je potrebno intenzivnije praćenje poljoprivrednih aktivnosti. Preko slivnog područja karakterističnih krških izvora Crne i Bijele rijeke prolazi i vrlo prometna državna prometnica D52 kojom i dalje prometuju opasni i teški tereti. Dodatni rizik od onečišćenja predstavljaju i prometnice D1 (D429) i D42. Aktivnosti koje obuhvaćaju ovu problematiku obrađene su u podtemi ED Plana upravljanja.

U posljednjih 15-ak godina zabilježena je pojava hipoksije i anoksije u Prošćanskom jezeru u ljetnom periodu, kada zbog stratifikacije jezera nema miješanja slojeva u stupcu vode, što ukazuje na promjene u ekosustavu jezera. Novi podaci ukazuju i na veliki postotak jedinki vrsta iz porodice Cyprinidae (klen i crvenperka) u

⁴⁶ Karakteristične vrste špiljske faune navedene su u opisu područja i Prilozima

⁴⁷ Dobro ekološko stanje površinskih voda određeno je na temelju bioloških i osnovnih fizikalno – kemijskih elemenata kakvoće iz Uredbe o standardu kakvoće voda za lokalitete uključene u nadzorni monitoring Hrvatskih voda. Uredba ne obuhvaća i ne ocjenjuje sve pokazatelje važne za proces osedavanja, eutrofikaciju, stupanj trofije i sanitarnu ispravnost voda koji su bitni za očuvanje povoljnih stanišnih uvjeta pa se općenita procjena kakvoće voda odnosi na ove navedene pokazatelje.

⁴⁸ Jedan od takvih poremećaja je povećani dotok organske tvari prirodnog (ispiranje okolnog terena) ili antropogenog porijekla (mineralna gnojiva s poljoprivrednih površina, stočarstvo, kanalizacijski sustav). Proces kojim se vodeni ekosustavi obogaćuju mineralnim tvarima (eutrofikacija) uzrokuje promjenu kakvoće vode te utječe na proces stvaranja sedre. Nastala organska tvar koja se dalje razlaže u vodenom ekosustavu posredstvom mikroorganizama na jednostavnije spojeve, predstavlja podlogu za povećani razvoj planktonskih algi i viših vodenih biljaka što rezultira zarastanjem obalne zone i pridonosi smanjivanju dubine jezera.

ukupnom uzorku što pogoršava ocjenu ekološkog stanja jezera. Ovo jezero predstavlja svojevrsan filter jezerskog sustava i najviše je na udaru potencijalnih onečišćenja koja dolaze iz slivnog područja. Rezultati istraživačkih projekata i praćenja koji ukazuju na trend povišenja temperature zraka za $0,05\text{ }^{\circ}\text{C g}^{-1}$ i povišenja temperatura vode u jezerskom sustavu od oko $1,5\text{ }^{\circ}\text{C}$ u posljednjih 30-ak godina dodatno ukazuju na prisutne ubrzane promjene povezane i s globalnim klimatskim varijacijama. Nedostatak sustavnih i stalnih meteoroloških i klimatoloških mjerenja dodatno otežava stvarne procjene stanja i prognoziranje budućih trendova. Recentni podaci koji bi ukazali na dinamiku promjene jezera kao što su podaci o dubinama, površinama, nadmorskim visinama i strukturi dna također ne postoje. Znanstvena istraživanja⁴⁹ trebala bi dati bolji uvid u dinamiku i smjer kretanja površinskih i podzemnih voda, suspendiranih i onečišćujućih tvari te mogućnost prognoziranja promjena hidrodinamike voda i klimatoloških pokazatelja.

Osim promjena kakvoće vode zabilježen je i trend smanjivanja srednjih godišnjih protoka na jezerima i pritokama. U vodnom sustavu utvrđeni su gubici vode, na pojedinim vodotocima i vrlo izraženi. Tako je gubitak vode duž korita potoka Plitvica od izvorišta do Velikog slapa čak oko 65 % tijekom ljetnih sušnih razdoblja. Manji gubici u jezerskom sustavu zabilježeni su već u kanjonu Donjih jezera, dok su značajniji gubici u kanjonu Korane, pri čemu tijekom ljetnih sušnih razdoblja korito rijeke ostaje bez vode na dužini od oko 14,5 km nizvodno od sela Korana. U tom smislu dodatan rizik, posebno u ljetnim sušnim razdobljima, predstavljaju crpljenja vode iz jezera Kozjak za potrebe vodoopskrbe objekata i naselja na području Parka i Općine Rakovica te nekontrolirano crpljenje vode s izvora potoka Plitvica za potrebe naselja Plitvica Selo i Poljanak. Zahvati vode za vodoopskrbu postoje i u Čujić Krčevini i Vrelu Koreničkom, a postoje i slučajevi ilegalnog zahvaćanja vode iz drugih, manjih vodotoka.

U posljednje vrijeme intenzivirana je suradnja s dionicima po pitanju rješavanja problema vodoopskrbe i odvodnje, što bi moglo dovesti do izmještanja vodoopskrbe i kvalitetnog načina odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda naselja i objekata na području Parka. Kako se radi o projektima koje Javna ustanova ne može sama provesti nužna je dobra volja i spremnost ključnih dionika u ovim pitanjima, pa se od strateškog projekta Izgradnja vodno komunalne infrastrukture Aglomeracije Plitvička jezera očekuju konkretna i što skorija rješenja.

Sedra je vrlo krhke strukture pa rizik za očuvanje sedrenih barijera može predstavljati i veliko sezonsko opterećenje posjetiteljima u ljetnom periodu jer je dio posjetiteljske infrastrukture smješten na samim barijerama. Dodatnu prijetnju za stabilnost barijera predstavlja i promet preko prometnica u rizičnim zonama (posebno izraženo na cesti od Plitvica Sela do Velikog slapa). Utjecaj posjetiteljske infrastrukture i neposrednih prometnica na stabilnost sedrenih barijera do sad nije istražen kao ni utjecaj drvenastih vrsta koje rastu na sedrenim barijerama. Mišljenja znanstvenika po pitanju potrebe uklanjanja makrovegetacije s barijera su podijeljena te JU ne raspolaže s jasnim preporukama za upravljanje. Odlamanja sedrenih barijera u hidrološkim uvjetima visokih voda s jakim protocima, nastalim uslijed naglih i obilnih otapanja snijega, nisu neuobičajena pojava. U recentnom periodu ovi događaji nisu imali znatan utjecaj na hidrologiju i morfologiju jezerskog sustava, no veće odlamanje sedrene barijere u ožujku i travnju 2018. godine na Milinom jezeru uzrokovalo je bitne promjene u nizvodnom sustavu. Najveći problem za očuvanje sedrenih barijera, i u prošlosti i danas, predstavlja izravno djelovanje čovjeka, odnosno devastacija sedrenih barijera kakva se dogodila 2011. godine u kanjonu Korane čime je značajno narušen i trajno izmijenjen hidrološki sustav kanjona.

Natura 2000 ciljni stanišni tipovi (3140, 3260, 32A0) zastupljeni u vodenim ekosustavima (vidi Tablica 1 i poglavlje 2.2.5) u izvrsnom su stanju temeljem procjena u Standardnom obrascu Natura 2000 (SDF), ali nedostaju kvalitetni i detaljni podaci o stvarnim zonama njihove rasprostranjenosti. Osim jezera, vodenih tokova i sedrenih barijera važna vodena staništa za očuvanje bioraznolikosti predstavljaju i lokve i zamočvareni lokaliteti, no njihova bioraznolikost i stanje očuvanosti do sad nisu sustavno istraživani te u ovom trenutku nije moguće dati pouzdanu ocjenu njihovog stanja očuvanosti i ugroženosti.

Detaljniji podaci o stanju očuvanosti Natura 2000 ciljnih vrsta uglavnom nisu dostupni. Sustavno praćenje stanja očuvanosti Natura 2000 ciljnih stanišnih tipova i vrsta vezanih uz vodene ekosustave za sad još nije u potpunosti uspostavljeno, no redovno se prati stanje očuvanosti ciljnih vrsta vidre i potočnog raka. Rezultati

⁴⁹ 2017. godine je pokrenuto interdisciplinarno znanstveno istraživanje izrade hidrodinamičkog matematičkog modela za podzemne i kopnene vode Parka, u okviru kojeg će se provesti niz potrebnih sveobuhvatnih mjerenja i istraživanja vodnog sustava Plitvičkih jezera te izrada detaljnog klimatološkog matematičkog modela.

monitoringa ukazuju na čestu prisutnost vidre u jezerima i vodotocima Parka. Rezultatima praćenja potočnog raka *Austropotamobius torrentium* na području Parka utvrđene su guste populacije u potocima Sartuk, Prijeboj i Rječica. U donjem toku potoka Sartuka i na području Burgeta utvrđene su miješane populacije s riječnim rakom *Astacus astacus*. Znatni rizik za očuvanje potočnog raka predstavlja nekontrolirani unos i širenje invazivne vrste signalni rak *Pacifastacus leniusculus* i s njime povezanog patogena *Aphanomyces astaci* (uzročnik bolesti račje kuge) prirodnim putem uzvodno Koranom. Potočna pastrva *Salmo trutta* potisnuta je populacijama alohtonih vrsta (vidi poglavlje 2.2.7. Fauna, dio Ribe), a ciljne vrste vijuna, *Sabanejewia larvata* i *Cobitis bilineata*, osim što su zabilježene u nekoliko istraživanja, nikada nisu bile detaljnije proučavane i nema podataka o rasprostranjenosti i vijabilnosti populacija. Struktura ihtiofaune promijenjena je kao posljedica poribljavanja tijekom prošlosti, nenamjernog unosa, promjene trofije ili nekog drugog čimbenika (klimatske promjene i dr.). Istraživanja riba u prošlosti uglavnom su bila praktične ribarske namjene zbog čega je nepoznat čitav niz čimbenika neophodnih za rekonstrukciju sadašnje i nekadašnje zajednice riba. Osim kvalitete staništa i prisutnosti alohtonih vrsta na očuvanje pojedinih vrsta (kao što su potočna pastrva, potočni rak i vidra) znatan negativan utjecaj u vodenim ekosustavima ima i krivolov prisutan na području Parka. Pojedini dijelovi vodotoka u prošlosti su hidromorfološki znatno izmjenjeni što je dovelo do otežane migracije potočne pastrve. U tijeku je istraživanje kojim će se utvrditi potrebni podaci te izraditi detaljne preporuke za provedbu aktivnih mjera očuvanja plitvičke potočne pastrve.⁵⁰

Određene skupine entomofaune poput vretenaca, tulara, dvokrilaca, vodencvjetova, vodenih kornjaša i obalčara još uvijek nisu sustavno istražene niti u potpunosti inventarizirane. Tako ne postoji procjena stanja očuvanosti istočne vodendjevojčice *Coenagrion ornatum*, ali je poznato da je za njeno očuvanje važno očuvati kvalitetu malih, osunčanih i plitkih potoka te sporotekućih kanala. Vodomar *Alcedo atthis* za sad nije sustavno istraživao, a prema postojećim podacima rijedak je na području Parka. Vrsta puzavi celer *Apium repens*, prema dosadašnjim podacima, zastupljena je na području Parka uz izvore i vodotoke na području Drakulić Rijeke, Vrela Koreničkog i Rudanovca, Bijele i Crne rijeke, Rječice.

Sustavnog istraživanja vodozemaca i gmazova na području Parka u prošlosti nije bilo.⁵¹ Podaci istraživanja koje je u tijeku⁵² na žalost potvrđuju prisutnost alohtone vrste žabe *Pelophylax kurtmulleri*, hibrida *Pelophylax ridibundus* na ušću Sušanjskog potoka u Proščansko jezero, što potencijalno može imati negativan utjecaj na autohtone vrste. Nedostaju i podaci o lokacijama najčešćih stradavanja vodozemaca (crne točke) kako bi se zaštitili migracijski putevi. Mekušci Parka su također slabo istraženi.

U Parku je u posljednjih nekoliko godina zabilježen dabar, alohtona vrsta za Park, no detaljnija istraživanja još nisu provedena. Budući da se radi o strogo zaštićenoj vrsti potrebno je utvrditi njegovu prisutnost na području Parka te izraditi program praćenja i utjecaja na sedrene barijere..

Stanje kvalitete vodenih staništa moguće je pratiti i kroz prisutnost i očuvanost indikatorskih vrsta kao što je vodenkos *Cinclus cinclus*, ptica koja je vezana uz čiste (oligotrofne) vode ili putem skupine kukaca obalčara (kamenjarke) koji su važni indikatorski organizmi makrozoobentosa u biološkim metodama procjene stupnja onečišćenja prirodnih voda.

⁵⁰ Istraživanjem će se utvrditi stanje zajednice riba, kvaliteta njihovih staništa, taksonomska pripadnost i genetska struktura pastrva šireg područja Plitvičkih jezera, identificirati autohtoni sojevi i njihova rasprostranjenost, stvoriti baze DNK plitvičkih pastrva te izraditi detaljni akcijski plan zaštite plitvičke potočne pastrve s prijedlogom mjera obnove populacija i povećanja vjerojatnosti njihova opstanka.

⁵¹ Sporadični podaci o fauni ovog područja sežu u daleku prošlost. 2007. godine je u okviru KEC projekta izrađen preliminarni popis vrsta za Park, ali nije provedena detaljna inventarizacija.

⁵² Trogodišnje istraživanje vodozemaca i gmazova započelo je 2015. godine, a njime će se ustanoviti popis vrsta prisutnih na raznolikim staništima unutar Parka, njihove točne prostorne i visinske distribucije te procjena njihove brojnosti i stabilnosti populacija.

PODTEMA		AA. OČUVANJE VODENIH EKOSUSTAVA														
POSEBAN CILJ		AA. Osigurani su optimalni hidrološki uvjeti i kakvoća vode u slivu koji omogućuju stabilnost procesa osedranjanja, postojeću raznolikost staništa u povoljnom stanju očuvanosti, s prisutnim stabilnim populacijama karakterističnih vrsta.														
POKAZATELJI		Vrlo dobro do dobro stanje voda u cjelokupnom vodnom slivu; Proces osedranjanja je aktivan i stabilan u cijelom jezerskom sustavu; Postojeća vodena staništa su u povoljnom stanju očuvanosti; Populacije karakterističnih vrsta su stabilne;														
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE	
	ISTRAŽIVANJA															
AA1	Provesti dodatna hidrogeološka i hidrološka istraživanja na području Parka, a prioritetno za potok Plitvica u svrhu definiranja slivova, smjerova kretanja nadzemnih i podzemnih voda te njihovih bilanci uz identifikaciju mjesta gubitaka vode.	Izvješće o istraživanju; Detaljna hidrogeološka karta u GIS-u; Izračun bilance vode; Utvrđena mjesta gubitaka i smjerovi otjecanja podzemnih voda	1	Vanjski suradnici											800,000.00	
AA2	Provesti detaljno matematičko modeliranje hidrodinamike jezerskog sustava (porijeklo vode, vrijeme zadržavanja vode u podzemlju, prostorno praćenje otjecanja, gibanja voda i otopljenih/suspendiranih tvari u vodi, analiza višegodišnjih promjena trendova hidroloških uvjeta - vodostaj i protok) na području Parka.	Godišnja izvješća o prevedenom istraživanju; Pilot hidrodinamički model Proščanskog jezera; Hidrodinamički model cijelog jezerskog sustava	1	PMF; Geotehnički fakultet Varaždin; Građevinski fakultet u Rijeci											2,020,000.00	
AA3	Obnoviti i proširiti mrežu meteoroloških postaja na području Parka, prioritetno s dvije automatske meteorološke postaje (za prikupljanje podataka potrebnih za preciznu izradu detaljnog meteorološkog i klimatološkog matematičkog	Broj novih uspostavljenih meteoroloških postaja; Uspostavljen rad 2 automatske meteorološke postaje; Ažurirana baza klimatoloških i meteoroloških podataka u	2	DHMZ; Vanjski suradnici											160,000.00	

AA8	Provesti kemijske i molekularne analize prikupljenih uzoraka za potrebe mikrobnog opservatorija (okolišna DNA).	Broj provedenih analiza; Baza dobivenih rezultata; Izvješće o dobivenim rezultatima s ocjenom stanja	2	Vanjski suradnici														400,000.00
AA9	Istražiti utjecaj drvenastih vrsta i makrovegetacije na sedrenim barijerama na proces osedavanja, statiku i bioraznolikost sedrenih barijera	Izvješće o istraživanju; Specifične preporuke za upravljanje	1	Vanjski suradnici														280,000.00
AA10	Odrediti ekološki prihvatljiv protok na lokalitetima na kojima se nalaze vodozahvati, a prioritetno na jezeru Kozjak, Rijeci Koreničkoj (Vrelo Koreničko) i potoku Plitvica.	Izvješća o istraživanjima; Utvrđene vrijednosti ekološki prihvatljivog protoka za Kozjak; Rijeku Koreničku (Vrelo Koreničko); potok Plitvica te za ostale lokalitete na kojima se nalaze vodozahvati	1	Vanjski suradnici														200,000.00
AA11	Dovršiti istraživanje morfoloških promjena toka Korane uzrokovanih prokapanjem sedrenih barijera 2011. godine.	Izvješće o istraživanju; Model morfoloških promjena toka Korane; Preporuke za praćenje morfoloških promjena	1	Građevinski fakultet Rijeka														120,000.00
AA12	Kartirati makrovegetaciju i snimiti stanje obraštaja jezera i vodotoka te detaljno kartirati Natura 2000 ciljna vodena staništa 32A0, 3140 i 3260 na području Parka.	Podaci za GIS i detaljne karte prostorne distribucije: 1) makrovegetacije i stanja obraštaja jezera i vodotoka; 2) staništa 32A0, 3140, 3260 na području Parka (minimalno 3. razina kartiranja po NKS)	1	Vanjski suradnici														950,000.00
AA13	Kartirati i utvrditi stanje očuvanosti lokvi, zamočvarenih lokaliteta i uređenih izvora na području Parka te izraditi preporuke za njihovu obnovu i održavanje.	Izvješća o istraživanju s podacima za GIS; Ažurirane prostorne baze podataka za lokve, zamočvarene lokalitete i bunare, s podacima o stanju očuvanosti Preporuke za obnovu i/ili održavanje po lokalitetima	2	Vanjski suradnici														10,000.00

AA14	Završiti inventarizaciju i istraživanje vodozemaca i gmazova Parka, ciljano na užim i slabije istraženim područjima.	Izvrješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta na području Parka; Popis utjecaja po lokalitetima; Preporuke za upravljanje	2	Vanjski suradnici												160,000.00
AA15	Izraditi projektni prijedlog restauracije staništa s planom provedbe restauracijskog zahvata na odabranim vodotocima s ciljem obnove degradiranog staništa kao preduvjet bolje migracije potočne pastve.	Izrađen projektni prijedlog s popisom lokacija i potrebnim mjerama restauracije; Plan provedbe restauracijskih zahvata	1	Vanjski suradnici												50,000.00
AA16	Utvrđiti rasprostranjenost, veličinu i strukturu populacije vijuna (Cobitidae) na području Parka te dati preporuke za upravljanje.	Izvrješća o istraživanju s podacima za GIS; Rasprostranjenost na području Parka; Program praćenja; Izvrješća o praćenju; Preporuke za upravljanje.	1	Vanjski suradnici												120.000,00
AA17	Analizirati postojeće podatke, u neistraženim dijelovima Parka inventarizirati vodenu entomofaunu (s naglaskom na rijetke, endemične i ugrožene vrste te Natura 2000 vrstu <i>Coenagrion ornatum</i>) utvrditi faktore koji utječu na skupine te dati preporuke za upravljanje.	Izvrješća o istraživanju za svaku pojedinu skupinu s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta na području Parka; Popis utjecaja po lokalitetima; Preporuke za upravljanje	1	Vanjski suradnici												480,000.00

AA18	Inventarizirati faunu puževa i slatkovodnih školjkaša na području Parka, utvrditi faktore utjecaja na skupinu te dati preporuke za upravljanje.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta na području Parka; Popis utjecaja po lokalitetima; Preporuke za upravljanje	2	Vanjski suradnici													180,000.00
AA19	Istražiti rasprostranjenost vodomara i vodenkosa na području Parka, utvrditi faktore utjecaja te dati preporuke za upravljanje.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Rasprostranjenost na području Parka; Popis utjecaja po lokalitetima; Preporuke za upravljanje	1	Vanjski suradnici													90,000.00
AA20	Provesti istraživanje prisutnosti dabra <i>Castor fiber</i> na području Parka te izraditi program praćenja njegove prisutnosti i utjecaja na sedrene barijere.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Rasprostranjenost dabra na području Parka; Program praćenja dabra; Izvješća o praćenju; Preporuke za upravljanje	1	Vanjski suradnici													200,000.00
AA21	Utvrditi rasprostranjenost, veličinu i strukturu populacije vidre <i>Lutra lutra</i> na području Parka te dati preporuke za upravljanje.	Izvješće o provedenom istraživanju; Karta rasprostranjenosti vidre na području Parka; Preporuke za upravljanje	1	Vanjski suradnici													200,000.00
AA22	Dovršiti započeto istraživanje flore i vegetacije mahovina i vaskularnih biljaka sedrenih barijera jezerskog sustava.	Izvješće o istraživanju s podacima za GIS; Preporuke za upravljanje	1	Hrvatsko botaničko društvo													60,000.00
PRAĆENJE STANJA																	
AA23	Provoditi kontinuirano praćenje stanja vodenih ekosustava i pokazatelja odgovornih za stabilnost procesa osedavanja, eutrofikaciju i sanitarnu kakvoću voda.	Baza prostornih podataka praćenja stanja (GIS); Uspostavljena i redovito nadopunjavana baza uzoraka za potrebe mikrobnog opservatorija (okolišna DNA); Godišnja izvješća o stanju; Analize trendova	1	Vanjski suradnici													350,000.00
AA24	Uspostaviti redovno praćenje stanja obraštaja jezera i vodotoka na području Parka.	Protokol za praćenje (po lokalitetima); Izvješća o praćenju stanja;	2	Vanjski suradnici													100,000.00

AA32	Redovno analizirati sve dostupne podatke radi utvrđivanja trendova hidroloških parametara (vodostaj, protok, temperatura) na području cijelog Parka te pojave i uzroke promjena.	Uspostavljena i ažurirana interna baza podataka hidroloških parametara; Izvješća o provedenim analizama trendova (svakih 5 godina)	2													0.00
AA33	Provoditi praćenje izotopnog sastava mjesečnih oborina na području parka u svrhu klimatoloških i hidroloških analiza i praćenja.	Godišnja izvješća s analizama; Baza podataka, određena LMWL	3	Vanjski suradnici												250,000.00
AA34	Provoditi hidromorfološki monitoring površinskih voda na temelju Uredbe o standardu kakvoće voda.	Protokoli za daljnji monitoring; Rezultati nultog stanja Rezultati monitoringa i ocjena hidromorfološkog stanja za površinske vode	3	Vanjski suradnici												57,000.00
AA35	Razviti protokol za praćenje te redovno pratiti intenzitet poljoprivrednih aktivnosti u slivnom području.	Protokol za praćenje; Izvješća o praćenju stanja; Preporuke za prilagodbu upravljanja	3													6,000.00
AA36	Uspostaviti redovno praćenje stanja lokvi i zamočvarenih lokaliteta na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja; Preporuke za prilagodbu upravljanja	2	Vanjski suradnici												0.00
AA37	Uspostaviti redovno praćenje stanja Natura 2000 ciljnog stanišnog tipa 3140 na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu stanišnim tipom, strukturu i funkciju staništa, izgled za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja.	1													5,000.00

AA38	Uspostaviti redovno praćenje stanja Natura 2000 ciljnog stanišnog tipa 3260 na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu stanišnim tipom, strukturu i funkciju staništa, izgled za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja.	1															5,000.00
AA39	Uspostaviti redovno praćenje stanja Natura 2000 ciljnog stanišnog tipa 32A0 na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu stanišnim tipom, strukturu i funkciju staništa, izgled za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja.	1															5,000.00
AA40	Nastaviti s redovnim praćenjem stanja vidre <i>Lutra lutra</i> na području Parka, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: brojnost jedinki (na području Parka), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgled za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja.	1	Vanjski suradnici														10.000,00
AA41	Uspostaviti redovno praćenje stanja vodomara <i>Alcedo atthis</i> i vodenkosa <i>Cinclus cinclus</i> na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: brojnost jedinki (po lokalitetima), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa	1	Vanjski suradnici														140.000,00

AA45	Uspostaviti praćenje dinamike populacija potočne pastrve <i>Salmo trutta</i> i promjena u staništima prema protokolu te praćenja stanja alohtonih vrsta.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: brojnost jedinki (na području Parka), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja.	1	Vanjski suradnici														120.000,00
AA46	Uspostaviti redovno praćenje stanja populacije vijuna na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: brojnost jedinki (po lokalitetima) rasprostranjenost kvaliteta i veličina staništa za vrstu izgledi za budućnost preporuke za prilagodbu upravljanja	1	Vanjski suradnici														60.000,00
AA47	Uspostaviti redovno praćenja stanja potočnog raka <i>Austropotamobius torrentium</i> i riječnog raka <i>Astacus astacus</i> na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: brojnost jedinki (na području Parka), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja.	1	Vanjski suradnici														120.000,00
AA48	Spriječiti širenje signalnog raka <i>Pacifastacus leniusculus</i> na područje Parka provođenjem mjera kontrole populacije u neposrednom okruženju Parka.	Protokol za praćenje; Izvješća o praćenju; Ažurirani prostorni podaci o području širenja signalnog raka u bazi podataka JU	1	Vanjski suradnici														0.00

AA49	Pratiti i evidentirati pojave ilegalnih vodocrpilišta na području Parka te poticati nadležne institucije na rješavanje nepravilnosti.	Protokol za praćenje; Rezultati praćenja; Broj prijava ilegalnih vodocrpilišta nadležnim institucijama	2	MZOE; Inspekcija zaštite prirode; Vodopravna inspekcija; Hrvatske vode													0.00
AA50	Pratiti stanje istraživanjem utvrđenih populacija vodozemaca i gmazova.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvješća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: brojnost jedinki (na području Parka) rasprostranjenost kvaliteta i veličina staništa za vrstu izgledi za budućnost preporuke za prilagodbu upravljanja	2	Vanjski suradnici													80.000,00
AA51	Kontinuirano mjeriti i pratiti podatke na klimatološkoj i automatskoj meteorološkoj postaji Plitvička Jezera te na novo uspostavljenim meteorološkim postajama.	Uspostavljena mreža meteoroloških stanica. Rezultati mjerenja na dnevnoj bazi. Godišnja izvješća o praćenju. Ažurirana baza klimatoloških i meteoroloških podataka u <i>Excelu</i> i GIS-u	1	Vanjski suradnici													225,000.00
AA52	Po završetku inicijalnih batimetrijskih mjerenja nastaviti pratiti batimetriju jezera svake 4 godine.	Analitička komparativna izvješća o promjenama u batimetriji	1														30,000.00
AA53	Pratiti pojavu i razine podzemne vode u postojećim i novo uspostavljenim bušotinama.	Izvješće s rezultatima provedenih mjerenja	1														0.00
AA54	Prikupljati rezultate praćenja stanja hidroloških karakteristika i stanja vegetacije na izvorištima Koreničko vrelo, Stipanovac i Kameniti vrelo.	Izvješće o praćenju stanja	1	Hrvatske vode													0.00

	AKTIVNO OČUVANJE																
AA55	Sukladno utvrđenim prioritetima i preporukama rezultata istraživanja provoditi aktivne mjere obnove i održavanja lokvi, zamočvarenih lokaliteta i uređenih izvora na području Parka.	Popis lokaliteta na kojima se provode mjere obnove i održavanja; Opis provedenih mjera očuvanja	1														190,000.00
AA56	Temeljem rezultata projektnog prijedloga restauracije staništa provesti restauracijske zahvate na odabranim vodotocima s ciljem obnove degradiranog staništa.	Izvršeni radovi restauracije degradiranih staništa; Spriječena daljnja fragmentacija staništa; Izvešće o provedenim restauracijskim zahvatima s podacima u GIS-u	1	Vanjski suradnici													360,000.00
AA57	Provesti uklanjanje ili smanjivanje populacija invazivnih ribljih vrsta na potocima i u jezerima.	Izrađen Plan uklanjanja; Godišnji izvještaji o provedbi uklanjanja s podacima o lokacijama uklanjanja, količini uklonjene ribe; Značajno smanjena populacija kalifornijske pastrve; Smanjene populacije ostalih invazivnih ribljih vrsta	1	Vanjski suradnici													250.000,00
AA58	Temeljem rezultata i preporuka znanstvenih istraživanja izraditi Plan provedbe obnove populacija te provesti mjere za obnovu populacija potočne pastrve <i>Salmo trutta</i> .	Izrađen Plan provedbe obnove populacija; Provedene mjere za obnovu populacija; Obnovljene populacije	1	Vanjski suradnici													500.000,00
AA59	U slučaju širenja signalnog raka <i>Pacifastacus leniusculus</i> na područje u neposrednom okruženju Parka, u suradnji s relevantnim institucijama, provoditi mjere sprječavanja njegovog širenja.	Popis postaja za kontrolu širenja signalnih rakova; Broj ulovljenih jedinki	1	Vanjski suradnici													200.000,00

3.1.2 AB. Očuvanje šumskih ekosustava

Za opće stanje šuma u Parku može se reći da je dobro, a neki važni pokazatelji ukazuju i na daljnji pozitivan trend. Izostanak gospodarenja kroz već više od 20 godina te prepuštanje šuma prirodnom razvoju pridonose stabilnosti šuma (optimalan prirodni sastav biljnih zajednica i vrsta, stabla različite starosti, visine i debljine, samoobnova, otpornost na bolesti) te povećanju bioraznolikosti.

Zakonom o zaštiti prirode za šume u nacionalnim parkovima predviđena je izrada Programa zaštite, njege i obnove šuma. Za potrebe izrade navedenog programa JU provodi projekt „Primjena LIDAR tehnologije u istraživanjima u šumarstvu“. Cilj projekta je pomoću LIDAR snimki poboljšati tradicionalne metode inventura šuma, te dobiti pouzdanije i točnije rezultate sa znatno manjim uložnim sredstvima i naporom. Projekt će rezultirati metodološkim prijedlogom i načinom inventarizacije šumskih ekosustava u zaštićenim objektima prirode.

Potencijalnu prijetnju dobrom stanju šuma u budućnosti mogu predstavljati globalne pojave poput promjena klimatskih uvjeta ili pojave bolesti. U jugozapadnom dijelu Parka već je zabilježena povećana prisutnost potkornjaka u bukovo-jelovim šumama. Uzroci tome dijelom leže u promjenama načina korištenja (povećani udio smreke u sastavu zajednica kao posljedica sječe bukve i sadnje smreke u prošlosti te zarastanje travnjačkih površina uslijed prestanka korištenja), ali i promjene klimatskih uvjeta. S ekološkog gledišta, prisutnost potkornjaka predstavlja dio prirodnog procesa uspostave klimaks zajednice bukve i jele te u tom smislu nije potrebno poduzimati mjere njihovog suzbijanja. Na površinama obraslim čistim smrekovim sastojinama zahvaćenim totalnim sušenjem, prema dosadašnjim praćenjima uspostavlja se klimaks zajednica – šuma bukve i jele jer se radi o zoni bukovo – jelovih šuma. U smislu pojave bolesti šume za sad nisu zabilježeni značajniji poremećaji.

Osim globalnih pojava potencijalnu prijetnju općem stanju svih šuma na kršu u budućnosti mogu predstavljati promjene vodnog režima ili promjene u razini podzemnih voda do kojih može doći uslijed pretjeranog crpljenja vode tj. uspostave novih vodocrpilišta ili gradnje u osjetljivim područjima (posebno izraženo uz vodotoke na području Rudanovca i Vrela Koreničkog). Na ovu su prijetnju posebno osjetljive aluvijalne šume.

Opasnost od požara nije velika, no uslijed veće prisutnosti ljudi ona raste, kao i potrebe za provedbom mjera zaštite od požara. Neki lokaliteti, na kojima su npr. sadene kulture bora i smreke ili pojasi uz prugu, podložniji su požarima. Opasnost od požara mogu povećati i određeni načini korištenja, kao npr. nekontrolirano paljenje korova u proljeće, u sušnim godinama kada se požar lakše širi.

Uslijed redovitog nadzora područja Parka putem službe čuvara prirode, kao i promjene strukture stanovništva (uglavnom staračko stanovništvo) te nestankom sela pojava ilegalne sječe se javlja ali je vrlo rijetka.

Posebno vrijedan primjer šuma u Parku predstavlja prašuma Čorkova uvala, u kojoj su obuhvaćeni svi stadiji razvoja izvorne bukovo-jelove šume, što daje važne uvide u životni ciklus ekosustava, od nastanka do raspadanja i samoobnove. Obzirom na njeno iznimno stanje očuvanosti (sastav zajednica, količinu suhih i odumrlih stabala i otvora u krošnjama, debljinu i visinu stabala, površinu, bioraznolikost) prašuma Čorkova uvala služi kao referentna točka za unaprjeđenje gospodarenja šumama u cijeloj Hrvatskoj.

Donošenjem Zakona o izmjenama Zakona o proglašenju Plitvičkih jezera Nacionalnim parkom površina Parka je povećana za dodatnih 10 000 ha, međutim za cijelo područje NP Plitvička jezera nije izrađena pedološka karta.

Za šumske čistine (Čudinka, Delička i druge) i rubove šuma uz šumske puteve općenito se može reći da su u lošem stanju zbog zaraštavanja uslijed sukcesije. Za kvalitetniju ocjenu njihovog stanja i njihovo očuvanje nedostaju podaci o njihovim točnim lokacijama, stupnju očuvanosti te primjerenim mjerama očuvanja.

Ciljna staništa šumskih ekosustava u Parku (Tablica 1 u poglavlju 2.2.5) većim su djelom dovoljno detaljno kartirana, osim za šumu bukve i crnog graba N.K.S. E.4.6.1. (Ilirske bukove šume - *Aremonio fagion* (91KO), šumu gorskog javora i mjesečarke N.K.S. E.4.4.2 (Šume velikih nagiba i klanaca *Tilio - Acerion* (9180) te šumu hrasta kitnjaka i običnog graba N.K.S. E.3.1.5. (Ilirsko hrastovo – grabove šume *Erythronio – Carpinion* (91LO), Termofilna šuma hrasta kitnjaka s crnim grahorom N.K.S. E.3.4.1. (Panonsko – balkanske šume kitnjaka sladuna ili cera 91MO). Praćenje stanja očuvanosti ciljnih stanišnih tipova još nije uspostavljeno te ga je prioritarno potrebno uspostaviti.

Ciljni Natura 2000 stanišni tip 5130 sastojine *Juniperus communis* na kiseloj ili bazičnoj podlozi, kao prijelazni vegetacijski stadij prema uspostavi klimaks zajednice, zahtijeva aktivne mjere očuvanja jer se trenutno veći dio površina koje čini ovaj ciljni stanišni tip nalazi u fazi gdje ostale vrste kao npr. obična smreka preuzimaju dominantnu ulogu a time i nestanak borovice odnosno ovog ciljnog stanišnog tipa.

Glavne prijetnje velikim zvijerima u Parku predstavljaju prometnice, otpad i krivolov. Državne i lokalne ceste (županijske, općinske) dijele stanište, unose nemir i (zbog velike gustoće prometa pogotovu u ljetnim mjesecima) predstavljaju izravnu opasnost za životinje koje ih prelaze. Na prometnicama u Parku su do 2018.

zabilježena stradavanja 2 medvjeda i 2 vuka. U 2018. godini stradala je i jedinka risa i to je prvo zabilježeno stradavanje risa na području NP Plitvička jezera i to na državnoj cesti D1 na predjelu Prijeboj. Osim direktnog stradavanja prometnice uzrokuju i ometanje životinja bukom i većom prisutnosti ljudi u njihovim staništima. Šumske ceste na području Parka služe isključivo za potrebe JU kao npr. praćenje stanja vrsta i stanišnih tipova, istraživanja, kretanja službe čuvara prirode, ophodarsko dojavne službe u vrijeme povećane opasnosti od izbijanja požara kao i slobodan pristup vatrogascima i vatrogasnim vozilima u slučaju izbijanja požara. Dio šumskih cesta redovito se održava, a dio koji je zbog neodržavanja neprohodan treba staviti u funkciju. Telemetrijskim praćenjem vukova ustanovljeno je da se u ljetnim mjesecima, kada u Parku boravi više ljudi, vukovi povlače u mirnije dijelove svog teritorija. Neograđena odlagališta otpada i odbačena hrana iz domaćinstava ili ugostiteljskih objekata posebno privlače medvjede te neki od njih redovito obilaze takva odlagališta, uslijed čega neki i stradavaju. Iako je u Parku lov zabranjen, zabilježeni su izolirani slučajevi krivolova velikih zvijeri (medvjeda i vukova) te je s tim u vezi potrebno jačati suradnju u njihovoj zaštiti s lovo-zakupnicima lovišta u okolici Parka. Za neke od vrsta za koje znamo da dolaze na području Parka (divlja mačka, zec, divlja svinja, jelen, srna, divokoza) do sada nisu vršena istraživanja te nemamo podataka o stanju njihovih populacija (brojnost, rasprostranjenost i sl.). Na području Parka po prvi puta tijekom 2018. godine zabilježena je invazivna strana vrsta kunopas (*Nyctereutes Procyonoides*) pomoću fotozamki.

Fauna malih i sitnih sisavaca (osim šišmiša) nije do sada inventarizirana niti sustavno istraživana (osim šišmiša). Raznolika i očuvana staništa na različitim nadmorskim visinama ukazuju na veću raznolikost ovog dijela faune.

Monitoring unutar NP Plitvička jezera uključuje špiljske lokalitete važne za populacije šišmiša (Vila jezerkinja, Modra pećina, Baričeve špilje te špilja Mračnjača) i nadzemni objekt Vilu Izvor. Unutar NP Plitvička jezera, nalazi se Modra pećina koja je navedena kao značajan špiljski lokalitet u RH za porodiljne kolonije ciljnih vrsta *Miniopterus schreibersii*, *Myotis capaccinii* te *Myotis blythii*, te Baričeve špilje za vrste *Miniopterus schreibersii* i *Rhinolophus euryale*.

Očuvane šume Parka značajne su za 6 rezidentnih i 4 migratorne šumske vrste. Na području Nacionalnog parka nađena je stabilna rezidentna populacija širokougog mračnjaka *Barbastella barbastellus*, najznačajnije i najugroženije šumske vrste šišmiša što odražava optimalne ekološke uvjete za ovu vrstu (adekvatan postotak zrelih, starih i suhih stabala). Potrebno je provesti dodatna istraživanja u svrhu utvrđivanja područja skloništa kolonija, kretanja i područja lova za ciljne vrste širokougog mračnjaka *Barbastella barbastellus* i velikougog šišmiša *Myotis bechsteinii* te ostale šumske vrste kako bi se dobili potrebni podaci za njihovu zaštitu i praćenje stanja na području Parka (smeđi dugoušan *Plecotus auritus*, resasti šišmiš *Myotis nattereri*, veliki šišmiš *Myotis myotis*, brkati šišmiš *Myotis mystacinus*, Brendtov šišmiš *Myotis brandtii*, večernjak *Nyctalus noctul*, mali večernjak *Nyctalus leisleri*). Šume su značajne i za neke vrste šišmiša koje love iznad vode kao što je riječni šišmiš *Myotis daubentonii*. Šume su značajne su i za vrste špilja i toplijeg šumskog područja koji love kukce u šumama (velikog potkovnjaka *Rhinolophus ferrumequinum*, južnog potkovnjaka *Rhinolophus euryale*, oštrouhog šišmiša *Myotis blythii oxygnathus* i dugokrilog pršnjaka *Miniopterus schreibersi*, gorski dugoušan *Plecotus macrobullaris*).

Ornitofauna šumskih staništa vrlo je bogata vrstama, a posebno se ističu djetlovke, sove, ptice grabljivice i sjenice.

Raznolikost vrsta i njihove stabilne populacije s gustoćama populacija za pojedine vrste sova (jastrebača *Strix uralensis*) među najvećim u Europi pokazatelj je da su šume u povoljnom stanju i kao takve idealna staništa za navedene vrste.

Stanje šuma na području Nacionalnog parka Plitvička jezera zadovoljavajuće je. Antropogeni pritisak je vrlo malen, što se očituje u razmjerno većem broju djetlovki na sjevernom transektu.

Južni transekt prolazi kroz djelomično naseljena područja s većim čistinama. Prevladavaju čiste bukove šume. Monitoring djetlovki provodi se kontinuirano od 2015. godine. Rezultati dosadašnjeg praćenja stanja jasno upućuju na to da djetlovkama više odgovara prašumski tip šume.

Temeljem praćenja podržava se odredba u Planu da se šumama na području Parka ne gospodari te se nadalje preporuča ne poduzimanje aktivnosti sanacije u određenim izvanrednim situacijama kao što su vjetroizvale i najezde potkovnjaka. Takve „katastrofične pojave“ dio su prirodnog ciklusa šuma (kao npr. požar) nakon kojih dolazi do prirodne obnove.

Takav način upravljanja doprinosi i očuvanju ciljnih vrsta šumskih pjevica: bjelovrate muharice (*Ficedula albicollis*) i male muharice (*Ficedula parva*).

Ciljna vrsta grabljivica, škanjac osaš, malobrojna je gnjezdarica (1 do 2 para) u Parku. Uspostava praćenja stanja ukazat će na trend ove ciljne vrste i potrebu poduzimanja mjera očuvanja..

Prema preporukama iz projekta „Šumske koke NP Plitvička jezera – rasprostranjenost i utjecaj turističkih aktivnosti “ predviđena je uspostava praćenja stanja za ciljnu vrsta šumskih koka - lještarka (*Bonasa Bonasia*).

Istraživanja kornjaša u Parku, uključujući i 3 ciljne vrste za Park (vidi prilog 5.3) provedena su unutar staništa bukve i jele, šume bukve te područja uz vodene tokove s vrbicama, crnom johom i dr. Staništa su vrlo povoljna za kornjaše te je njihova prisutnost pokazatelj povoljnog načina upravljanja i dobrog stanja očuvanosti šumskih staništa.

Ciljna vrsta orhideja gospina papučica *Cypripedium calceolus* je na području Parka rijetka, s nekoliko stabilnih populacija od kojih najveća broji 50-ak jedinki. Praćenje stanja gospine papuče provodi se od 2008. godine te nisu zabilježena značajnija odstupanja brojnosti. Obzirom da je gospina papučica jedna od najsporije rastućih biljaka u svijetu⁵³ glavnu prijetnju njenom očuvanju predstavljaju ilegalni sakupljači. Ova je prijetnja posebno izražena u periodu cvjetanja od polovice svibnja do polovice lipnja..

Termofilna staništa uz šumske puteve, rubove šuma, šumske čistine vrištine, zarasle travnjačke površine idealna su staništa za ciljnu vrstu danju medonjicu *Euplagia quadripuncaria*. Sukcesija, rubnih dijelova šuma i ostalih staništa koje ova vrsta preferira, iako prisutna za sada ne predstavlja ozbiljnu prijetnju.

Raznolike i očuvane šumske zajednice s bukvom podržavaju mahovine *Buxbaumia viridis*, *Dicranum viride* populacije mahovina koje se nalaze na popisu Crvene knjige europskih mahovina.

Dicranum viride je subkontinentalna vrsta koji živi kao epifit na kori starih stabala. Povijesno je zabilježena u podnožju Papuka, u park šumi Maksimir u Zagrebu) i u Bunjevačkoj dragi na Velebitu. Na prva dva lokaliteta nije bila potvrđena novijim istraživanjima.

Medveđak u NP Plitvička jezera jedino je nalazište ove vrste u Hrvatskoj u bukovo jelovoj šumi (*Omphalodo-Fagetum*) na kori bukve u nekoliko malih busenova.

B. viridie pronađena je u bukovo jelovoj prašumi u Čorkovoj uvali u NP Plitvička jezera gdje nastanjuje desetke raspadnutih stabala.

Prašumski tip sastojina razvijen uslijed stroge zaštite i nedostatka ljudskih aktivnosti idealno je stanište brojnih ugroženih gljivljih vrsta (preko 60). Do sada zabilježenih oko 800 vrsta samo je manji dio ukupne bioraznolikosti gljiva koju treba istražiti.

Bioraznolikost lišajeva na području Parka do sad nije istraživana, no može se pretpostaviti da je velika.

⁵³ Gospinoj papučici je potrebno između šest i jedanaest godina da stvori prve cvjetove i sjemenke.

PODTEMA		AB. OČUVANJE ŠUMSKIH EKOSUSTAVA														
POSEBAN CILJ		AB. Na cijelom području Parka očuvana je raznolikost šumskih zajednica u stabilnom prirodnom stanju sa zastupljenim stabilnim populacijama karakterističnih vrsta.														
POKAZATELJI		Na području Parka su zastupljene sve trenutno prisutne šumske zajednice; Šumska staništa su u povoljnom stanju očuvanosti; Populacije karakterističnih vrsta su stabilne														
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE	
	ISTRAŽIVANJA															
AB1	Detaljno kartirati sljedeće ciljne šumske stanišne tipove: 9180 (NKS E.4.4.2.), 91KO (NKS E.4.6.1.) i 91LO (NKS E.3.1.5.), 91MO (NKS E.3.4.1.)	Podaci za GIS i detaljna karta rasprostranjenosti staništa (minimalno 4. razina NKS)	1	Vanjski suradnici											200,000.00	
AB2	Dovršiti istraživanje uporabe LIDAR tehnologije u inventarizaciji šumskih ekosustava na području Parka.	Uspostavljene trajne pokusne plohe (130 - 180) s izmjerenim biometrijskim podacima te naknadno računski obračunatim biometrijskim vrijednostima; Izvješća o istraživanju; Radna dokumentacija za izradu priručnika za monitoring šumskih ekosustava	1	Šumarski fakultet Zagreb											370,000.00	
AB3	Dovršiti istraživanje brojnosti, korištenja prostora i ponašanja medvjeda <i>Ursus arctos</i> na području Parka te uspostaviti vezanu bazu prostornih podataka Javne ustanove.	Izvješća o istraživanjima s podacima za GIS; Procjena brojnosti medvjeda; Ocjena stanja očuvanosti medvjeda; Faktori utjecaja na vrstu; Ažurirana baza prostornih podataka o kretanju i ponašanju medvjeda; Preporuke za upravljanje	1	Veterinarsk i fakultet											105,000.00	
AB4	Dovršiti istraživanje kretanja, korištenja prostora i aktivnosti vuka <i>Canis lupus</i> na području Parka te uspostaviti vezanu bazu prostornih podataka Javne ustanove.	Izvješća o istraživanjima s podacima za GIS; Procjena brojnosti vuka; Ocjena stanja očuvanosti vrste; Faktori utjecaja na vrstu; Ažurirana baza prostornih podataka o kretanju i ponašanju	1	Veterinarsk i fakultet											355,000.00	

		vuka ; Preporuke za upravljanje													
AB5	Dovršiti istraživanje kretanja, korištenja prostora, aktivnosti, brojnosti risa <i>Lynx lynx</i> na području Parka te uspostaviti vezanu bazu prostornih podataka Javne ustanove.	Izvešća o istraživanjima s podacima za GIS; Procjena brojnosti risa; Ocjena stanja očuvanosti vrste; Faktori utjecaja na vrstu; Ažurirana baza prostornih podataka o kretanju i ponašanju risa ; Preporuke za upravljanje	1	Veterinarsk i fakultet											340,000.00
AB6	Utvrđiti rasprostranjenost i brojnost divlje mačke <i>Felis silvestris</i> na području Parka.	Izvešće o istraživanju s podacima za GIS; Brojnost jedinki na području Parka; Rasprostranjenost vrste na području Parka; Preporuke za upravljanje	2	Vanjski suradnici											120,000.00
AB7	Istražiti rasprostranjenost vrsta šišmiša u šumama, utvrditi faktore utjecaja na skupinu i važna područja za njihovo očuvanje obzirom na način korištenja prostora te uspostaviti vezanu bazu prostornih podataka Javne ustanove.	Izvešća o istraživanju s podacima za GIS; Faktori utjecaja na skupinu prisutnih na istraživanim lokalitetima; Ažurirana baza prostornih podataka o rasprostranjenosti šišmiša i načinima korištenja područja; Preporuke za upravljanje	1	Vanjski suradnici											190,000.00
AB8	Inventarizirati faunu glodavaca (vjeverice, puhovi, voluharice, patuljasti miševi), utvrditi rasprostranjenost vrsta i faktore utjecaja na pojedinu skupinu.	Izvešće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta na području Parka; Ocjena stanja očuvanosti Preporuke za interpretaciju	3	Vanjski suradnici											190,000.00
AB9	Inventarizirati faunu i utvrditi rasprostranjenost rovk, ježeva i krtica na području Parka.	Izvešće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta na području Parka;	3	Vanjski suradnici											190,000.00

AB16	Inventarizirati lišajeve na području Parka.	Izvešće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Procjena značaja istraženih staništa i lokaliteta za očuvanje lišajeva;	3	Vanjski suradnici													140,000.00
AB17	Nastaviti istraživanja i inventarizaciju mahovina šumskih staništa na području Parka, s naglaskom na ciljne vrste <i>Buxbaumia viridis</i> i <i>Dicranum viridae</i> .	Izvešće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta na području Parka; Ocjena stanja po lokalitetima (za ciljne vrste)	2	Vanjski suradnici													150,000.00
AB18	Istraživati faunu potkornjaka i ostalih kornjaša-ksilofaga na području Parka, uključujući i praćenje stanja dominantnih vrsta.	Izvešće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta na području Parka; Ocjena stanja po lokalitetima (za ciljne vrste) Preporuke za upravljanje	2	Vanjski suradnici													265,000.00
AB19	Istraživanje saproksilnih Natura 2000 kornjaša u neistraženim područjima Parka.	Izvešće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta na području Parka; Ocjena stanja po lokalitetima (za ciljne vrste); Preporuke za upravljanje	2	Vanjski suradnici													200,000.00
AB20	Izraditi detaljnu pedološku kartu za područje Parka.	Izvešće o istraživanju s podacima za GIS; Detaljna pedološka karta (1 : 25000)	2	Vanjski suradnici													300,000.00
AB21	Istražiti utjecaj (trenutni i potencijalni) klimatskih promjena na stanje šumskih ekosustava u Parku te ulogu šumskih ekosustava u ublažavanju posljedica klimatskih promjena.	Izvešće o istraživanju s podacima za GIS; Preporuke za upravljanje	2	Vanjski suradnici													300,000.00
AB22	Utvrđiti brojnost i rasprostranjenost divlje svinje <i>Sus scrofa</i> , divokoze <i>Rupicapra rupicapra</i> , jelena <i>Cervus elaphus</i> i srna <i>Capreolus capreolus</i> (dvopapkari ili	Protokol za praćenje na razini Parka. Izvešće o istraživanju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka	3	Vanjski suradnici													300,000.00

	parnoprstaši).	- rasprostranjenost - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu - preporuke za prilagodbu upravljanja																
AB23	Kartirati invazivnu stranu vrstu kunopas <i>Nyctereutes Procyonoides</i> .	Izvešće o istraživanju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka - rasprostranjenost	1	Vanjski suradnici														50,000.00
PRAĆENJE STANJA																		
AB24	Po uspostavi dugoročnog znanstvenog praćenja stanja prirodnih šumskih ekosustava u RH, na odabranim plohama na području Parka redovno pratiti stanje.	Protokoli za praćenje; Izvešća o praćenju stanja s podacima za GIS	1	Vanjski suradnici														200,000.00
AB25	Po završetku tekućeg istraživanja uspostaviti redovno praćenje stanja medvjeda <i>Ursus arctos</i> na području Parka, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvešća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka - rasprostranjenost - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu - preporuke za prilagodbu upravljanja	1	Vanjski suradnici														20,000.00
AB26	Po završetku tekućeg istraživanja uspostaviti redovno praćenje stanja vuka <i>Canis lupus</i> na području Parka, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvešća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka - rasprostranjenost - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu - preporuke za prilagodbu upravljanja	1	Vanjski suradnici														10,000.00

AB27	Po završetku tekućeg istraživanja uspostaviti redovno praćenje stanja risa <i>Lynx lynx</i> na području Parka, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvešća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka - rasprostranjenost - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu - preporuke za prilagodbu upravljanja	1	Vanjski suradnici													10,000.00
AB28	Uspostaviti redovno praćenje stanja ciljnih vrsta šišmiša u šumama (širokouhi mračnjak <i>Barbastella barbastellus</i> , velikouhi šišmiš <i>Myotis bechsteinii</i> , veliki šišmiš <i>Myotis myotis</i> i južni potkovnjak <i>Rhinolophus euryale</i>) na području EM NP Plitvička jezera, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokoli za praćenje na razini Parka; Izvešća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka - rasprostranjenost - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu - preporuke za prilagodbu upravljanja	1	Vanjski suradnici													200,000.00
AB29	Redovno pratiti stanje očuvanosti Natura 2000 ciljnih šumskih stanišnih tipova na području Parka (91K0, 91R0, 91L0, 9180, 9410, 91MO, 5130), sukladno protokolima za praćenje stanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvešća o praćenju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - kvaliteta i veličina staništa - rasprostranjenost - preporuke za prilagodbu upravljanja	1	Vanjski suradnici, HAOP													150,000.00
AB30	Nastaviti uspostavljeno praćenje stanja ciljnih šumskih vrsta sova na području Parka (planinski ćuk <i>Aegolus funereus</i> , mali ćuk <i>Glaucidium passerinum</i> , jastrebača <i>Strix uralensis</i> , sova ušara <i>Bubo bubo</i> , sova močvarica <i>Asio flammeus</i>) te ostalih vrsta sova na području Parka.	Protokoli za praćenje na razini Parka; Izvešća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka - rasprostranjenost - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu - preporuke za prilagodbu upravljanja	1	Vanjski suradnici													180,000.00

AB38	Uspostaviti redovno praćenje stanja ciljne vrste leptira danja medonjica (<i>Euplagia quadripunctaria</i>), a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvešća o praćenju s podacima za GIS (brojnost jedinki (po lokalitetima), rasprostranjenost, kvaliteta i veličina staništa za vrstu, izgledi za budućnost, preporuke za prilagodbu upravljanja)	1	Vanjski suradnici														10,000.00
AB39	Nastaviti uspostavljeno praćenje stanja ciljne vrste gospina papučica <i>Cypripedium calceolus</i> na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvešća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki na području Parka - rasprostranjenost - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu - izgledi za budućnost - preporuke za prilagodbu upravljanja	1															10,000.00
AB40	Uspostaviti praćenje stanja ciljnih vrsta mahovina (<i>Buxbaumia viridis</i> i <i>Dicranum viridae</i>) na području Parka.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvešća o praćenju stanja s podacima za GIS koja minimalno sadrže: - brojnost jedinki (po lokalitetima) - rasprostranjenost - kvalitetu i veličinu staništa za vrstu - izgledi za budućnost - preporuke za prilagodbu upravljanja	1	Vanjski suradnici														60,000.00
AB41	Nastaviti uspostavljeno praćenje stanja i razvoja prašume (Čorkova uvala) kroz izmjeru na postojećim trajnim ploham.	Izvešća o praćenju stanja s podacima za GIS; Ocjena stanja prašume	1	Vanjski suradnici														60,000.00
AB42	Nastaviti s praćenjem dinamike pojavljivanja potkornjaka na uspostavljenim točkama	Izvešća o praćenju stanja; Preporuke za prilagodbu upravljanja	2	Vanjski suradnici														50,000.00

[illegible]

AB57	Nastaviti provoditi aktivnosti ophodnje i motrenja sukladno godišnjim planovima zaštite šuma od požara i Operativnom planu zaštite NP od požara.	Zapisnici o ophodnji	1													0.00
AB58	Provoditi aktivne mjere očuvanja ciljnog stanišnog tipa 5130 sastojine <i>Juniperus communis</i> .	Baza prostornih podataka u GIS s površinama na kojima su provedene mjere očuvanja stanišnog tipa; Opisi provedenih mjera	1	Vanjski suradnici												150,000.00
AB59	Postaviti i održavati videonadzor područja Parka radi zaštite od požara, sukladno Procjeni i planu zaštite NP od požara.	Videonadzor postavljen i u funkciji	1													1.000.000,00
																10.125.000,00

3.1.3 AC. Očuvanje travnjaka

Sustavna istraživanja vegetacije travnjaka, cretova i močvarnih staništa na području Parka provedena su od 1984. do 1990. nakon čega nije bilo kontinuiteta istraživanja niti praćenja. Istraživanja su provedena u zadnji čas i predstavljaju nulto stanje spomenutih tipova vegetacije uz već tad izražen proces obrastanja.

Na području Parka zastupljeni su Natura 2000 ciljni stanišni tipovi travnjaka 4030, 6210 i 6230 i 6410, cretova 7140 i 7230 te 6430 (Tablica 1., poglavlje 2.2.5).

Najveće površine travnjaka u Parku obuhvaćaju suhi kontinentalni travnjaci (6210), prisutni uz rubove Homoljačkog i Brezovačkog polja, oko karbonatnih izbojaka unutar vriština te unutar šumskih kompleksa (uz jak obraštaj) na područjima Čorkove uvale, Mirić Štropine, Sertić Poljane i dr. Najveće površine tog tipa travnjaka bile su na Karleušinim plasama na kojima se već 30-ak godina ne kosi niti pase, pa je za postizanje povoljnog stanja i ovog stanišnog tipa na njima nužna revitalizacija. Unatoč takvoj velikoj izloženosti zarastanju ovi su travnjaci na području Parka ipak još uvijek očuvani, posebice u Brezovačkom i Homoljačkom polju. Brezovačko polje isključivo obuhvaća krške pašnjake, dok je zapadni dio Homoljačkog poljapod krškim pašnjacima, a manji istočni dio obuhvaća livade košanice i oranice. Na tim površinama travnjačka vegetacija ima izrazito mozaičan raspored, a on je odraz konfiguracije terena i njegovih pedoloških i geoloških osobitosti.

Na prostoru Parka značajne površine zauzimaju i Europske suhe vrištine (4030), mozaično zastupljene s travnjacima tvrdače (6230) na relativno suhim staništima na području Homoljačkog i Brezovačkog polja. Za njihovo trenutno opće stanje može se reći da je zadovoljavajuće, no postoji prijetnja od nedostatka ispaše te posljedične sukcesije ili nekontroliranog paljenja. S druge strane na pojedinim lokalitetima je već prisutna prekomjerna ispaša krava i ovaca. Prekomjerna ispaša (ovce, krave) prisutna je dijelom na području Homoljačkog polja te Kapele Koreničke (ovce), ali nije za sada zabrinjavajuća obzirom na promjene intenziteta ispaše tijekom vegetacijskih sezona proteklih godina. Svakako zahtijeva praćenje i poduzimanje mjera u slučaju da se počne negativno odražavati na sastav biljnih zajednica.

Osim sukcesije uslijed promjena načina korištenja prijetnje ovim travnjacima predstavljaju i potencijalna onečišćenja s prometnice D52 koja prolazi sredinom Homoljačkog i Brezovačkog polja, a preko koje još uvijek prometuju kamioni i cisterne s teškim i opasnim teretima. Aktivnosti koje bi trebale dovesti do rješavanja ovih problema obrađene su kroz podtemu ED. Od zabilježenih invazivnih biljnih vrsta na području Parka u različitom obujmu i pojasu zastupljene su: ambrozija *Ambrosia artemisiifolia*, jednogodišnja krasolika *Erigeron annuus* i invazivna vrsta mahovine *Campylopus introflexus*. Za sada ne predstavljaju veliku prijetnju autohtonoj flori, ali zahtijevaju praćenje i poduzimanje mjera uklanjanja te sprječavanja širenja. Dodatni izazov u upravljanju ovim travnjacima predstavlja, u posljednje vrijeme veliki interes za dovođenje na ispašu na livade i vrištine u Parku, kojeg za sad nisu popratili jasno postavljeni kriteriji i pravila, mjere očuvanja te nadzor, a što se Planom namjerava odraditi unutar određenih aktivnosti podteme EA.

Najkvalitetnije sastojine vlažnih travnjaka (6410) u Parku razvijene su na području Drakulić Rijeke, Vreljskih bara, Rudanovačkih bara i Prijeboja kao i Vrelina u zapadnom dijelu Parka, na području Babinog Potoka. Na području Rudanovačkih i Vreljskih bara na ovom staništu, uz potok, raste sibirski jezičnjača *Ligularia sibirica*, ciljna vrsta kojoj je Park jedino nalazište u Hrvatskoj.

Prijetnje predstavljaju sukcesija travnjaka uslijed izostanka košnje, crpljenje vode iz potoka i onečišćenja uslijed širenja naselja u neposrednoj blizini. Vlažne livade i bazofilni cretovi stanište su ciljne vrste livadnog procjepka *Chouardia litardierei*. Još uvijek su u dobrom stanju, a najveću prijetnju predstavlja napuštanje tradicionalne poljoprivrede što je rezultiralo prisutnom sukcesijom na nekim plohama na kojim se provodi monitoring. Potencijalno negativan utjecaj može imati košnja i ispaša u fazi cvatnje ili prije dozrijevanja plodova procjepka.

Primjeri prekomjerne i neodgovarajuće ispaše vlažnih travnjaka za sad nisu česti, ali postoje (primjerice na području Babinog potoka (Vrelina), Koreničke Kapele, Drakulić Rijeke i Rudanova). Odgovarajuća ispaša, u sezoni kad većina biljaka uspije rasijati sjemenke (u rano proljetnom i jesenskom periodu), pozitivno utječe na stanje očuvanosti travnjaka. No, zbog mogućeg negativnog utjecaja prekomjerne ili neodgovarajuće ispaše (vrijeme, vrsta stoke) prije provedbe mjera aktivnog održavanja potrebno je jasno definirati uvjete ispaše, čemu će doprinijeti određene aktivnosti u podtemi DA.

Na nekoliko ploha primijećeno je iskapanje lukovica od strane divljih životinja na malim površinama što je rezultat prirodnog procesa koji neće štetiti populaciji procjepka.

Bazofilni cretovi (7230) u Parku su zastupljeni na vlažnim područjima: Ljeskovačke bare, Drakulić Rijeke, Rudanovačkih i Vreljskih bara, na malom dijelu Čujića Krčevine i Kapele Koreničke gdje dolaze u kompleksu s vlažnim travnjacima i močvarnom vegetacijom, neposredno uz potoke. Iako su još uvijek u zadovoljavajućem stanju, ugroženi su već prisutnim značajnim pritiscima, u prvom redu vezanim uz potencijalnu uspostavu novih vodocrpilišta na području Vrela Koreničkog, što je obrađeno u podtemi AA. Dodatnu prijetnju predstavljaju onečišćenja iz neispravnih sabirnih jama. Ovi problemi potencirani su prekomjernom izgradnjom prisutnom u području Vrela Koreničkog i Rudanovca. Zbog velikog značaja bazofilnih cretova za očuvanje bioraznolikosti prioritetno je potrebno pronaći zadovoljavajuća rješenja te provesti odgovarajuće mjere osiguravanja povoljnog vodnog režima i stalnog (sa svrhom) vlaženja ovih cretova. Da bi se u tome uspjelo Javnoj ustanovi je neophodna podrška ostalih relevantnih institucija.

Prijelazni cretovi pripadaju među najrjeđa i najugroženija staništa u Hrvatskoj. Malih su površina, ali izuzetno važni u botaničkom i faunističkom smislu. Cret zvjezdastog šaša i rosike u dolini Matice (Ljeskovačke bare) jedan je od rijetkih takvih cretova u Hrvatskoj. Dolina Matice je najvećim dijelom zarasla johom, mjestimično smrekom i beskoljenkom, koje zasjenjuju stanište, crpe vodu, uzdižu i isušuju teren. Nekad je obuhvaćao površinu od 0,6 ha. Obzirom da su se ta staništa prestala kositi postupno je došlo do njihovog smanjenja, a ako se nastavi takav trend ubrzo bi moglo doći i do njegovog nestajanja. Zajednica rosike i zvjezdastog šaša razvijena je samo u sjeverozapadnom dijelu Ljeskovačke bare gdje je ograničena na tri male površine od 50 do 150 m². Površinu prekriva debeli sloj mahovina roda *Sphagnum*. Navedena površina creta održava se, tj. redovito kosi te se otkosi uklanjaju s pokošene površine. Površina koja se sada kosi je mala i potrebno ju je što hitnije povećati kako bi se zaustavila sukcesija i održala zajednica. Predviđeno povećanje površine je na 1 ha.

Na cretu Ljeskovačke bare populacija *Drepanocladus (Hematocaulis) vernicosus* je vitalna, jedina takva poznata u Hrvatskoj.

Uz obale jezera, uzduž ostalih vodotoka i uz šumske rubove očuvan je stanišni tip 6430 Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume (*Convolvulion sepium*, *Filipendulion*, *Senecion fluvialis*). Najveću prijetnju ovom stanišnom tipu predstavlja promjena hidrološkog režima za sada najizraženija na području Vrela Koreničkog zbog potencijalnih novih vodocrpilišta. Manja, ali izražena prijetnja je vegetacijska sukcesija. Invazivne vrste na ovim staništima nisu za sada zabilježene niti predstavljaju opasnost.

Praćenje travnjačke vegetacije na trajnim plohama 81, 82, 83 u okviru projekta 100 trajnih ploha RH pokrenutom 1988. (nastavak praćenja 2002., 2005. i 2008, 2018) ukazalo je na trend snižavanja indeksa raznolikosti u smjeru zaraštavanja u grmolike i nakon toga u šumske tipove vegetacija.

Travnjaci, osim što su bogati biljnim vrstama i predstavljaju izvor bogatstva flore Parka, obiluju bogatstvom životinjskih vrsta, prije svega brojnim vrstama kukaca, među kojima se posebno ističu veliki plavci, vrste roda *Phengaris*, danas neke od najugroženijih europskih vrsta danjih leptira: *Phengaris alcon alcon* – močvarni plavac, *Phengaris alcon rebeli* – gorski plavac i *Phengaris arion* – veliki plavac.

Močvarni plavac *Phengaris alcon alcon* kritično je ugrožena vrsta leptira koja u Parku na području Vrela Koreničkog i Rudanovca (Rudanovačke bare) ima najgušću populaciju i jedno je od rijetkih i najbolje očuvanih područja u Hrvatskoj i Europi. Vlažne livade s biljkom hraniteljicom *Gentiana pneumonanthe* i mravima roda *Myrmica* na području Rudanovca (Rudanovačke bare) i Vrela Koreničkog (Vreljske bare) još su relativno dobro očuvane. Ozbiljnu prijetnju predstavlja obraštanje te moguća promjena vodnog režima uspostavljanjem novih vodocrpilišta na tom području, a zabilježeni su i slučajevi nepravovremene košnje na oba lokaliteta.

Uspostavljena je suradnja s vlasnicima livada, no još uvijek nije dovoljna. U cilju očuvanja bioraznolikosti travnjaka potrebno je uspostaviti bolju suradnju kako s vlasnicima zemljišta tako i Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju te Savjetodavnom službom.

Rasprostranjenost močvarne riđe *Euphydryas aurinia*, ciljne vrste leptira za Park, na području Parka nije istražena niti su utvrđene mjere očuvanja pa je prioritetno potrebno prikupiti te podatke i započeti s provedbom mjera očuvanja.

Nedavno je zabilježen leptir kiseličin vatreni plavac *Lycena dispar*, potencijalna ciljna Natura 2000 vrsta Parka za koju je isto prioritetno potrebno prikupiti podatke i započeti s provedbom identificiranih mjera očuvanja.

Druge skupine kukaca i pauci slabo su ili nikako istraženi te ih je kao bitne sastavnice bioraznolikosti travnjaka potrebno detaljnije istražiti te utvrditi.

Vlažni travnjaci, prvenstveno košarice važni su za održanje gnijezdeće populacije ciljne vrste kosca *Crex crex* od 40 do 60 pjevajućih mužjaka. Najbrojnija populacija nastanjuje Brezovačko i Homoljačko polje. Sukcesija travnjaka i vrijeme košnje može negativno utjecati na brojnost kosca.

Očuvana otvorena mozaična staništa (travnjaci, vrištine, grmlje, živice i rubovi šuma) na području Homoljačkog i Brezovačkog polja važna su za očuvanje gnijezdećih populacija ciljnih vrsta ptica: eja livadarka, sivi i rusi svračak, ševa krunica i pjegava grmuša.

Na poljima je brojna gnjezdarica i poljska ševa *Alauda arvensis*. Sukcesija taravnjaka i košnja u vrijeme gniježđenja može negativno utjecati na brojnost.

Uz seoska naselja, blizinu domaćih životinja (tradicionalni način života) vezane su lastavice i piljci. Trend izumiranja tradicionalnog načina života negativno se i na njih odražava pa ih je iz tog razloga potrebno pratiti.

Gljivlje vrste travnjaka i cretova vrlo su slabo istražene. Potrebno ih je istražiti te procijeniti značaj istraženih staništa i lokaliteta za očuvanje gljiva.

PODEMA	AC. OČUVANJE TRAVNJAKA														
POSEBAN CILJ	AC. Osiguran je povoljan vodni režim i uspostavljeno aktivno korištenje i održavanje koji na cijelom području Parka omogućuju očuvanje travnjaka, cretova i visokih zeleni u povoljnom stanju očuvanosti, s prisutnim stabilnim populacijama karakterističnih vrsta.														
POKAZATELJI	Udio površine travnjaka, cretova i visokih zeleni na kojima je uspostavljeno aktivno korištenje i održavanje raste Udio površine travnjaka, cretova i visokih zeleni u povoljnom stanju očuvanosti, po stanišnim tipovima, raste Populacije karakterističnih vrsta su stabilne														
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
ISTRAŽIVANJA															
AC1	Detaljno kartirati travnjake, vrištine i cretove, s naglaskom na ciljne stanišne tipove (6210, 6230, 6410, 4030, 7140, 7230) te utvrditi stupanj sukcesije i mogućnosti revitalizacije.	Podaci za GIS i detaljna karta rasprostranjenosti staništa (minimalno 3. razina NKS); Detaljne florne liste; Fitocenološke karte i karte staništa; Preporuke za upravljanje	1	Vanjski suradnici											380,000.00
AC2	Detaljno kartirati floru rijetkih i strogo zaštićenih vrsta travnjaka.	Izvešće o istraživanju s podacima za GIS; Ažurirana interna baza prostornih podataka o rasprostranjenosti vrsta u Parku; Ažurirana <i>Flora Croatica Database</i> (FCD).	1	Vanjski suradnici											380,000.00
AC3	Nastaviti inventarizaciju i istraživanje orhideja na području Parka.	Izvešće o provedenom istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Karta rasprostranjenosti vrsta; Ocjena očuvanosti staništa; Faktori utjecaja na vrste; Preporuke za upravljanje; Ažurirana prostorna baza podataka za orhideje	1	Vanjski suradnici											120.000,00

AC4	Nastaviti inventarizaciju i istraživanje danjih leptira, s naglaskom na ciljnu vrstu <i>Euphydryas aurinia</i> i leptire plavce <i>Phengaris rebeli</i> i <i>P. arion</i> .	Izvešće o provedenom istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Karta rasprostranjenosti vrsta; Ocjena očuvanosti staništa; Faktori utjecaja na vrste; Preporuke za upravljanje Ažurirana prostorna baza podataka za leptire	1	Vanjski suradnici												210,000.00
AC5	Inventarizirati faunu mrava, pčela i osa travnjačkih ekosustava, utvrditi rasprostranjenost vrsta i faktore utjecaja na pojedinu skupinu.	Izvešće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Faktori utjecaja na skupine prisutni na lokalitetima; Preporuke za interpretaciju	2	Vanjski suradnici												210,000.00
AC6	Inventarizirati faunu polukrilaša (Hemipteroidea) - stjenice i cvrčci, utvrditi rasprostranjenost vrsta i faktore utjecaja na pojedinu skupinu.	Izvešće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Faktori utjecaja na skupine prisutni na lokalitetima; Preporuke za interpretaciju	2	Vanjski suradnici												210,000.00
AC7	Inventarizirati faunu ravnokrilaca (Orthopteroidea) - zrikavci, rovc, šaške (skakavci), utvrditi rasprostranjenost vrsta i faktore utjecaja na pojedinu skupinu.	Izvešće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Faktori utjecaja na skupine prisutni na lokalitetima; Preporuke za interpretaciju	2	Vanjski suradnici												210,000.00
AC8	Utvrditi raznolikost i biološke značajke koprofilnih člankonožaca (Coleoptera, Acari, Diptera, Hymenoptera) te važnost tradicijskog stočarenja kao osnove održanja prateće bioraznolikosti na primjeru faune koprofilnih člankonožaca.	Izvešće o provedenom istraživanju (popis faune kaprofilnih člankonožaca na travnjačkim i cretnim staništima te vrištinama s naglaskom na rijetkim, ugroženim vrstama; Popis vrsta po lokalitetima; Vrednovana i istražena staništa kaprofilnih člankonožaca obzirom na biološku raznolikost skupina koju podržavaju; Faktori utjecaja na skupine prisutni na lokalitetima; Preporuke za interpretaciju	2	Vanjski suradnici												180.000,00

AC9	Istražiti faunu kornjaša (Coleoptera) i pauka (Araneae) na travnjacima, vrištinama i cretovima u Parku.	Izvešće o provedenom istraživanju (popis faune kornjaša u travnjačkim i cretnim staništima te vrištinama s naglaskom na rijetkim, ugroženim, endemskim i Natura 2000 vrstama; Popis vrsta po lokalitetima; Vrednovana i istražena staništa kornjaša i pauka obzirom na biološku raznolikost skupina koju podržavaju; Faktori utjecaja na skupine prisutni na lokalitetima; Preporuke za interpretaciju	2	Vanjski suradnici											180.000,00
AC10	Nastaviti istraživanja i inventarizaciju gljiva travnjaka i cretova prema rezultatima istraživanja.	Izvešće o istraživanju s podacima za GIS; Popis vrsta po lokalitetima; Rasprostranjenost vrsta po tipovima staništa; Procjena značaja istraženih staništa i lokaliteta za očuvanje gljiva; Preporuke za upravljanje	2	Vanjski suradnici											210.000,00
AC11	Identificirati i kartirati lokacije u Parku zarasle invazivnim alohtonim vrstama (npr. <i>Ambrosia artemisifolia</i> , <i>Erigeron annuus</i>) i utvrditi vlasnike i korisnike poljoprivrednog zemljišta te ovlaštenike upravljanja.	Popis lokaliteta zaraslih invazivnim alohtonim vrstama; Baza prostornih podataka s lokalitetima zaraslim invazivnim alohtonim vrstama; Popis vlasnika i korisnika poljoprivrednog zemljišta te ovlaštenika upravljanja	1												0.00
PRAĆENJE STANJA															
AC12	Redovno provoditi praćenje stanja ciljnog stanišnog tipa 6210 - Suhi kontinentalni travnjaci, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvešća o praćenju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu stanišnim tipom, strukturu i funkciju staništa, izgleda za budućnost. Preporuke za prilagodbu upravljanja	1	Vanjski suradnici											120.000,00
AC13	Redovno provoditi praćenje stanja ciljnog stanišnog tipa 4030 - Europske suhe vrištine, a rezultate koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvešća o praćenju s podacima za GIS koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu stanišnim tipom, strukturu i funkciju staništa, izgleda za budućnost. Preporuke za prilagodbu upravljanja	1	Vanjski suradnici											120.000,00

[illegible]

[illegible]

				prometnice, vlasnici zemljišta, vlasnici poljoprivrednih gospodarstava (OPG-ovi)															
AC38	Omogućiti pružanje usluge košnje i malčiranja travnjaka te ju nuditi lokalnom stanovništvu radi održavanja travnjaka visoke prirodne vrijednosti.	Broj obavijesti; Površina malčiranih i pokošenih travnjačkih površina (i utrošenih dana)	1	Vlasnici poljoprivrednog zemljišta, obiteljska gospodarstva (OPG-ovi)															0.00
AC39	Uspostaviti suradnju s Agencijom za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju – Gospić, Savjetodavnom službom i vlasnicima poljoprivrednog zemljišta na ostvarivanju poticaja za održavanje travnjaka visoke prirodne vrijednosti.	Broj poslanih dopisa; Provedene mjere; Novo dobiveni poticaji	2	Vanjski suradnici - Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, Savjetodavna služba, vlasnici poljoprivrednog zemljišta															0.00
AC40	Izraditi smjernice za OPG-ove i ostala gospodarstva za načine zbrinjavanja stajnjaka, izradu gnojnica i sl.	Izrađene smjernice; Broj distribuiranih primjeraka	2																0.00
AC41	Osmisliti i provoditi edukacijske sadržaje i kampanje o značaju tradicionalnih načina korištenja travnjaka za očuvanje bioraznolikosti.	Broj provedenih sadržaja i kampanja; Broj sudionika po sadržaju	3																0.00
AC42	Uspostaviti aktivno upravljanje bazofilnim cretovima (7230) uz povećanje površine u odnosu na trenutnu te redovno pratiti promjene stanja (vrste, površina, vodni režim).	Izvešća o provedenim mjerama očuvanja i uočenim promjenama stanja; Otkupljena površina ili sklopljen ugovor o upravljanju s vlasnicima zemljišta; Povećana površina bazofilnog creta.	1																0.00

AC43	Nastaviti s aktivnim upravljanjem kontinentalnim suhim travnjacima (6210) uz povećanje površine u odnosu na trenutnu te redovno pratiti promjene stanja (vrste, površina).	Izvješća o provedenim mjerama očuvanja i uočenim promjenama stanja; Otkupljena površina ili sklopljen ugovor o upravljanju s vlasnicima zemljišta; Povećana površina kontinentalnih suhih travnjaka.	1														0.00
AC44	Uspostaviti aktivno upravljanje vrištinama (4030) i travnjacima tvrdače (Nardus) bogati vrstama (6210) uz povećanje površine u odnosu na trenutnu, te redovno pratiti promjene stanja (vrste, površina).	Izvješća o provedenim mjerama očuvanja i uočenim promjenama stanja; Otkupljena površina ili sklopljen ugovor o upravljanju s vlasnicima zemljišta; Povećana površina vriština i travnjaka tvrdače.	1														0.00
AC45	Nastaviti s aktivnim upravljanjem travnjacima beskoljenke <i>Molinion caeruleae</i> (6410) uz povećanje površine u odnosu na trenutnu te redovno pratiti promjene stanja (vrste, površina).	Izvješća o provedenim mjerama očuvanja i uočenim promjenama stanja; Otkupljena površina ili sklopljen ugovor o upravljanju s vlasnicima zemljišta; Povećana površina travnjaka beskoljenke <i>Molinion caeruleae</i>	1														0.00
																	4.630.000,00

3.1.4 AD. Očuvanje krša

Uslijed neprepoznavanja važnosti geologije i geomorfologije u postanku jezera, ostalih krških oblika te samog reljefa, dugo vremena nije bilo istraživanja. Dosadašnja geološka i geomorfološka istraživanja tvore nedostatnu bazu podataka koja bi se trebala dopuniti detaljnijim istraživanjima koja su u tijeku i koja će primjenom novih naprednih metoda dovesti do detaljnijih saznanja o geološkoj prošlosti, razvoju krškog i fluviokrškog reljefa te u konačnici jezerskog sustava. Također, malo je saznanja o rasprostranjenosti špilja i jama, njihovim ekološkim uvjetima te životu u njima. Rezultati istraživanja koristiti će se kao osnova za razumijevanje drugih procesa, pojavu različitih staništa, njihovu učinkovitu zaštitu i održivo upravljanje te drugih multidisciplinarnih istraživanja. Također, rezultati će se koristiti za interpretaciju i edukaciju o nastanku današnjeg reljefa. Nedavno napravljen LIDAR snimak Parka omogućava detaljne geomorfološke i geoekološke analize reljefa, vizualizaciju i interpretaciju reljefnih značajki, posebno strukturnih elemenata (rasjeda, pukotinskih sustava i dr.), vrtača, ponora i slijepih dolina, ulaza u speleološke objekte itd. Sva istraživanja su značajna zbog identifikacije i uspostave baze podataka o georaznolikosti te utvrđivanju geobaštine Parka.

Najveći izazov za upravljanje krškim terenima u Parku je njihova značajna propusnost uslijed prevlasti podloge sastavljene od topljivih i tektonski razlomljenih karbonatnih stijena i mogućnosti površinskog/podzemnog otjecanja što dovodi do istjecanja i gubitaka površinske vode u podzemlje. Krška područja su zbog toga vrlo osjetljiva na antropogene utjecaje jer je transport vode kroz krško podzemlje vrlo brz, čak i do nekoliko kilometara dnevno, a zbog protjecanja pukotinama i kanalima te kratkog zadržavanja u podzemlju, nema mogućnosti pročišćavanja. Nedostatak podataka o smjerovima dotjecanja i karakteristikama podzemne krške hidrografije onemogućuje poznavanje kretanja mogućeg onečišćenja podzemljem.

Veliki dio površine Parka nije naseljen niti direktno ugrožen gradnjom i otpadnim vodama naselja. Veliku prijetnju za očuvanje podzemlja predstavlja onečišćenje voda uslijed intenzivne gradnje bez primjerene infrastrukture u zonama visokog rizika od onečišćenja. Najveća ugroza postoji u naseljima u osjetljivim područjima unutar Parka u kojima je naglašen nagli porast izgradnje objekata u posljednjih nekoliko godina. Veliku prijetnju za očuvanje podzemlja predstavlja onečišćenje voda uslijed intenzivne gradnje bez primjerene infrastrukture u zonama visokog rizika od onečišćenja, što je posebno izraženo u Plitvica Selu. Direktno ispuštanje nepročišćenih otpadnih voda s područja Plitvičkih jezera u vrtaču u Rastovači do nedavno je predstavljalo veliki problem koji je riješen ugradnjom mobilnog uređaja za pročišćavanje. Prometovanje na slivnom području (posebno kroz Brezovačko i Homoljačko polje) predstavlja potencijalnu ugrozu zbog kamiona s teškim teretima te cisterna koji se mogu prevrnuti i trajno onečistiti podzemne vode i podzemna staništa. Slijevanje oborinskih voda s onečišćenjima izazvanim prometovanjem vozila (ulja, gorivo) utječe na kakvoću podzemnih voda. Ova problematika obrađena je u aktivnostima podtema AA i ED.

Osim otapanja karbonatnih stijena i velike propusnosti, zbog raspucanosti postoji opasnost od odrona i nestabilnih kosina što može ugroziti sigurnost ljudi, imovinu ili infrastrukturu, posebno unutar sustava posjećivanja. Prirodni i ljudski utjecaji mogu negativno djelovati na sedrene barijere u smislu pucanja i odvajanja zbog isušivanja i zamrzavanja barijera ili gradnje betonskih i drvenih mostova (kao što je most iznad Velikog slapa), prometnica (npr. ostaci ceste kod Milanovačkih slapova) te odlamanja, prokopavanja ili gaženja barijera. Pri tome su ugrožene i špilje nastale u sedri. Kao posljedica vađenja dolomitnog kamena za gradnju kuća i nasipavanje cesta, na području Parka ostali su napušteni i nesanirani kamenolomi na Prijeboju i području Rudanovačkih bara, brojna pozajmišta uz cestu prema Pogledalu i u Čorkovoj uvali, koji se često pretvaraju u divlja odlagališta otpada. Brojne vrtače te pojedine špilje i jame također su nerijetko prostor za ilegalno odlaganje otpada.

Špilje Golubnjača, Vile jezerkinje i Mračnjača, koje se nalaze u kanjonu Korane, u prošlosti su bile u sustavu posjećivanja te su zbog toga prilagođavane i uređivane ugradnjom rasvjete, izgradnjom betonskih stepenica i mostića te prokopavanjem staze što je narušilo prirodnost tih objekata. Prilikom ulaska ljudi u špilje devastirani su špiljski ukrasi. Ulazi u Golubnjaču i Vile jezerkinje su zatvoreni rešetkastim vratima koja su u Golubnjači prilagođena ulasku i izlasku šišmiša.

Natura 2000 ciljni stanišni tipovi vezani uz krške ekosustave (8210 i 8310) vrlo slabo su istraženi pa nedostaju kvalitetni podaci o području rasprostranjenosti i stanju očuvanosti. Poznato je da dvije špilje imaju ustanovljeni paleontološki sadržaj, ali nisu provedena sustavna istraživanja, a vodom potopljeno podzemlje u potpunosti je neistraženo.

Područje Parka biospeleološki je slabo istraženo, te nije moguće dati utemeljenu ocjenu stanja očuvanosti špiljske faune. No, već iz sporadično provedenih istraživanja može se pretpostaviti da je potencijal pronalaska novih vrsta za Park, kao i endemičnih vrsta, velik. Špilje i jame, ali i pukotine u stijenama prepoznate su kao izrazito bitna ljetna i zimska skloništa (ali i skloništa porodičnih kolonija), mnogih vrsta šišmiša, kao što su *Rhinolophus ferrumequinum*, *Rhinolophus euryale*, *Miniopterus schreibersi*, *Myotis capaccinii*, *Myotis myotis*, sve ciljane vrste šišmiša za Park.

PODTEMA		AD. OČUVANJE KRŠA														
POSEBAN CILJ		AD. Na cijelom području Parka očuvani su raznolikost krških geomorfoloških oblika i nalazišta fosilne flore i faune te su osigurani povoljni uvjeti u nadzemnim i podzemnim staništima koji omogućuju održavanje stabilnih populacija špiljske faune.														
POKAZATELJI		Raste broj evidentiranih krških geomorfoloških oblika u Parku i udio očuvanih oblika ; Povećan udio očuvanih utvrđenih nalazišta fosilne flore i faune; Populacije karakterističnih vrsta špiljske faune su stabilne														
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE	
	ISTRAŽIVANJA															
AD1	Provesti geomorfološka istraživanja na području Parka.	Analiza (interpretacija) LIDAR podataka; Izvešće o istraživanjima s određenim morfogogenetskim tipovima reljefa i pripadajućim oblicima i procesima te izrađenim kvantitativnim morfometrijskim pokazateljima reljefa; Digitalni geoprostorni podaci u vektorskom obliku	1	Vanjski suradnici											120.000,00	
AD2	Provesti analizu LIDAR podataka kao pomoć pri pronalasku speleoloških objekata.	Analiza (interpretacija) LIDAR podataka; Izvešće o istraživanjima s potencijalnim lokacijama speleoloških objekata; Digitalni geoprostorni podaci u vektorskom obliku	1	Vanjski suradnici											40.000,00	
AD3	Nastaviti istraživanje stratigrafije, sedimentologije, strukturno-geoloških i paleontoloških značajki Parka te izdvojiti potencijalne geolokalitete za interpretaciju.	Izvešća o istraživanjima: Karta relativnog reljefa; 3D model odabranih izdanaka za prezentaciju; Interpretacija mikroskopskih izbrusaka; 3D strukturni model područja Parka	1	Vanjski suradnici											295.000,00	

AD4	Provoditi speleološka istraživanja.	Izvešće o analizi postojećih podataka i literature; Izvešća o istraživanjima (ispunjeni speleološki zapisnici i nacrti objekata); Rekognoscirano područje Parka; Uspostavljena i redovno ažurirana interna baza speleoloških objekata s prostornim podacima (GIS)	1	Vanjski suradnici														650.000,00
AD5	Provesti geospeleološka istraživanja i vrednovanja speleoloških objekata (s naglaskom na objekte s horizontalnim kanalima)	Izvešće o provedenim istraživanjima; Karta geospeleološkog vrednovanja; Detaljno geospeleološko vrednovanje 1 - 2 odabrana speleološka objekta	2	Vanjski suradnici														120.000,00
AD6	Provesti arheološko-paleontološka iskopavanja u speleološkim objektima.	Istražena barem 2 speleološka objekta s potencijalnim arheološko-paleontološkim nalazima; Ustanovljen i interpretiran arheološko-paleontološki sadržaj	1	Vanjski suradnici														600.000,00
AD7	Provesti speleoronilačka istraživanja u izvorima i potopljenim speleološkim objektima.	Popis potencijalnih lokaliteta pogodnih za speleoronilačka istraživanja; Izvešće o provedenim speleoronilačkim istraživanjima	1	Vanjski suradnici														150.000,00
AD8	Provesti istraživanje georaznolikosti i geobaštine na području Parka.	Analiza postojećih podataka i literature; Izvešće o inventarizaciji georaznolikosti s analizom i vrednovanjem geobaštine; Odabrani lokaliteti po definiranim kriterijima (stanje, ugroženost, itd.); Uspostavljena i redovno ažurirana interna baza georaznolikosti s prostornim podacima (GIS)	1															80.000,00

AD9	Provesti biospeleološka istraživanja i sustavnu inventarizaciju podzemne faune u speleološkim objektima i izvorima na području Parka.	Izvješća o istraživanju koja minimalno uključuju: popis vrsta podzemne faune beskralješnjaka po speleološkim objektima i izvorima, popis tipova staništa po objektima, vrijednosti fizikalno-kemijskih parametara u staništu/objektu/izvoru	1	Vanjski suradnici														750.000,00
AD10	Inventarizirati i istražiti rasprostranjenost vrsta šišmiša u speleološkim objektima, pukotinama u stijenama i antropogenim objektima, utvrditi važna područja za njihovo očuvanje obzirom na način korištenja prostora te dati preporuke za upravljanje.	Izvješća o provedenom istraživanju; Baza prostornih podataka o rasprostranjenosti i načinima korištenja područja EM NP Plitvička jezera; Preporuke za upravljanje	1	Vanjski suradnici														190.000,00
AD11	Istraživanje flore ulaznih dijelova speleoloških objekata.	Izvješće o provedenom istraživanju koje minimalno sadrži popis svojti s točnim popisom lokacija i fotografijama i zaključcima o važnostima za NP	2	Vanjski suradnici														110.000,00
AD12	Istražiti utjecaj posjetiteljske infrastrukture i prometnica na stabilnost (statiku) sedrenih barijera.	Izvješće o geomehničkim istraživanjima različitih tipova sedre u statičkim i dinamičkim uvjetima; Određen je utjecaj infrastrukture i prometnica; Izdvojeni najugroženiji lokaliteti; Preporuke za upravljanje	2	Vanjski suradnici														450.000,00
AD13	Detaljno kartirati (paleo i aktivne) sedrene barijere, provesti kvartarnogeološka istraživanja, istražiti morfologiju i odrediti starost uzoraka sedre i drugih vezanih i nevezanih sedimenata. Na temelju dobivenih podataka utvrditi genezu jezerskog sustava (sedrene barijere, jezerski sediment, paleo tokovi).	Detaljna karta sedrenih barijera (odvojeno paleo i aktivne barijere); Izvješće istraživanja s morfološkim karakteristikama sedrenih barijera (tlocrt, profil, 3D prikaz); Utvrđena starost uzoraka sedre i sedimenata; Model geneze jezerskog sustava	1	Vanjski suradnici														1.100.000,00

AD14	Provesti geokološka istraživanja Parka.	Analiza stanja prostora temeljena na bio, geo i antropogenim indikatorima; Izvršena geografska regionalizacija Parka i šireg utjecajnog prostora na bazi krajobraznih jedinica i staništa; Analiza stanja krajobraza s obzirom na pritiske i prijetnje (prirodne, antropogene i one prijelaznog tipa.	2	Vanjski suradnici													50.000,00
AD15	Provesti limnogeološka istraživanja jezerskih sedimenata	Analizirani i interpretirani sedimenti iz jezgri; Dobiven 3D model jezerskih sedimenata	1	Vanjski suradnici													300.000,00
AD16	Izraditi osnovnu geološku kartu Parka	Izrađen list Osnovne geološke karte NPPJ u mjerilu 1:50.000; Tumač za kartu	1	Vanjski suradnici													950.000,00
AD17	Detaljno kartirati karbonatne stijene s hazmofitskom vegetacijom (ciljni stanišni tip 8210)	Podaci za GIS i detaljna karta rasprostranjenosti staništa; Protokol za praćenje na razini Parka; Preporuke za upravljanje	1	Vanjski suradnici													150.000,00
PRAĆENJE STANJA																	
AD18	Uspostaviti i provoditi praćenje stanja Natura 2000 ciljnog stanišnog tipa 8210 na području Parka, a rezultate praćenja koristiti za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje na razini Parka; Izvešća o praćenju stanja koja minimalno sadrže: površinu pokrivenu stanišnim tipom, strukturu i funkciju staništa, izgleda za budućnost. Preporuke za prilagodbu	1	Vanjski suradnici													90.000,00

AD24	Pratiti morfološke promjene sedrenih barijera.	Izvješće o morfološkim promjenama	2	Vanjski suradnici													90.000,00
AD25	Uspostaviti praćenje seizmičnosti šireg područja NPPJ.	Obrađeni podaci seizmološke postaje Plitvička jezera	1	Vanjski suradnici													350.000,00
AKTIVNO OČUVANJE																	
AD26	U suradnji sa zainteresiranim dionicima redovno organizirati akcije čišćenja lokaliteta onečišćenih otpadom te provoditi mjere sprječavanja njihovog ponovnog onečišćenja.	Broj organiziranih akcija čišćenja; Broj sudionika akcija čišćenja; Broj očišćenih lokaliteta; Broj i vrsta provedenih mjera sprječavanja ponovnog onečišćenja; Broj ponovljenih slučajeva odlaganja otpada	1	udruge, volonteri, komunalna poduzeća													500.000,00
AD27	Provođenje čišćenja speleoloških objekata koji zahtijevaju poznavanje speleoloških tehnika i specifičnih načina sakupljanja i odvoza otpada te potencijalno razminiravanje i sakupljanje ljudskih ostataka.	Broj očišćenih speleoloških objekata; Broj i vrsta provedenih mjera sprječavanja ponovnog onečišćenja	1	speleološke udruge, inicijativa "Čisto podzemlje", vanjski suradnici													300.000,00
AD28	Izraditi potrebnu projektnu dokumentaciju te sanirati (ukloniti) ostatak stare asfaltirane ceste, starih betonskih blokova i zidova kod Milanovačkih slapova.	Izrađena projektna dokumentacija; Dobivene potrebne dozvole i uvjeti; Saniran lokalitet	3	vanjski suradnici													300.000,00
AD29	Izraditi potrebnu projektnu dokumentaciju te sanirati napuštene kamenolome na području Parka.	Izrađena projektna dokumentacija; Dobivene potrebne dozvole i uvjeti; Sanirani lokaliteti	3	vanjski suradnici													500.000,00
																	8.845.000,00

3.2 Tema B. Očuvanje kulturne baštine

Opći cilj

B. Očuvana kulturna baština zauzima važno mjesto u prezentaciji vrijednosti Parka te doprinosi očuvanju tradicije i izgradnji kulturnog identiteta područja.

Posebni ciljevi

Podtema BA. MATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA

BA. Materijalna kulturna baština je uglavnom istražena, obnovljena, održavana, prezentirana i korištena za potrebe upravljanja Parkom.

Pokazatelji

- Povećan udio poznatih potencijalno vrijednih arheoloških lokaliteta koji su istraženi, konzervirani i prezentirani
- Povećan broj obnovljenih objekata materijalne kulturne baštine koji se koriste za potrebe upravljanja Parkom, uključujući i za potrebe sustava posjećivanja
- Povećan udio obnovljenih objekata kulturne baštine u privatnom vlasništvu

Podtema BB. NEMATERIJALNA KULTURNA BAŠTINA

BB. Kroz suradnju s lokalnim stanovništvom i društvima koja njeguju nematerijalnu kulturnu baštinu, očuvani su i prezentirani tradicija i identitet područja, uključujući pjesme, plesove, običaje, gastronomiju, priče, legende, tradicionalne zanate i djelatnosti te druge elemente „ličkog načina života“.

Pokazatelji

- Povećan broj sadržaja kojima se prezentira nematerijalna kulturna baština
- Povećan fondus istražene i zabilježene nematerijalne kulturne baštine
- Povećan udio lokalnog stanovništva uključenog u aktivnosti vezane uz očuvanje, prezentaciju i korištenje nematerijalne kulturne baštine u suvremenom kontekstu

Podtema BC. KULTURNI KRAJOBRAZ

BC. Kroz suradnju s lokalnim stanovništvom, direktnim potporama i uključivanjem naselja s očuvanim tradicijskim kulturnim krajobrazom u sustav posjećivanja Parka, zaustavljen je trend njegovog nestajanja te stvoreno poticajno okruženje za njegovu revitalizaciju na cijelom području Parka.

Pokazatelji

- Narastao broj pokrenutih inicijativa, uspostavljenih programa i provedenih projekata za poticanje očuvanja i revitalizacije elemenata tradicijskog krajobraza
- Narastao broj naselja na području Parka u kojima lokalna zajednica u suradnji s Parkom aktivno radi na očuvanju krajobraza
- Narastao broj krajobrazno vrijednih domaćinstava i objekata u privatnom vlasništvu obnovljenih na način koji čuva njihove tradicijske elemente

3.2.1 BA. Materijalna kulturna baština

U prethodnom razdoblju, materijalna kulturna baština na području Parka nije bila prepoznata kao osobito važna za mandat JU, nisu postojale vizija, strategija i plan upravljanja ovom vrstom baštine, niti su se za to razvijali potrebni kapaciteti JU. Objekti kulturne baštine nalaze se u lošem stanju s tendencijom daljnjeg propadanja te je potrebno odrediti prioritete za očuvanje i stavljanje u funkciju pojedinih objekata. Postojeću materijalnu kulturnu baštinu potrebno je istražiti, valorizirati i staviti u funkciju. Dio objekata kulturne baštine moguće je uključiti u sustav posjećivanja, a ostali dio služiti će potrebama JU. Pri tome uvijek treba pristupati cjelovito, sagledavajući obnavljane objekte materijalne kulturne baštine u njihovom širem kontekstu, kao prostore koji svoj puni kulturni značaj i održivost ostvaruju tek u sintezi s revitaliziranom, uz njih vezanom nematerijalnom baštinom. JU ima dovoljno financijskih sredstava za provođenje svih ovih aktivnosti, a u suradnji s drugim nadležnim institucijama sve ovo može se i provesti. Objektivna prepreka bržem postupanju su neriješeni vlasnički odnosi nad pojedinim objektima i zemljištima.

Detaljnija evaluacija po elementima materijalne kulturne baštine je kako slijedi.

Dvadesetak identificiranih arheoloških lokaliteta nije istraženo, tako da se ne raspolaže detaljnim informacijama o njima. Donekle je izuzetak gradina Krčingrad, gdje su tijekom nekoliko godina provedena istraživanja, no i ona su zaustavljena. Istraživanja ove interesantne lokacije u samom srcu jezerske zone treba prioritarno nastaviti, a lokaciju interpretirati i prezentirati kao vrijedan arheološki lokalitet.

Vrijedne objekte moderne arhitekture također je potrebno obnoviti i staviti u funkciju te interpretirati kao vrijednu kulturnu baštinu. Restoran Kozjak koji je uklonjen nakon što se zbog dotrajalosti i nebrige urušio, sukladno preporuci struke, potrebno je u potpunosti rekonstruirati, i staviti u funkciju. Obnova i adaptacija Hotela Plitvice iz 1997. nije napravljena na sjevernom krilu hotela, kao ni na atraktivnoj terasi, te su oni danas zapušteni i propadaju. U planu je potpuna obnova cijelog objekta, u skladu sa smjernicama konzervatora, i njegova transformacija u objekt najviše kategorije. Među lugarnicama, najbolje je sačuvana lugarnica Čorkova uvala, na kojoj je u tijeku rekonstrukcija i uređenje za novu namjenu u kojoj će biti istraživačka i nadzorna postaja te će služiti za provedbu specijalističkih edukacijskih programa. Lugarnica Prijeboj djelomično je urušena i propada te bi je trebalo također obnoviti. Treća lugarnica Poljanak, koja je izgorjela u Domovinskom ratu, također je bila arhitektonski vrijedna, te se razmišlja i o njejoj rekonstrukciji. Ove dvije lugarnice neće biti u sustavu posjećivanja i koristit će se za potrebe Javne ustanove sukladno namjeni koja će se odrediti prilikom izrade projektnih zadataka.

Četiri stambene zgrade sa po četiri stana, arhitekta Lavoslava Horvata u Mukinjama, koje su registrirano kulturno dobro nacionalnog značaja također propadaju jer je dio stanova u privatnom vlasništvu vlasnika koji nisu u mogućnosti uložiti u potrebnu obnovu, a nije bilo zakonskog okvira kroz koji JU može samostalno inicirati i sufinancirati u obnovu objekata koji nisu isključivo u njenom vlasništvu. Pozitivan primjer je zgrada bivšeg restorana društvene prehrane koja je obnovljena i koristi se kao uredski prostor JU.

Vila Izvor je zaštićeno kulturno dobro u vlasništvu RH. Trenutno je potpuno devastirana i prepuštena propadanju i nema zadovoljavajuću infrastrukturu (vodovod, odvodnja, pristupna cesta, električna energija i telekomunikacije). Objekt se nalazi na ekološki izrazito osjetljivoj lokaciji, iznad izvora potoka Plitvice, te se njegova obnova i kasnije korištenje moraju tome prilagoditi. Stoga je objektu namijenjena funkcija znanstveno – edukacijskog centra s ograničenim i kontroliranim brojem posjetitelja.

Mala hidroelektrana na jezeru Burget, vrijedan primjer industrijske arhitekture prve polovice 20. stoljeća, još je jedan u nizu objekata koji propada i koji pod hitno treba obnoviti.

Među tradicijskim gospodarskim građevinama, 2002. i 2004. g. su obnovljene mlinica i pilana na vodeni pogon u selu Korana, čime je zaustavljeno njihovo propadanje, no od onda nije realizirana i ideja, organiziranih posjeta i prezentacije tih objekata kao kulturne baštine i uz njega vezanih elemenata nematerijalne baštine - tradicionalnih djelatnosti mlinarstva i pilanja trupaca. Radekin mlin na Velikom slapu, na jednoj od najposjećenijih atrakcija u Parku, zapušten je, urušava se i zahtjeva hitnu sanaciju, a potom i interpretaciju i uključenje u prezentaciju kulturne baštine. Tradicijska kuća s okućnicom (pekarija, štagalj, drvarnik, gumno) u Končarevom Kraju, koja je nakon obnove 1985. g. bila od strane stručne javnosti ocijenjena kao najuspješnija *in situ* muzejska prezentacija povijesnih i ruralnih vrednota u kontinentalnoj Hrvatskoj, nakon 1995. nije obnovljena i ne koristi se. Potrebno je kroz komunikaciju s privatnim vlasnicima ispitati mogućnost njene obnove i ponovnog uključivanja u kulturnu i posjetiteljsku ponudu Parka. I u ovim slučajevima, održivi projekti očuvanja i turističke valorizacije traže i očuvanje života vezanog uz objekt, života kroz koji i objekt nastavlja živjeti.

Osim navedenog, na prostoru Parka nalazi se i niz drugih elemenata graditeljske baštine (npr. obzidana javna vrela i bunari, dijelovi povijesnih cesta s mostićima i kamenim odbojnicima, i dr.) koji zahtijevaju sustavniju i aktivniju brigu s ciljem očuvanja, a onda i interpretacije i prezentacije.

PODTEMA		BA. OČUVANJE MATERIJALNE KULTURNE BAŠTINE														
POSEBAN CILJ		BA. Materijalna kulturna baština je istražena, obnovljena, održavana, prezentirana i korištena za potrebe upravljanja Parkom.														
POKAZATELJI		Povećan udio poznatih potencijalno vrijednih arheoloških lokaliteta koji su istraženi, konzervirani i prezentirani Povećan broj obnovljenih objekata materijalne kulturne baštine koji se koriste za potrebe upravljanja Parkom, uključujući i za potrebe sustava posjećivanja Povećan udio obnovljenih objekata kulturne baštine u privatnom vlasništvu														
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE	
	OBNOVA I REDOVNO ODRŽAVANJE OBJEKATA KULTURNE BAŠTINE (osim ugostiteljskih objekata)															
BA1	Riješiti imovinsko-pravni status objekata kulturne baštine kojima upravlja NPPJ, uključujući zgradu bivše pošte u Mukinjama, Lugarnicu Prijeboj, 4 Horvatove zgrade na Mukinjama, te po mogućnosti provesti prijenos vlasništva sa države na JU (npr. Mlin u Korani, Radekin Mlin).	Broj objekata kulturne baštine kojima je razriješen imovinsko pravni status	2	Ministarstvo državne imovine, vanjski stručnjak											60,000.00	
BA2	Završiti obnovu lugarnice Čorkova uvala.	Utrošena sredstva; Obnovljena lugarnica privedena novoj namjeni	2	Vanjski suradnici											6,500,000.00	
BA3	Definirati novu ugostiteljsko-prodajnu namjenu restorana Kozjak, napraviti projektну dokumentaciju, ishoditi dozvole te u skladu s konzervatorskim uvjetima restaurirati objekt, te ga privedi novoj namjeni.	Analiza opravdanosti drugih namjena; Izrađena dokumentacija; Obnovljen objekt	2	Vanjski stručnjaci i izvođači, MK											7,000,000.00	
BA4	Sukladno utvrđenoj novoj namjeni, izraditi projekte, ishoditi dozvole i obnoviti objekt zaštićene kulturne baštine lugarnicu Prijeboj.	Utrošena sredstva; Obnovljena lugarnica privedena novoj namjeni	3	Vanjski stručnjaci, MK											2,800,000.00	
BA5	Sukladno utvrđenoj novoj namjeni, izraditi projekte, ishoditi dozvole i rekonstruirati lugarnicu Poljanak.	Utrošena sredstva; Obnovljena lugarnica privedena novoj namjeni	2	Vanjski stručnjaci											2,300,000.00	

BA6	Obnoviti objekt Radekin mlin na Velikom slapu, razmotriti mogućnosti za uključivanje u sustav posjećivanja, te ga sukladno zaključcima privesti namjeni.	Izrađena dokumentacija za obnovu; Dovršeni konzervatorski radovi; Interpretacija u prostoru	3	Vanjski MK stručnjaci,														400,000.00
BA7	Obnoviti objekt nekadašnje hidroelektrane na Burgetu te ga prezentirati kao vrijednu kulturnu baštinu Parka.	Izrađeni konzervatorski elaborat i dokumentacija za obnovu; Dovršeni radovi obnove; Interpretacija u prostoru	2	Vanjski MK stručnjaci,														900,000.00
BA8	Izraditi projektnu dokumentaciju i obnoviti Vilu Izvor.	Obnovljen objekt i priveden namjeni (znanstveno – edukativna)	2	Vanjski MK, MZOE stručnjaci,														50,000,000.00
BA9	Prepustiti državi na upravljanje stanove u vlasništvu JU u zaštićenim objektima kulturne baštine u naselju Mukinje, a kako bi se omogućilo rješavanje pitanja ostvarivanja stanarskih prava trenutnih i prošlih stanara.	Država preuzela rješavanje pitanja stanarskih prava	3	Ministarstvo državne imovine														0.00
BA10	Poticati, kroz razvoj zajedničkih projekata ili na druge načine, obnovu najvrjednijih objekata kulturne baštine u privatnom vlasništvu na području Parka (vidi i aktivnosti u sklopu BC).	Identificirani najznačajniji objekti; Broj obnovljenih objekata	3	Vlasnici nekretnina, Vanjski stručnjaci														2,000,000.00
BA11	Identificirati, mapirati, obnoviti, označiti u prostoru i interpretirati bunare na području Parka.	Identificirani i mapirani bunari na području Parka; Odabrani objekti interpretirani	2	Vanjski stručnjaci														500,000.00
BA12	Pratiti stanje i redovno održavati objekte materijalne kulturne baštine.	Godišnje izvješće o provedenim radovima	2	Vanjski stručnjaci, Vanjski izvođači														5,000,000.00
ISTRAŽIVANJA																		

BA13	Izraditi analizu postojećeg stanja evidentiranih, preventivno zaštićenih i zaštićenih objekata kulturne baštine na području Parka te odrediti prioritete za obnovu i otkup (prema kriterijima kulturne vrijednosti, hitnosti za obnovu, atraktivnosti za posjetitelje, te druge uporabne vrijednosti za JU).	Izrađena analiza Popis kriterija i prioriteta objekata za otkup uključen je u Smjernice JU za otkup nekretnina (EA5)	2	Vanjski MK	stručnjaci,												100,000.00
BA14	Nastaviti, intenzivirati i dovršiti započeto arheološko istraživanje i konzervaciju lokaliteta Krčingrad.	Plan istraživanja i konzervacije lokaliteta Krčingrad; Godišnja izvješća o istraživačko-konzervatorskim radovima	2	Vanjski MK	stručnjaci,												5,300,000.00
BA15	Istražiti minimalno 3 arheološka lokaliteta na području Parka koja imaju najveći arheološki potencijal.	Analiza arheološkog potencijala 3 lokaliteta; Godišnja izvješća o istraživačko-konzervatorskim radovima	2	Vanjski MK	stručnjaci,												4,000,000.00
																	86.860.000,00

3.2.2 BB. Nematerijalna kulturna baština

Zahvaljujući još uvijek dijelom prisutnom tradicionalnom načinu života, te aktivnostima kulturno-umjetničkih društava, udruga i institucija, kao aktivnih čuvara i prenositelja baštine, brojni elementi nematerijalne kulturne baštine još uvijek su očuvani. Važno je međutim osvijestiti da se radi o vrlo osjetljivom i ugroženom elementu kulturne baštine, koji može nestati doslovno u periodu jednog životnog vijeka, s nestajanjem onih koji su nositelji običaja i načina života u koji je ta baština utkana. Trenutni demografski procesi na području Parka i šire regije (emigracija, starenje stanovništva i depopulacija) te napuštanje tradicionalnog načina života i tradicionalnih djelatnosti, ubrzano vode nestanku elemenata nematerijalne kulturne baštine u svakodnevnom životu.

Kvalitetna evidencija o kulturnoj baštini unutar granica Parka ne postoji te ju je potrebno izraditi. Kao temelj može poslužiti popis iz Prostornog plana područja posebnih obilježja Nacionalnog parka Plitvička jezera i Konzervatorska podloga koja je rađena za taj plan.

JU nije se u prethodnom razdoblju sustavnije i aktivnije bavila očuvanjem i revitalizacijom nematerijalne kulturne baštine, niti je za to razvijala kapacitete unutar JU. Najznačajniji način na koji je bila aktivna je angažiranje, i na taj način financijsko pomaganje, kulturno umjetničkih društava za prezentaciju tradicionalnih pjesmi i plesa posjetiteljima tijekom ljetne sezone. U organizaciji Podružnice hotelijerstva i ugostiteljstva, surađuje se sa desetak kulturno umjetničkih društava s područja Slunja, Rakovice, Korenice i Otočca.

Uspostavljena suradnja, te iskazani interes KUD-ova, odlična su osnova za njeno intenziviranje i širenje i na druge zajedničke aktivnosti kojima bi se doprinosilo očuvanju i prezentaciji nematerijalne kulturne baštine. Preduvjet za takvo jačanje je razvoj kapaciteta unutar JU, odnosno osiguranje osobe koja bi bila zadužena za trajno osmišljavanje, razvoj i provedbu suradnje s KUD-ovima. Razvojem takvih kapaciteta, JU bi mogla djelovati i šire, kao koordinator suradnje KUD-ova, istraživača, nadležnih državnih tijela, lokalnog stanovništva, posjetitelja, a što je preduvjet za učinkovito i održivo djelovanje.

Značajni doprinos JU bila bi i uspostava prezentacijskog centra gdje bi se mogla izložiti i pokazati ova vrsta kulturne baštine, a neki tradicionalni zanati mogli bi se pokazivati i uživo. I u ugostiteljskim objektima i suvenirnicama moguće je u puno većoj mjeri nego je to trenutno slučaj prezentirati i plasirati lokalnu tradiciju, odnosno razne elemente nematerijalne baštine. Zaštićeni objekti tradicijske baštine koje je JU obnovila ili planira obnoviti, također su idealni prostori za prezentaciju nematerijalne kulturne baštine u njenom autentičnom okruženju. Za opremanje tih prostora, kao i za osiguravanje postava, važna pretpostavka je sakupljanje, otkup i arhiviranje građe i predmeta. Potpora istraživanju nematerijalne baštine također je nešto što JU trenutno ne čini, a u mogućnosti je. Uspostava suradnje s lokalnim stanovništvom vezano uz prezentaciju tradicionalnih načina života posjetiteljima Parka, također je način na koji JU može značajno doprinijeti jačem vrednovanju, očuvanju, pa i revitalizaciji tradicije među lokalnim stanovništvom. Konačno, i osvješćivanjem vrijednosti i potencijala očuvane kulturne baštine među svojim djelatnicima, koji su ujedno i lokalni stanovnici, JU direktno doprinosi očuvanju tradicije na svom području.

PODTEMA		BB. OČUVANJE NEMATERIJALNE KULTURNE BAŠTINE																
POSEBAN CILJ		BB. Kroz suradnju s lokalnim stanovništvom i društvima koja njeguju nematerijalnu kulturnu baštinu, očuvani su i prezentirani tradicija i identitet područja, uključujući pjesme, plesove, običaje, gastronomiju, priče, legende, tradicionalne zanate i djelatnosti i druge elemente „ličkog načina života“.																
POKAZATELJI		Povećan broj sadržaja kojima se prezentira nematerijalna kulturna baština; Povećan fundus istražene i zabilježene nematerijalne kulturne baštine; Povećan udio lokalnog stanovništva uključenog u aktivnosti vezane uz očuvanje, prezentaciju i korištenje nematerijalne kulturne baštine u suvremenom kontekstu																
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE			
DIREKTNA POTPORA OČUVANJU																		
BB1	Uspostaviti Zbirku tradicijskih predmeta, alata, oruđa, zapisa te redovno prikupljati i otkupljivati te predmete od lokalnog stanovništva.	Uspostavljena Zbirka u jednom ili više objekata; Broj otkupljenih predmeta	3	MK, KUD-ovi, Lokalna zajednica, Muzeji u regiji, Vanjski stručnjaci											450,000.00			
BB2	Uspostaviti Arhivu audio i video zapisa sjećanja, govora, običaja lokalnog stanovništva.	Arhiva uspostavljena u sklopu Knjižnice JUNPPJ; Broj sati arhivskog materijala;	3	MK, KUD-ovi, Lokalna zajednica, Muzeji u regiji, Vanjski stručnjaci											450,000.00			
BB3	Uspostaviti Arhivu starih fotografija i razglednica te ispitati mogućnost otkupa nekih privatnih zbirki.	Arhiva uspostavljena u sklopu Knjižnice JUNPPJ; Broj prikupljenih fotografija;	3	Vlasnici privatnih zbirki zainteresirani za prepoznatu donaciju ili prodaju											270,000.00			
BB4	Sustavno popisati/evidentirati nematerijalnu kulturnu baštinu.	Popis kulturne baštine NPPJ	3	MK, KUD-ovi, Lokalna zajednica, Muzeji u regiji, Vanjski stručnjaci											200,000.00			
INDIREKTNJA POTPORA OČUVANJU KROZ SURADNJU, EDUKACIJU I DR.																		
BB5	Logistički podupirati manifestacije, okupljanja i smotre KUD-ova iz šire regije (Like, Korduna).	Broj manifestacija	3	KUD-ovi, Lokalna zajednica											590,000.00			
BB6	Podupirati aktivnosti lokalnih školskih KUD, zadruga i udruga.	Broj ostvarenih suradnji;	3	lokalnih školskih KUD, zadruga, udruga											590,000.00			
BB7	Poticati, razvijati i provoditi edukacijske programe na teme tradicionalnih obrta, zanata, tehnika izrade tradicijskih proizvoda/suvenira i sl.	Broj održanih programa; Broj sudionika po održanom programu	3												320,000.00			

BB8	Nastaviti postojeću suradnju s kulturno-umjetničkim društvima i udrugama na prezentaciji nematerijalne kulturne baštine kroz ponudu Parka i u objektima JU.	Broj uključenih KUD-ova; Godišnji broj održanih programa	3														4,000,000.00
BB9	U suradnji s lokalnim stanovništvom razvijati jednodnevne i višednevne programe posjećivanja Parka utemeljene na prezentaciji očuvanih tradicijskih djelatnosti te ih uključiti u sustav posjećivanja Parka (npr. prezentacija ličkog prela koje je upisano u RH Listu zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara)	Broj programa uključenih u ponudu Parka	3	Zainteresirano lokalno stanovništvo, KUD-ovi, Obrtnici, OPG-ovi, proizvođači													610,000.00
BB10	U suradnji s lokalnim stanovništvom, KUD-ovima, obrtnicima, poduprijeti osmišljavanje i razvoj suvenira inspirirane nematerijalnom kulturnom baštinom	Broj razvijenih suvenira uključenih u ponudu Parka	3	Vanjski stručnjaci, KUD-ovi, zadruge, udruge, školske zadruge, lokalni obrtnici/poduzetnici													200,000.00
BB11	Organizirati prezentacijsko-prodajne manifestacije tradicijskih zanata i proizvoda, uključujući sir, med, rakiju, proizvode od vune, drva i sl.	Broj prezentacijsko-prodajnih manifestacija; Broj izlagača	3	Zainteresirani lokalni OPG-ovi, obrtnici, proizvođači													90,000.00
BB12	Na web stranicu Parka (i kroz sve druge uspostavljene komunikacijske kanale), uključujući društvene mreže i <i>newslettere</i>) uvrstiti i redovno komunicirati informacije o kulturnoj baštini, o društvima i udrugama koje se bave njenim očuvanjem te aktualne novosti vezane uz događanja i manifestacije (s kalendarom događanja).	Godišnji broj objava	3	Svi partneri na podtemi, uključujući KUD-ove, zadruge, udruge, školske zadruge, lokalne obrtnike / poduzetnike, itd.; vanjski marketinški stručnjaci													100,000.00
																	7,870,000.00

3.2.3 BC. Kulturni krajobraz

Tradicijski kulturni krajobraz očuvan je tek u manjem dijelu naselja na području Parka. Očuvane izvorne matrice ličkih prostorno raštrkanih naselja, sa zaseocima koje čini po nekoliko okućnica, s tradicijskim prizemnicama na podrumu od kamena, gospodarskim objektima, dvorištima, živicama, ogradama, vrtovima, voćnjacima, obradivim površinama, šumskim krčevinama, livadama i pašnjacima sa stokom i košnjacima, mogu se još vidjeti u dijelovima seoskih naselja Donji i Gornji Babin Potok, Končarev Kraj, Plitvički Ljeskovac, Homoljac, Vrelo Koreničko, Drakulić Rijeka i Korana.

„Modernizacija“ objekata u 1970-im i 1980-im, kada kulturni krajobraz nije bio prepoznat kao vrijednost; ratom uzrokovana razaranja i raseljavanje u 1990-im; poslijeratna obnova u kojoj obnova u izvornom tradicijskom obliku nije bio prioritet; recentni demografski i gospodarski procesi izumiranja naselja, nestajanja tradicijske poljoprivrede i intenzivne turističke izgradnje – sve navedeno vodilo je raznim oblicima narušavanja tradicijskog krajobraza. Tipični ishodi navedenih procesa su: ili područja dominirana novom predimenzioniranom turističkom gradnjom, bez tradicijskih štala, šajera, dvorišta, vrtova, voćnjaka, a s dodacima (bazeni, dječja igrališta, sjenice) koji dodatno pojačavaju dojam turistificiranosti (npr. Jezerce, Plitvica Selo, Rastovača); ili naselja u kojima se još nije dogodio taj najnoviji proces modernizacije, ali su značajno naružena primjerima „modernizacije“ iz 1980-ih ili poslijeratnom obnovom (npr. Čujića Krčevina, Kuselj, Kapela Korenička, Rudanovac) ; ili zabačenija naselja, u kojima je očuvana izvornost, ali više nema stalnog života, pa kultivirani krajobraz osvaja prirodna sukcesija, a napušteni objekti se urušavaju (npr. Sertić Poljana, Čorkova uvala, Uvalica). Takvo trenutno stanje i trendovi zahtijevaju hitno i sustavno djelovanje kojim bi se tradicijski krajobraz očuvao na područjima na kojima je još relativno očuvan, te u mjeri u kojoj je to moguće, obnovio svuda drugdje na području Parka.

JU u prethodnom razdoblju nije na sustavan način provodila aktivnosti s ciljem očuvanja i revitalizacije tradicijskog kulturnog krajobraza, i jer je širi zakonsko-institucionalni kontekst to više priječio nego poticao, i jer ni sama JU nije dovoljno prepoznavala svoju ulogu u njegovom očuvanju.

Značajna poluga za očuvanje kulturnog krajobraza je prostorni plan. JU u prethodnom periodu nije imala mogućnost značajnije utjecati na odredbe Prostornog plana, te na taj način usmjeravati procese u prostoru u smjeru očuvanja i revitalizacije kulturnog krajobraza, kao jedne od vrijednosti park za čije očuvanje je odgovorna. Pokrenute izmjene i dopune PPPPO NPPJ prilika su da se ugrade odredbe kojima se zaustavljaju procesi kojima se kulturni krajobraz i dalje narušava, a podrže oni kojima bi se kulturni krajobraz čuvao i revitalizirao. Kako bi se ocijenilo stanje u prostoru, mogućnosti i potrebe potrebno je bilo izraditi krajobraznu osnovu koja će osim ocjene zatečenog stanja dati i smjernice za očuvanje kulturnog krajobraza te može biti dobra podloga za izradu prostornog plana.

Sam Prostorni plan međutim nije i dovoljan za poticanje procesa u željenom smjeru. Za to je potrebno osigurati i niz poticajnih mjera, kao i suradnju svih ključnih dionika („kritične mase“ lokalnog stanovništva, vlasnika nekretnina, konzervatora, JU, županije i lokalna samouprava, Ministarstva), a u tome JU koja upravlja Parkom može i treba preuzeti ulogu inicijatora i koordinatora. Velika prilika za održivo očuvanje i revitalizaciju je prezentacija očuvanog tradicijskog krajobraza i njego uključivanje u sustav posjećivanja Parka. Poticanje tradicionalne gradnje i poljoprivrede najbolji je put za oživljavanje zapuštenih sela i poljoprivrednih površina, a time će neminovno stvoriti tradicijski krajobraz.

Različite zatečene situacije zahtijevaju različite ciljeve i mjere. Tamo gdje već postoje biofizički (očuvani kulturni krajobraz) i društveni (živa tradicija i lokalno stanovništvo zainteresirano za razvoj turističke ponude na svom području) preduvjeti za doživljaj posjetitelja opisan kao ROS klasa IV buduće ponude za posjetitelje Parka (vidi temu CA), treba u suradnji s lokalnim stanovništvom osigurati i upravljačke preduvjete (uvjeti za posjećivanje, osmišljavanje i organizacija ponude za posjetitelje) te ih uključiti u posjetiteljsku ponudu Parka. Uspjeh u toj zadaći u područjima gdje trenutno postoje najbolji preduvjeti, važan je i za ostala područja, jer će djelovati kao primjer koji će drugi potom lakše slijediti. U turistificiranim područjima treba poticati unošenje elemenata autentičnog života, a ne samo plasirati „komfor“ bez izvornosti ili kičastu imitaciju autentičnih sadržaja. U mjestima gdje je očuvan kontinuitet tradicijskog života i djelatnosti, ali je neprimjernim modernizacijama narušen vizualni doživljaj, moguće je stanje popraviti kroz poticanje intervencije u eksterijere i interijere objekata. Konačno, u prostorima u kojima je očuvan krajobraz, ali se izgubio kontinuitet života, treba poticati povratak života kroz poticaj razvoju agroturističke djelatnosti koja može biti nova ekonomska osnova za život.

JU kroz takve aktivnosti istovremeno doprinosi ostvarenju više svojih temeljnih ciljeva: osigurava očuvanje kulturnog krajobraza kao vrijednosti koju je obavezna čuvati; osigurava dodatnu kvalitetu i ponudu za posjetitelje Parka; te doprinosi kvaliteti života lokalnog stanovništva. Isto tako treba prepoznati da je očuvanje tradicijskog krajobraza sintetski cilj ostvarivanju kojeg doprinose aktivnosti i iz mnogih drugih podtema ovog plana, u prvom redu unutar tema B i D.

PODTEMA	BC. OČUVANJE KULTURNOG KRAJOBRAZA																
POSEBAN CILJ	BC. Kroz suradnju s lokalnim stanovništvom, direktnim potporama i uključivanjem naselja s očuvanim tradicijskim kulturnim krajobrazom u sustav posjećivanja Parka, zaustavljen je trend njegovog nestajanja te stvoreno poticajno okruženje za njegovu revitalizaciju na cijelom području Parka.																
POKAZATELJI	Povećan broj pokrenutih inicijativa, uspostavljenih programa i provedenih projekata za poticanje očuvanja i revitalizacije elemenata tradicijskog krajobraza; Povećan broj naselja na području Parka u kojima lokalna zajednica u suradnji s Parkom aktivno radi na očuvanju krajobraza; Povećan broj krajobrazno vrijednih domaćinstava i objekata u privatnom vlasništvu obnovljenih na način koji čuva njihove tradicijske elemente																
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE		
	ANALIZE I ZAKONSKE PRETPOSTAVKE																
BC1	U suradnji s lokalnim stanovništvom i vlasnicima nekretnina, ažurirati ocjenu stanja, potreba i mogućnosti očuvanja i obnove kulturnog krajobraza po pojedinim naseljima na području Parka.	Studija stanja, potreba i mogućnosti očuvanja i obnove kulturnog krajobraza	3	Vanjski stručnjaci, Lokalna zajednica, Vlasnici nekretnina, MK											200,000.00		
BC2	Među seoskim naseljima s relativno očuvanim i još uvijek živim kulturnim krajobrazom odrediti ona s najvećim potencijalom za uključivanje u sustav posjećivanja, uvažavajući i kriterij interesa lokalnih stanovnika zainteresiranih za viziju i suradnju.	Analiza mogućnosti očuvanja i revitalizacije s prijedlogom prioriternih područja	3	Vanjski stručnjaci, Lokalna zajednica, Vlasnici nekretnina, MK											100,000.00		
BC3	U suradnji s konzervatorima i strukom osmisliti, te kroz aktivno sudjelovanje u proceduri izmjena PPPPO-a predlagati i zagovarati detaljnu specifikaciju uvjeta gradnje na području Parka, zaštitu vizura i druge mjere radi zaštite krajobrazne vrijednosti i izvornosti područja.	Zaključci zajedničkog rada s konzervatorima i strukom; Prijedlozi JU za izmjene i dopune PPPPO	3	MK, HZPR, HAOP, MZOE, Lokalne zajednice u naseljima i vlasnici nekretnina, vanjski stručnjaci											100,000.00		
BC4	Izraditi krajobraznu osnovu za cijelo područje Parka.	Krajobrazna osnova	3	Vanjski stručnjaci											300,000.00		
	POTICANJE OBNOVE I TURISTIČKE VALORIZACIJE																
BC5	Uspostaviti suradnju i izgraditi partnerstvo s lokalnim stanovništvom i vlasnicima nekretnina oko pozitivne vizije revitalizacije i turističke valorizacije očuvanog tradicijskog krajobraza.	Broj naselja u kojima su prezentiran i prodiskutirani nalazi i prijedlozi Studije izrađene pod BC1	3	Vanjski stručnjaci, MK, Lokalne zajednice u naseljima i vlasnici nekretnina											400,000.00		

	SANACIJA NARUŠENOG KRAJOBRAZA															
BC14	Osigurati minimalnu narušenost krajobraza i vizura uz glavne prometnice kojima prolaze posjetitelji.	Analiza narušenosti krajobraza s prijedlogom mjera; Broj provedenih mjera	3	Vanjski stručnjaci, Lokalne zajednice u naseljima i vlasnici nekretnina												450,000.00
		UKUPNO:														10,570,000.00

3.3 Tema C. Upravljanje posjećivanjem

Opći cilj

C. Posjećivanje ne narušava vrijednosti Parka i posjetiteljima omogućuje nesmetan i potpun doživljaj, čime se na najbolji mogući način prezentira očuvana svjetska baština, ostvaruju prihodi potrebni za njeno očuvanje, izgrađuje podrška javnosti za očuvanje prirode te otvaraju mogućnosti za održivi razvoj lokalne zajednice.

Posebni ciljevi

Podtema CA. SUSTAV POSJEĆIVANJA

CA. Raznoliki programi posjećivanja na cijelom području Parka, prožeti s ponudom lokalnog stanovništva, te uspostavljena pravila ponašanja i prilagođena infrastruktura koja usmjeravajući posjetitelje čuva ekosustave i izvornu ljepotu krajobraza, omogućuju siguran posjet i prezentaciju vrijednosti Parka te nezaboravan doživljaj ljepote i vrijednosti očuvane prirode.

Pokazatelji

- Posjećivanje ne narušava vrijednosti Parka ni kvalitetu ciljnog doživljaja posjetitelja tj. utjecaji od posjećivanja se aktivnim upravljanjem održavaju ispod granica prihvatljivosti utvrđenih standardima, u zonama svih ROS klasa na području Parka⁵⁴
- Broj i raznolikost programa na cijelom području Parka prilagođeni su potrebama prezentacije vrijednosti, interesima i mogućnostima posjetitelja te upravljanja dinamikom posjećivanja
- Posjetiteljska infrastruktura je sigurna za posjetitelje, prilagođena potrebama očuvanja jedinstvenih univerzalnih i drugih vrijednosti Parka te omogućuje željeni doživljaj
- Broj lokalnih ponuditelja turističkih usluga (tradicijiska domaćinstva, obrti i dr.) uključenih u ponudu Parka raste
- Udio posjetitelja s najvišom razinom zadovoljstva svim aspektima posjeta
- Udio posjetitelja koji na području Parka boravi dulje od jednog dana i njihova prosječna duljina boravka raste
- Prihodi od posjećivanja su stabilni ili rastu

Podtema CB. UGOSTITELJSTVO I TRGOVINE

CB. Upravljanjem ugostiteljstvom (hotelima, kampovima, restoranima) i trgovinom na održivi način, kroz prepoznatljivu kvalitetu objekata, usluga i ponude utemeljenu na tradiciji i izvornosti područja, Javna ustanova osigurava usklađenost tih djelatnosti s potrebama očuvanja, preduvjetu za održivost i razvoj lokalne zajednice, prezentira vrijednosti Parka te osigurava dodatne prihode za njihovo očuvanje.

Pokazatelji

- Svi ugostiteljski objekti JU su obnovljeni u skladu s najvišim arhitektonskim i okolišnim kriterijima i očuvanjem jedinstvene univerzalne vrijednosti (JUV)
- Kvaliteta smještaja po objektima je profilirana u skladu s očekivanjima ciljnih tržišta posjetitelja
- Ugostiteljstvo JU je eko-certificirano i njegov ekološki otisak se smanjuje
- Raste broj sadržaja u ugostiteljskim objektima kojima se prezentiraju vrijednosti Parka (gastro ponuda, izložbe, događanja, uređenje i opremanje objekata i dr.)
- Raste broj i vrijednost otkupljenih lokalnih proizvoda plasiranih kroz ugostiteljsku ponudu Parka
- Broj zaposlenih i produktivnost po zaposlenom su stabilni ili rastu
- Duljina sezone poslovanja i prosječna duljina boravka u hotelima i kampovima JU rastu
- Najviša razina zadovoljstva gostiju kvalitetom usluga i ponude
- Prihodi od ugostiteljstva po objektu su stabilni ili rastu
- Svi postojeći objekti trgovina i suvenirnica su obnovljeni u skladu s najvišim arhitektonskim i okolišnim kriterijima i očuvanjem JUV
- Raste broj proizvoda u trgovinama i suvenirnicama kojima se prezentiraju vrijednosti Parka
- Vrijednost i udio lokalnih proizvoda u prometu trgovina i suvenirnica raste
- Ponuda je profilirana po objektima
- Najviša razina zadovoljstva posjetitelja kvalitetom usluga i ponude
- Potrošnja u suvenirnicama po posjetitelju raste

⁵⁴ Prilog 5.15.1 Opis ROS klasa

- Prihodi od trgovina i suvenirnica po objektu su stabilni ili rastu

Podtema CC. INTERPRETACIJA I EDUKACIJA

CC. Posjetitelji kroz raznolike interpretacijske sadržaje i edukacijske programe produbljuju i obogaćuju svoj doživljaj jedinstvenih vrijednosti Parka, uviđaju značaj njihovog očuvanja, te su inspirirani i motivirani vlastitim ponašanjem doprinijeti očuvanju prirode.

Pokazatelji

- Broj i raznolikost interpretacijskih sadržaja i edukacijskih programa raste
- Interpretacijski sadržaji u prostoru usklađeni su s potrebama uspostavljenih programa posjećivanja
- Ukupan broj sudionika edukacijskih programa raste
- Podrška posjetitelja očuvanju vrijednosti Parka raste
- Najviša razina zadovoljstva posjetitelja interpretacijskim i edukacijskim sadržajima i programima

Podtema CD. MARKETING

CD. Park je prva održiva destinacija u Hrvatskoj, model za druga zaštićena područja i turističke destinacije u regiji, gdje se očuvana priroda, kulturna baština i lokalna zajednica isprepliću na održivi način⁵⁵.

Pokazatelji

- održivost Parka je certificirana kroz dobivanje i održavanje relevantnih svjetski prepoznatih certifikata na razini poslovanja ustanove, pojedinih ugostiteljskih objekata, destinacije i partnera unutar destinacije
- ponuda Parka usklađena je s preferencijama ciljanih tržišta
- udio direktne prodaje i prodaje preko partnera koji dijele iste vrijednosti u ukupnoj prodaji Parka raste
- uspostavljeni su i redovno se koriste interni i vanjski kanali informiranja i komunikacije
- udio hrvatskih posjetitelja u posjećivanju Parka raste
- udio posjetitelja s internacionalnih primarnih ciljanih tržišta raste
- uključenost lokalnog stanovništva i djelatnika Parka u marketinškim aktivnostima JU raste
- raste broj certificiranih partnera unutar destinacije u ponudi Parka
- udio posjetitelja koji boravi u destinaciji dulje od jednog dana i njihova prosječna duljina boravka raste
- duljina sezone poslovanja i prosječna duljina boravka u destinaciji rastu

⁵⁵ Preuzeto iz Marketinške strategije: CD. „Become the first sustainable destination of Croatia, a model for other Parks in the region as well as for other tourism destinations; where nature, culture, and community are intertwined in a sustainable way“.

3.3.1 CA. Sustav posjećivanja

Iznimna prirodna ljepota i atraktivnost za posjetitelje, povoljan geografski smještaj i položaj, prometna povezanost koja ju čini lako dostupnom velikom broju ljudi te iskustvo i tradicija u organiziranju posjećivanja kroz godine su od područja Nacionalnog parka Plitvička jezera stvorile svjetski poznatu turističku atrakciju. Prihvat posjetitelja se vrši preko ulaznih recepcija i parkirališta na kojima su im dostupne potrebne informacije i ostale usluge (mjenjačnice, ugostiteljski objekti, trgovine i suvenirnice, sanitarni čvorovi). Uređena mreža staza i mostića omogućava siguran pristup i izniman doživljaj jedinstvene univerzalne vrijednosti ljepote prirodnog krajolika slapova i jezera, a bez uništavanja istih. Obilazak prostora Parka organiziran je kroz programe obilaska koji osim šetnje stazama i mostićima uključuju i korištenje panoramskih vozila i elektrobrodova. Svi posjetitelji su kupnjom ulaznice osigurani u slučaju ozljede. Za prihvat sve većeg broja posjetitelja Park raspolaže uhodanim timovima, s uspostavljenim procedurama, koje čine stručni radnici koji su uglavnom sa šireg područja Parka. Sve navedeno osiguralo je kroz godine veliku posjećenost iz koje proizlaze stabilni prihodi, a trenutna zakonska regulativa omogućava Parku samostalno raspolaganje prihodima za unapređenje sustava.

Stalni brzi porast broja posjetitelja (sa 927.661 posjetitelja u 2007., na 1.720.331 posjetitelja u 2017. godini), osim porasta prihoda, uzrokuje i sve više problema u sustavu prihvata posjetitelja. Poseban izazov predstavlja izrazita sezonalnost posjeta, s preko 90 % posjetitelja u periodu od 4 - 10 mjeseca i oko 60 % tijekom vršne ljetne sezone. Prije deset godina registriran je maksimum od 10.718 posjetitelja u danu, u 2017. je registrirano rekordnih 16.125 posjetitelja u danu, a u kolovozu je registrirano čak 7 dana s preko 14.000 posjetitelja u danu. Kapaciteti svih dijelova postojećeg sustava posjećivanja (parkirališta, ulaznih recepcija, staza, mostića, pristaništa i brodova, stajališta i panoramskih vozila) nedostadni su za vršna opterećenja tijekom ljetnih mjeseci.

Iako ne postoji organizirani sustav praćenja zadovoljstva posjetitelja, neupitno je da takvi uvjeti posjetiteljima značajno smanjuju zadovoljstvo posjetom. Osim toga, zbog gužvi dolazi i do silazaka posjetitelja sa staza, kao i parkiranja na zabranjenim mjestima.

Obzirom na sve veći broj posjetitelja, postojeći broj info punktova ne zadovoljava potrebe i ne omogućuje kvalitetno informiranje posjetitelja. Postojeći sustav tabli nije dostatan za kvalitetno usmjeravanje posjetitelja i upoznavanje s pravilima i ograničenjima kojih bi se trebali pridržavati. Tijekom obilaska Parka, posjetitelje je potrebno kvalitetnije informirati, što zahtjeva bolju edukaciju vodiča, kao i definiranje pravila i odnosa s turističkim agencijama. Potrebno je osmisliti posebne programe za ciljane grupe posjetitelja, različite dobi, mogućnosti, i interesa.

Značajne prilike u razvoju i modernizaciji sustava posjećivanja, u prvom su redu uspostava sustava *online* rezervacije i prodaje ulaznica za točno vrijeme ulaza (dan i sat) što će omogućiti vremensku distribuciju posjetitelja, kontrolu i ograničavanje broja posjetitelja koji ulaze u sustav posjećivanja u nekom vremenskom intervalu, te posljedično izbjegavanje zagušenja sustava brojem posjetitelja većim od kapaciteta sustava posjećivanja. Uz to, moguće je i kroz revidirane programe posjećivanja utjecati na ravnomjerniju distribuciju posjetitelja u prostoru. Velika prilika za unapređenje je i sadržajno obogaćenje programa, nuđenjem posjeta dijelovima Parka izvan jezerske zone, te razvoj dodatnih interpretacijskih i drugih sadržaja. Novom marketinškom strategijom potrebno je privući posjetitelje zainteresirane za vrstu ponude koju JU ima ambiciju nuditi, u skladu sa svojim mandatom Nacionalnog parka i Svjetske prirodne baštine. Boljim informiranjem potencijalnih posjetitelja može se značajno unaprijediti njihov doživljaj i zadovoljstvo, kao i njihovo bolje poštivanje pravila posjećivanja parka. Obnova infrastrukture omogućit će bolje uvjete za kvalitetan doživljaj posjetitelja i siguran posjet. Strateški razvoj sustava u smjeru izmještanja ulaza na rubne dijelove Parka te izmještanja tranzitnog prometa kroz Park, omogućit će puno veći prostor za organizaciju posjete Parku, koji će moći kombinirati jezersku zonu s dodatnim sadržajima u okolnom prostoru. Osiguravanje profesionalnih, motiviranih i zadovoljnih djelatnika postići će se uvođenjem vrednovanja rada kao osnove za nagrađivanje i profesionalno napredovanje. Osim kapaciteta za kvalitetno obavljanje svakodnevnih zadaća organizacije posjećivanja, potrebno je razviti kapacitete i za stalno praćenje kvalitete te stalnu modernizaciju i razvoj sustava.

Ustanovljene prijetnje u kvalitetnom razvoju i modernizaciji sustava posjećivanja su razvojne vizije koje bi davale prednost razvoju turizma i povećanju prihoda nauštrb očuvanju vrijednosti i osiguranju preduvjeta za kvalitetno posjećivanje i prezentaciju vrijednosti, gubitak kvalitetnih kadrova potrebnih za funkcioniranje sustava uslijed prolongiranog statusa sezonskih radnika te privatizacija ili koncesioniranje dijelova JU.

Sve navedeno bilo je razlog da si pri izradi novog Plana upravljanja paralelno pristupi i izradi Akcijskog plana upravljanja posjetiteljima (APUP) kao integralnog dijela PU-a. Stoga je dio koji se odnosi na posjećivanje detaljnije obrađen, s više aktivnosti i indikatora kako bi se pokušali riješiti višegodišnji problemi i manjkavosti ovog sustava. Sve navedeno je nužno da bi se posjećivanje odvijalo na način primjeren zaštićenom području, ali i na način koji posjetitelju omogućuje nova znanja i spoznaje o prirodnom fenomenu kao i načinima zaštite i upravljanja istim. Aktivnosti APUP-a su grupirane po više podtema kako bi se svi aspekti postojećih i budućih situacija/problema obuhvatili i u primjerenom roku bili riješeni.

PODTEMA		CA. SUSTAV POSJEĆIVANJA													
POSEBAN CILJ		CA. Raznoliki programi posjećivanja na cijelom području Parka, prožeti ponudom lokalnog stanovništva, te uspostavljena pravila ponašanja i prilagođena infrastruktura koja usmjeravajući posjetitelje čuva ekosustav i izvornu ljepotu krajobraza, omogućuju siguran posjet i prezentaciju vrijednosti Parka te nezaboravan doživljaj ljepote i vrijednosti očuvane prirode.													
POKAZATELJI		Posjećivanje ne narušava vrijednosti Parka ni kvalitetu ciljnog doživljaja posjetitelja tj. utjecaji od posjećivanja se aktivnim upravljanjem održavaju ispod granica prihvatljivosti utvrđenih standardima, u zonama svih ROS klasa na području Parka; Broj i raznolikost programa na cijelom području Parka prilagođen je potrebama prezentacije vrijednosti, interesima i mogućnostima posjetitelja te upravljanja dinamikom posjećivanja; Posjetiteljska infrastruktura je sigurna za posjetitelje, prilagođena potrebama očuvanja jedinstvenih univerzalnih i drugih vrijednosti Parka te omogućuje željeni doživljaj; Broj lokalnih ponuditelja turističkih usluga (tradijska domaćinstva, obrti i dr.) uključenih u ponudu Parka raste; Najviša razina zadovoljstva posjetitelja svim aspektima posjeta; Udio posjetitelja koji na području Parka boravi dulje od jednog dana i njihova prosječna duljina boravka raste; Prihodi od posjećivanja su stabilni ili rastu													
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE
INFORMIRANJE POSJETITELJA (mogućnosti, pravila, zahtjeve, uvjete ...)															
CA1	U svim uspostavljenim digitalnim komunikacijskim kanalima osigurati ažurne informacije o pravilima ponašanja, specifičnim zahtjevima posjeta Parka.	Ažurirane informacije o programima posjećivanja na web stranicama, mobilnim aplikacijama i društvenim mrežama Parka; Programi posjećivanja opisani u <i>newsletterima</i> za ciljane skupine; e-brošura s opisima programa posjećivanja;	2	vanjski suradnici, agencije											100,000.00
CA2	Izraditi i otisnuti te uz ulaznicu svakom posjetitelju dijeliti tiskanu brošuru s kartom ili dati informaciju o e-brošuri s osnovnim informacijama o Parku.	Broj brošura podijeljenih posjetiteljima; Broj posjeta na link i/ili e-brošuru; Broj komentara primljenih od posjetitelja	2	vanjski stručnjaci (dizajneri, i sl.)											2,000,000.00
CA3	U realnom vremenu informirati posjetitelje o otežanim uvjetima posjećivanja Parka.	Pripremljeni standardni tekstovi za tipične otežane uvjete; Postavljena minimalno 4 e-panela s ažuriranim informacijama o uvjetima u Parku; Ažurirane informacije o uvjetima u Parku na vidnom mjestu (<i>pop-up</i> prozor) na web stranici Parka; Tiskana brošura koja će se dijeliti posjetiteljima u uvjetima dosegnutih maksimalnih prihvatnih kapaciteta (a koja uključuje sugestije za druge programe	2												300,000.00

CA9	Osigurati kontrolu nad ilegalnim ulascima u sustav posjećivanja jezerske zone.	Na 4 glavna poznata smjera ilegalnih ulazaka postavljene ograde i ploče s upozorenjem o zabrani ulaska bez ulaznice, s naznačenom predviđenom kaznom; Osigurana prisutnost nadzornika ili druge službene osobe na 4 glavna poznata smjera ilegalnih ulazaka; Godišnji broj prijava nadzornika vezano uz ulazak u Park bez ulaznice u opadanju	3														40,000.00
CA10	Po provedenoj prekategoriizaciji cesta Čudin klanac – Plitvički Ljeskovac, i dalje u smjerovima Mirić Štropina – Jezerce, odnosno Liman draga – Bigina Poljana, uspostaviti kontrolu ulaza, s dozvolom prolaza samo vlasnicima nekretnina i stanovnicima u području kojim prolaze prometnice.	Realiziran projekt	1														0.00
UPRAVLJANJE DISTRIBUCIJOM POSJETA PARKA																	
CA11	Odrediti, te sukladno rezultatima praćenja, prilagođavati ograničenja na broj posjetitelja.	Utvrđeni satni kapaciteti ulaza; Praćene vrijednosti utvrđenih indikatora za ROS klase	2														0.00
CA12	Osigurati infrastrukturu i uspostaviti sustav prodaje e-ulaznica.	Uspostavljen sustav prodaje e-ulaznica sa satnim ograničenjem; Postavljeni sustavi registracije ulaza i izlaza posjetitelja iz posjetiteljskog sustava	2														3.000.000,00
CA13	Uspostaviti politiku cijena koja doprinosi ciljanoj prostorno-vremenskoj distribuciji posjetitelja u Parku i produženju sezone.	Godišnje revidiran cjenik s različitim cijenama na dnevnoj, sezonskoj i promotivnoj bazi i rasporedom perioda promotivnih cijena	3														0.00
RAZVOJ PROGRAMA POSJEĆIVANJA																	
CA14	Napraviti reviziju programa posjećivanja kojom se osigurava jednosmjernost kretanja unutar jezerske zone.	Uspostavljena jednosmjernost kretanja po mreži staza	3														0.00
CA15	Definirati skupove nuđenih programa po sezonama.	Utvrđeni programi po sezonama, vremenskim uvjetima, s procedurama i zaduženjima. Osigurana signalizacija koja se, ovisno o sezoni, montira na osnovnu signalizaciju, radi sezonalnog modificiranja programa.	3	MZOE													0.00

CA16	Osmisliti i uspostaviti programe koji zadovoljavaju specifične potrebe i mogućnosti vođenih grupa posjetitelja.	Utvrđeni programi prilagođeni vođenim grupama; Udio agencijskih gostiju koji koristi programe; Zadovoljstvo agencijskih posjetitelja posjetom Parku	3	Udruge agencija, glavne partnerske agencije													0.00
CA17	Definirati programe za posjetitelje s posebnim potrebama.	Utvrđeni programi prilagođeni posjetiteljima s poteškoćama u kretanju, sa sezonskim inačicama; Broj posjetitelja koji koriste programe; Zadovoljstvo posjetitelja posjetom Parku	2	Društva ili udruge koje okupljaju ovu kategoriju posjetitelja													0.00
CA18	Razvoj novih programa po izmještanju ulaza.	Osmišljeni novi poludnevni programi (s okvirno 4 – 10 km pješačkog obilaska u trajanju od 3 do 5 sati)	2														0.00
CA19	Sukladno zahtjevima iz opisa ROS klase I i unutar za to predviđenih područja, razvijati nove programe posjećivanja.	Broj i vrste razvijenih programa uključeni u ponudu za posjetitelje; Broj posjetitelja po programu	3														0.00
CA20	Sukladno zahtjevima iz opisa ROS klase II i unutar za to predviđenih područja, razvijati nove programe posjećivanja.	Broj i vrste razvijenih programa uključeni u ponudu za posjetitelj ; Broj posjetitelja po programu	3														0.00
CA21	Razvijati i uključivati u sustav posjećivanja nove programe u područjima ROS klase III, u rubnim područjima jezerske zone.	Broj i vrste razvijenih programa uključeni u ponudu za posjetitelje; Broj posjetitelja po programu	3														0.00
CA22	Nakon što se (kroz aktivnosti u temama B, C i D) za to osiguraju potrebni preduvjeti, razvijati i uključivati u sustav posjećivanja nove programe u planom određenim područjima ROS klase IV.	Broj i vrste razvijenih programa uključeni u ponudu za posjetitelje; Broj posjetitelja po programu	2														0.00
CA23	Izrada Studije za razvoj zajedničkih programa za posjetitelje u okviru projekta izgradnje i opremanja posjetiteljskog centra Baračeve špilje.	Izrađena Studija	1	JU Baračeve špilje, Vanjski suradnik													75.000,00
CA24	Sufinanciranje projekta izgradnje i opremanja posjetiteljskog centra Baračeve špilje.	Uplaćen predviđeni iznos sufinanciranja	1	JU Baračeve špilje													5.000.000,00
SIGURNOST POSJETITELJA																	
CA25	U suradnji s nadležnim institucijama, identificirati standarde sigurnosti relevantne za posjetiteljsku infrastrukturu u Parku te redovno verificirati njihovu zadovoljenost u	Ocjena nadležnih institucija vezano uz zadovoljenost standarda sigurnost na aktivnim stazama u Parku s preporukama za njeno usklađivanje sa standardima	2	MZOE, HGSS, Nadležne inspekcije													0.00

CA32	Nadograditi infrastrukturu na način koji destimulira ili onemogućava nedopuštena ponašanja.	Izvrjeće o poduzetim mjerama ; Broj saniranih mjesta; Pojave novih divljih staza	2														0.00
CA33	Prikladno označiti sve ulaze na područje Parka na glavnim pristupnim prometnicama.	Znakovi ulaza u NP na svim glavnim pristupnim prometnicama;	2	Hrvatske ceste , 4 JLS, vanjski suradnici (projektanti, izgradnja)													500.000,00
CA34	U suradnji s Općinom Plitvička Jezera, osigurati uređenje postojećih pet službenih autobusnih stajališta na D429, na potezu Prijeboj/Jezerce, Mukinje, Ulaz 1, Ulaz 2, selo Korana.	Autobusna stajališta uređena i opremljena	3	Općina PJ, HC, Komunalac d.o.o.													100.000,00
CA35	Riješiti imovinsko-pravne odnose, te ukloniti dva zapuštena sanitarna čvora na lokaciji Ulaz 1-stari kamp te na njihovo mjesto postaviti kontejnerske sanitarne čvorove, kapaciteta koji odgovara potrebama privremenog parkirališta na U1.	Lokacija sanirana; Kontejnerski sanitarni čvorovi u funkciji, kapaciteta koji osigurava poštivanje ROS standarda; Vrijeme čekanja za WC	2														1.000.000,00
CA36	Osigurati dovoljne kapacitete sanitarnih čvorova na privremenim parkiralištima Ulaza 2 - Hladovina	Ishođene potrebne dozvole; Postavljeni dodatni kontejnerski sanitarni čvorovi, kapaciteta koji osigurava poštivanje ROS standarda; Vrijeme čekanja za WC	2	vanjski suradnici (projektanti, izgradnja)													300.000,00
CA37	Redovno pratiti ispravnost, te održavati i obnavljati septičke jame korištene za prikupljanje otpadnih voda sanitarnih čvorova na krajnjim točkama posjećivanja u užoj jezerskoj zoni.	Izvrjeće o redovnoj kontroli, održavanju i pražnjenju septičkih jama unutar sustava posjećivanja	1	Ispitivanja vanjski suradnici													200.000,00
CA38	Do uspostave službenih parkirališta na lokacijama novih ulaza održavati postojeće površine koje se koriste kao privremena parkirališta na Ulazu 1 i Ulazu 2.	Godišnje izvještaje o provedenim aktivnostima održavanja	2														210.000,00
CA39	Unaprijediti organizaciju i poboljšati uvjete čekanja na pristaništima elektrobrodova i stanicama panoramskih vozila.	Projekti uređenja i organizacije kretanja posjetitelja na stajalištima i pristaništima; Realizirani projekti uređenje ostalih stajališta; Zadovoljstvo posjetitelja uvjetima čekanja	3	MZOE, Lučka uprava Sisak													300.000,00
CA40	Obnova postojećeg dijela staze od Kozjačke drage do Velikog slapa povrh kanjona Donjih jezera te projektiranje i izgradnja novog dijela staze od P3 do postojeće rampe i odvojka ceste za Plitvica Selo.	Izrađen projekt obnove i izgradnje; Obnovljena staza i stepenice; Staza je uključena u programe obilaska	2	Vanjski suradnici													500.000,00

CA41	Osmisliti i izgraditi posjetiteljsku infrastrukturu kojom se rješava dvosmjernost dijela staze prema Velikom slapu.	Izrađen projekt obnove i izgradnje; Staza je izgrađena i uključena u programe obilaska	2	Vanjski suradnici														1.500.000,00
CA42	Ispitati mogućnosti izgradnje pontonskog mosta na liniji P1-P2 te po pozitivnom mišljenju pristupiti realizaciji projekta.	Izrađena studija i projektna dokumentacija; Izgrađen ponton	3	Vanjski suradnici														3.500.000,00
CA43	Urediti staze u novim područjima sustava posjećivanja sukladno ROS klasama I, II i IV i upravljačkoj zonaciji.	Izrađeni projekti uređenja staza; Staze su uređene i uključene u programe obilaska	2	MZOE														300.000,00
CA44	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi dozvole te obnoviti postojeće objekte na Ulazu 1.	Izrađena dokumentacija/Ishodovane dozvole; Obnovljeni objekti	2															6.500.000,00
CA45	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi dozvole te obnoviti postojeće objekte na Ulazu 2.	Izrađena dokumentacija/Ishodovane dozvole; Obnovljeni objekti	2															6.500.000,00
CA46	Po izgradnji novih ulaza Prijeboj i Čatrnja, postojeće Ulaze 1 i 2 prilagoditi novim potrebama prihvata posjetitelja.	Izrađeni projekti i izvedeni radovi	3	Vanjski suradnici														10.000.000,00
CA47	Odrediti točnu lokaciju i osigurati vlasništvo nad zemljištem, izraditi projekte i ishoditi dozvole, te izgraditi info centre izvan granica Parka u naseljima Vrhovine, Saborsko i Korenica.	Osigurano vlasništvo JU nad zemljištem na određenoj lokaciji info punktova; Izrađeni projekti i ishodovane dozvole; Izgrađeni objekti i stavljeni u funkciju	3															3.000.000,00
CA48	Nabava drvene građe za potrebe održavanja, izgradnje i unapređivanja posjetiteljskog sustava	Nabavljena dostatna količina građe za izgradnju i održavanje staza, mostića, vidikovaca i tabli (signalizacija, edukacijske i interpretacijske table i sl.)	2	Vanjski suradnici														2.200.000,00
TRANSPORT POSJETITELJA																		
CA49	Trajno nastojati smanjiti ili potpuno ukloniti negativan utjecaj od panoramskih vozila (buka i emisija plinova).	Izvešće o analizi mogućnosti zamjene dizel pogona s elektropogonom	2	Ispitivanja i analize vanjskih suradnika														100.000,00
CA50	Sukladno potrebama jačati transportne kapacitete potrebne za osiguravanje usluge prijevoza posjetitelja vezano uz nove nuđene programe za posjetitelje na području Parka (u prvom redu za grupne posjete područjima ROS klase IV)	Osigurani kapaciteti u skladu s brojem posjetitelja na novim programima; Broj posjetitelja prevezen novim transportnim kapacitetima na novim programima	2															10.000.000,00

CA51	Osigurati transportne kapacitete dostatne za prijevoz posjetitelja od novih ulaza do ishodišnih točaka posjeta.	Osigurana povezanost ulaza s ishodišnim točkama	3														60.000.000,00
PRAĆENJE STANJA																	
CA52	Uspostaviti te redovno provoditi praćenje vrijednosti indikatora društvenih i upravljačkih uvjeta za sve ROS klase te po potrebi davati preporuke za prilagodbu upravljanja.	Protokol za praćenje vrijednosti ROS indikatora; Godišnje izvješće o zadovoljenosti ROS standarda	3	lokalno stanovništvo u ROS klasi IV													0.00
CA53	Uspostaviti trajni program praćenja karakteristika, doživljaja i zadovoljstva posjetitelja te temeljem rezultata davati preporuke za unaprjeđenje upravljanja posjećivanjem.	Protokol za praćenje; Godišnja izvješća o praćenju s analizama trendova i preporukama za unaprjeđenje upravljanja posjećivanjem; Prema preporukama, broj revidiranih programa posjećivanja	2	volonteri Parka													0.00
CA54	Uspostaviti trajno praćenje stanja cjelokupne posjetiteljske infrastrukture i tragova nedopuštenog ponašanja.	Protokol za praćenje; Ažurirana baza podataka s izdanim zahtjevima za održavanje i poduzetim aktivnostima održavanja i obnove posjetiteljske infrastrukture	3														0.00
CA55	Redovno pratiti učinkovitost sustava signalizacije te davati preporuke za njegovo unaprjeđenje.	Protokol za praćenje; Izvješća o praćenju s preporukama za unaprjeđenje	3														0.00
PRIMJENJENA ISTRAŽIVANJA ZA POTREBE UPRAVLJANJA POSJEĆIVANJEM																	
CA56	Istražiti utjecaj mostića na statiku sedrenih barijera te dati preporuke za upravljanje.	Izvješće o provedenom istraživanju s preporukama za izgradnju, obnovu i održavanje posjetiteljske infrastrukture i eventualni monitoring.	1	Vanjski stručnjaci, HAOP, MZOE													400.000,00
CA57	Po potrebi, osmišljavati i provoditi ciljana istraživanja vezana uz posjećivanje, njegove utjecaje i učinke, te davati preporuke za unaprjeđenje upravljanja	Izvješće o istraživanju s preporukama	3	Vanjski stručnjaci													200.000,00
																	120.525.000,00

3.3.2 CB. Ugostiteljstvo i trgovine

HOTELI, KAMPOVI I RESTORANI

Postojeći objekti, kadrovski potencijali, tradicija i iskustvo u djelatnosti ugostiteljstva i hotelijerstva značajna su snaga i resurs JU. Kontrola JU nad najvećim hotelima i ugostiteljskim objektima na području Parka omogućava joj i da kontrolira potencijalne negativne učinke i da ih koristi kao kanale za dodatnu prezentaciju i plasman vrijednosti i proizvoda područja. S druge strane, to je i vrlo zahtjevna tema, u kojoj postoji potreba za nizom razvojnih projekata kojima bi se podigla kvaliteta ponude, učinkovitost i djelotvornost upravljanja, te doprinos ostvarenju ciljeva Parka i JU.

Poslovanje Podružnice hotelijerstva i ugostiteljstva, sa svim njenim kapacitetima (vidi Opis područja) izrazito je značajno i za uspješno organiziranje posjećivanja Parka, i za održivost života stanovništva u cijelom području. Lokacije objekata, uz samu jezersku zonu (tri hotela, dva restorana i 5 MPO), pa čak i po punktovima unutar nje (3 MPO) čini ih važnim sastavnim dijelom sustava posjećivanja, koji posjetiteljima omogućava predah i okrepju tijekom obilaska tog posjetiteljima najatraktivnijeg dijela parka. Podružnica s preko 300 stalno zaposlenih djelatnika i 300 sezonskih djelatnika, čini preko 50 % radnih mjesta u JU, što ju čini značajnim faktorom gospodarske i demografske stabilnosti područja.

Postoji veliki broj mogućnosti za bolje poslovanje podružnice, koji u proteklom razdoblju poslijeratne obnove nisu kapitalizirani, zbog niza vanjskih i unutarnjih faktora, a koji su zajedno rezultirali nedostatkom stabilnosti, kompetencija i vizije u upravljanju, potrebnih za činjenje razvojnog iskoraka.

Svi objekti zahtijevaju i fizičku obnovu i razvoj i profiliranje ponude, i radi jačanja njihove uloge u prezentaciji i interpretaciji vrijednosti Parka, i radi osiguranja bolje tržišne prepoznatljivosti, vrijednosti i profitabilnijeg poslovanja. Lokacija hotela uz jezersku zonu, kao i njihova izvorna arhitektonska kvaliteta, posebno u slučaju Hotela Plitvice, predodređuju ih za smještajne objekte visoke i najviše kategorije. Obnovu hotela potrebno je iskoristiti i za značajno unapređenje njihove okolišne učinkovitosti, od trenutnog stanja gdje se kao energent koristi mazut, prema korištenju tehnologija i praksi koje će objekte učiniti primjerima najbolje prakse u okolišnoj učinkovitosti.

Značajni iskoraci su potrebni i mogući i u razvoju i profiliranju ponude. Gastro ponuda temeljena na tradiciji i lokalno proizvedenim visoko kvalitetnim proizvodima doprinosi kvaliteti, prepoznatljivosti i tržišnoj vrijednosti ugostiteljske ponude, a pri tome, kroz kreiranje tržišta za lokalne proizvode, doprinosi i oživljavanju lokalne proizvodnje i tradicije, te očuvanju i prezentaciji gastro baštine, kao značajnog segmenta nematerijalne kulturne baštine područja Parka. Ugostiteljski objekti trebaju u puno većoj mjeri biti korišteni i kao prostori u kojima se odvijaju programi i sadržaji za posjetitelje, kojima se prezentiraju vrijednosti Parka, i kroz stalne interpretativne sadržaje, i promjenjive postavbe, i organizirane programe. Razvoj dodatne ponude doprinijet će i produženju sezone, a time i boljem poslovanju. Raspolaganje vlastitim ugostiteljskim kapacitetima daje JU i veće mogućnosti za kreiranje posebnih vrsta edukacijskih sadržaja za segment posjetitelja koji prepoznaje i vrednuje takvu vrstu ponude. Razvijana ponuda po objektima će se uskladiti sa određenim profilom objekta i njegovom tržišnom nišom.

Educirana radna snaga, kao i duga tradicija ugostiteljske djelatnosti veliki su postojeći kapital. Za željeni iskorak u kvaliteti potrebno je još intenzivnije i sustavnije ulaganje u razvoj kapaciteta, zapošljavanje i kontinuirani razvoj kvalitetne radne snage, te osiguravanje uvjeta za njihovo zadržavanje.

Unatoč brzom rastu smještajnih i restoranskih kapaciteta na području i u okolici Parka, objekti kojima upravlja JU još uvijek predstavljaju daleko najveći ugostiteljski kapacitet pod jedinstvenom upravom. To JU daje mogućnost značajnije utjecati na smjer i dinamiku razvoja cijele destinacije, i kao predvodnik u osmišljavanju i razvoju željene vrste ponude utemeljene na tradiciji i izvornosti područja, i kao jezgra oko koje se kroz umrežavanje u širem području stvara prepoznatljiva destinacija za takvu vrstu ponude.

Kroz evaluaciju je prepoznato i više razloga zbog kojih je nužno ugostiteljstvo u vlasništvu JU zadržati pod njenim upravljanjem. Kako je prethodno opisano, ugostiteljstvo ima veliki značaj, i za ispunjenje misije Parka i JU, i za razvoj okolnog područja. JU ima i financijsku snagu, a kroz ovaj Plan upravljanja i jasnu viziju, i za rješavanje trenutnih slabosti i za činjenje opisanog razvojnog iskoraka. S druge strane, iskustva iz svijeta ukazuju da su koncesijski modeli upravljanja povezani s rizicima, koji, s obzirom na značaj segmenta ugostiteljstva za ukupno funkcioniranje Parka, naprosto nije prihvatljiv.

TRGOVINE I SUVENIRNICE

Objekti trgovina i suvenirnica su dobro pozicionirani, i pokrivaju sve glavne uslužne zone za posjetitelje Parka, ali su prostorno uglavnom izrazito skućeni. Također, kao posljedica dugog perioda bez sustavnog ulaganja, objekti suvenirnica su u relativno lošem stanju, vizualno neatraktivni, sa zastarjelim interijerima i namještajem.

U postojećoj ponudi su predstavljene sve standardne vrste suvenira, no postoji i značajan prostor za unapređenje vezano uz kvalitetu, raznolikost i profiliranje ponude za kupce različitih preferencija.

JU ponudu suvenira osigurava kroz otvoreno prikupljanje ponuda za suvenire i komisionu prodaju odobrenih suvenira, koji su zadovoljili kriterije kvalitete, među kojima i onaj osnovni da na neki način prezentiraju motiv Plitvičkih jezera i Like. Odabrani komisioni model prodaje osigurava da ponuditelji imaju direktan interes u osmišljavanju i nuđenju posjetiteljima što atraktivnije ponude, jer isključivo o tome, bez ikakvog posredovanja JU, ovisi i njihov profit.

Udio lokalno proizvedenih proizvoda je trenutno vrlo mali (ispod 5 %), unatoč želji JU da on bude veći, jer trenutno nema razvijene lokalne proizvodnje suvenira.

Osim u kvaliteti ponude i uređenju i podizanju atraktivnosti interijera samih prostora suvenirnica, značajni iskorak u kvaliteti moguć je i potreban u organizaciji i prezentaciji nuđenih predmeta, te profiliranju ponude u pojedinim objektima za posjetitelje različitih preferencija.

Djelatnici svojom ljubaznošću i angažmanom oko kupaca uspijevaju donekle kompenzirati navedene nedostatke. Svojedobni eksperiment s davanjem trgovina u koncesiju završio je s nizom neplaćanja, stečajem koncesionara, problemima s opskrbom na području Parka.

Prosječna potrošnja po posjetitelju od oko 11 kuna na suvenire ukazuje na trenutno nedovoljno iskorišten potencijal suvenirnica i trgovina u NPPJ.

JU upravlja i trgovinama, kroz koje nudi robu široke potrošnje, a koje su osobito značajne za stanovništvo unutar Parka. Rečene trgovine, zahvaljujući svom položaju, kao i prepoznatljivosti koju imaju zbog pripadnosti Parku i JU, predstavljaju i veliki potencijal za vidljiv i učinkovit plasman lokalno proizvedenih, visoko kvalitetnih, brendiranih proizvoda, s cijelog šireg područja Parka.

PODTEMA		CB. UGOSTITELJSTVO I TRGOVINE																
POSEBAN CILJ		CB. Upravljanjem ugostiteljstvom (hotelima, kampovima, restoranima) i trgovinom na održivi način, kroz prepoznatljivu kvalitetu objekata, usluga i ponude utemeljenu na tradiciji i izvornosti područja, Javna ustanova osigurava usklađenost tih djelatnosti s potrebama očuvanja, preduvjete za održivost i razvoj lokalne zajednice, prezentira vrijednosti Parka te osigurava dodatne prihode za njihovo očuvanje.																
POKAZATELJI za dio Ugostiteljstvo		Svi ugostiteljski objekti JU su obnovljeni u skladu s najvišim arhitektonskim i okolišnim kriterijima i očuvanjem JUV Kvaliteta smještaja po objektima je profilirana u skladu s očekivanjima ciljnih tržišta posjetitelja Ugostiteljstvo JU je eko-certificirano i njegov ekološki otisak se smanjuje Raste broj sadržaja u ugostiteljskim objektima kojima se prezentiraju vrijednosti Parka (gastro ponuda, izložbe, događanja, uređenje i opremanje objekata i dr.) Raste broj i vrijednost otkupljenih lokalnih proizvoda plasiranih kroz ugostiteljsku ponudu Parka Broj zaposlenih i produktivnost po zaposlenom su stabilni ili rastu Duljina sezone poslovanja i prosječna duljina boravka u hotelima i kampovima JU rastu Najviša razina zadovoljstva gostiju kvalitetom usluga i ponude Prihodi od ugostiteljstva po objektu su stabilni ili rastu																
POKAZATELJI za dio Trgovine		Svi postojeći objekti trgovina i suvenirnica su obnovljeni u skladu s najvišim arhitektonskim i okolišnim kriterijima i očuvanjem JUV Raste broj proizvoda u trgovinama i suvenirnicama kojima se prezentiraju vrijednosti Parka Vrijednost i udio lokalnih proizvoda u prometu trgovina i suvenirnica raste Ponuda je profilirana po objektima Najviša razina zadovoljstva posjetitelja kvalitetom usluga i ponude Potrošnja u suvenirnicama po posjetitelju raste Prihodi od trgovina i suvenirnica po objektu su stabilni ili rastu																
	AKTIVNOSTI ZA DIO UGOSTITELJSTVO																	
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE			
	RAZVOJNE STUDIJE I PLANOVI																	
CB1	Izraditi studiju kojom će se nastavno na ovim planom utvrđene specifičnosti i karakter ponude i ciljane skupine posjetitelja, te kroz analizu opravdanosti planiranih investicija u obnovu i razvoj hotela, kampova i ugostiteljskih objekata JU, za svaki od objekata odrediti detaljni profil i specifičnosti ponude.	Identificirane mogućnosti alternativnih profila ponude; Izrađena komparativna studija opravdanosti investicija; Detaljni profil i specifičnosti ponude za svaki pojedini objekt	1	Vanjski stručnjaci; HAOP; MZOE											300,000.00			
CB2	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije obnove i uređenja, s detaljno opisanim profilom i specifičnostima ponude, za Hotel Jezero.	Izrađen detaljni projektni zadatak	1	Vanjski stručnjaci; HAOP; MZOE											50,000.00			

CB3	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije obnove i uređenja, s detaljno opisanim profilom i specifičnostima ponude, za Hotel Bellevue.	Izrađen detaljni projektni zadatak	1	Vanjski stručnjaci; HAOP; MZOE													50,000.00
CB4	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije obnove i uređenja, s detaljno opisanim profilom i specifičnostima ponude za Hotel Grabovac.	Izrađen detaljni projektni zadatak	1	Vanjski stručnjaci; HAOP; MZOE													50,000.00
CB5	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije uređenja sportsko-rekreativnih sadržaja i povećanja čvrstih smještajnih kapaciteta u kampu Korana, s detaljno opisanim profilom i specifičnostima ponude.	Izrađen detaljni projektni zadatak	1	Vanjski stručnjaci; HAOP; MZOE													50,000.00
CB6	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije uređenja, s detaljno opisanim profilom i specifičnostima ponude kampa Borje.	Izrađen detaljni projektni zadatak	1	Vanjski stručnjaci; HAOP; MZOE													50,000.00
CB7	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije obnove i uređenja restorana Poljana, s detaljno opisanim profilom i specifičnostima ponude.	Izrađen detaljni projektni zadatak	1	Vanjski stručnjaci; HAOP; MZOE													50,000.00
CB8	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije obnove i uređenja ugostiteljskog objekta Vučnica.	Izrađen projektni zadatak	1	Vanjski stručnjaci													50.000,00
CB9	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije obnove i uređenja ugostiteljskog objekta Kupalište.	Izrađen projektni zadatak	1	Vanjski stručnjaci													50.000,00
CB10	Izraditi projektni zadatak za izradu projektne dokumentacije obnove i uređenja ugostiteljskog objekta Kozjačka Draga.	Izrađen projektni zadatak	1	Vanjski stručnjaci													50.000,00
CB11	Ispitati mogućnosti za razvoj kongresnog turizma radi boljeg iskorištenja postojećih kapaciteta i podizanja rentabilnosti hotela izvan sezone, te sukladno tome prilagoditi ponudu i marketinške aktivnosti.	Analiza mogućnosti Ponuda hotela uključuje i kongresni turizam; Broj realiziranih kongresnih događaja; Realizirani prihodi	1	Vanjski stručnjaci; HAOP; MZOE													50,000.00

CB12	Izraditi projektnu dokumentaciju za kapacitete i lokacije kongresnih prostora	Ponuda za korištenje kongresnih kapaciteta Ciljane skupine : konferencije , manifestacije; Projekt izrađen; Ishođene dozvole i suglasnosti; Povećani prihodi; produžena "sezona"; duži boravak gostiju	1	Vanjski stručnjaci													250,000.00
CB13	Razraditi detaljne višegodišnje planove razvoja pojedinih ugostiteljskih objekata u skladu s njihovom definiranom specifičnom ponudom.	Planovi razvoja po objektima	1	Vanjski stručnjaci													450,000.00
CB14	Redovno revidirati godišnje planove rada sukladno višegodišnjim planovima razvoja i preporukama za unaprjeđenje temeljem rezultata praćenja.	Godišnji planovi rada, po objektima	1														0.00
PRAĆENJE																	
CB15	Osmisliti i trajno provoditi praćenje zadovoljstva posjetitelja pruženim ugostiteljskim uslugama po objektima te sukladno rezultatima davati preporuke za unaprjeđenje.	Protokoli za praćenje Rezultati praćenja Preporuke za unaprjeđenje	1	Vanjski stručnjaci													400,000.00
ODRŽAVANJE, OBNOVA, IZGRADNJA I UNAPRIJEĐENJE KVALITETE OBJEKATA																	
CB16	Izabrati najprikladniji ekostandard za objekte JU te kroz projektnu dokumentaciju za obnovu objekata osigurati ispunjenje traženih kriterija.	Izabran ekostandard; Certificirani objekti	1	Vanjski stručnjaci													200,000.00
CB17	Izgraditi vanjsku hidrantsku mrežu i požarni put oko hotela Jezero.	Izgrađena vanjska hidrantska mreža; Izgrađen požarni put	1	Vanjski izvođači													1.230.000,00
CB18	Definirati specifičnosti ponude za Boutique hotel Plitvice kao hotel visoke kategorije, izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole i suglasnosti te obnoviti Hotel Plitvice.	Izrađen projekt; Ishođene dozvole i suglasnosti; Hotel je obnovljen (kao hotel visoke kategorije)	1	Vanjski stručnjaci i izvođači, MK													103.000.000,00
CB19	U skladu s odabranim profilom i specifičnostima ponude, izraditi projekt kompletnog uređenja Hotela Jezero ishoditi potrebne dozvole te	Izrađen projekt; Ishođene dozvole; Hotel je obnovljen	1	Vanjski stručnjaci i izvođači													200.000.000,00

CB27	Ishoditi potrebne dozvole te izraditi i provesti projekte hortikulturnog uređenja platoa Kozjačka draga i natkrivenog prostora/nadstrešnice za cca 100 mjesta.	Ishođene dozvole; Projekt hortikulturnog uređenja; Izrađen natkriveni prostor	1	Vanjski stručnjaci i izvođači														1.500.000,00
CB28	Ishoditi sve potrebne dozvole te dovršiti obnovu i staviti u funkciju <i>buffet</i> Labudovac.	Ishođene dozvole; <i>Buffet</i> Labudovac je obnovljen i u funkciji	1	Vanjski stručnjaci i izvođači														2.500.000,00
CB29	Ishoditi sve potrebne dozvole te obnoviti i staviti u funkciju <i>café</i> bar Rapajinka.	Ishođene dozvole; <i>Café</i> bar Rapajinka je obnovljen i u funkciji	1	Vanjski stručnjaci i izvođači														900.000,00
CB30	U skladu s odabranim profilom i specifičnostima ponude za <i>café</i> bar Flora, izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole te obnoviti objekt.	Izrađen projekt; Ishođene dozvole; Objekt je obnovljen	1	Vanjski stručnjaci i izvođači														3.500.000,00
CB31	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole i suglasnosti te obnoviti i urediti ugostiteljski objekt Vučnica	Izrađen projekt; Pribavljene dozvole i suglasnosti; Ugostiteljski objekt je obnovljen	1	Vanjski stručnjaci i izvođači														6.900.000,00
CB32	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole i suglasnosti te obnoviti i urediti ugostiteljski objekt Kupalište.	Izrađen projekt; Pribavljene dozvole i suglasnosti; Ugostiteljski objekt je obnovljen	2	Vanjski stručnjaci i izvođači														3.000.000,00
CB33	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole i suglasnosti te obnoviti i urediti ugostiteljski objekt Kozjačka Draga.	Izrađen projekt; Pribavljene dozvole i suglasnosti; Ugostiteljski objekt je obnovljen	1	Vanjski stručnjaci i izvođači														5.700.000,00
CB34	Obnoviti interijere i staviti u funkciju obnovljene ugostiteljske objekte na Ulazu 2 (pečenjara Hladovina, <i>bistro</i> Hladovina).	Izrađen projekt; Ishođene dozvole; Obnovljeni objekti	1	Vanjski stručnjaci i izvođači														3.600.000,00
CB35	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi sve potrebne dozvole te obnoviti objekt Okrugljak u Jezercu, s dvojnog namjenom trgovine i <i>bistroa</i> .	Izrađen projekt; Ishođene dozvole; Objekt je obnovljen	1	Vanjski stručnjaci i izvođači														4.100.000,00
CB36	Izmjestiti praonicu rublja, pripremnice mesa i centralnu slastičarnu u novu gospodarsku zonu Prijeboj.	Izmješteni objekti	1	Vanjski stručnjaci i izvođači														0.00

CB37	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole i suglasnosti te izgraditi, opremiti, staviti u funkciju te redovito održavati i nadopunjavati sadržajem multimedijско-kongresni centar.	Izrađen projekt; ishođene dozvole i suglasnosti; stavljen u funkciju multimedijско-kongresni centar; unaprijeđen sadržaj za posjetitelje	1	Vanjski stručnjaci i izvođači														7.550.000,00
UNAPRIJEĐENJE KVALITETE I RAZNOLIKOSTI PONUDE TE ISPLATIVOSTI POSLOVANJA																		
CB38	Trajno razvijati sadržaj i kvalitetu ugostiteljske ponude kojom se prezentiraju i tematiziraju vrijednosti Parka.	Ponuda dodatnih programa i sadržaja; Broj provedenih programa po objektima; Broj sudionika po programima; Zadovoljstvo sudionika održanim programom/sadržajem	1	Vanjski stručnjaci														2,250,000.00
CB39	Logistički podupirati provedbu Programa edukacije i interpretacije (PEI) JU te prilagođavati ugostiteljsku ponudu tematskim ili sezonskim manifestacijama i sadržajima.	Broj provedenih sadržaja PEI po objektima; Broj i opis realizirane ugostiteljske ponude u pratnji sadržaja PEI; Zadovoljstvo posjetitelja posebnom ponudom; Prihodi od posebne ponude	1	Vanjski stručnjaci														450,000.00
CB40	U ugostiteljsku ponudu Parka uvrštavati visoko kvalitetne, certificirane lokalne proizvode „s pričom“.	Broj i količina proizvoda uključenih u ugostiteljsku ponudu; Zadovoljstvo posjetitelja ponudom; Realizirani prihodi	1															0.00
CB41	Osmisliti i brendirati proizvode ugostiteljstva koje je moguće plasirati kroz suvenirnice i trgovine.	Broj i opis osmišljenih proizvoda; Broj plasiranih proizvoda; Uspješnost plasmana po proizvodu	2															0.00
CB42	Ispitati mogućnost sadnje tradicijskih voćnjaka, vrtova i cvjetnjaka u okruženju Hotela Grabovac (ili kampova) kao dio dodatne prezentacijske ponude za goste.	Analiza mogućnosti s prijedlogom razvoja ponude	2	Vanjski stručnjaci														100,000.00

CB43	Nabava namirnica za poslovanje ugostiteljskih objekata.	Osigurane dovoljne količine namirnica za potrebe ugostiteljstva; U nabavi namirnica korištene metode za primjenu Zelene nabave; Namirnice plasirane kroz ponudu u objektima u svrhu ostvarivanja prihoda	1	Vanjski stručnjaci													0,00
																	609.330.000,00

AKTIVNOSTI ZA DIO TRGOVINE I SUVENIRNICE																	
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE		
	OBJEKTI – PROFILIRANJE I UPRAVLJANJE																
CB44	Profilirati suvenirnice na način da sve zajedno ponudom pokrivaju preferencije cijelog spektra posjetitelja, a da svaka zasebno ima uži profil koji odgovara preferencijama jednog segmenta posjetitelja.	Suvenirnice profilirane sukladno odabranim profilima	3	Vanjski stručnjaci											1,000,000.00		
CB45	U svim objektima trajno osigurati profesionalnu uslugu savjetovanja oko organizacije, prezentacije, izlaganja nuđene robe.	Godišnje izvješće o pruženim uslugama organizacije prodajno-izložbenih prostora suvenirnica i trgovina	3	Vanjski stručnjaci											200,000.00		
	OBNOVA I ODRŽAVANJE STARIH OBJEKATA																
CB46	U okviru svih marketa, urediti dio prodajnog prostora kao kutak za suvenire.	Novouređeni dijelovi u funkciji	3	Vanjski stručnjaci											100,000.00		
CB47	U svim marketima uspostaviti kutak s lokalnim proizvodima (uključujući sir, med, džemove, rakije (šljiva, kruška, jabuka) i sl.) koji se nude i degustiraju u ugostiteljskim objektima Parka.	Vrijednost lokalnih proizvoda plasiranih kroz posebni kutak u marketima ima trend stalnog rasta	3	Proizvođači proizvoda, Vanjski stručnjaci											100,000.00		

CB48	Urediti mjesta s vanjskom prodajom sladoleda na način koji će ih bolje krajobrazno uklopiti i stilski uskladiti sa susjednim objektima.	Postojeća prodajna mjesta „obučena“ u drvene kućice stilski usklađene sa susjednim objektima	3	Vanjski stručnjaci													100,000.00
CB49	Obnoviti interijer suvenirnice Slap na U1 u prostoru proširenom i na susjedni skladišni prostor, te osigurati dodatni potrebni prodajni prostor u okviru otvorenih štandova za prodaju u prostoru ispred suvenirnice.	Obnovljeni objekt u funkciji	3														200,000.00
CB50	Obnoviti interijer suvenirnice Hladovina na U2, uključujući i kroz funkcionalnu reorganizaciju cijelog prostora.	Obnovljeni objekt u funkciji	3	Vanjski stručnjaci													1,500,000.00
CB51	Osuverneniti interijer suvenirnice Kozjačka draga, u skladu s rješenjima za interijer primijenjenim u suvernicama na U1 i U2.	Obnovljeni objekt u funkciji	3	Vanjski stručnjaci													500,000.00
CB52	Redovno održavati objekte i povremeno osuvremeniti interijere s ciljem održavanja visoke razine inovativnosti, atraktivnosti i funkcionalnosti.	Svi objekti u 10-godišnjem periodu prošli kroz barem jedno osuvremenjivanje interijera.	3	Vanjski stručnjaci													2,000,000.00
NOVI OBJEKTI																	
CB53	U okviru novih posjetiteljskih centara projektom predvidjeti, a po izgradnji i urediti prostor za suvenirnicu potrebnog kapaciteta i funkcionalnosti.	Funkcionalne, profilirane suvenirnice u okviru novih posjetiteljskih centara	3														0,00
CB54	U okviru novih ulaza Prijeboj i Čatrnja, prilikom određivanja budućih namjena, predvidjeti, a po izgradnji i urediti izložbeno prodajne prostore „etno sela“, u kojima će se prezentirati lokalna tradicija i zanati, te kušati i prodavati njihovi proizvodi. (npr. izrada predmeta od vune, izrada predmeta od drva, proizvodnja rakija, proizvodnja meda, proizvodnja sira, itd.)	Osigurani funkcionalni prostori predviđene namjene u okviru novoizgrađenih ulaza	3	Vanjski stručnjaci													20,000,000.00

CB55	U okviru novih ulaza Prijeboj i Čatrnja, prilikom određivanja budućih namjena, predvidjeti, a po izgradnji i urediti dovoljni prostor za otvorene štandove na kojima će lokalni proizvođači prodavati svoje brendirane tradicijske proizvode.	Osigurani funkcionalni prostori predviđene namjene u okviru novoizgrađenih ulaza	3	Vanjski stručnjaci													450,000.00
CB56	U okviru novih ulaza Prijeboj i Čatrnja, prilikom određivanja budućih namjena, predvidjeti, a po izgradnji i urediti prodajne galerije za izlaganje i prodaju umjetnina inspiriranih prirodnim i kulturnim vrijednosti Parka (fotografije, platna, skulpture, i dr.).	Osigurani funkcionalni prostori predviđene namjene u okviru novoizgrađenih ulaza	3	Vanjski stručnjaci													4,000,000.00
PONUĐA																	
CB57	Kroz studijska putovanja u zaštićena područja u glavnim ciljnim emitivnim tržištima, identificirati spektar prikladne ponude suvenira za ciljne grupe posjetitelja, te dati prijedlog za razvoj ponude suvenira u Parku.	Izvršće sa studijskog putovanja, s prijedlogom za razvoj ponude suvenira u Parku.	3														200,000.00
CB58	Kroz proaktivnu suradnju s potencijalnim ponuditeljima trajno nastojati osiguravati što bogatiju i kvalitetniju ponudu suvenira, kojima se prezentira i interpretira prirodna i kulturna baština Parka, sukladno i prijedlogu razvoja ponude temeljenom na istraživanju ponude na ciljnim emitivnim tržištima.	Istraživanje zadovoljstva posjetitelja ponudom suvenira pokazuje visoku razinu zadovoljstva.	3	Vanjski stručnjaci, zainteresirani potencijalni proizvođači / ponuditelji suvenira													500,000.00
CB59	Kroz intenziviranje suradnje s lokalnim zadrugama, udrugama, proizvođačima trajno raditi na povećavanju vrijednosti i udjela lokalnih proizvoda u prometu trgovina i suvenirnica	Udio lokalnih proizvoda u prometu ima stalni uzlazni trend	3	Vanjski stručnjaci, potencijalni lokalni proizvođači / ponuditelji suvenira													500,000.00
CB60	Osmisliti i izraditi seriju suvenira Parka za prodaju i/ili distribuciju kroz edukacijske programe Parka.	Broj dostupnih suvenira	3	Vanjski stručnjaci													400,000.00

CB61	Obogatiti ponudu opremom potrebnom za sigurnu posjetu parka (kabanice, kišobrani, navlačne jednostavne dereze, kape za zaštitu od sunca, toplije trenirke, obuća, i sl.), naročito nakon što se osiguraju dovoljne prodajne površine u okviru novih ulaza Prijeboj i Čatrnja.	Istraživanje zadovoljstva posjetitelja ponudom priručne opreme pokazuje visoku razinu zadovoljstva.	3															0.00
CB62	Nabaviti robu široke potrošnje.	Osiguran širok asortiman roba zbog većeg izbora, zadovoljnijih kupaca i povećane dobiti	2	Vanjski stručnjaci														0,00
CB63	Nabava suvenira.	Osiguran izbor za razne skupine posjetitelja različite platežne moći; Uvršteni autohtoni suveniri od lokalnih proizvođača uz edukativni karakter (prikaz tradicije i kulture kraja)	1	Vanjski stručnjaci														0,00
	PRAĆENJE I TRAJNO UNAPREĐIVANJE																	
CB64	Redovno ispitivati zadovoljstvo posjetitelja ponudom suvenira, te temeljem rezultata davati preporuke za unapređenje ponude.	Protokol za ispitivanje zadovoljstva posjetitelja; Izvješća o zadovoljstvu posjetitelja s preporukama za unapređenje	3	Vanjski stručnjaci														200,000.00
	UKUPNO:																	31.950.000,00

3.3.3 CC. Interpretacija i edukacija

Javna ustanova trenutno provodi brojne aktivnosti raznih oblika interpretacije i edukacije, no postoji potreba i mogućnosti za značajna unapređenja vezano uz učestalost, opseg, raznolikost te kvalitetu i sustavnost u pristupu ovoj važnoj zadaći. Kao ključna slabost, prepoznat je nedostatak izrađenog programa provođenja edukacije i interpretacije koji je nužan za sustavni rad i ostvarenje odgojno-obrazovne uloge Parka.

Postoje vodiči, informativni materijali u vidu tematskih letaka te turističke karte, dok su prirodne i kulturne vrijednosti Parka na popularan način prezentirane na web stranici i društvenim mrežama Parka. Unapređenje je moguće kroz razvoj specijalističkih vodiča za širi skup tema i interesa posjetitelja, razvoj tematskih monografija kao i razvoj mobilnih platformi s informacijama i interpretacijom, koje su postale standard u posjećivanju nekog područja.

Interpretacija u prostoru postoji u najužoj zoni posjećivanja uz jezera u obliku ploča s osnovnim informacijama o pojedinom jezeru i uz planinarske staze, u formi poučno-interpretacijskih ploča vezano uz šumske ekosustave. Ostaje prostora za unapređenje postojećih i razvoj dodatnih interpretacijskih sadržaja, te uspostavu poučnih staza, i u rubnim područjima najposjećenije jezerske zone kao i drugdje u Parku, vezano uz sve prirodne vrijednosti te materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu.

JU već ima u ponudi turistička i mogućnost stručnog vođenja kojima se interpretiraju vrijednosti Parka, no unapređenja su moguća i kroz razvoj dodatnih kapaciteta za vođenje, i kroz sustavni razvoj i standardizaciju ponude nuđenih vođenih tura. Tema koja zahtjeva veću pažnju je osiguravanje kvalitete vođenja koje se nudi posjetiteljima, i od strane JU, ali posebno od strane vanjskih vodiča, gdje trenutno ne postoji nikakva kontrola kvalitete, i gdje je kvaliteta nuđenog vođenja i interpretacije često ispod minimalne razine kvalitete koju Park želi osigurati svojim posjetiteljima. Razvoj „Vodiča za vodiče“, programi edukacije za vodiče, certificiranost vodiča kao preduvjet za koncesijsko odobrenje za vođenje u Parku, neke su od trenutno neiskorištenih mogućnosti.

Različite edukacijske aktivnosti za osnovne škole i djecu predškolske dobi se provode i dobro su prihvaćene, no nema cjelovitog edukacijskog programa, sustavno razvijenog za sve teme za koje je Park idealno okruženje.

Značajno jačanje interpretacijsko-edukacijskih aktivnosti JU ostvarit će se kroz planiranu uspostavu nekoliko prezentacijskih centara, počevši s prezentacijskim centrom Medveđak, koji će dominantno prezentirati prirodne vrijednosti parka. Osim tih kapitalnih objekata, značajna trenutno neiskorištena mogućnost predstavlja i razvoj prikladnih interpretacijskih sadržaja i postava u okviru drugih, u prvom redu ugostiteljskih objekata kojima upravlja JU.

JU već redovno kroz stručna vođenja, prezentacije i edukacijske aktivnosti obilježava važne datume u zaštiti prirode poput Svjetskog dana šuma, Svjetskog dana voda, Dana planete Zemlje, Dana bioraznolikosti, Europskog dana parkova te Međunarodne noći šišmiša. Unapređenje je moguće kroz širenje skupa tema organiziranih manifestacija i kampanja na teme kojima se ciljano doprinosi ostvarenju nekih od ciljeva očuvanja ili prepoznavanju i prezentaciji nekih od vrijednosti i posebnosti Parka. JU aktivno sudjeluje u provođenju volonterskih programa u zaštićenim područjima s programom Zeleni čuvar putem kojega volonteri obavljaju dio poslova čuvara prirode i vrijedna su pomoć u posjetiteljskom sustavu tijekom ljetnih mjeseci. Na godišnjoj razini održavaju se volonterske akcije čišćenja divljih odlagališta unutar Parka te na taj način podiže svijest kako lokalne zajednice tako i svih ostalih o neminovnom negativnom utjecaju čovjeka na okoliš i prirodu.

JU ima značajno relevantno iskustvo i kapacitete u trenutnim djelatnicima i u Službi zaštite, održavanja, očuvanja, promicanja i korištenja NP i u Službi prihvata, vođenja, informiranja, prijevoza posjetitelja i internog transporta, no potrebna unapređenja i razvoj programa interpretacije i edukacije zahtijevat će i značajno daljnje jačanje tih kapaciteta, uključujući i mrežu vanjskih suradnika educiranih za ulogu interpretatora i edukatora na razvijenim sadržajima. Jačanje ukupnih kapaciteta može se osigurati i kroz unapređenje suradnje između službi, kao i kroz uspostavu programa sustavne edukacije zaposlenika. Nedavno organizirane edukacijske „šetnje“ dijelom planinarskih staza u kojima su sudjelovali zaposlenici bile su jako dobro prihvaćene i primjer su inicijative koju treba jačati i razvijati.

Konačno, u analizi stanja prepoznato je i da planirani razvoj interpretacijsko-edukacijske ponude, osim što će značajno doprinosti kvaliteti doživljaja posjetitelja i ispunjenju važne obveze Parka za prezentacijom i edukacijom, predstavlja i izvor dodatnog prihoda za Park, kao i prostor za zapošljavanje mladih visokoobrazovanih osoba, koje bi značajno jačale i ukupne kapacitete JU.

PODTEMA	CC. INTERPRETACIJA I EDUKACIJA																
POSEBAN CILJ	CC. Posjetitelji kroz raznolike interpretacijske sadržaje i edukacijske programe produbljuju i obogaćuju svoj doživljaj jedinstvenih vrijednosti Parka, uviđaju značaj njihovog očuvanja, te su inspirirani i motivirani vlastitim ponašanjem doprinijeti očuvanju prirode.																
POKAZATELJI	- Broj i raznolikost interpretacijskih sadržaja i edukacijskih programa raste - Interpretacijski sadržaji u prostoru usklađeni su s potrebama uspostavljenih programa posjećivanja - Ukupan broj sudionika edukacijskih programa raste - Podrška posjetitelja očuvanju vrijednosti Parka raste - Najviša razina zadovoljstva posjetitelja interpretacijskim i edukacijskim sadržajima i programima																
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE		
	SUSTAVNI PRISTUP RAZVOJU EDUKACIJE I INTERPRETACIJE																
CC1	Ustanoviti i kontinuirano razvijati sustav edukacije i interpretacije, pratiti njegovu uspješnost te ga temeljem rezultata praćenja i novih spoznaja kontinuirano nadopunjavati i unaprjeđivati.	Sadržaj programa edukacije i interpretacije (PEI) Preporuke za unaprjeđenje temeljem rezultata evaluacijskih upitnika sudionika edukacijskih sadržaja	1	HAOP; Javne ustanove u zaštiti prirode; druge organizacije i udruge											0.00		
CC2	U sklopu sustava edukacije i interpretacije osigurati i razvijati sadržaje prilagođene djeci s teškoćama i osobama s invaliditetom.	Broj dostupnih prilagođenih sadržaja. Preporuke za unaprjeđenje temeljem rezultata evaluacijskih upitnika sudionika edukacijskih i interpretacijskih sadržaja	2	Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; udruge; drugi vanjski suradnici											0.00		
CC3	Analizirati primjere najbolje prakse za edukaciju i interpretaciju u zaštićenim područjima te identificirati mogućnosti njihove primjene u NPPJ.	Pregled primjera dobre prakse; Uspostavljena baza literature; Izvješća i preporuke	1	HAOP; Javne ustanove u zaštiti prirode; druge organizacije i udruge; zaštićena područja											0.00		
	TISKANI MATERIJALI, WEB I MOBILNE APLIKACIJE (za prodaju i/ili distribuciju kroz edukacijske programe Parka)																
CC4	Uspostaviti te kontinuirano razvijati seriju monografija o vrijednostima Parka, u tiskanom i digitalnom obliku.	Definiran dizajn, format i oprema serije; Broj izdanih monografija; Broj prodanih/distribuiranih primjeraka godišnje	2	Vanjski suradnici											850,000.00		
CC5	Uspostaviti te kontinuirano razvijati seriju foto-monografija o vrijednostima Parka, u tiskanom i digitalnom obliku.	Definiran dizajn, format i oprema serije; Broj izdanih monografija; Broj prodanih/distribuiranih primjeraka godišnje	3	Vanjski suradnici											550,000.00		

CC6	Uspostaviti te kontinuirano razvijati seriju prirodoslovnih vodiča kroz Park na razne teme i za razne dobne/interesne skupine.	Definiran dizajn, format i oprema serije; Broj izdanih vodiča; Broj prodanih/distribuiranih primjeraka godišnje	1	Vanjski suradnici																1,080,000.00
CC7	Izrađivati publikacije o kulturnoj baštini plitvičkog kraja (vodiči, slikovnice, priče, pjesmarice, kuharice, snimke, zbirke i dr.).	Broj izrađenih publikacija; Broj prodanih/distribuiranih primjeraka godišnje	2	Vanjski suradnici																600,000.00
CC8	Izrađivati edukacijske materijale za djecu (slikovnice, bojanke, radne bilježnice, društvene igre i dr.), koji interpretiraju vrijednosti Parka.	Broj izrađenih materijala; Broj prodanih/distribuiranih primjeraka godišnje	1	Vanjski suradnici																500,000.00
CC9	Izraditi priručnik za vodiče (javne ustanove i vanjske) posjetiteljskih grupa.	Broj distribuiranih priručnika	1	Vanjski suradnici																20,000.00
CC10	Uspostaviti platformu i razvijati mobilne aplikacije Parka.	Broj razvijenih aplikacija; Broj korisnika aplikacija	1	Vanjski suradnici																970,000.00
CC11	Definirati i izraditi poklon pakete za sudionike pojedinih edukacijskih programa.	Definirani paketi po programima Broj distribuiranih paketa	2	Vanjski suradnici																300,000.00
POUČNE STAZE I INTERPRETACIJSKI SADRŽAJI U PROSTORU																				
CC12	Upotpuniti postojeće planinarske staze ROS klase II interpretacijskim sadržajima.	Izabrani lokaliteti za interpretaciju; Broj i opis postavljenih/prilagođenih sadržaja; Zadovoljstvo posjetitelja postavljenim sadržajima	1	Vanjski suradnici																120,000.00
CC13	Osmisliti i postaviti edukacijsko-interpretacijske sadržaje na izabrane geološki zanimljive lokalitete te ih po potrebi prilagođavati.	Izabrani lokaliteti za interpretaciju; Broj i opis postavljenih/prilagođenih sadržaja; Zadovoljstvo posjetitelja postavljenim sadržajima	2	Vanjski suradnici																40,000.00
CC14	U rubnom dijelu jezerske zone (potencijalni lokaliteti Rječica i Stubica) osmisliti i urediti kraće poučne staze kojima se interpretiraju sadržaji vezani uz vodene i šumske ekosustave te obnoviti poučnu dendrološku stazu uz desnu obalu Kozjaka.	Projekti uređenja staza; Opis postavljenih staza i sadržaja; Zadovoljstvo posjetitelja postavljenim sadržajima	2	Vanjski suradnici																80,000.00

CC15	Osmisliti i uspostaviti interpretacijske sadržaje za djecu, na lokalitetima klase V: ugostiteljske zone uz klasu III (Kupalište, Kozjačka draga, Labudovac), u kampovima te uz hotele.	Izabrani lokaliteti za interpretaciju; Broj i opis postavljenih/prilagođenih sadržaja; Zadovoljstvo posjetitelja postavljenim sadržajima	1	Vanjski suradnici														2.000,000.00
CC16	Interpretirati u prostoru konzervirani objekt nekadašnje hidroelektrane na Burgetu.	Opis postavljenog sadržaja	3	Vanjski suradnici; HEP; Ministarstvo kulture,														30,000.00
CC17	Na lokalitetu Krčingrad, nakon konzervacije lokaliteta, osmisliti interpretaciju kojom će se ispričati priča o povijesti naseljenosti područja.	Opis postavljenog sadržaja; Zadovoljstvo posjetitelja postavljenim sadržajima	2	Vanjski suradnici; Ministarstvo kulture;														180,000.00
CC18	Interpretirati u prostoru konzervirani Radekin mlin na Velikom slapu.	Opis postavljenog sadržaja	1	Vanjski suradnici														30,000.00
CC19	Po završenim istraživanjima i konzervaciji interpretirati u prostoru arheološke objekte na području Parka.	Opis postavljenog sadržaja; Zadovoljstvo posjetitelja postavljenim sadržajima	2	Vanjski suradnici; Ministarstvo kulture;														200.000,00
CC20	Interpretirati u prostoru povijest pojedinog naselja.	Interpretacija u prostoru	1	Lokalne zajednice u naseljima, JLS														350,000.00
CC21	Osmisliti i postaviti edukacijsko-interpretacijske sadržaje o tradicijskoj poljoprivredi.	Opis postavljenog sadržaja; Zadovoljstvo posjetitelja postavljenim sadržajima	2	Vanjski suradnici														100,000.00
EDUKACIJSKI PROGRAMI: VOĐENE TURE, PREDAVANJA, RADIONICE, TEČAJEVI – ZA POSJETITELJE																		
CC22	Razvijati i provoditi edukacijske programe o očuvanju vodenih ekosustava, procesu osedranja te vezanim prioritetnim vrstama i staništima, za razne dobne/interesne skupine.	Broj i tip dostupnih programa po dobnim/interesnim skupinama; Broj održanih programa, po tipu i dobnjoj/interesnoj skupini; Broj sudionika po programu	1	Škole i druge obrazovne institucije i organizacije; HAOP														380,000.00
CC23	Razvijati i provoditi edukacijske programe o vrijednostima, funkciji i važnosti očuvanja šumskih ekosustava, za razne dobne/interesne skupine.	Broj i tip dostupnih programa po dobnim/interesnim skupinama; Broj održanih programa, po tipu i dobnjoj/interesnoj skupini; Broj sudionika po programu	1	Škole i druge obrazovne institucije i organizacije; HAOP														180,000.00
CC24	Razvijati i provoditi edukacijske programe o travnjacima i cretovima na području Parka, uz njih vezanim prioritetnim vrstama te problematici njihovog očuvanja, za razne dobne/interesne skupine.	Broj i tip dostupnih programa po dobnim/interesnim skupinama; Broj održanih programa, po tipu i dobnjoj/interesnoj skupini; Broj sudionika po programu	1	Škole i druge obrazovne institucije i organizacije; HAOP														180,000.00
CC25	Razvijati i provoditi edukacijske programe o kršu, uz njega vezanim prioritetnim vrstama i staništima te problematici njihovog očuvanja, za razne dobne/interesne skupine.	Broj i tip dostupnih programa po dobnim/interesnim skupinama; Broj održanih programa, po tipu i dobnjoj/interesnoj skupini; Broj sudionika po programu	1	Škole i druge obrazovne institucije i organizacije; HAOP														180,000.00

[illegible]

CC36	Nastaviti obilježavati značajne datume u zaštiti prirode.	Broj održanih događanja godišnje; Broj sudionika po događanju	1	Vanjski suradnici, Škole i druge obrazovne institucije, Sektor zaštite prirode, Ministarstvo kulture; Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO												200,000.00
CC37	Obilježavati obljetnice proglašenja NPPJ i upisa na UNESCO-v Popis Svjetske baštine.	Obilježene obljetnice	1	Vanjski suradnici												700,000.00
CC38	Nastaviti održavanje Dana mladih čuvara prirode.	Održan Dan mladih čuvara prirode; Broj učenika koji su sudjelovali u aktivnosti	1	Škole i druge obrazovne institucije i organizacije												100,000.00
CC39	Razvijati i provoditi događanja i kampanje vezane uz razne ugroze vrijednostima parka (divlja odlagališta otpada, invazivne vrste i sl.).	Broj provedenih događanja i kampanja; Broj sudionika na događanjima i kampanjama	1	Škole i druge obrazovne institucije i organizacije, HAOP, poduzeća za zbrinjavanje otpada												50,000.00
CC40	U suradnji s KUD-ovima i udrugama organizirati manifestaciju Tjedan kulturne baštine u NPPJ.	Broj uključenih KUD-ova i udruga; Broj sudionika događanja	2	Vanjski suradnici; etnolozi; arheolozi; konzervatori; arhitekti												2.000.000.00
CC41	Organizirati umjetničke kolonije na teme vrijednosti Plitvičkih jezera.	Broj organiziranih događanja; Broj sudionika po događanju	3	Vanjski suradnici												600,000.00
CC42	Organizirati filmski festival na temu zaštite prirode	Broj organiziranih događanja; Broj sudionika po događanju	3	Vanjski suradnici												2,800,000.00
																27.020.000,00

3.3.4 CD. Marketing

Vremenski paralelno, te funkcionalno i sadržajno usklađeno s izradom ovog Plana, izrađena je i cjelovita Marketinška strategija NP Plitvička jezera, u kojoj se detaljno i sustavno evaluira trenutno stanje i trendovi, postavljaju ciljevi, te daju smjernice za standardne sastavnice marketinga: proizvod, politiku cijena, kanale prodaje i promociju. Kao glavni planski dokument koji usmjerava i propisuje ciljeve i aktivnosti JU vezane uz marketing u narednom razdoblju, planovi Strategije pobrojani su unutar aktivnosti u Planu upravljanja te je ona u skladu s vizijom, misijom i ciljevima Plana Upravljanja. Pod podtemom „Marketing“ preneseni su osnovni zaključci i smjernice vezano uz sastavnice „promocija“, „politika cijena“ i „kanali prodaje“. Osnovni zaključci i smjernice vezano uz sastavnicu „proizvod“ integrirani su u druge relevantne teme PU, uključujući u CA, CB, CC, te DB, u čijoj provedbi je također potrebno kao detaljniji dokument koristiti i cjelovitu Marketinšku strategiju. U nastavku se daje sažeti opis po osnovnim sastavnicama marketinga, s naglaskom na recentne trendove potaknute prvenstveno preliminarnim preporukama iz procesa pripreme Marketinške strategije.

POLITIKA CIJENA (PRICING): Cijene su diferencirane po dobnim skupinama, po sezonama u tri sezone, a od 2018. i prema dijelu dana (različite cijene do 16 sati i nakon 16 sati). Također, kroz godinu se uvodi i promotivna cijena vezane uz važne datume Parka i zaštite prirode te dva puta godišnje (u travnju i listopadu) promotivna cijena koja za cilj ima promociju parka među hrvatskim stanovništvom. Odluka o cijenama donosi se na razini Upravnog vijeća ustanove, a ne na razini Službe marketinga i prodaje ili Službe prihvata, vođenja, informiranja, prijevoza posjetitelja i internog transporta dok hoteli odluke o cijenama ugostiteljskih usluga donose unutar svojih organizacijskih jedinica. Radi promocije turističke ponude kompatibilne s ponudom Parka u široj destinaciji oko Plitvičkih jezera. 2018. godine definirana je zajednička cijena ulaznice u 9 destinacija u okolini Parka što je prvi korak u daljnjim planovima i razvojem povezanih proizvoda Nacionalnog parka s dodatnim ponudama u njegovoj okolini.

KANALI PRODAJE (PLACEMENT): Nacionalni park Plitvička jezera trenutno radi s 360 agencija. Recentno se više radi i na direktnoj prodaji kroz web stranicu parka i odjel prodaje, s već vidljivim rezultatima. Otežavajuća okolnost u radu prodaje je nepostojanje cjelovitog informacijskog sustava koji zadovoljava potrebe suvremene prodaje.

PROMOCIJA (PROMOTION): Nacionalni park Plitvička jezera ne treba klasičnu promociju budući da i HTZ, i TZ-ovi i županijski i lokalni, iz šireg okruženja, te turoperator i daju Parku dovoljno publiciteta. Kako svi oni targetiraju masovno tržište *mass market*, u dijelu B2B (business to business) promocije, recentnije se biraju teme sajмова usmjerene na prirodu temeljenom i pustolovnom turizmu. U medijima, Park se oglašava samo u časopisima posvećenim održivosti i očuvanju prirode.

U dijelu B2C (*business to consumer*) promocija, recentno je uspostavljena nova web stranica Parka (www.np-plitvicka-jezera.hr) koja ima jasnu funkciju educiranja i prodaje. Jasno je vidljiv tzv. „*call to action*“ vezan za rezervaciju hotela i kampova, nove ponude povezane sa sezonom, te aktivni blog s informacijama o događanjima u parku. Važna recentna novost su i uvedena upozorenja o vremenskim uvjetima, čekanjima u parku i dr. Uspostavljeni su *Facebook* i *Instagram* profili na kojima se aktivno radi kako bi se povećao broj pratitelja na obje platforme. Razrađeni su *newsletteri* koji u ovom trenutku služe za internu komunikaciju sa zaposlenicima Javne Ustanove, a plan je proširiti ih i na komunikaciju s partnerskim agencijama i lokalnom zajednicom.

PROIZVODI (PRODUCTS): Trenutno, Park nudi sljedeće proizvode već detaljnije opisane u drugim dijelovima Plana – ulaznice u Park odnosno osam programa obilaska jezera, uslugu turističkog i stručnog vođenja, ugostiteljsku ponudu u hotelima, kampovima, restoranima i malim ugostiteljskim objektima, te prodaju robe u trgovinama i suvenirnicama, turističkog vođenja, a u razvoju je i stručno vođenje. Od 2018. krenulo se u povezivanje s okolnim područjima s ciljem stvaranja povezanih proizvoda izvan Parka kako bi se ponuda Parka proširila te produljio boravak posjetitelja u okolini.

Ciljevi Strategije su očuvati Park uz ostvarivanje novčanog prometa od turizma, privući posjetitelje koji su više u skladu s prirodom i kulturom te bi željeli provesti više vremena u regiji; promijeniti percepciju područja iz usputnog odredišta u odredište za dugotrajniji boravak, ostvariti veću održivost u ponudi proizvoda i usluga, a to znači poboljšati kvalitetu, iskustvo, angažman osoblja i podršku zajednice u očuvanju jedinstvene univerzalne vrijednosti Parka te angažirati okolne zajednice u svrhu proširenja turističke ponude i njezina usklađivanja s prioritetima Parka. Turistička ponuda koja je izravno povezana s Parkom tvorit će projekt Plitvice Experiences.

Za ponude iz šire okoline preporučuje se njihovo uključivanje u regionalni pristup pod nadzorom regionalne organizacije za upravljanje odredištima.

Očekivani rezultati su sljedeći:

1. Zaokret u broju turista tijekom sezone:
 - 1.1. produljiti datume predsezone i posezone
 - 1.2. distribuirati posjećenost tijekom godine
 - 1.3. privući veći broj posjetitelja iz Hrvatske
2. Promjena u strukturi posjetitelja.
3. Povećan promet putem:
 - 3.1. produljene sezone za smještaj i restorane
 - 3.2. produljene sezone za ulaznice
 - 3.3. pakiranja i povezanih proizvoda
 - 3.4. povećanog prihoda od smještaja putnika koji obilaze regiju
4. Smanjeni utjecaj na Park:
 - 4.1. upravljanjem posjetiteljima
 - 4.2. boljim odnosima sa zajednicom.

PODTEMA	CD. MARKETING															
POSEBAN CILJ	CD. Park je prva održiva destinacija u Hrvatskoj, model za druga zaštićena područja i turističke destinacije u regiji, gdje se očuvana priroda, kulturna baština i lokalna zajednica isprepliću na održivi način.															
POKAZATELJI	- održivost Parka je certificirana kroz dobivanje i održavanje relevantnih svjetski prepoznatih certifikata na razini poslovanja Ustanove, pojedinih ugostiteljskih objekata, destinacije i partnera unutar destinacije - ponuda Parka usklađena je s preferencijama ciljanih tržišta - udio direktne prodaje i prodaje preko partnera koji dijele iste vrijednosti u ukupnoj prodaji Parka raste - uspostavljeni su i redovno se koriste interni i vanjski kanali informiranja i komunikacije - udio hrvatskih posjetitelja u posjećivanju Parka raste - udio posjetitelja s internacionalnih primarnih ciljanih tržišta raste - uključenost lokalnog stanovništva i djelatnika Parka u marketinškim aktivnostima JU raste - raste broj certificiranih partnera unutar destinacije u ponudi Parka - udio posjetitelja koji boravi u destinaciji dulje od jednog dana i njihova prosječna duljina boravka raste															
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE	
	MARKETING – okvirne aktivnosti kroz koje se provodi Marketinška strategija i Godišnji marketinški planovi NPPJ															
CD1	Na godišnjoj razini izrađivati marketinške planove utemeljene na Marketinškoj strategiji, a prilagođene stanju na tržištu i potrebama upravljanja Parkom.	Izrađeni Godišnji planovi	1												0,00	
CD2	Upravljači diferencijacijom cijena proizvoda u ponudi Parka prema programima posjećivanja, sezoni, vremenu u danu, veličini grupa, tipovima posjetitelja, grupama proizvoda, promotivnim aktivnostima i dr., a sukladno stanju na tržištu i potrebama upravljanja posjećivanjem na području Parka i u destinaciji.	Glavni godišnji cjenik proizvoda u ponudi Parka odgovara potrebama upravljanja; Dodatno kreirani promotivni cjenici vezani uz promotivne aktivnosti kroz godinu	1												0,00	
CD3	Uspostaviti sustav upravljanja odnosa s klijentima (<i>Customer Relationship Management</i> – CRM).	Uspostavljen je funkcionalan sustav	1	vanjski suradnici											600.000,00	
CD4	Uspostaviti i unaprjeđivati cjeloviti sustav za direktnu <i>online</i> prodaju proizvoda u ponudi	Uspostavljen je funkcionalan sustav	1	vanjski suradnici											1.000.000,00	

	Parka.																		
CD5	Definirati kriterije suradnje s turističkim agencijama i turoperatorima usklađene s ciljevima upravljanja Parkom.	Definirani kriteriji komuniciraju se potencijalnim partnerskih agencijama i koriste u odabiru	1																0,00
CD6	Provoditi i trajno prilagođavati promotivni <i>mix</i> za <i>business to business</i> (B2B) segment, uključujući sajmove, blogere, medije, <i>FAM trips</i> , <i>newslettere</i> prema željenim tržištima, kataloge i dr.	Godišnje izvješće o promotivnim B2B aktivnostima, sajmovima s analizom rezultata i preporukama za sljedeće razdoblje.	1																17.000.000,00
CD7	Provoditi i trajno prilagođavati promotivni <i>mix</i> za <i>business to consumer</i> (B2C) segment, uključujući direktni mailing, društvene mreže, web stranica i dr.	Godišnje izvješće o promotivnim B2C aktivnostima, sajmovima s analizom rezultata i preporukama za sljedeće razdoblje.	1																500.000,00
CD8	Uspostaviti i provoditi sve kanale komunikacije <i>online</i> marketing strategije razrađene u Marketinškoj strategiji Parka	Godišnje izvješće o provedenim aktivnostima, s analizom rezultata i preporukama za sljedeće razdoblje.	1																500.000,00
CD9	Kroz uspostavljene kanale (NL, <i>pop-up</i> , web stranica, <i>Facebook</i> grupa i dr.) redovno pružati sve potrebne informacije i komunicirati sa svim dionicima uključujući djelatnike JU, turističke zajednice, lokalne zajednice, partnerske agencije, ponuditelje usluga u destinaciji, Parkove Hrvatske i dr.	Redovno održavane baze kontakata; Broj primatelja informacija po vrstama dionika; Broj pročitanih <i>mailova</i> po vrstama dionika; Učestalost objavljenih sadržaja po kanalima	1																100.000,00
CD10	Certificirati poslovanje ustanove, pojedine ugostiteljske objekte i destinaciju te postaviti okvir za certifikaciju partnera unutar destinacije sukladno relevantnim svjetski prepoznatim certifikatima.	Dobiveni certifikati; Periodička izvješća	1	vanjski suradnici															500.000,00
CD11	Izraditi projektnu dokumentaciju, scenarij, izvršiti snimanje Nacionalnog parka u više tehnika (360°, dron) kroz četiri godišnja doba te izvršiti post-produkciju	Izrađen projekt i scenarij; snimljen Park kroz četiri godišnja doba; izvršena produkcija materijala; materijal dostupan za korištenje trećim osobama uz	1	vanjski suradnici															2.500.000,00

	snimljenih materijala.	naknadu															
																	22.700.000,00

3.4 Tema D. Podrška održivom razvoju lokalne zajednice

Opći cilj

D. Lokalna zajednica je glavni partner Javne ustanove u upravljanju Parkom i očuvanju njegovih vrijednosti, prepoznaje Park kao važan dio svog identiteta, a svoj razvoj temelji na održivom korištenju prilika koje očuvanost područja svjetske baštine pruža.

Posebni ciljevi

Podtema DA. OŽIVLJAVANJE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE

DA. U Parku i njegovom okruženju oživljena je poljoprivredna proizvodnja lokalnih, visokokvalitetnih, brendiranih, tradicijskih proizvoda, koja doprinosi očuvanju bioraznolikosti i identiteta područja, prepoznatljivosti ponude Parka i ekonomskim prilikama lokalne zajednice.

Pokazatelji

- Raste broj lokalnih poljoprivrednih proizvođača s kojima Park surađuje
- Raste udio oživljenog tradicijskog poljoprivrednog krajobraza u Parku
- Raste broj revitaliziranih tradicijskih sorti i pasmina
- Raste broj, količina i ukupna vrijednost visokokvalitetnih, brendiranih, tradicijskih poljoprivrednih proizvoda plasiranih kroz ugostiteljstvo, trgovine i suvenirnice JU

Podtema DB. RAZVOJ I UMREŽAVANJE EKOTURISTIČKE PONUDE

DB. Kroz suradnju svih dionika u razvoju i umrežavanju raznolike ekoturističke ponude, koja je usklađena s potrebama očuvanja vrijednosti Parka i dobrobiti lokalne zajednice, Park i šire okolno područje postali su svjetski prepoznata cjelogodišnja ekoturistička destinacija za višednevni boravak.

Pokazatelji

- Raste kvaliteta i raznolikost ekoturističke ponude (uključujući na prirodi utemeljenog, seoskog, gastronomskog, kulturnog i pustolovnog turizma) u Parku i širem okolnom području
- Raste broj ponuditelja ekoturističkih usluga u lokalnoj zajednici koji zadovoljavaju standarde kvalitete potrebne za suradnju s Parkom
- Zaustavljen je i smanjuje se negativni utjecaj turističkog razvoja na očuvanje vrijednosti Parka
- Prosječna duljina boravka u Parku i širem okolnom području raste
- Produljuje se trajanje sezone u Parku i širem okolnom području

3.4.1 DA. Oživljavanje poljoprivredne proizvodnje

Kako je već pojašnjeno u kontekstu više drugih tema ovog Plana, očuvanje tradicijske poljoprivredne proizvodnje jedini je način za očuvanje mnogih vrijednosti Parka. Nestajanjem poljoprivrednih djelatnosti, nestaju travnjaci i sva njihova bioraznolikost, kao i njima obilježen kulturni krajobraz. Nestaje sva bioraznolikost starih sorti i pasmina. Nestaje i važan dio identiteta i nematerijalne kulturne baštine područja. Područje slabi gospodarski i demografski, jer nestaje značajan izvor zapošljavanja, izumiru naselja čiji smisao postojanja je bilo poljoprivredno korištenje okolnog prostora, nestaje sigurnost koju daje sposobnost proizvodnje vlastite hrane. Zbog svega toga, očuvanje i oživljavanje tradicijske poljoprivredne proizvodnje važna je zadaća JU koja skrbi za očuvanje svih navedenih vrijednosti.

Osnovni razlog nestajanja tradicijske poljoprivredne proizvodnje njena je nekonkurentnost na tržištima dominiranim proizvodima visokoproduktivne industrijske poljoprivrede. Taj razlog se međutim gubi u kontekstu današnje tzv. „ekonomije doživljaja“, ukoliko se proizvodnja plasira na lokalnom turističkom tržištu koje traži i vrednuje – spremno je platiti višu cijenu – za brendirane, tradicijske, visokokvalitetne proizvode, jer nuđenjem takvih proizvoda „s pričom“, i sama destinacija osigurava gostu dodatni doživljaj i tako dobiva na kvaliteti, atraktivnosti, prepoznatljivosti i vrijednosti. Nacionalni park, koji godišnje posjeti 1,7 milijuna gostiju iz cijelog svijeta, koji su došli po doživljaj, predstavlja idealno „poslovno okruženje“ za oživljavanje tradicionalne poljoprivredne proizvodnje.

Osim takvog idealnog tržišta za svoje proizvode, područje Parka, a i šire okolno područje, ima i niz drugih prednosti koje čine odlične temelje za uspješno oživljavanje tradicionalne poljoprivredne proizvodnje. Ima očuvani prirodni okoliš i „zdravo“ poljoprivredno zemljište, značajan dio kojega je unutar Natura 2000 mreže (preko 50 % Like), a primjetan je i trend relativno brzog rasta certificiranih ekoloških proizvođača. Još uvijek je očuvan dio žive poljoprivredne proizvodnje. Samo u 4 JLS na čijem području je Park, još uvijek ima preko 2.800 goveda, 8.500 ovaca i 3.000 košnica. Lička tradicijska poljoprivreda daje veliki broj već prepoznatljivih proizvoda kao što su lički krumpir, sir škripavac, basa, med, šljivovica, lička janjetina, lička slanina, čvarci, kobasice, kiselina, štrudle i uštipci. Tradicionalno je područje starih pasmina buše i ličke pramenke. Tradicija bavljenja turizmom dobar je temelj za razvoj agroturističke ponude. Konačno, proces revitalizacije već je i pokrenut kroz recentne inicijative edukacije, umrežavanja, brendiranja i općenito poticanja održivog integralnog ruralnog razvoja kroz LAG Lika Klaster Lika Destination.

Dug je međutim i popis trenutnih prepreka željenom oživljavanju poljoprivrede. OPG-ovi imaju svoju proizvodnju organiziranu na relativno malim i rascjepkanim proizvodnim površinama (LAG Lika prosjek je oko 10 ha po OPG-u, na 14 parcela). Ukupni volumen proizvodnje je mali, s još manjim dijelom koji se prerađuje u finalni proizvod više dodane vrijednosti, između ostalog i zbog zastarjele i nedostatne mehanizacije i opreme (hladnjača, sušara, i dr.). Otkup proizvoda je nesiguran, s nepoznatim kupcem, cijenom i drugim uvjetima. Proizvodnja je rascjepkana na puno nepovezanih, neorganiziranih proizvođača, a proizvodi mahom nisu brendirani i neujednačene su kvalitete. Takvi proizvodi nisu cjenovno konkurentni na trenutnom tržištu, što opet rezultira nedostatkom financijskih sredstava za pokretanje i razvoj proizvodnje. Prosječna dob stanovništva i nositelja OPG-a je visoka (preko 40 % starije od 65 g., ispod 10 % mlađe od 40 g.), loše obrazovne strukture, a dugotrajni trend depopulacije, deagrarizacije, emigracije mladog, radno aktivnog stanovništva nije lako ni zaustaviti ni preokrenuti. Prepreka za plasman proizvoda unutar Parka bio je zakonski okvir javne nabave kojeg je JU obveznik, a koji nije davao prednost lokalnoj proizvodnji, kao ni praksa nabave grupe proizvoda kojom se praktički isključivalo manje ponuditelje.

Osnovna prilika je plasman cjelokupne proizvodnje kroz brendiranu, visokokvalitetnu turističku ponudu u Parku, u prvom redu onu kojom upravlja JU, ali i kroz druge ugostitelje koji će slijediti potražnju tržišta za doživljajem i kvalitetom. Prostora za razvoj ima, jer trenutna potražnja značajno nadilazi ponudu, i u količini (barem tijekom glavne sezone) i raznolikosti. Osim toga, proizvodi se mogu plasirati i kroz prezentacijsko-prodajne manifestacije u Parku i šire, te kroz razvoj agroturističke ponude i tzv. prodaju „na pragu“. Certificiranjem tradicijskih proizvoda (kontrolirano geografsko porijeklo, Lika Quality i drugi zahtjevi kvalitete) osigurala bi se njihova tržišna prepoznatljivost, kao i mogućnost uvažavanja njihove posebnosti u okviru procedura javne nabave. Organiziranjem proizvođača može se osigurati dovoljne količine proizvoda zajamčene kvalitete. JU, sa svojim sektorom ugostiteljstva i središnjom pozicijom u kretanju posjetitelja, može biti ključan pokretač procesa, koji može osigurati vrlo važnu sigurnost i definiranost uvjeta otkupa. Ohrabrujuća okolnost je i postojeći interes među lokalnim stanovništvom, te uz to vezan potencijal za relativno brzo širenje poljoprivredne proizvodnje, i većim količinama i većim brojem jačih proizvođača.

Prijetnja željenom scenariju je nastavak trenutnih dominantnih trendova depopulacije, emigracije, starenja i deagrarizacije, kao i postupno zamiranje interesa za poljoprivredu, zbog percepcije mogućnosti lakše i brže zarade kroz turizam. Sa strane JU, glavna prijetnja njenom potencijalu za provedbu planirane uloge bila bi privatizacija ili davanje u koncesiju ugostiteljstva iz JU, jer, bez obzira na pokušaj da se dio obveza specificira ugovorom, koncesionaru bi u fokusu uvijek bilo podizanje profitabilnosti ugostiteljstva, a ne korištenje ugostiteljstva za ispunjenje uvodno navedenih ciljeva očuvanja vrijednosti parka i njihove prezentacije posjetiteljima parka.

PODTEMA		DA. OŽIVLJAVANJE POLJOPRIVREDNE PROIZVODNJE														
POSEBAN CILJ		DA. U Parku i njegovom okruženju oživljena je poljoprivredna proizvodnja lokalnih, visokokvalitetnih, brendiranih, tradicijskih proizvoda, koja doprinosi očuvanju bioraznolikosti i identiteta područja, prepoznatljivosti ponude Parka i ekonomskim prilikama lokalne zajednice.														
POKAZATELJI		Raste broj lokalnih poljoprivrednih proizvođača s kojima Park surađuje; Raste udio oživljenog tradicijskog poljoprivrednog krajobraza u Parku; Raste broj revitaliziranih tradicijskih sorti i pasmina; Raste broj, količina i ukupna vrijednost visokokvalitetnih, brendiranih, tradicijskih poljoprivrednih proizvoda plasiranih kroz ugostiteljstvo, trgovine i suvenirnice JU														
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE	
	DIREKTNO POTICANJE															
DA1	Temeljem kriterija važnosti za očuvanje bioraznolikosti odrediti prioritetne površine za poticanje poljoprivredne proizvodnje.	Utvrđeni kriteriji za vrednovanje važnosti za bioraznolikost; Utvrđene prioritetne površine	1	Vanjski stručnjaci											30,000.00	
DA2	Pratiti načine i intenzitet bavljenja poljoprivredom na području Parka uspostaviti suradnju s LAG-om Lika i Klasterom na održavanju i korištenju baze podataka poljoprivrednih proizvođača, te identificirati gospodarstva potencijalno zainteresirana za uzgoj tradicijskih sorti i pasmina (lička buša, lička pramenka, lički krumpir, stare sorte voća i povrća), kao i ekološku proizvodnju.	Provedeni intervjui; Popisi broja grla stoke, pasmina, način korištenja travnjaka u uspostavljenoj bazi podataka; Broj proizvođača koji uzgaja tradicijske sorte i pasmine; Broj ekoloških proizvođača; Ukupne proizvedene količine pokazuju trend stalnog rasta	1	Vlasnici poljoprivrednog zemljišta, obiteljska gospodarstva (OPG-ovi), LAG Lika, Klaster Lika Destination											100,000.00	
DA3	Istražiti mogućnosti poticanja i potpore konkurentnosti i održivosti poljoprivredne proizvodnje koja podržava očuvanje bioraznolikosti (kroz npr. očuvanje tradicijskih krajobraza i doprinskih staništa, očuvanje i revitalizaciju tradicijskih sorti i pasmina, unapređenje tržišne prepoznatljivosti brendiranih	Izvrješće o analizi mogućnosti i modela kojima JU može poticati poljoprivrednu proizvodnju koja podržava očuvanje prirode	1	MZOE, MPS, Vanjski suradnici											100,000.00	

[illegible]

DA9	Temeljem kriterija važnosti za očuvanje bioraznolikosti i izvornih sorti i pasmina te kriterija potreba i mogućnosti JU za plasman kroz ugostiteljstvo i prodaju suvenira, izraditi i ažurirati katalog odgovarajućih proizvoda koje je JU zainteresirana otkupljivati.	Utvrđeni kriteriji; Katalog proizvoda za koje JU ima dugoročni interes za otkup	1	LAG Lika, Klaster Lika Destination, JLS, zainteresirani OPG-ovi, Vanjski stručnjaci													150,000.00
DA10	U suradnji s lokalnim proizvođačima i udruženjima poticati udruživanje malih poljoprivrednih proizvođača i uspostavu standarda i sustava kontrole kvalitete, radi osiguravanja dovoljnih količina proizvoda zajamčene kvalitete.	Broj proizvođača koji proizvodi u skladu s istim standardima kvalitete; Ukupne količine proizvoda zajamčene kvalitete u skladu sa standardom	1	LAG Lika, Klaster Lika Destination, JLS, zainteresirani OPG, vanjski stručnjaci													500,000.00
DA11	U suradnji s Klasterom Lika Destination i LAG-om Lika razviti kriterije i brend poljoprivrednih proizvoda koji podržavaju očuvanje bioraznolikosti („Lika quality green“, proizvodi iz nacionalnog parka, proizvodi iz Natura 2000 područja).	Broj certificiranih <i>Lika green quality</i> proizvoda; Ukupni godišnji promet certificiranih <i>Lika green quality</i> proizvoda	1	LAG Lika, Klaster Lika Destination, JLS, zainteresirani OPG-ovi, Vanjski stručnjaci													500,000.00
DA12	Razviti i primjenjivati modele za otkup visoko kvalitetnih i brendiranih proizvoda lokalnih proizvođača, vodeći računa o osiguravanju višegodišnjeg otkupa radi povećanja sigurnosti nabave i plasmana.	Izvešće o analizi mogućnosti otkupa brendiranih proizvoda lokalnih proizvođača s prijedlogom optimalnog modela; Otkupljene količine i vrijednost proizvoda pokazuju trend stalnog rasta	1	Vanjski stručnjaci, Klaster Lika Destination, LAG Lika, JLS, zainteresirani OPG-ovi													300,000.00
DA13	Osigurati mogućnost prodaje tradicijskih poljoprivrednih proizvoda na manifestacijama u organizaciji Parka.	Ukupan promet tradicijskih poljoprivrednih proizvoda prodan bilo na manifestacijama bilo na stalnim prodajnim štandovima u okviru Parkovih uslužnih zona	1	Klaster Lika Destination, LAG Lika, zainteresirani OPG-ovi													200,000.00
DA14	Promovirati gospodarstva i iznajmljivače koji prodaju ili koriste brendirane poljoprivredne proizvode odnosno održavaju tradicijsku	Broj gospodarstava uključenih u programe posjećivanja parka u područjima ROS klase IV	1	Zainteresirani OPG-ovi i iznajmljivači													300,000.00

[illegible]

															14.580.000,00
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---------------

3.4.2 DB. Razvoj i umrežavanja ekoturističke ponude

Trenutno je područje Parka i njegova uža okolica dominantno izletnička destinacija u koju posjetitelji dolaze vidjeti jezera i potom nastavljaju negdje drugdje. Osim posjete Parku, koji je svjetski poznata destinacija, u području nema dovoljno atraktivne, raznolike, bogate ponude dodatnih sadržaja i doživljaja koji bi zadržali posjetitelja. Od ukupnog broja posjetitelja Parka, manje od 30 % ih i prenoći na području 4 JLS unutar kojih je smješten Park, a i tada s prosjekom od 1,5 noćenja (1,1 u hotelima i 1,7 u kampovima i privatnom smještaju).

Zabrinjavajući je i trenutni siloviti trend⁵⁶ izgradnje novih smještajnih kapaciteta, koji izvorni prirodni ili tradicijski kulturni krajobraz pretvara u izrazito turistificirani prostor neprimjeren zaštićenom području, i to često na najvrjednijim i najosjetljivijim lokalitetima, bez osigurane vodoopskrbe i odvodnje. Pri tome taj „razvoj“ previđa da, s obzirom na navedene podatke o broju posjetitelja koji noći i prosječnoj duljini boravka, trenutno registrirani kapaciteti već zadovoljavaju potrebe za smještajem u najvišoj sezoni, odnosno, svaki dodatni rast smještajnih kapaciteta. To znači da dio kapaciteta neće biti popunjen čak ni tijekom vršne sezone⁵⁷. Drugim riječima, daljnji rast, osim što degradira prostor i vrijednosti područja, smanjuje i profitabilnost svima koji pružaju usluge smještaja! S druge strane, razvoj dovoljno atraktivne dodatne turističke ponude, i na području Parka i u okolnom prostoru, osigurao bi da veći broj posjetitelja dulje ostaje unutar destinacije, a to bi osiguralo veću popunjenost i veću profitabilnost poslovanja i s manjim brojem dnevnih posjetitelja Parka kao glavne atrakcije i razloga posjeta destinacije⁵⁸. Ova činjenica međutim nije još dovoljno prepoznata, interes za dodatnim građenjem ne jenjava, trend razvoja nove turističke ponude ni približno ga ne prati. Situaciji ne pomaže ni činjenica da ne postoji zajednička vizija razvoja destinacije, već se „razvoj“ naprosto događa, bez prethodne analize, čak ni ove elementarne.

Zajednička vizija bi trebala biti maksimiziranje prihoda lokalne ekonomije od gosta, razvojem i širenjem ponude doživljaja, temeljene na osviještenoj i očuvanoj, inovativno korištenoj baštini, a ne samo razvoj smještaja i rast broja gostiju. Lokalni stanovnici su nositelji takvog razvoja, čuvari i korisnici baštine. Takav višesektorski razvoj, dio kojega je i tradicijska poljoprivreda i sve druge djelatnosti kojima se čuva i promiče vrijednosti područja, omogućava očuvanje baštine i identiteta, višu zaposlenost i mogućnost zapošljavanja, veću kvalitetu života lokalnog stanovništva, demografsku stabilnost i oporavak, dugoročnu održivost, zadržavanje i povećanje kapitala u području, veću otpornost na šokove na turističkom tržištu, višu razinu lokalne samoodrživosti i sigurnosti. Kvaliteta destinacije, kvaliteta života i razvojne prilike lokalnog stanovništva rastu.

Pretpostavke za preusmjeravanje razvoja u održivijem smjeru, koji na pametniji način koristi vrijednost Parka kojeg je u 2017. godini posjetilo 1,72 milijuna posjetitelja (što je 10 % svih turista u RH u toj godini), postoje. Područje ima dugu tradiciju bavljenja turizmom i veliki broj trenutnih pružatelja turističkih usluga već se trudi oko unapređenja vlastite ponude, uglavnom uređenjem objekta i njegove okolice, i objekti su, u odnosu na RH prosjek, relativno visoke kvalitete. Iako ih je još uvijek puno manje od željenog, izvan granica Parka se pojavljuje i sve više ponuditelja dodatne ponude jahanja, vožnji biciklom i slično. Još uvijek je najveći dio Parka, a i okolnog područja, nenarušen, i moguće ga je takvim i očuvati. Na području samog Parka, postoje naselja u kojima se još uvijek, u suradnji s lokalnim stanovništvom, može osigurati turističku ponudu i preduvjete za doživljaj izvorne tradicije. I u turistificiranim područjima, moguće je, opet kroz suradnju, poduzeti mjere kojima će se posjetitelju osigurati preduvjeti za doživljaj autentične tradicije i vrijednosti. I u široj destinaciji, koja obuhvaća cijelu Liku i dio Korduna, već postoji kritična masa atrakcija i turističke ponude, koja bi umrežavanjem, zajedničkom promocijom i cross-marketingom, mogla biti dovoljan razlog za višednevni

⁵⁶ Okvirno po 500 novih kreveta u privatnom smještaju godišnje, kroz zadnje četiri godine, samo u Općini Plitvička Jezera. Za usporedbu, 3 hotela na Velikoj poljani kojima upravlja JU zajedno imaju oko 700 kreveta. Okvirno je rečeni rast ekvivalentan jednom novom hotelu Jezero svake godine.

⁵⁷ Izrazita sezonalnost, s preko 40 % posjetitelja u dva ljetna mjeseca, dodatno pogoršava situaciju, jer izvan kratke sezone, veliki dio smještajnih kapaciteta zjapi prazan.

⁵⁸ Za ilustraciju, ukoliko samo 28 % posjetitelja noći, i to u prosjeku 1,5 dana, da bi se popunili kapaciteti koji su trenutno oko 6500 kreveta u čvrstim objektima na području općina Plitvička Jezera i Rakovica (s uračunatim kampovima, oko 9000), Park treba dnevno posjetiti oko 15.500 posjetitelja, što je već značajno više od 12.000, što je procijenjeni maksimalni broj posjetitelja koji u jednom danu može posjetiti trenutni sustav posjećivanja jezerske zone, a bez da se naruše postavljeni standardi kvalitete. Kad bi se udio onih koji noće povećao na 50 %, za popuniti kapacitete potrebno je svega oko 8500 posjetitelja. Kad bi se uz to i srednje trajanje boravka produžilo na 3 noćenja, bilo bi ih potrebno svega 4500!

ostanak. Osim Plitvičkih jezera, tu su još Gacka, Lika, Velebit, Plješivica, Cerovačke i Baraćeve špilje, Pećinski park Grabovača, atraktivna krška polja očuvanog krajobraza, razna kulturna baština, kao i brzo razvijajuća ponuda raznih oblika pustolovnog turizma u prirodi.

Jača promocija vizije razvoja ekodestinacije, kao najbolje opcije za turistički razvoj regije, bolja koordiniranost svih dionika oko te vizije, poticanje daljnjeg razvoja ponude pustolovnog, agro, gastro, kulturnog, eko-turizma, koja atraktivnost temelji na ponudi autentičnog doživljaja svih vrijednosti područja, korištenje Plitvičkih jezera kao glavnog atraktora, a pri tome učinkovito zaustavljanje daljnjeg rasta smještajnih kapaciteta i turistifikacije područja – sve to doprinijelo bi bržem razvoju šireg područja u smjeru prepoznatljive eko-turističke destinacije. JU u tome treba preuzeti ulogu predvodnika, jer takav razvoj doprinosi i ostvarenju njenog mandata: očuvanja i osiguravanja preduvjeta za doživljaj vrijednosti područja.

PODTEMA	DB. RAZVOJ I UMREŽAVANJE EKOTURISTIČKE PONUDE																
POSEBAN CILJ	DB. Kroz suradnju svih dionika u razvoju i umrežavanju raznolike ekoturističke ponude, koja je usklađena s potrebama očuvanja vrijednosti Parka i dobrobiti lokalne zajednice, Park i šire okolno područje postali su svjetski prepoznata cjelogodišnja ekoturistička destinacija za višednevni boravak.																
POKAZATELJI	Raste kvaliteta i raznolikost ekoturističke ponude (uključujući na prirodi utemeljenog, seoskog, gastronomskog, kulturnog i pustolovnog turizma) u Parku i širem okolnom području; Raste broj ponuditelja ekoturističkih usluga u lokalnoj zajednici koji zadovoljavaju standarde kvalitete potrebne za suradnju s Parkom; Zaustavljen je i smanjuje se negativni utjecaj turističkog razvoja na očuvanje vrijednosti Parka; Prosječna duljina boravka u Parku i širem okolnom području raste; Produljuje se trajanje sezone u Parku i širem okolnom području																
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE		
USPOSTAVA SURADNJE S KLJUČNIM DIONICIMA, USKLAĐIVANJE VIZIJA I PLANOVA RAZVOJA																	
DB1	Redovno održavati koordinacijske sastanke s predstavnicima lokalnih i regionalnih TZ-a, udruga i drugih JU ZP-a, radi razvoja i usklađivanja marketinških i razvojnih strategija	Zapisnik sa sastanka – minimalno 3 puta godišnje	1	Klaster Lika Destination, L/ŽTZ, JLS, Županije, MT											100,000.00		
DB2	Ustanoviti Suradničko vijeće za razvoj i umrežavanje ekoturističke ponude šireg područja.	Osnovano Suradničko vijeće za razvoj i umrežavanje ekoturističke ponude plitvičkog kraja	1	Klaster Lika Destination, Udruga, L/ŽTZ, JLS, Županije, MT											0.00		
DB3	Izraditi zajedničku Strategiju razvoja turizma u široj regiji.	Izrađena Strategija	2	Klaster Lika Destination, L/ŽTZ, JLS, Županije, MT, vanjski stručnjaci											700,000.00		
DB4	Razviti zajednički marketinški brend regije Plitvičkih jezera za šire područje.	Usklađene marketinško-promotivne aktivnosti ŽTZ, TZ JLS u širem području i JU NPPJ.	2	Klaster Lika Destination, DMO, L/ŽTZ, JLS, Županije, MT											1,000,000.00		
RAZVOJ UMREŽENE TURISTIČKE PONUDE																	
DB5	Utvrđiti minimalne standarde kvalitete za uključivanje u zajedničku turističku ponudu.	Standardi kvalitete usvojeni od strane Suradničkog vijeća	1	Klaster Lika Destination, L/ŽTZ, JLS, Županije, MT, Vanjski stručnjaci											50,000.00		

[illegible]

	(uključujući seoskom, agro, eko, pustolovnom, na prirodi temeljenom, gastro turizmu).			L/ŽTZ, JLS, županije, MT															
DB13	Poticati, razvijati i provoditi edukacijske programe (predavanja, studijska putovanja I sl.) o selektivnim oblicima turizma kompatibilnim s ponudom Parka (uključujući seoskom, agro, eko, pustolovnom, na prirodi temeljenom, gastro turizmu).	Broj održanih programa; Broj sudionika po održanom programu	1	Vanjski stručnjaci, Klaster Lika Destination, L/ŽTZ, JLS, županije, MT															1,000,000.00
DB14	Uspostaviti i trajno provoditi Program JU NPPJ za razvoj, poticanje i potporu projekata lokalnog stanovništva koji doprinose javnom interesu Parka kroz razvoj inovativne ekoturističke ponude.	Funkcionalan Program poticanja, s definiranim ciljevima, prioritetima, vrstama potpore, kriterijima odabira projekata i određivanja maksimalnih iznosa potpore; Izviješće o provedenim javnim natječajima i projektima odabranim za sufinanciranje; Ukupna vrijednost provedenih projekata	1	MZOE, MT, Klaster Lika Destination, L/ŽTZ, JLS, županije, ZPPTU, Vanjski stručnjaci															1,900,000.00
DB15	Uključiti lokalne iznajmljivače u programe praćenja i istraživanja navika, interesa i zadovoljstva posjetitelja, kao jedan od zahtjeva za davanje koncesijskog odobrenja	Godišnji broj prikupljenih odgovora na anketne upitnike	1	ZPPTU															100,000.00
																			10.050.000,00

3.5 Tema E. Razvoj kapaciteta i upravljanje Javnom ustanovom

Opći cilj

E. Javna ustanova raspolaže svim potrebnim pravnim, organizacijskim, ljudskim i materijalnim kapacitetima, resursima i ovlastima za upravljanje Parkom te ih koristi za trajno unaprjeđenje svih segmenata upravljanja i organizacijske kulture, gradeći pri tom suradnju s dionicima te svoju ulogu u hrvatskim i međunarodnim stručnim krugovima.

Posebni ciljevi

Podtema EA. OSIGURAVANJE PRAVNOG I PLANSKOG OKVIRA POTREBNOG ZA UPRAVLJANJE

EA. Interni akti JU usklađeni su sa zakonskim obvezama i potrebama upravljanja Parkom, a relevantni vanjski propisi i planovi omogućuju njihovu provedbu.

Pokazatelji

- Svi obvezni interni pravni akti i planovi JU su u skladu sa zakonskim obvezama i potrebama upravljanja Parkom
- Svi glavni poslovni procesi i procedure JU regulirani su odgovarajućim internim aktima (protokoli, smjernice, programi i sl.)
- Nema uočenih neusklađenosti odredbi vanjskih propisa i planova s potrebama upravljanja Parkom

Podtema EB. RAZVOJ INSTITUCIONALNIH I LJUDSKIH KAPACITETA I KOMPETENCIJA

EB. Trajnim unapređivanjem kompetencija djelatnika i organizacije radnih procesa, upravljanjem znanjem i informacijama te razvojem organizacijske kulture osigurani su institucionalni i individualni kapaciteti potrebni za učinkovito i djelotvorno upravljanje Parkom i afirmaciju Ustanove u hrvatskim i međunarodnim stručnim krugovima.

Pokazatelji

- Kapaciteti ljudskih resursa u skladu su s potrebama upravljanja i ustrojem JU
- Kompetencije djelatnika kontinuirano se razvijaju sukladno ustanovljenim potrebama i prioritetima
- Sva postojeća znanja i informacije relevantne za upravljanje Parkom pohranjena su, na tematski i problemski organiziran način, u informacijske sustave JU te dostupna djelatnicima
- Informacijski sustavi JU kontinuirano se nadopunjuju informacijama i znanjima koja nastaju kao rezultat aktivnosti upravljanja
- Donesene odluke, planovi i prakse upravljanja utemeljeni su na najboljem postojećem znanju
- Organizacijska kultura JU (koja uključuje dijeljenje zajedničke vizije, ustanovljene prihvaćene norme ponašanja, učinkovitu komunikaciju, vođenje i suradnju, organizacijsko učenje i dr.) doprinosi motiviranosti i djelotvornosti djelatnika u obavljanju njihovih zadaća
- JU je u stručnim krugovima prepoznata kao primjer dobrog upravitelja zaštićenim područjem, a njeni djelatnici aktivno sudjeluju u nacionalnim i međunarodnim razmjenama iskustava i projektima kao relevantni stručnjaci za svoja područja

Podtema EC. UPRAVLJANJE IMOVINOM

EC. Korištenjem prava prvokupa za otkup nekretnina na području Parka, premještanjem ulaza i pratećih objekata na granice Parka, stavljanjem u funkciju svih nekretnina u svom vlasništvu te racionalnom nabavom i raspolaganjem opremom, Javna ustanova osigurava pretpostavke i materijalne resurse i kapacitete za postizanje ciljeva upravljanja.

Pokazatelji

- Na otkupljenim površinama zemljišta provode se aktivne mjere u svrhu postizanja ciljeva upravljanja
- Smanjen je negativan utjecaj izgradnje u Parku na očuvanje vrijednosti Parka
- Sve nekretnine u vlasništvu JU stavljene su u funkciju upravljanja Parkom
- Na granicama Parka izgrađena su 2 nova ulaza sa svim planiranim sadržajima za posjetitelje
- Uspostavljeni su planirani posjetiteljski centri
- Uspostavljen je sustav održavanja i raspolaganja opremom JU
- Sve ustrojstvene jedinice raspolažu dobro održavanom opremom potrebnom za učinkovito i sigurno obavljanje svojih zadaća

Podtema ED. INFRASTRUKTURA

ED. Suradnjom s dionicima i zagovaranjem kod nadležnih institucija osigurana je odgovarajuća prometna i komunalna infrastruktura koja nema negativnih utjecaja na vrijednosti Parka, a omogućuje uvjete potrebne za održivi razvoj lokalne zajednice i upravljanje Parkom.

Pokazatelji

- Sav tranzitni promet izmješten je iz Parka
- Park upravlja svim prometnicama koje prolaze kroz zone stroge zaštite ili su značajne za sustav posjećivanja JU
- Svi postojeći vodozahvati na području Parka zamijenjeni su drugim rješenjima pronađenim izvan granica Parka
- Svi objekti u Parku imaju infrastrukturu koja sprječava negativan utjecaj njihovih otpadnih voda na vrijednosti Parka
- Smanjen je negativan utjecaj naselja u Parku na očuvanje vrijednosti Parka

3.5.1 EA. Osiguravanje pravnog i planskog okvira potrebnog za upravljanje

Javna ustanova ima izrađene sve osnovne interne akte, ali neki ključni među njima, kao npr. Pravilnik o zaštiti i očuvanju ili Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu, nisu ažurirani pa tako niti usklađeni sa zakonskim obavezama, niti s potrebama upravljanja Parkom. Npr. postojeći Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu ne predviđa neke kadrove koji su potrebni za učinkovitiju provedbu nekih prioritarnih projekata Parka (npr. arhitekt ili voditelj projekata za kapitalne projekte obnove ugostiteljskih objekata i sl.).

Nadalje, značajan broj poslovnih procesa JU trenutno nije reguliran nekim internim aktom, što za posljedicu ima ili nemogućnost postupanja ili nekonzistentno postupanje temeljeno na *ad hoc* odlukama trenutnog rukovodstva, što dugoročno smanjuje učinkovitost upravljanja. To uključuje niz područja značajnih za učinkovito djelovanje JU, uključujući npr. izdavanje koncesijskih odobrenja, davanje donacija i sponzorstva JU, otkup nekretnina, izgradnju, obnovu i održavanje posjetiteljske infrastrukture, stručno obrazovanje i usavršavanje djelatnika, postupanje u slučaju nesreća i dr. Od 2018. godine JU ima i obavezu izdavanja uvjeta zaštite prirode za dio zahvata na svom području, što je značajna zadaća koja također zahtjeva interne akte koji će osigurati konzistentno postupanje JU u skladu s potrebama upravljanja.

Bez jasnih uputa koje bi bile propisane u relevantnim internim aktima, i trenutna praksa sklapanja ugovornih odnosa s drugim stranama često previđa stavke značajne za učinkovito upravljanje. Primjer su ugovori s turističkim agencijama, koji do nedavno nisu uključivali stavke koje bi agencije obvezivale ponašati se sukladno pravilima koje im propisuje JU, te da ukoliko opetovano krše ta pravila, gube status partnera.

JU je često onemogućena u postupanju i zbog nedovršenosti i nedorečenosti relevantnog zakonskog okvira. Jedan od dugovječnijih primjera koji je trenutno u fazi konačnog razrješenja je situacija vezana uz Program zaštite, njege i obnove šuma. Drugi dugovječni problem koji je nedavno djelomično riješen bio je zakonski okvir javne nabave koji nije dopuštao nabavu isključivo lokalno proizvedenih proizvoda, proizvedenih na način kojim se doprinosi i ciljevima upravljanja Parkom. Također je problem nedorečeni zakonski okvir i praksa vezana uz mogućnost JU da financijski i na druge načine podupire privatne inicijative koje doprinose javnom dobru i ciljevima očuvanja i prezentacije vrijednosti Parka (npr. kulturnog krajobraza, uz njega vezanih poluprirodnih staništa, tradicije i sl.).

JU je redovno uključena, kroz davanje prijedloga i sugestija, u izradu sektorskih zakonskih rješenja i planova ili nekih njoj relevantnih planova i propisa drugih sektora, no rezultati često nisu zadovoljavajući. Najaktualniji primjer je Prostorni plan područja posebnih obilježja (PPPPO) za NPPJ donesen 2014. god., koji je jedan od temeljnih akata koji određuje pravila i događanja unutar Parka, a koji je donesen ne uvažavajući sugestije, zahtjeve i primjedbe niti JU, pa čak niti HAOP-a. U tijeku su izmjene i dopune PPPPO-a, u koje je JU aktivno uključena, kao jedan od inicijatora procedure. Drugi primjer je Prostorni plan Općine Plitvička Jezera, u kojem je također, uz samu granicu Parka, i to na mjestu na kojem je granica oko 300 metara udaljena od najuže jezerske zone, planirana turistička izgradnja velikog kapaciteta (hotel, turističko naselje i autokamp na ukupnoj površini od 10 ha).

Neke obveze proizlaze i iz statusa UNESCO svjetske baštine. Primjer je Plan upravljanja rizicima od katastrofa, za koje je UNESCO nedavno donio smjernice za izradu te podnošenje periodičkih izvješća o stanju svjetske baštine svakih šest godina. Plan upravljanja rizicima od katastrofa nije još izrađen, pa ne postoje ni posebni ustrojeni kapaciteti unutar ustanove za postupanje u slučaju mogućih katastrofa.

JU, u suradnji s nadležnim državnim institucijama, u prvom redu Policijom, Hitnom pomoći te HGSS-om, redovno surađuje na procjeni rizika (u prvom redu vezano uz sigurnost posjetitelja), te osigurava potrebne timove i upravljačke aktivnosti kojima se rizici prate i drže unutar granica prihvatljivosti.

PODTEMA		EA. PRAVNI I PLANSKI OKVIR POTREBAN ZA UPRAVLJANJE																
POSEBAN CILJ		EA. Interni akti JU usklađeni su sa zakonskim obvezama i potrebama upravljanja Parkom, a relevantni vanjski propisi i planovi omogućuju njihovu provedbu.																
POKAZATELJI		- Svi obvezni interni pravni akti i planovi JU su u skladu sa zakonskim obvezama i potrebama upravljanja Parkom - Svi glavni poslovni procesi i procedure JU regulirani su odgovarajućim internim aktima (protokoli, smjernice, programi i sl.) - Nema uočenih neusklađenosti odredbi vanjskih propisa i planova s potrebama upravljanja Parkom i																
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE			
PRAVNI AKTI I PLANOWI (INTERNI I VANJSKI)																		
EA1	Izraditi i usvojiti Pravilnik o zaštiti i očuvanju.	Konačni nacrt Pravilnika potvrđen od svih službi JU; Usvojen Pravilnik o zaštiti i očuvanju; Prikupljene primjedbe na Pravilnik temeljem iskustva njegove provedbe	1	MZOE, HAOP											0.00			
EA2	Izraditi, usvojiti i ažurirati sve pravilnike vezane uz ustroj, načine rada i prava djelatnika JU (Pravilnik o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada, Pravilnik o plaćama i naknadama JU, Pravilnik o radu, Pravilnik o stručnom obrazovanju i usavršavanju djelatnika, Kolektivni ugovor i dr.), u skladu s organizacijskim, stručnim i potrebama ljudskih potencijala za provedbu Plana upravljanja, te važećim propisima.	Pravilnik, sistematizacija i vezani dokumenti su međusobno usklađeni, u skladu s propisima i odgovaraju potrebama upravljanja	1	MZOE, Vanjski suradnici											300,000.00			
EA3	Izraditi i usvojiti Pravilnik o donacijama i sponzorstvima.	Usvojen Pravilnik	1	MZOE											0.00			
EA4	Izraditi i usvojiti Pravilnik o zaštiti osobnih podataka i uskladiti poslovanje s Općom uredbom o zaštiti podataka.	Usvojen Pravilnik	1	MZOE											0.00			

EA5	Izraditi i usvojiti Smjernice o otkupu nekretnina (objekata i zemljišta) na području Parka, s kriterijima, procedurama, prioritetima i cjenovnim razredima, utemeljen na potrebama upravljanja radi postizanja ciljeva očuvanja.	Smjernice su izrađene i odluke o otkupu su obrazložene temeljem njih; Cjenovni razredi sukladno procijenjenoj vrijednosti; Popis prioritetnih površina za otkup, po tipovima; Popis prioritetnih objekata za otkup, po tipovima	1	MZOE, HAOP, Vanjski suradnici (procjenitelji)												100.000,00
EA6	Izraditi i usvojiti Smjernice i standarde za izgradnju, obnovu i održavanje posjetiteljske infrastrukture, a radi očuvanja prirodnih vrijednosti, minimalnog narušavanja krajobraza te ih redovno ažurirati temeljem rezultata istraživanja i novih spoznaja.	Smjernice i standardi za izgradnju, obnovu i održavanje posjetiteljske infrastrukture su izrađene i prema potrebi ažurirane; Obaveza provedbe smjernica i standarda ugrađena je u Pravilnik o zaštiti i očuvanju	1	MZOE, HAOP												0.00
EA7	Izraditi i usvojiti Protokol JU za postupanje u slučaju nezgode i drugih izvanrednih situacija (uključujući one koje zahtijevaju evakuaciju posjetitelja).	Protokol je izrađen i provodi se	1	MZOE, HGSS, Hitna medicinska pomoć (HMP), MUP												0.00
EA8	Izraditi i usvojiti Protokol za postupanje djelatnika JU u slučajevima nepoštivanja pravila ponašanja u Parku od strane posjetitelja.	Protokol je izrađen i provodi se	1	MZOE (inspekcija); Policija MUP; Komunalni redari												0.00
EA9	Izraditi i usvojiti Program zaštite, njege i obnove šuma (šume u Državnom i privatnom vlasništvu).	Izrađen i usvojen Program zaštite, njege i obnove šuma; Broj aktivnosti iz Programa ugrađenih u godišnje programe	1	Vanjski suradnici												0.00
EA10	Redovno ažurirati Procjenu ugroženosti od požara i plan zaštite od požara.	Procjena i plan ažurirani sukladno zakonskim obavezama	1	Vanjski suradnici												100.000,00
EA11	Izraditi i usvojiti Plan upravljanja rizicima od katastrofa za Park, sukladno smjernicama UNESCO-a za upravljanje rizicima na područjima Svjetske baštine.	Izrađen Plan	2	Vanjski suradnici												130.000.00
EA12	Na godišnjoj razini raditi procjene stanja i potreba za održavanjem, servisiranjem i nabavom opreme po ustrojstvenim jedinicama.	Godišnji program uključuje potrebe za održavanjem, servisiranjem i nabavom opreme; Plan nabave uključuje potrebe za održavanjem, servisiranjem i	1													0.00

EA17	Aktivno sudjelovati u procesu izmjena i dopuna PPPPO NPPJ te predložiti i zagovarati izmjene potrebne za postizanje ciljeva plana upravljanja.	Predložene izmjene PPPPO od strane JU; Usvojeni prijedlozi JU za izmjene PPPPO	1	MZOE, HAOP, HZPR, 4 JLS, MGIPU, Lokalne udruge													0.00
EA18	Aktivno sudjelovati u procesima izrade lokalnih i regionalnih prostornih i razvojnih planova u širem području Parka te predlagati i zagovarati rješenja kojima se doprinosi postizanju ciljeva plana upravljanja.	Službeni prijedlozi JU; Usvojeni prijedlozi JU	2	4 JLS													0.00
EA19	Inicirati proceduru usklađenja granica Parka donesenih Odlukom o izmjeni granica NPPJ iz 1997. g. sa stvarnim stanjem na terenu.	Granica na terenu usklađena sa tekstom odluke o izmjeni granice NP	2	MZOE, HAOP, Vanjski suradnici													100.000,00
EA20	Zagovarati u MZOE i drugim nadležnim institucijama da se omogući povećanje <i>buffer</i> zone zabrane lova oko Parka s 300 na 1000 m.	Broj poslanih zahtjeva, iniciranih sastanaka i sl; Povećana <i>buffer</i> zona zabrane lova (kroz izmjene Zakona o lovstvu)	3	MZOE, lovačka društva, druge nadležne institucije													0.00
EA21	U suradnji s nadležnim institucijama osigurati implementaciju ograničenja brzine na svim prometnicama kroz park (radi sigurnosti prometa, zaštite velikih zvjeri i ostalih životinjskih vrsta).	Zahtjev je predan nadležnim institucijama; Uspostavljena su ograničenja brzine i postavljena potrebna prometna signalizacija; Smanjeno je korištenje prometnica kroz Park za tranzitni promet	2	Hrvatske ceste, Županijske i lokalne ceste													0.00
EA22	Uključivati se u procese izrade zakonskih akata vezanih uz zaštitu prirode i upravljanje Parkom.	Popis procesa u kojima je JU sudjelovala; Službeni prijedlozi JU	2	MZOE, HAOP													0.00
EA23	Uključivati se u procese izrade planskih dokumenata vezanih uz upravljanje vrstama i zaštitu prirode na nacionalnoj razini te po njihovom donošenju uskladiti vezane aktivnosti JU.	Broj radionica i sastanaka na kojima su sudjelovali djelatnici Parka; Broj vezanih aktivnosti ugrađenih u godišnje programe	3	MZOE, HAOP													0.00

EA24	U suradnji s MZOE pronaći pravni okvir i model koji omogućava JU da financijski podupire privatne inicijative koje doprinose javnom dobru i ciljevima očuvanja i prezentacije vrijednosti Parka (npr. kulturnog krajobraza, uz njega vezanih poluprirodnih staništa, tradicije i sl.)	Ustanovljen odgovarajući pravni okvir i model potpore; Broj i financijski iznosi izdanih potpora; Uspostavljen sustav nadzora korištenja potpora;	1	MZOE, Lokalne zajednice u naseljima i vlasnici nekretnina													0.00
EA25	Unaprjeđivati modele osiguranja JU za slučajeve nesreća prilikom posjećivanja.	Identificirani modeli prilagođeni programima posjećivanja; Implementirani modeli osiguranja	1														0.00
EA26	Podnositi periodička izvješća UNESCO-u „Dobro svjetske baštine“.	Izrađena i podnesena periodička izvješća	1	MZOE, HAOP													0.00
EA27	Izraditi Plan upravljanja za plansko razdoblje 2029. – 2038.	Odabrani izrađivač; Broj radionica ili sastanaka; Izrađen i usvojen Plan upravljanja	1	MZOE, HAOP, Vanjski suradnici													1.500.000,00
EA28	Osigurati sve potrebne kapacitete za provedbu protupožarne zaštite sukladno Procjeni ugroženosti od požara i planu zaštite od požara.	Godišnje izvješće o provedbi protupožarne zaštite	1														10.000.000,00
EA29	Osigurati sve potrebne kapacitete za provedbu Plana upravljanja rizicima od katastrofa.	Uspostavljen sustav sukladno Planu	2														500.000,00
																	12.730.000,00

3.5.2 EB. Razvoj institucionalnih i ljudskih kapaciteta i kompetencija

NP Plitvička jezera najstariji je nacionalni park u RH, s gotovo 70 godina iskustva u upravljanju zaštićenim područjem, koje se prenosi generacijama njegovih djelatnika, te akumulira i u njihovom individualnom iskustvu i kompetencijama, i u kompetencijama organizacije u smislu uspostavljenih sustava, radnih procesa i baza znanja. Kroz svoju dugu tradiciju, Park je često bio predvodnik u mnogim područjima značajnim za upravljanje, od znanstvenih istraživanja (uključujući ekologiju vodenih ekosustava i proces sedrenja, ekologiju velikih zvijeri, ekologiju šumskih ekosustava i dr.), preko organizacije posjećivanja (s posjetiteljskim sustavom razvijenim 1960/70-ih, koji i dalje u mnogim svojim aspektima predstavlja najbolju svjetsku praksu), do visoko kvalitetne ugostiteljske ponude utemeljene na tradiciji (hotel Plitvice kao prvi poslijeratni hotel najviše kategorije u Hrvatskoj, nacionalni restoran „Lička kuća“ i dr.). Zahvaljujući, između ostalog, i tome, Park je kao jedan od prvih, još 1979. uvršten na UNESCO-ov Popis svjetske baštine, te među prvima, još 1976. dobio i Diplomu Europe od strane EUROPARC federacije.

S druge strane, kao najveći i najposjećeniji Park u RH, i zadaće i izazovi upravljanja koji se postavljaju pred JU zahtijevaju njen daljnji razvoj i jačanje kapaciteta (i na institucionalnoj i na individualnoj razini), u mnogim njenim elementima gdje trenutno stanje ili ne zadovoljava potrebe učinkovitog upravljanja ili ga naprosto nije moguće unaprijediti.

Trenutni ustroj nije optimalan, i u smislu organizacije postojećih kapaciteta i radnih procesa, i u smislu nedostajućih stručnih i kadrovskih kapaciteta. JU nedostaju kapaciteti za učinkovito upravljanje ili samo pokretanje aktivnosti u velikom broju važnih područja. Posebno se ističu nedostaci kapaciteta za provedbu kapitalnih razvojnih projekata obnove i razvoja nove ugostiteljske i posjetiteljske infrastrukture te za osiguravanje učinkovitog nadzora, u kontekstu upravljanja posjećivanjem (u uvjetima kad je preko 10.000 posjetitelja u danu standardna situacija) i vezano uz brojne druge pritiske (ilegalni vodozahvati, ispuštanje otpadnih voda, gradnja, krivolov, ...). Nedostaju i kapaciteti za aktivnije bavljenje istraživanjem i prezentacijom kulturne baštine, za intenzivniju suradnju s lokalnom zajednicom kao partnerom u brojnim aktivnostima u kojima je ona nužna za postizanje ciljeva upravljanja te za aktivnije istraživanje, praćenje, zaštitu i prezentaciju velikog dijela prirodnih vrijednosti kojima se s trenutnim kapacitetima ne stiže dovoljno baviti (npr. travnjaci, fauna vodenih ekosustava, ptice i dr.). Značajni su nedostaci kapaciteta i za praćenje, upravljanje i daljnji razvoj sustava posjećivanja, za cijelo izrazito važno područje interpretacije i edukacije (s kapitalnim projektom uspostave posjetiteljskog centra koji je također jedan od dugovječnijih prioriteta, a još uvijek neostvarenih projekata), za sustavno upravljanje ljudskim potencijalima, za upravljanje bazama informacija i znanja, za kontrolu i internu reviziju, za pripremu i provedbu projekata financiranih iz EU fondova i dr.

Komunikacija i suradnja među ustrojstvenim jedinicama postoje, no mogle bi se značajno unaprijediti. Zbog manjkave suradnje i komunikacije, kao i nedovoljne specifikacije odgovornosti i obveza pojedinih ustrojstvenih jedinica i radnih mjesta, učinkovitost ukupnog djelovanja JU je umanjena sindromom „ničijeg posla“. Kao suprotnost tome, više bi se trebao koristiti projektni način rada, u smislu da se razne ustrojstvene jedinice ili pojedini djelatnici iz njih ustroje kao timovi koji zajedno rade na provedbi nekog projekta s jasno postavljenim ciljevima i indikatorima izvršenja. Ovakav način rada naročito je potreban u provedbi razvojnih projekata.

Značajan negativan utjecaj na ukupnu učinkovitost JU ima i često mijenjanje rukovodstva, ne samo jer onemogućava dugoročno planiranje i djelovanje na razini organizacije, već i zbog kreiranja atmosfere u kojoj i pojedini djelatnici i ustrojstvene jedinice gube motivaciju za dugoročnije nastojanje, jer imaju iskustvo u kojem su takva njihova nastojanja bila više puta prekidana *ad hoc* promjenama prioriteta koje donosi novo rukovodstvo.

Poticajnijoj radnoj atmosferi i višoj ukupnoj učinkovitosti doprinijelo bi i uvođenje sustavnog ocjenjivanja, vrednovanja, nagrađivanja i napredovanja djelatnika; uspostava komunikacijskih kanala kojima djelatnici mogu davati svoje primjedbe, pritužbe, sugestije za unapređenje radnih procesa te uspostava transparentnih kriterija i procedura za zapošljavanje novih djelatnika.

JU ima široku mrežu vanjskih suradnika (s kojima surađuje na znanstvenim i stručnim istraživanjima, kroz stručne prakse, volontere i sl.), no i tu je moguć daljnji razvoj i širenje područja djelovanja u kojima vanjski suradnici imaju istaknutiju ulogu (npr. mreža suradnika za vođenje edukacijskih i interpretacijskih sadržaja u ponudi Parka, institucionaliziranje suradnje s Hrvatskim vodama i dr.).

Brojni djelatnici JU nastavljaju trajno razvijati svoje kompetencije kroz formalne i neformalne programe stručnog ili akademskog osposobljavanja. Veliki iskorak u kreiranju poticajnijeg okruženja bilo bi uvođenje

sustava procjena potrebnih kompetencija i planiranja njihovog razvoja, kao redovne godišnje aktivnosti, u svim ustrojstvenim jedinicama. Prepoznavanje važnosti trajnog stručnog usavršavanja i u kontekstu ocjenjivanja, vrednovanja, nagrađivanja i napredovanja djelatnika, bilo bi dodatni poticaj bržem razvoju kompetencija i općenito, kreiranju atmosfere u kojoj se stručnost cijeni i uvažava.

Važna infrastruktura za razvoj institucionalnih i individualnih kompetencija, te općenito, za učinkoviti rad JU utemeljen na najboljim dostupnim znanjima i informacijama, je i sustav koji sve prikupljene informacije i znanja organizira, pohranjuje i koristi na optimalan način. JU ima uspostavljene temelje takvog sustava (postojeća knjižnica, uspostavljena GIS baza osnovnih podataka, baza ortofoto snimaka, arhiva i dr.), no potrebne su značajne nadogradnje. Napredak je moguće postići u smislu bolje organizacije informacija koja omogućava lakše korištenje po pojedinim segmentima upravljanja, bolje dostupnosti i uspostavljene prakse korištenja raspoloživih znanja i informacija te osiguravanja višeg stupnja potpunosti informacija i veće discipline u arhiviranju informacija koje se prikupljaju kroz svakodnevni rad i razne projekte.

Važan instrument za razvoj kompetencija i izvrsnosti je i sudjelovanje u radu raznih stručnih organizacija, jer ono omogućuje razmjenu iskustava i znanja te mogućnost usporedbe s drugima, što može djelovati poticajno ukoliko se radi o forumima koji okupljaju najbolje. Parku s UNESCO statusom, s tradicijom i veličinom mjerenom brojem djelatnika, spektrom upravljačkih aktivnosti i djelatnosti te od posjećivanja ostvarenim prihodima – prirodno pripada uloga predvodnika i centra izvrsnosti prvo u Hrvatskoj, a zatim i u europskim i svjetskim okvirima.

PODTEMA	EB. RAZVOJ INSTITUCIONALNIH I LJUDSKIH KAPACITETA I KOMPETENCIJA																
POSEBAN CILJ	EB. Trajnim unapređivanjem kompetencija djelatnika i organizacije radnih procesa, upravljanjem znanjem i informacijama te razvojem organizacijske kulture osigurani su institucionalni i individualni kapaciteti potrebni za učinkovito i djelotvorno upravljanje Parkom i afirmaciju ustanove u hrvatskim i međunarodnim stručnim krugovima.																
POKAZATELJI	- Kapaciteti ljudskih resursa u skladu su s potrebama upravljanja i ustrojem JU - Kompetencije djelatnika kontinuirano se razvijaju sukladno ustanovljenim potrebama i prioritetima - Sva postojeća znanja i informacije relevantne za upravljanje Parkom pohranjena su, na tematski i problemski organiziran način, u informacijske sustave JU te dostupna djelatnicima - Informacijski sustavi JU kontinuirano se nadopunjuju informacijama i znanjima koja nastaju kao rezultat aktivnosti upravljanja - Donesene odluke, planovi i prakse upravljanja utemeljeni su na najboljem postojećem znanju - Organizacijska kultura JU (koja uključuje dijeljenje zajedničke vizije, ustanovljene prihvaćene norme ponašanja, učinkovitu komunikaciju, vođenje i suradnju, organizacijsko učenje i dr.) doprinosi motiviranosti i djelotvornosti djelatnika u obavljanju njihovih zadaća - JU je u stručnim krugovima prepoznata kao primjer dobrog upravitelja zaštićenim područjem, a njeni djelatnici aktivno sudjeluju u nacionalnim i međunarodnim razmjenama iskustava i projektima kao relevantni stručnjaci za svoja područja																
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE		
ORGANIZACIJA RADA, UPRAVLJANJE LJUDSKIM POTENCIJALIMA I RAZVOJ ORGANIZACIJSKE KULTURE																	
EB1	Preustrojiti rad postojećih, uspostaviti rad novih ustrojstvenih jedinica te osigurati dovoljan broj djelatnika s potrebnim kvalifikacijama i kompetencijama, sukladno novom Pravilniku o unutarnjem ustrojstvu i načinu rada JU i vezanim dokumentima.	Udio uspostavljenih ustrojstvenih jedinica predviđenih novim Pravilnikom; Broj zaposlenih po ustrojstvenoj jedinici (u odnosu na broj predviđenih radnih mjesta); Godišnji proračun za provedbu aktivnosti plana upravljanja, po ustrojstvenoj jedinici	1												0.00		
EB2	Po potrebi, ovisno o zahtjevima posla, organizirati projektne jedinice ili radne skupine za provedbu pojedinih aktivnosti i/ili projekata.	Broj ostvarenih suradnji na provedbi aktivnosti i/ili projekata; Broj organiziranih projektnih jedinica ili radnih skupina	1												0.00		
EB3	Uspostaviti i provoditi sustav ocjenjivanja, vrednovanja, nagrađivanja i napredovanja djelatnika Javne ustanove.	Uspostavljen sustav; Godišnje praćenje rezultata	1												0.00		
EB4	Uspostaviti i provoditi kriterije i procedure pri zapošljavanju novih djelatnika, uključujući vrste i načine testiranja i sl.	Provode se utvrđeni kriteriji i procedure	1												0.00		
EB5	Uspostaviti mrežu suradnika za vođenje edukacijskih i interpretacijskih sadržaja u ponudi Parka.	Mreža suradnika je uspostavljena i aktivna; Broj aktivnih suradnika	2												100.000.00		

[illegible]

3.5.3 EC. Upravljanje imovinom

JU upravlja značajnom imovinom, uključujući brojne i vrijedne nekretnine na području Parka i izvan njega, raznoliku i brojnu opremu (od opreme za istraživanje i praćenje prirodnih vrijednosti, preko uredske, ugostiteljske i trgovačke opreme, do brodova i „vlakica“ u sustavu posjećivanja), te značajnim financijskim sredstvima. Trenutni ljudski kapaciteti JU nisu dostatni za kvalitetno i učinkovito upravljanje svom tom imovinom.

JU ne raspolaže cjelovitom bazom podataka nekretnina koje su u njenom vlasništvu, niti ažurnim opisom njihovog stanja, prethodne namjene, procjenom njihovog značaja za upravljanje Parkom, te sukladno tome određenom budućom namjenom i upravljačkim prioritetima. Postojeći kapaciteti nisu bili dovoljni ni za provedbu prioritetnih projekata obnove ugostiteljskih objekata ni dugo planirani potrebni razvoj posjetiteljske infrastrukture (u prvom redu posjetiteljski centar te novi glavni ulazi), pa ne čudi da su brojne druge nekretnine u vlasništvu JU stajale zanemarene, neiskorištene i bile prepuštene propadanju, uključujući tu i mnoge objekte registrirane kulturne baštine. Pozitivan primjer upravljanja vrijednom nekretninom s potencijalom za korištenje za potrebe upravljanja je recentno pokrenuta obnova registriranog kulturnog dobra lugarnice Čorkova uvala.

Dodatni problem je nesređeni pravni status velikog broja nekretnina, uključujući ne samo neke dugo nekorištene objekte, već i objekte koji se aktivno koriste i koji su ključni za upravljanje Parkom, kao što su objekti u sklopu posjetiteljske infrastrukture, ugostiteljski objekti, te stanovi potrebni JU za smještaj njenih djelatnika.

Osiguravanje stambenog fonda za smještaj djelatnika JU – naročito u uvjetima kad su cijene nekretnina na širem području Parka, zbog razvoja djelatnosti turističkog iznajmljivanja, značajno narasle – nužan je preduvjet za mogućnost osiguravanja potrebnog stručnog kadra JU, i zbog toga zahtjeva pažnju na sustavniji i dugoročiji način nego je trenutno slučaj. Stambeni fond potreban za smještaj djelatnika JU jedna je od najprikladnijih i prioritetnih namjena za značajan dio trenutno neiskorištenih objekata u vlasništvu JU, nakon njihove obnove.

Iako je otkup nekretnina koje su trenutno u privatnom vlasništvu, a koje su značajne za postizanje ciljeva upravljanja, značajan instrument koji JU prema zakonu ima na raspolaganju s pravom prvokupa, te je zbog svoje povoljne financijske situacije već duži period u mogućnosti koristiti, ta mogućnost počela se koristiti tek u nekoliko zadnjih godina. Loše upravljanje nekretninama koje već ima u vlasništvu korišteno je pri tome kao argument protiv kupovine dodatnih nekretnina. Posljedica izostanka pravovremenog korištenja prava prvokupa za posljedicu ima da su predmetne nekretnine kupili novi privatni vlasnici, koji ih ne planiraju koristiti na prijašnji tradicionalan način, što je promjena koja je najčešće protivna interesima upravljanja Parka.

Zakonom propisana mogućnost raspolaganja najvećim dijelom vlastitih prihoda značajna je za učinkoviti rad JU i upravljanje Parkom. Činjenica da se financijska imovina JU već niz godina akumulira⁵⁹, a da istovremeno značajan broj nužno potrebnih razvojnih projekata ostaje neostvaren, jasan je indikator nedostatnih kapaciteta JU u prethodnom razdoblju za implementaciju kapitalnih razvojnih projekata.

Javna ustanova, zahvaljujući povoljnoj financijskoj situaciji, u mogućnosti je redovno, sukladno Planovima nabave, nabavljati novu i obnavljati staru opremu potrebnu za upravljanje Parkom. Osnovni problem u nabavi potrebne opreme u prethodnom razdoblju nije bila nemogućnost nabave, već nedostatni kapaciteti za realizaciju projekata planiranih nabava i uspostava sustava sačinjenih od nabavljane nove opreme.

⁵⁹ S okvirnih 10 milijuna € godišnje, i ukupnim prenesenim viškom prihoda i primitaka raspoloživim u sljedećem razdoblju, u 2017. u iznosu od 234 milijuna kuna.

PODTEMA		EC. UPRAVLJANJE IMOVINOM														
POSEBAN CILJ		EC. Korištenjem prava prvokupa za otkup nekretnina na području Parka, premještanjem ulaza i pratećih objekata na granice Parka, stavljanjem u funkciju svih nekretnina u svom vlasništvu te racionalnom nabavom i raspolaganjem opremom, Javna ustanova osigurava pretpostavke i materijalne resurse i kapacitete za postizanje ciljeva upravljanja.														
POKAZATELJI		- Na području Parka smanjuje se udio objekata i zemljišta u privatnom vlasništvu - Smanjen je negativan utjecaj izgradnje u Parku na očuvanje vrijednosti Parka - Sve nekretnine u vlasništvu JU stavljene su u funkciju upravljanja Parkom - Na granicama Parka izgrađena su 2 nova ulaza sa svim planiranim sadržajima za posjetitelje - Uspostavljeni su planirani posjetiteljski centri - Uspostavljen je sustav održavanja i raspolaganja opremom JU - Sve ustrojstvene jedinice raspolažu dobro održavanom opremom potrebnom za učinkovito i sigurno obavljanje svojih zadaća														
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE	
	OPREMA I VOZILA															
EC1	Redovno, sukladno godišnjim planovima, provoditi nabavu, održavanje i servisiranje opreme, po ustrojstvenim jedinicama.	Realiziranost godišnjih planova	1												70.000.000,00	
EC2	Redovno, sukladno godišnjim planovima, provoditi nabavu, održavanje i servisiranje vozila, po ustrojstvenim jedinicama.	Realiziranost godišnjih planova	1												20.000.000,00	
	NEKRETNINE (osim ugostiteljskih objekata, ulaza i kulturne baštine)															
EC3	Za potrebe uspostave baze podataka nekretnina izraditi popis nekretnina u vlasništvu JU, s opisom njihovog stanja, prethodne namjene i značaja za upravljanje Parkom te sukladno tome odrediti način njihovog budućeg korištenja i prioritete (uključujući i korištenje za upravne objekte, nadzorne postaje, stanove za smještaj djelatnika, objekte u funkciji posjećivanja i dr.).	Izrađen popis nekretnina u vlasništvu JU, koji se redovno ažurira, s određenom budućom namjenom i prioritetima	1												0.00	

EC4	Projektirati, ishoditi dozvole i suglasnosti, izgraditi i opremiti Gospodarsku zonu Prijeboj	Izrađen projekt; ishođene dozvole i suglasnosti; stavljena u funkciju Gospodarska zona; gospodarske djelatnosti izmještene izvan prostora Parka	1	Vanjski stručnjaci i izvođači														63.000.000,00
EC5	Urediti pravni status svih postojećih objekata JU.	Svi postojeći objekti imaju sve potrebne dozvole	1	Vanjski suradnici														1.000.000,00
EC6	U suradnji s Vladom RH riješiti status stanova na Mukinjama u vlasništvu JU.	Riješeni imovinsko-pravni odnosi nad stanovima u vlasništvu JU	2	Vlada RH, Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje u Zagrebu														0.00
EC7	Projektirati, ishoditi dozvole i suglasnosti i izgraditi stanove za zaposlenike Parka (najam)	Izrađen projekt; ishođene dozvole i suglasnosti; izgrađeni stanovi za potrebe stanovanja zaposlenika Parka	1	Vanjski stručnjaci i izvođači														40.000.000,00
EC8	U suradnji s lokalnom samoupravom i DGU provesti katastarsku izmjeru i uređivanje zemljišnih knjiga, prema utvrđenim prioritetima za upravljanje.	Uspostavljene suradnje; Utvrđeni prioriteti; Provedena katastarska izmjera i uređivanje zemljišnih knjiga	2	Lokalna samouprava, DGU														6.000.000,00
EC9	Prema utvrđenim prioritetima na godišnjoj razini planirati i provoditi obnovu, prenamjenu, sanaciju ili uklanjanje nekretnina u vlasništvu JU na području Parka, uključujući i radi osiguravanja smještaja za djelatnike JU.	Utrošena sredstva; Evidencija obnovljenih, saniranih, uklonjenih objekata i objekata koji se ne koriste; Broj stanova u vlasništvu JU na raspolaganju za smještaj djelatnika	1	MZOE, Vanjski suradnici														10.000.000,00
EC10	U obnovljenoj lugarnici Čorkova uvala uspostaviti istraživačku i nadzornu postaju koja će se moći koristiti i za provedbu specijalističkih edukacijskih programa, a bez usluga za individualne posjetitelje.	Čorkova uvala stavljena u funkciju prema planiranoj namjeni	1															0.00
EC11	Prema utvrđenim prioritetima planirati i provoditi obnovu, prenamjenu, sanaciju, rušenje ili prodaju nekretnina u vlasništvu JU izvan područja Parka.	Utrošena sredstva; Evidencija nekretnina s riješenim statusom i nekretnina u vlasništvu JU koje se ne koriste	2															1.000.000,00

EC12	Izraditi projektni zadatak, projektnu dokumentaciju te obnoviti i urediti Robni centar u Korenici	Izrađen projektni zadatak, izrađen projekt; obnovljen i stavljen u funkciju Robni centar	1	Vanjski stručnjaci i izvođači													3.000.000,00
EC13	Sukladno kriterijima i prioritetima utvrđenim u Smjernicama o otkupu nekretnina na području Parka otkupljivati objekte i građevinsko zemljište u Parku, uključujući i objekte kulturne baštine.	Utrošena sredstva; Broj otkupljenih objekata kulturne baštine; Broj otkupljenih objekata unutar vrijednih krajobraznih cjelina; Broj drugih otkupljenih objekata; Broj i površina otkupljenog građevinskog zemljišta	1														100.000.000,00
EC14	Sukladno kriterijima i prioritetima utvrđenim u Smjernicama o otkupu nekretnina na području Parka otkupljivati negrađevinsko zemljište (travnjaci, šuma, poljoprivredno zemljište) na području Parka.	Utrošena sredstva; Broj i površina otkupljenog zemljišta, po tipovima staništa	1														50.000.000,00
EC15	Redovno održavati i obnavljati objekte koji se koriste kao upravne zgrade JU, a po potrebi planirati i proširenje na dodatne objekte (obnovom i prenamjenom postojećih ili izgradnjom novih izvan Parka).	Utrošena sredstva za održavanje; Ocjena stanja, potrebnih kapaciteta i mogućnosti organizacije prostora; Površina uredskog/laboratorijskog prostora po djelatniku JU	1														4.000.000,00
EC16	Odrediti lokacije te uspostaviti nadzorne postaje na području Parka, maksimalno koristeći postojeće objekte.	Utrošena sredstva; Lokacije uspostavljenih nadzornih postaja; Udio nadzornih postaja uspostavljen u postojećim objektima	1														1.000.000,00
EC17	Obnoviti, staviti u funkciju/korištenje te redovno održavati Športsko-rekreativni centar u Mukinjama.	Obnovljen ŠRC; ŠRC se koristi za potrebe lokalnog stanovništva i JU; Broj korisnika (pojedinci i udruge)	1	Vanjski suradnici, sportske udruge, lokalna zajednica													38.000.000,00
EC18	Izraditi projektnu dokumentaciju, ishoditi potrebne dozvole te izgraditi i opremiti prezentacijski centar Medveđak.	Ishođene dozvole; Izgrađen i opremljen prezentacijski centar	1	Vanjski suradnici													45.000.000,00

EC19	Sanirati ruševni objekt stare trgovine u Plitvica Selu te na njegovom mjestu u zadanim gabaritima izgraditi objekt u formi stare ličke kuće s okućnicom, za potrebe posjećivanja i edukacije i interpretacije.	Izrađeni projekti i ishođene dozvole; Sanirana površina; Izgrađen objekt	1												2.500.000,00
EC20	Odrediti točnu lokaciju i osigurati vlasništvo nad zemljištem, izraditi projekte i ishoditi dozvole, te izgraditi novi glavni ulaz Prijeboj.	Osigurano vlasništvo JU nad zemljištem na određenoj lokaciji budućeg ulaza Izrađeni projekti i ishođene dozvole Faza 1 izgradnje: parkirališta, sanitarni čvorovi, prostor za prihvrat posjetitelja i prodaju karata, polazna stanica Parkovskog prijevoza posjetitelja Faza 2 izgradnje: objekti ugostiteljske, interpretacijsko-prezentacijske, prodajne funkcije	1	MZOE, Ured za graditeljstvo (UZG), Vanjski suradnici											60.000.000,00
EC21	Odrediti točnu lokaciju i osigurati vlasništvo nad zemljištem, izraditi projekte i ishoditi dozvole, te izgraditi novi glavni ulaz Čatrnja.	Osigurano vlasništvo JU nad zemljištem na određenoj lokaciji budućeg ulaza Izrađeni projekti i ishođene dozvole Faza 1 izgradnje: parkirališta, sanitarni čvorovi, prostor za prihvrat posjetitelja i prodaju karata, polazna stanica Parkovskog prijevoza posjetitelja Faza 2 izgradnje: objekti ugostiteljske, interpretacijsko-prezentacijske, prodajne funkcije	1	MZOE, UZG, Vanjski suradnici											40.000.000,00
															554.500.000,00

3.5.4 ED. Infrastruktura

Neadekvatnost infrastrukture – komunalne i prometne – trajni je problem Parka od njegovog proglašenja do danas.

Do 1970-ih je samim srcem parka, preko Kozjačke barijere, prolazila glavna prometnica koja je spajala kontinentalnu RH, u jednom smjeru s Dalmacijom, preko Prijeboja i Korenice, te u drugom smjeru sa srednjim Jadranom, cestom uz sama jezera, preko Plitvičkog Ljeskovca i Otočca. Tek 1970-ih je promet izmješten na tada izgrađene obilaznice, današnju D429 i D52, ali ni te dvije ceste ne predstavljaju zadovoljavajuće rješenje jer su i dalje u zoni utjecaja na osjetljivi plitvički vodeni ekosustav. Uz to cesta D429 presijeca dvije zone prihvata posjetitelja uz Ulaz 1 i Ulaz 2, te općenito prolazi uz samu najužu jezersku zonu, čime značajno sužava mogućnosti organizacije posjećivanja u tom posjetiteljima najatraktivnijem i zato najposjećenijem dijelu Parka. I cesta D42 iz smjera Plaškog, Saborskog, na Poljanak i Čatrnju, koja ima status državne ceste otvorene za promet svim kategorijama vozila, ne odgovara suvremenim potrebama niti sigurnosno, a također, prolaskom kroz Park, ograničava mogućnosti njenog korištenja kao turističke ceste u kontekstu posjećivanja. Ceste D429 i D42 u procesu su izrade dokumentacije za izgradnju alternativnih prometnica koje bi zaobilazile područje Parka. Za D52, koja prolazi slivnim područjem izvorišne zone jezera⁶⁰, u planu je izgradnja zatvorenog sustava oborinskih voda uz cestu, a rizik od onečišćenja značajno bi se smanjio i zabranom prijevoza opasnog i teškog tereta, kako je to svojedobno napravljeno za cestu D429 na dionici Grabovac-Prijeboj⁶¹.

Druge prometnice na području Parka na kojima još uvijek postoji mogućnost prometovanja, a prolaze najosjetljivijom zonom, uključuju: prometnice od Jezerca preko Mirić Štropine na Plitvički Ljeskovac, od Plitvičkog Ljeskovca do Čudinog klanca, od Plitvičkog Ljeskovca do Bigine Poljane te od Poljanka do Plitvica Sela (na dionici od mosta preko potoka Plitvica do skretanja za Plitvica Selo). Kako u području kroz koje prolaze prve tri prometnice ima vrlo malo stanovnika, rješenje za smanjivanje pritiska i rizika od prometa je njihova prekategorijska iz javnih prometnica u ceste pod upravljanjem JU, na kojima bi prometovanje bilo dopušteno samo JU u sklopu upravljanja Parkom, te malom broju stanovnika i vlasnika nekretnina u rečenom području. Za posljednju prometnicu, koja vodi od Poljanka do naselja Plitvica Selo i Bigine poljane – u kojima postoji i veći broj stanovnika, a u recentnom periodu je dopušten i razvoj turističke ponude – rješenje je osiguravanje alternativnog spoja preko obilaznice koja bi prije mosta preko potoka Plitvica skretala dalje od jezerskog područja, i tako oslobodila taj prostor za dodatne mogućnosti organizacije posjećivanja.

Područje Parka ima tek djelomično riješenu odvodnju otpadnih voda kanalizacijskom mrežom (za dio područja od Jezerca, Mukinja, hotela JU do Rastovače), a otpadne vode iz mreže ispuštaju se nepročišćene u vrtaču kod Rastovače, kao privremeno rješenje već skoro 50 godina. Sam sustav je u proteklom razdoblju znao biti u kvaru (prepumpna stanica kod Kozjačkog mosta) što je rezultiralo povremenim značajnijim onečišćenjem voda Donjih jezera. Većina naselja izvan je tog sustava i otpadne vode skuplja u sabirne jame (i/ili gnojišta uz gospodarske građevine), koje često nisu nepropusne kakve bi trebale biti, što je najveći problem u naseljima u najužoj jezerskoj zoni (npr. Plitvički Ljeskovac, Plitvica Selo). Zabilježeni su i slučajevi ilegalnog ispuštanja otpadnih voda iz sabirnih jama u prirodu, umjesto pražnjenja u skladu s Pravilnikom nadležnog komunalnog poduzeća (u Plitvica Selu). U kontekstu nepostojećeg sustava odvodnje otpadnih voda, i problem nove gradnje na području Parka dobiva dodatnu negativnu dimenziju, jer osim što mijenja krajobraz stvara i dodatni pritisak i rizik od onečišćenja osjetljivog krškog podzemlja i vodenih ekosustava fekalnim vodama. Projekt aglomeracije kojim bi se jedinstvenim sustavom riješile otpadne vode na potezu od Korenice do Rakovice, u visokoj je fazi pripremljenosti. Preostali izazov vezano uz projekt je njegova isplativost, jer mala prostorna gustoća korisnika poskupljuje i izgradnju i operativnu upotrebu sustava po jediničnom korisniku. Koncem 2018. godine u funkciju je stavljen mobilni pročistač otpadnih voda kod ispusta u Rastovači koji bi uz redovnu kontrolu tehničke ispravnosti i poštivanja procedura legalnog pražnjenja sabirnih jama od strane nadležnih službi trebao doprinijeti smanjenju problema s otpadnim vodama u NPPJ.

⁶⁰ Vode s Homoljačkog i Brezovačkog polja kroz krško podzemlje teku prema izvoru Crne rijeke brzinom od 2,1 - 10,7 cm/s, što je 1,8 - 9,2 km u danu, odnosno u jednom danu onečišćenje s tih polja dopijevaju do izvora Plitvičkih jezera.

⁶¹ Hrvatske Ceste sudjelovale su kao dionik u izradi ovog Plana i direktno su informirale proces vezano uz rečene planove.

Značajan pritisak na ekosustave u Parku su i vodozahvati na njegovom području, naročito obzirom na dva značajna postojeća trenda: s jedne strane klimatske promjene i prirodne trendove smanjenja protoka; s druge strane rastuće potrebe za vodom u domaćinstvima i ugostiteljskoj djelatnosti u širem području Parka, a koja se snabdijeva iz tih vodozahvata, i to s vršnom potrošnjom upravo u periodu kad su prirodni protoci najniži. Osim glavnog vodozahvata na Kozjaku, možda još akutniji problem predstavlja zahvaćanje vode iz manjih vodotoka (npr. potok Plitvica), i prijetnja novih vodozahvata u Vrelu Koreničkom i Rudanovcu (Vreljske bare).

Trenutno se alternativni vodozahvati izvan područja Parka nedovoljno istražuju, između ostaloga i zato jer nema dovoljnog pritiska u smjeru iznalaženja alternativnih rješenja. Postojeći zahvati još uvijek ne izazivaju očite katastrofalne posljedice za prirodne vrijednosti, a ne postoji uspostavljeni cjeloviti sustav dugoročnog praćenja koji bi dovoljno argumentirano i uvjerljivo upozorio na negativne utjecaje i trendove. Nadalje, relevantnim dionicima nedovoljno je uvjerljivo objašnjena neodrživost postojećih rješenja, obzirom na postojeće trendove pada protoka i porasta potrošnje, činjenicu da prelazak na novo rješenje zahtjeva vrijeme, te posljedičnu potrebu trenutnog pokretanja inicijativa, a da bi se na vrijeme spriječilo puno ozbiljnije probleme u obliku neprihvatljivih utjecaja na prirodne vrijednosti i/ili nemogućnost zadovoljenja potreba stanovništva i gospodarstva. Lokalna zajednica, iako je djelomično već suočena s problemima u vodoopskrbi i svjesna razvojnih ograničenja koje to predstavlja, nema dovoljnu zagovaračku snagu pokrenuti takve procese.

S druge strane, u sektoru voda, koji je zakonom predviđeni nositelj svih relevantnih aktivnosti i inicijativa, zakonska odredba o zabrani vodozahvata u nacionalnom parku nedovoljno se shvaća kao obvezujuća u smislu obveze poduzimanja svih raspoloživih mjera. Još uvijek kriterij ekonomske isplativosti, koji preferira postojeće vodozahvate jer su najbliži naseljima i stoga najjeftinije rješenje, totalno dominira nad kriterijem ekološke prihvatljivosti. Konačno, postoji standardna barijera vezana uz svaku novu inicijativu, u smislu potrebnih resursa i inicijative, koji uvijek postoje u ograničenim količinama, i raspoređuju se u smjeru koji se uspije nametnuti kao najznačajniji.

Neuvažavanje problema je toliko da se ne poduzimaju ni mjere popravka vodoopskrbnog sustava kojima bi se problem barem ublažio, jer bi se npr. smanjivanjem gubitaka u mreži, smanjili potrebni kapaciteti vodozahvata (procjena i do 50 % smanjenja). Interes za to ne postoji jer je cijena obnove sustava veća od financijskog gubitka zbog gubitaka u mreži, a to je tako jer se zahvaćena voda ne plaća (i ne vrednuje), pa je svejedno koliko je se izgubi unutar sustava.

Istraživanja alternativnih rješenja su postojala, pa su obustavljena. Stav stručnjaka je da bi se intenzivnijim istraživanjem u okolnom području sigurno našle prihvatljivije alternative, odnosno proširio spektar mogućih rješenja.

Infrastruktura potrebna JU, kao što su sustavi za mobilnu telefoniju i informatičku tehnologiju, nije na zadovoljavajućem nivou, kao što nije niti postojeća izvedba visokonaponske mreže koja prolazi područjem Parka.

Opskrba energentima nije riješena sukladno visokim ekološkim standardima i standardima energetske učinkovitosti.

PODTEMA	ED. KOMUNALNA I PROMETNA INFRASTRUKTURA																
POSEBAN CILJ	ED. Kroz suradnju s dionicima i zagovaranjem kod nadležnih institucija osigurana je odgovarajuća prometna i komunalna infrastruktura koja nema negativnih utjecaja na jedinstvene univerzalne i druge vrijednosti Parka, a omogućuje uvjete potrebne za održivi razvoj lokalne zajednice i upravljanje Parkom.																
POKAZATELJI	- Sav tranzitni promet izmješten je iz Parka - Park upravlja svim prometnicama koje prolaze kroz zone stroge zaštite ili su značajne za sustav posjećivanja JU - Svi postojeći vodozahvati na području Parka zamijenjeni su alternativnim rješenjima pronađenim izvan granica Parka - Svi objekti u Parku imaju infrastrukturu koja sprječava negativan utjecaj njihovih otpadnih voda na vrijednosti Parka - Smanjen je negativan utjecaj naselja u Parku na očuvanje vrijednosti Parka																
KOD	AKTIVNOSTI	POKAZATELJI	PRIORITET	SURADNICI	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	TROŠAK PROVEDBE		
	INFRASTRUKTURA																
ED1	Poticati Hrvatske vode i druge nadležne institucije na žurno pokretanje projekta i kvalitetno rješavanje problema odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda na području Parka te se aktivno uključiti u te procese.	Broj inicijativa JU; Pokrenuti projekti; Uspostavljen odgovarajući sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda	1	Hrvatske vode; MZOE; Komunalna poduzeća; Načelnici općina											0.00		
ED2	Sufinancirati rad mobilnog pročišćavača otpadnih voda i sanaciju kanalizacijskog sustava.	Postavljen mobilni pročišćavač; Saniran i sustav	1	Vanjski suradnici											4.500.000,00		
ED3	Sufinancirati (kroz razvoj projekata ili na druge moguće načine) sanaciju točkastih izvora onečišćenja (septičke jame, gnojnice i sl.) poljoprivrednih gospodarstava na području Parka.	Broj pokrenutih projekata sanacije; Broj saniranih točkastih izvora onečišćenja	2	Načelnici općina; Poljoprivredna gospodarstva; Komunalna poduzeća; Sanitarna inspekcija; Poljoprivredna savjetodavna služba; APPRRR; Vanjski suradnici											1.000.000.00		
ED4	Poticati Hrvatske vode i druge nadležne institucije na žurno pronalaženje alternativnih izvora vode za vodoopskrbu, saniranje gubitaka u vodoopskrbnoj mreži i izmještanje svih vodozahvata (crpljenje vode) izvan granica Parka te se aktivno uključiti u te procese.	Broj pokrenutih suradničkih inicijativa; Identificirani alternativni izvori vode, izvan granica Parka, u skladu s potrebama očuvanja prirodnih vrijednosti; Izmješteni vodozahvati iz Parka	1	Hrvatske vode; MZOE; Komunalna poduzeća; Načelnici općina											0.00		

ED12	Uspostaviti suradnju s nadležnim institucijama vezano uz ukopavanje kablova i izmještanje visokonaponske mreže (ili ako je moguće ukopavanje).	Uspostavljena suradnja; Dužina ukopanih kablova	2	HEP														0.00
ED13	U suradnji s nadležnim institucijama osigurati da lokacije i kapaciteti antena i baznih stanica za mobilnu telefoniju zadovoljavaju kriterije potreba sigurnosti ljudi te utjecaja na prirodu i krajobraz.	Lokacije postojećih i planiranih antena i baznih stanica zadovoljavaju tražene kriterije	2	MZOE, Vanjski suradnici														0.00
ED14	Snimiti postojeće stanje, izraditi projektnu dokumentaciju i izvršiti radove na nadogradnji i unaprjeđenju IT infrastrukture Parka	Snimljeno postojeće stanje, izrađen projekt; unaprijeđena funkcionalnost IT infrastrukture	1	Vanjski stručnjaci i izvođači														3.000.000,00
ED15	Izraditi projektnu dokumentaciju i uspostaviti cjelovito rješenje sustava upravljanja radnim procesima (<i>software</i>)	Izrađen projekt; implementiran cjelovit sustav upravljanja radnim procesima	1	Vanjski stručnjaci i izvođači														4.200.000,00
ED16	Izraditi projektnu dokumentaciju, obnoviti prometnu površinu i parkiralište na Mukinjama te izgraditi parkiralište na Borju	Izrađen projekt; ishodene dozvole i suglasnosti; obnovljene postojeće prometne površine i parkirališta; stavljeno u funkciju novo parkiralište	1	Vanjski stručnjaci i izvođači														4.000.000,00
ED17	Projektirati, ishoditi dozvole i suglasnosti i izgraditi nove te zamijeniti postojeće energane u cilju poboljšanja energetske učinkovitosti i opskrbe ekološko prihvatljivim izvorima energije	Izrađen projekt; ishodene dozvole i suglasnosti; zamijenjene postojeće i izgrađene nove energane; izvršena opskrba Parka energetski prihvatljivim izvorima energije	1	Vanjski stručnjaci i izvođači														15.000.000,00
ED18	Zbrinuti posebne vrste otpada	Količina zbrinutog otpada po tipu otpada (bio otpad, laboratorijski, tehnički...)	1	Vanjski suradnici														9.660.000,00
ED19	Na prometnice gdje stradavaju životinje postaviti sustav upozorenja vozačima.	Postavljen sustav; Smanjen broj stradavanja životinja	1	Vanjski suradnici														200.000,00
																		45.660.000,00

3.6 Upravljačka zonacija

Upravljačka zonacija rađena je sukladno Smjernicama za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže koje predviđaju 3 glavne zone, u rasponu od zone gdje nije prisutan gotovo nikakav ljudski utjecaj pa do zone u kojoj prirodni prostor može biti znatno izmijenjen ljudskim utjecajem. Redoslijed zona ne implicira vrijednost područja, već odražava potrebe za upravljanjem zaštićenim područjem u svrhu očuvanja specifične bioraznolikosti i georaznolikosti. Upravljačka zonacija je izrađena na temelju dostupnih prostornih i drugih relevantnih podataka o zonama rasprostranjenosti vrsta i stanišnih tipova za područja ekološke mreže Natura 2000 te njihovim ekološkim zahtjevima, podataka o drugim značajnim vrstama i staništima, kulturnim vrijednostima, geolokalitetima, podataka o postojećoj i planiranoj infrastrukturi, naseljima, načinima korištenja zemljišta itd., a sve u koordiniranoj suradnji svih službi i djelatnika Javne ustanove na zajedničkim radionicama.

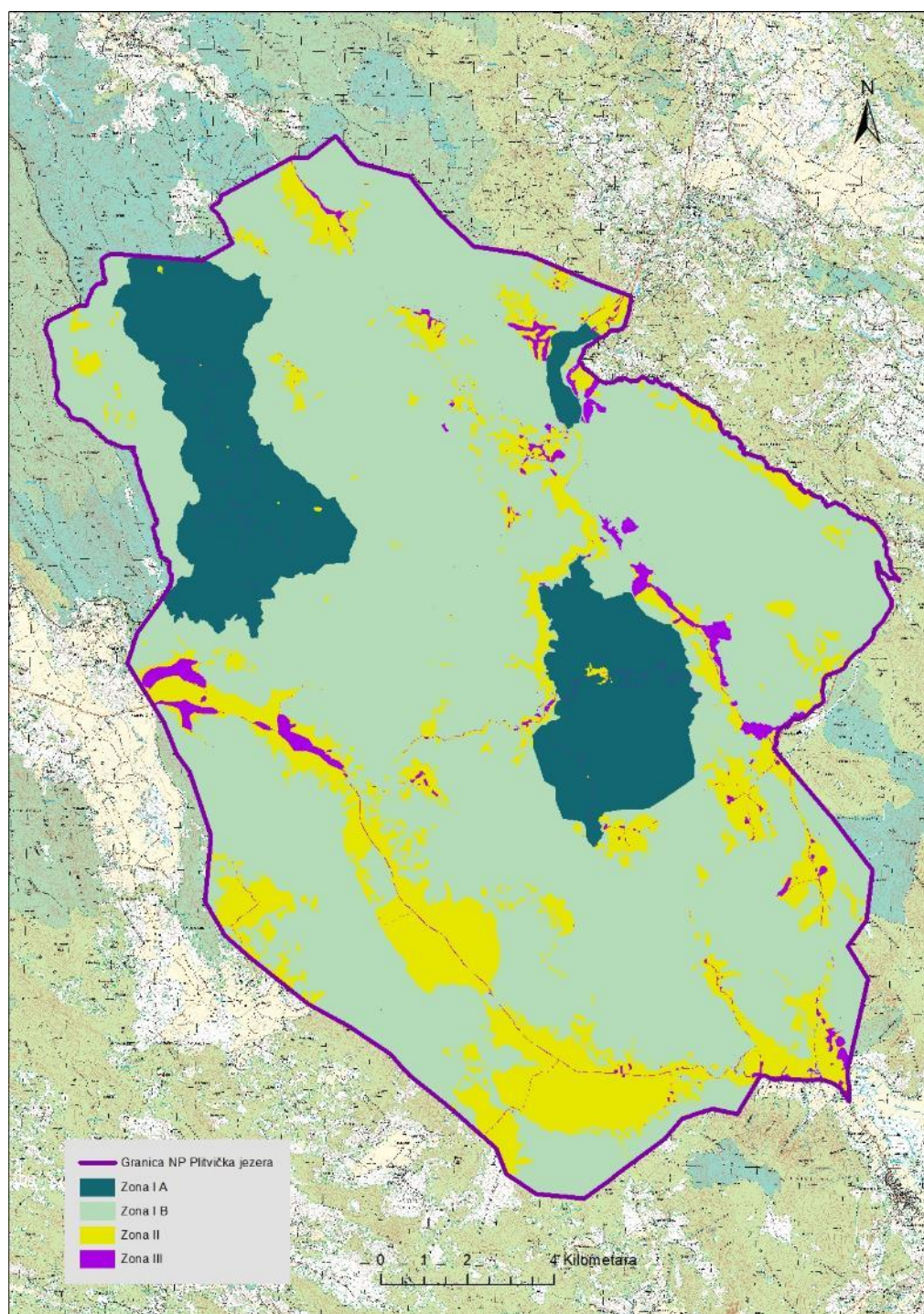
Sukladno obilježjima područja i potrebama upravljanja, unutar Parka su utvrđene sve 3 glavne zone, uz dodatnu podjelu na podzone (Tablica 4). Sukladno s nacionalnim i međunarodnim standardima za kategoriju nacionalnih parkova, najveći udio površine Parka od 80,7 % je unutar Zone stroge zaštite (Zona I), 17,1 % je unutar Zone usmjerene zaštite (Zona II), najmanji udio od oko 2,2 % je u Zoni korištenja (Zona III).

Tablica 4. Upravljačke zone i podzone NP Plitvička jezera

Zona		Podzona		Površina (ha)	Udio u površini Parka u %
I	Zona stroge zaštite	IA	Bez posjećivanja	3 987,4	13,5
		IB	S ograničenim posjećivanjem	19 935,2	67,3
		Ukupno Zona I		23 922,6	80,7
II	Zona usmjerene zaštite	IIA	Vodeni ekosustavi	278,3	0,9
		IIB	Travnjaci i cretovi	4 3845,0	14,8
		IIIC	Kulturni krajobraz	408,4	1,4
		Ukupno Zona II		5 071,7	17,1
III	Zona korištenja	IIIA	Područja naselja	372,6	1,3
		IIIB	Prometnice	114,5	0,4
		IIIC	Izgrađena područja s uslugama za posjetitelje	79,2	0,3
		IIID	Staze, putevi i pristaništa kojima upravlja JU	71,1	0,2
		Ukupno Zona III		637,5	2,2

Sveukupno	29 631,8	100,0
------------------	-----------------	--------------

U nastavku je detaljniji opis upravljačkih zona i podzona, s ciljevima upravljanja u pojedinoj zoni, geografskim/prostornim opisom smještaja te glavnim prirodnim vrijednostima, uključujući Natura ciljne vrste i staništa. Slika . prikazuje prostiranje zona unutar Parka. Slika ., Slika . i Slika . prikazuju rasprostranjenost podzona svake od zona unutar Parka.

Slika 56. Upravljačka zonacija NP Plitvička jezera

3.6.1 ZONA I Zona stroge zaštite

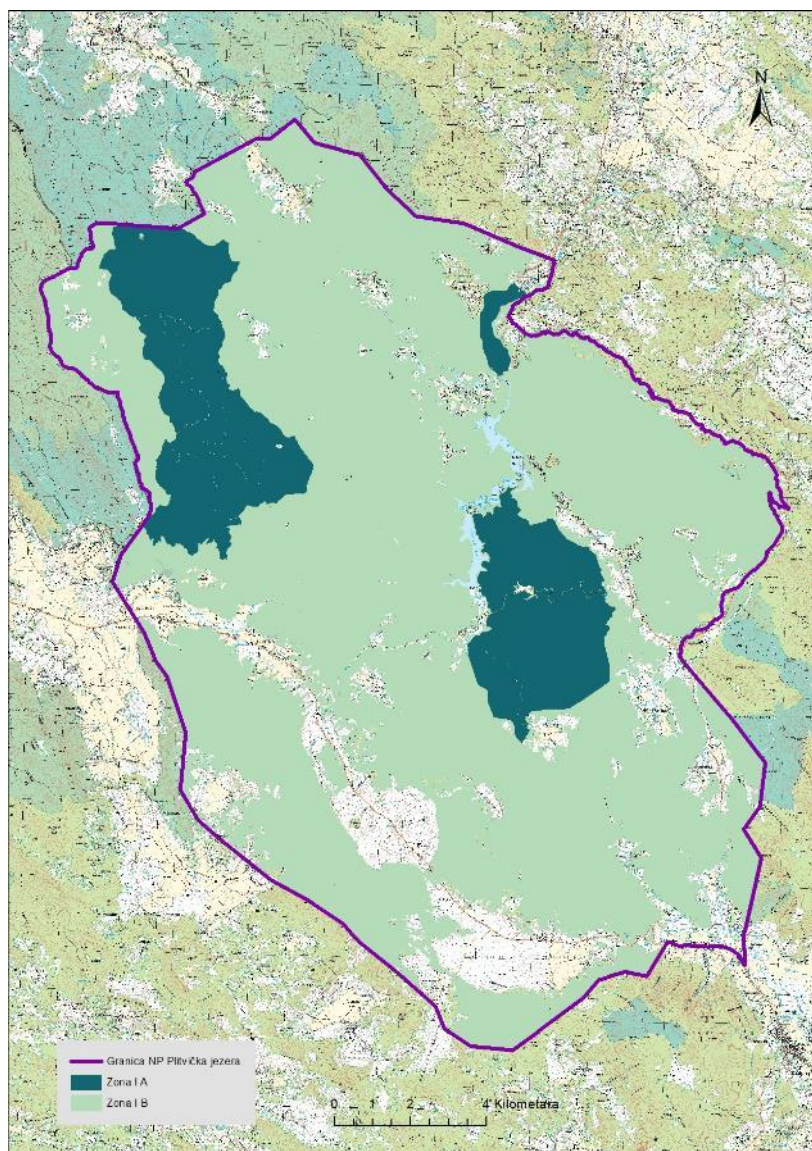
Zona stroge zaštite obuhvaća područja prirodnih ekosustava u kojima obilježja i stanje očuvanosti staništa nisu izmijenjena utjecajem čovjeka te za njihovo očuvanje nije potrebno provoditi aktivne mjere upravljanja. Ovdje su uključena i područja ekosustava u kojima obilježja i stanje očuvanosti staništa jesu izmijenjena, ali se prepuštaju prirodnom razvoju, a za njihov oporavak također nije potrebno provoditi aktivne mjere upravljanja nego ih je dovoljno izuzeti od daljnjeg ljudskog utjecaja.

U ovoj su zoni dopuštena znanstvena istraživanja i praćenje stanja prirodnih vrijednosti, a u podzoni IB i ograničeno posjećivanje, uz primjeren nadzor i vođenje Javne ustanove. Samo iznimno, dopuštene su intervencije u hitnim situacijama (npr. lokaliziranje požara, uklanjanje invazivnih stranih vrsta, saniranje šteta nastalih zbog ekstremnih događaja poput onečišćenja, havarija i sl.).

Cilj upravljanja u ovoj zoni je očuvanje prirodnih procesa i prirodnosti ekosustava.

Ova zona površinski zauzima najveći udio u površini Parka (80,73%), što je u skladu s nacionalnim i međunarodnim standardima za kategoriju nacionalnih parkova.

Zona stroge zaštite na području Nacionalnog parka Plitvička jezera podijeljena je na dvije podzone (vidi Sliku).

Slika 57. Zona I i njene dvije podzone IA i IB⁶²

Podzona IA Zona stroge zaštite bez posjećivanja

Podzonu IA čine najbolje očuvana prirodna staništa u Parku (bukovo-jelove šume, lokaliteti rasprostranjenosti gospine papučice, špilje i jame, kanjon rijeke Korane i sl.) i geobaština, koji ne zahtijevaju provedbu aktivnih mjera upravljanja već se prepuštaju prirodnom razvoju. Izuzetak je kanjon Korane gdje je stanje narušeno, ali se očekuje da će se strožom zaštitom i izuzimanjem od daljnjeg ljudskog utjecaja osigurati uvjeti za postupno vraćanje u izvorno stanje. Pristup ovoj podzoni ograničen je isključivo na znanstvena istraživanja, praćenje stanja i nadzor.

Podzona IA (13,46% površine Parka) uključuje 3 veće prostorne cjeline: područje oko Rječice i Crne Rijeke, područje šumskih ekosustava u sjeverozapadnom dijelu Parka (izuzev suhih kontinentalnih travnjaka koji su izdvojeni u zonu IIB) i kanjon Korane nizvodno od Sastavaka do naselja Korana; te manje (točkaste) lokalitete: sve špilje i jame (osim staze koja prolazi kroz osvijetljeni ulazni dio špilje Šupljare koja je u podzoni IIID), lokaliteti na kojima je prisutna gospina papučica (*Cypripedium calceolus*) (posebno na lokalitetima Proščansko

⁶² Napomena: Točkasti sadržaji nisu prikazani, ali su opisani u tekstualnom opisu.

jezero i Burgeti na kojima je već prisutna ugroza uslijed posjećivanja). Uz njih, u ovu zonu su uključene i Baričeve špilje koje se nalaze izvan granica Parka, ali unutar područja ekološke mreže Natura 2000 kao jedna od špilja zatvorenih za javnost, te njima upravlja JU NPPJ.

Smjernice podzone IA:

- nisu dozvoljene nikakve aktivnosti osim istraživanja, monitoringa i nadzora
- nisu dozvoljene nikakve intervencije u prostoru
- iznimno, dopuštene su intervencije u hitnim situacijama (npr. lokaliziranje požara, uklanjanje invazivnih stranih vrsta, saniranje šteta nastalih zbog ekstremnih događaja poput onečišćenja, havarija i sl.)
- provoditi jaču kontrolu poštivanja pravila ponašanja

Podzona IB Zona stroge zaštite s ograničenim posjećivanjem

Podzonu IB čine područja prirodnih staništa koja za svoje očuvanje ne zahtijevaju provedbu aktivnih mjera upravljanja, a osim znanstvenih istraživanja, praćenja stanja i nadzora dozvoljeno je ograničeno i usmjereno posjećivanje vrlo niskog intenziteta, pod nadzorom i vođenjem Javne ustanove, uz obavezu korištenja staza namijenjenih isključivo posjetiteljima.

Podzona IB pokriva najveću površinu Parka (67,28%), a zauzima šumovito područje zapadno (sjeverozapadne padine Male Kapele - Preka Kosa i Razdolje, Stubica) i sjeverozapadno od Kozjaka (Drage, Križi, Plitvički klanac te istočno od Kozjaka (Medvjedak); područje istočno od Proščanskog jezera (Proščanski vrh, Mala Kapela od Seliškog vrha do Vrela Koreničkog, dio Visibabe i Borik); vrhove i drage između Uvalice i Rudanovca, Kosa južno od Homoljačkog polja; Selište, Bačinovac i Kosa zapadno od Brezovca te Stajinu i Krivu dragu.

Smjernice podzone IB:

- nisu dozvoljene nikakve aktivnosti ni intervencije u prostoru osim istraživanja, monitoringa i nadzora
- dozvoljeno je ograničeno i usmjereno posjećivanje vrlo niskog intenziteta, pod nadzorom i vođenjem Javne ustanove, uz obavezu korištenja staza namijenjenih isključivo posjetiteljima bez posebne posjetiteljske infrastrukture iznimno, dopuštene su intervencije u hitnim situacijama (npr. lokaliziranje požara, uklanjanje invazivnih stranih vrsta, saniranje šteta nastalih zbog ekstremnih događaja poput onečišćenja, havarija i sl.)

3.6.2 ZONA II Zona usmjerene zaštite

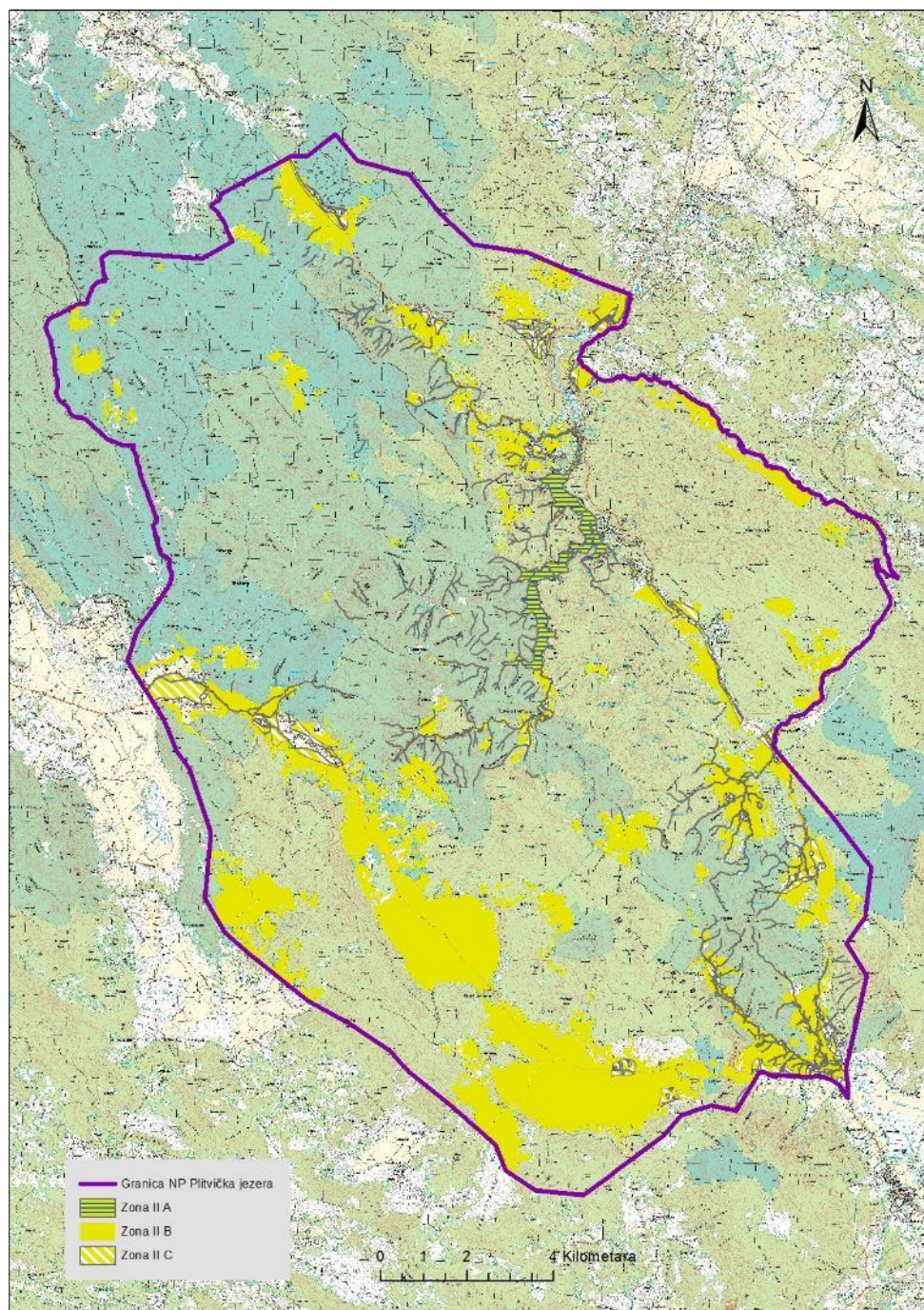
Zona usmjerene zaštite općenito obuhvaća doprimerne ekosustave, geolokalitete i područja kulturnih krajobrazu koji u svrhu dugoročnog očuvanja zahtijevaju provedbu aktivnih upravljačkih mjera održavanja ili obnove. Ova zona obuhvaća područja u kojima je prisutnost ljudi, u prošlosti ili danas, dovela do promjena u ekosustavima, pa je radi očuvanja njihove bioraznolikosti potrebno provoditi određene aktivne mjere upravljanja. To su u prvom redu polu-prirodni ekosustavi, koji su nastali kao posljedica tradicijskih oblika korištenja zemljišta, te bi bez takvih utjecaja čovjeka postupno prirodnim procesima prešli u primarni prirodni oblik i nestali. Uz njih su u ovu podzonu uključeni i neki dijelovi prirodnih ekosustava, čiji postanak ne ovisi o čovjeku, ali u kojima su ljudi na području Parka, kroz prošlost i/ili danas, različitim oblicima korištenja utjecali na njihovo današnje stanje te je radi očuvanja njihove bioraznolikosti potrebno provoditi određene mjere održavanja ili restauracije, ili pak osigurati provedbu primjerenih uvjeta zaštite prirode prilikom postojećih oblika korištenja.

Cilj upravljanja u ovoj zoni je očuvati i/ili unaprijediti stanje bioraznolikosti, georaznolikosti, kulturne baštine i kulturnog krajobrazu.

Zona usmjerene zaštite na prostoru Nacionalnog parka Plitvička jezera zauzima 17,12% površine i podijeljena je u 3 podzone (vidi Slika), usmjerene na očuvanje/unapređenje određenog ekosustava, geolokaliteta ili kulturno-povijesnih lokaliteta i kulturnog krajobraza.

Opće smjernice II zone usmjerene zaštite:

- U ovoj zoni su dopuštena, znanstvena istraživanja i praćenje stanja prirodnih vrijednosti te nadzor područja od strane javne ustanove, kao i provođenje aktivnih mjera usmjerenih na očuvanje i poboljšanje stanja ekosustava, geolokaliteta i kulturne baštine.
- U ovoj zoni mogu biti dopuštene poljoprivredne aktivnosti koje se odvijaju u skladu s ciljevima očuvanja prirodnih i kulturnih vrijednosti zaštićenog područja uz poštivanje propisanih mjera očuvanja.
- Dopušteno je posjećivanje uz poštivanje posebnih propisa Javne ustanove i njima propisanih odgovarajućih uvjeta ovisno o ciljevima zaštite
- Radi smanjenja pritiska na ciljeve upravljanja moguće je uspostavljanje minimalnih interpretativnih i edukativnih sadržaja te pristupnih staza koje ne zahtijevaju uređivanje, osim aktivnosti u svrhu održavanja sigurnosti posjetitelja (ograda, sječa opasnih stabala uz stazu i sl.).
- intervencije u prostoru su dozvoljene isključivo ukoliko su u svrhu provođenja aktivnih mjera usmjerenih na očuvanje i poboljšanje stanja ekosustava, geolokaliteta, kulturno-povijesnih lokaliteta i kulturnog krajobraza, te postavljanja/održavanja minimalnih edukativnih i interpretativnih sadržaja

Slika 58. Zona II i njene tri podzone IIA i IIB i IIC⁶³

Podzona IIA Vodeni ekosustavi

Aktivne mjere upravljanja u ovoj podzoni (0,94% površine Parka) usmjerene su na očuvanje vodenih ekosustava i ključnih procesa (primjerice osedranje) od kojih su pojedini izmijenjeni antropogenim utjecajima (pregrade, brane, nasipavanja i sl.). Odnose se na planirana i potencijalna održavanja staništa radi sprječavanja sukcesije/eutrofikacije i sl., a moguća je i restauracija pojedinih značajnije izmijenjenih dijelova staništa (npr. restauracija staništa potočne pastirve). Osim toga, u ovoj podzoni je potrebno osigurati poštivanje svih zakonskih odredbi i propisanih uvjeta zaštite prirode za korištenje vodotoka za vodoopskrbu.

Podzona IIA uključuje cijeli jezerski sustav, aktivne sedrene barijere, većinu stalnih i povremenih vodotoka⁶³ te manje (točkaste) lokalitete vodenih staništa: lokve, bunare i zamočvarene lokalitete.

Smjernice podzone IIA:

- Dozvoljeno je provođenje aktivnih mjera upravljanja usmjerenih na održavanje vodenih ekosustava radi sprječavanja eutrofikacije, sukcesije i sl., a moguća je i restauracija pojedinih značajnije izmijenjenih dijelova staništa zbog očuvanja pojedinih vrsta (npr. potočna pastrva) koja zahtijeva značajnije intervencije u prostoru (npr. rušenje brana).
- Dozvoljeno je ograničeno i usmjereno posjećivanje uz obavezu korištenja staza namijenjenih isključivo posjetiteljima.

Podzona IIB Travnjaci i cretovi

Aktivne mjere upravljanja u ovoj podzoni odnose se na uspostavu održavanja travnjačkih staništa i cretova na načine koji sprečavaju njihovu sukcesiju i pogoduju očuvanju njihove bioraznolikosti.

Podzona IIB (14,80% površine Parka) uključuje travnjake i cretove te područja važna za očuvanje uz njih vezanih Natura 2000 ciljnih vrsta, kao i šumske čistine⁶⁴ i rubna područja šuma uz šumske puteve i ceste kao i sve površine unutar zone IB koje su u naravi šume (šume nastale progresivnom sukcesijom) a koje se u katastru vode kao kulture livade, pašnjak i sl. Uz njih, u ovu zonu su uključeni i suhi kontinentalni travnjaci (6210) oko Barićevih špilja koje se nalaze izvan granica Parka, ali unutar područja ekološke mreže Natura 2000 HR5000020 Nacionalni park Plitvička jezera, te njome upravlja JUNPPJ.

Aktivne mjere upravljanja, u smislu zaustavljanja sukcesije, u rubnim područjima koja su trenutno u naravi više šumsko nego travnjačko stanište, provodit će se po pravilima šumarske struke, sukladno Zakonu o šumama.

Smjernice podzone IIB:

- Dozvoljeno je provođenje aktivnih mjera upravljanja usmjerenih na održavanje travnjaka i cretova radi očuvanja bioraznolikosti (npr. zaustavljanjem sukcesije i sl.), a moguća je i restauracija značajnije izmijenjenih dijelova ili cijelih staništa zbog očuvanja ciljnih i drugih značajnih biljnih i životinjskih vrsta.
- Dozvoljene su poljoprivredne aktivnosti u svrhu očuvanja travnjaka i uz njih vezane bioraznolikosti.
- Dozvoljeno je ograničeno i usmjereno posjećivanje uz obavezu korištenja staza namijenjenih isključivo posjetiteljima.

IIC Kulturni krajobraz

Podzona IIC (1,38% površine Parka) obuhvaća tradicionalni antropogeno uvjetovani krajobraz oko naselja s vrijednim prirodnim i doprirodnim staništima (vrtovi, okućnice, livade i pašnjaci te druge manje poljoprivredne površine).

⁶³ Stalni vodotoci su na kartografskom prikazu iscrtani temeljem LIDAR snimka, a povremeni vodotoci su digitalizirani sa HOK 5000, uključujući tampon zonu od 1,5 m sa svake strane vodotoka.

⁶⁴ Na kartografskom prikazu šumske čistine su, radi lakšeg prikaza površina, označene unutar krugova promjera 50 m.

Smjernice podzone IIC:

- Dozvoljeno je provođenje aktivnih mjera upravljanja usmjerenih na održavanje prirodnih i doprirodnih staništa radi očuvanja bioraznolikosti tj. očuvanja tradicionalnog kulturnog krajobraza (npr. zaustavljanjem sukcesije pašarenjem, košnjom i slično), a moguća je i restauracija značajnije izmijenjenih dijelova ili cijelih staništa zbog očuvanja ciljnih i drugih značajnih biljnih i životinjskih vrsta.
- Dozvoljene su poljoprivredne aktivnosti koje se odvijaju u skladu s ciljevima očuvanja zaštićenog područja.
- Unutar ove podzone prvenstveno je potrebno, u suradnji s vlasnicima i korisnicima zemljišta, osigurati uspostavu poželjnih načina korištenja i izbjegavanje načina korištenja kojima se narušava krajobraz.
- Dozvoljeno je ograničeno i usmjereno posjećivanje.

3.6.3 ZONA III Zona korištenja

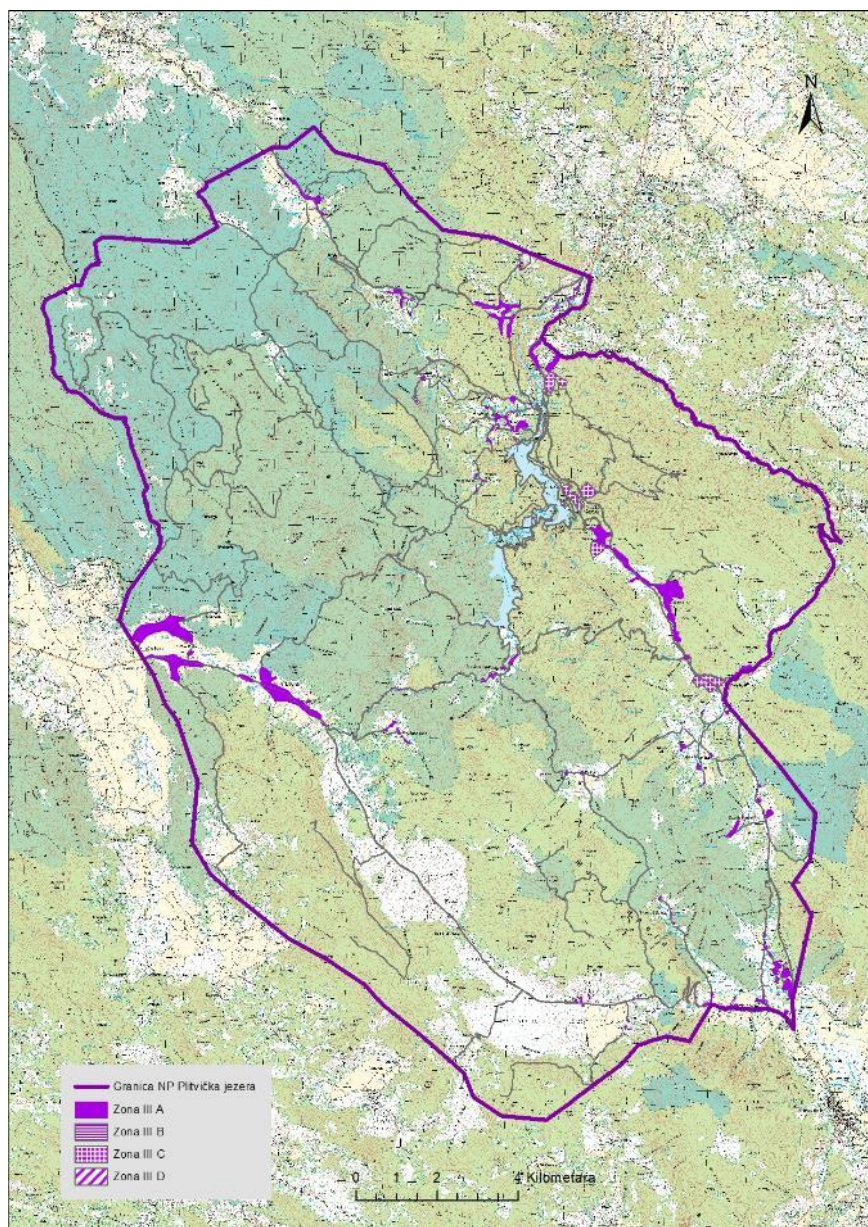
Zona korištenja obuhvaća područja Parka u kojima je priroda značajno izmijenjena prisutnošću određenog stupnja korištenja te područja koja su izdvojena kao najprikladniji lokaliteti za različite dopuštene oblike korištenja visokog intenziteta, a sve u skladu s ciljevima zaštite područja, kao svojevrstan kompromis između zaštite prirode i korištenja.

Cilj upravljanja u ovoj zoni je održivost prisutnog i planiranog korištenja prostora u skladu s očuvanjem s ciljevima upravljanja zaštićenim područjem.

Ova zona zauzima 2,15% površine Parka i obuhvaća:

- Naselja
- Prometnice
- Staze za posjetitelje
- Prostor s uslugama za posjetitelje

te je sukladno tome podijeljena u 4 podzone (Sl. 59.) sa specifičnim smjernicama za pojedinu podzonu.

Slika 59. Zona III i njene 4 podzone

Podzona IIIA Naselja

Podzona IIIA obuhvaća sva naselja unutar Parka uključujući i manje ceste unutar naselja.

Smjernice podzone IIIA

- unutar ove podzone prvenstveno je potrebno osigurati poštivanje svih zakonskih odredbi i propisanih uvjeta zaštite prirode kojima se sprječavaju negativni utjecaji naselja i gradnje na ekosustave i krajobraz Parka (npr. adekvatna vodoopskrba i zbrinjavanje otpadnih voda iz naselja, stupanj izgrađenosti i sl.).
- sva naselja i naseljene dijelove u neposrednoj blizini obala i rijeka planirati s osobitim oprezom, vodeći računa o tome da se isključi stanovanje, a osobito ugostiteljsko-turistička namjena prostora, izuzev one uspostavljene pod upravljanjem Javne ustanove, udaljenih minimum 200 metara od obale rijeke, jezera ili slapa.

Podzona IIIB Glavne prometnice

Podzona IIIB uključuje sve državne, županijske i općinske prometnice u Parku. Podzona obuhvaća sve državne i županijske ceste u širini od 12 m, te lokalne u širini od 8 m.

Smjernice podzone IIIB:

- Unutar ove podzone prvenstveno je potrebno osigurati održavanje, stupanj korištenja, prometna pravila i infrastrukturu kojima se minimaliziraju negativni utjecaji i rizici prometa za očuvanje prirodnih vrijednosti Parka.
- Dozvoljeno je održavanje prometnica i sječa opasnih stabala koja svojim padom mogu dosegnuti prometnicu (30 - 50m od ruba ceste) a u svrhu sigurnosti prometa.
- Svi zahvati vezani za sigurnost posjetitelja i imovine su dozvoljeni.
- Prioritetno osigurati najučinkovitiju odvodnju i postupak čišćenja oborinskih voda s prometnica, prvenstveno na prometnicama koje se nalaze u slivnom području Plitvičkih jezera.

Podzona IIIC Izgrađena područja s uslugama za posjetitelje

Podzona IIIC uključuje sva izgrađena područja s uslugama za posjetitelje kojima upravlja Javna ustanova, uključujući hotele, restorane, male parkovske objekte, postojeće i nove ulaze, prezentacijske centre, suvenirnice, trgovine, sanitarne čvorove, ceste po kojoj voze panoramska vozila, asfaltirane dijelove postojećih parkirališta i prostora unutar njih, skijalište te izgrađena područja izvan naselja za potrebe JU (zgrada šumarije Čorkova uvala, kompleks zgrada Vila Izvor, Znanstveno-stručni centar dr. Ivo Pevalak te ostale objekte koji su funkciji upravljanja Parkom).

Ova podzona obuhvaća svu posjetiteljsku infrastrukturu na području jezerskog sustava, Velike Poljane, Rastovače (Ulaz 1), Hladovine (Ulaz 2), skijališta Mukinje, planiranog ulaza na Prijeboju, Vile Izvor te restoran i Borje.

Smjernice podzone IIIC

- Unutar ove podzone prvenstveno treba osigurati najvišu moguću razinu energetske i okolišne učinkovitosti kojom se minimalizira negativan utjecaj na ekosustave i krajobraz.
- Nakon izgradnje i stavljanja u funkciju novih ulaza u Park privremena parkirališta na ulazima 1 i 2 potrebno je sanirati.
- Vila Izvor zbog svog osjetljivog smještaja može biti isključivo znanstveno-edukacijske namjene.

Podzona IIID Staze, putevi i pristaništa kojima upravlja JU

Podzona IIID obuhvaća postojeće pješačke staze unutar jezerskog sustava (22 km) i planinarske staze (37 km), te planirane nove staze uz povremena proširenja na mjestima za predah i doživljaj prirode koje zahtijevaju određeno održavanje i manje interpretativne sadržaje, nerazvrstane ceste i makadamske te druge lokalne ceste kojima upravlja, koristi se i koje održava Javna ustanova, pristaništa brodova (tri), planirani pontonski most i plovne puteve na jezeru Kozjak.

U ovoj podzoni nalazi se još uvijek prostorno nedefinirana trasa nove posjetiteljske staze, koja će osigurati jednosmjernost pri obilasku Velikog slapa kao i planirana nova edukativna staza uz donji tok Rječice .

Smjernice podzone IIID

- Unutar ove podzone prvenstveno treba osigurati prikladan stupanj korištenja, pravila ponašanja te načine izgradnje i održavanja staza i pristaništa, na način da se izbjegne negativan utjecaj na ekosustave i krajobraz.
- Osigurati najvišu moguću razinu energetske i okolišne učinkovitosti kojom se minimalizira negativan utjecaj na ekosustave i krajobraz.
- Dopuštene su aktivnosti u svrhu održavanja sigurnosti posjetitelja (postavljanje ograda, uklanjanje stabala i stijenske mase uz stazu).
- Moguće je uspostavljanje novih planiranih pješačkih staza unutar poligona podzone IIID

4. LITERATURA

- Alegro, A.; Šegota, V. 2009. *Mahovi tresetari i njihova staništa u Hrvatskoj*. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.
- Alegro, A. i sur. 2010. *Botanički važna područja Hrvatske*. Prirodoslovno-matematički fakultet. Školska knjiga. Zagreb.
- Alegro, A. i dr. 2014. *Contribution to the bryophyte flora of Croatia III. Plitvička jezera National Park and adjacent areas*. Studia botanica hungarica 45. 49-65.
- Alegro, A. i dr. 2016. *Flora i vegetacija mahovina i vaskularnih biljaka sedrenih barijera Plitvičkih jezera* (projekt-Izvrješće za 2016. g.). HBoD. Zagreb.
- Alegro, A.; Šegota, V. 2018. *Flora i vegetacija mahovina i vaskularnih biljaka sedrenih barijera Plitvičkih jezera - Izvrješće za 2016. i 2017. g.* Hrvatsko botaničko društvo. Zagreb. 130 str.
- Babinka, S. 2007. *Multi-Tracer Study of Karst Waters and Lake Sediments in Croatia and Bosnia Herzegovina: Plitvice Lakes National Park and Bihać Area*. Doktorski rad. Universität Bonn. Bonn. 136 str.
- Barešić, J. 2009. *Primjena izotopnih i geokemijskih metoda u praćenju globalnih i lokalnih promjena u ekološkom sustavu Plitvičkih jezera*. Fakultet kemijskog inženjerstva i tehnologiju Sveučilište u Zagrebu, Institut «Ruđer Bošković», Zavod za eksperimentalnu fiziku, Laboratorij za mjerenje niskih aktivnosti. Zagreb. 164 str.
- Barešić, J.; Horvatinčić, N. 2011. *Istraživanje vode i recentnog sedimenta na Plitvičkim jezerima. Znanstveno-stručni skup Nacionalnog parka Plitvička jezera povodom 60 godina od osnivanja i 30 godina od upisa na UNESCO-vu Listu svjetske kulturne i prirodne baštine, Plitvička Jezera, 16.–16. listopada 2009: Zbornik radova*. Ur. Šutić, Branislav. Javna ustanova "Nacionalni park Plitvička jezera". Plitvička Jezera. 264–274.
- Baumgartner, J. 1938. *Bryophyten* – u: Degen, A. (ur.): *Flora Velebitica*, 3. Verlag d. Ungar. Akad. Wiss. Budimpešta. 595 str.
- Belančić, A. i dr. 2008. *Crvena knjiga vretenaca Hrvatske*. Ministarstvo kulture, Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.
- Bielen, A. i sur. 2018. *Narativni izvještaj projekta; „Kako će klimatske promjene utjecati na širenje račje kuge? - Prilagodba smjernica za zaštitu zavičajnih vrsta slatkovodnih rakova u kontekstu klimatskih promjena“*, Prehrambeno biotehnički fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet, Biološki odsjek, Sveučilište u Zagrebu, Fond za zaštitu okoliša i energetsku učinkovitost.
- Bonacci, O. 2013. *Zabrinjavajući hidrološki trendovi na slivu Plitvičkih jezera*. Hrvatske vode, 21 (2013), 84, 137-146.
- Brozinčević, A. i dr. 2013. *Changes in dynamic of fluctuation in water level of Kozjak and Prošćansko lakes and possible influences. Zbornik radova s 3. Međunarodne konferencije o vodama*. Zagreb. 136–140.
- Buj, I. i sur. 2018. *Očuvanje prirodne baštine Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Hrvatsko ihtiološko društvo. Zagreb. 82 str.
- Chafetz, H. S.; Srdoč D.; Horvatinčić, N. 1994. *Early diagenesis of Plitvice Lakes waterfall and barrier travertine deposits*. Geographic physique et Quaternaire 48, 247-255.
- Clark, R. N.; Stankey, G. H. (1979). *The Recreation Opportunity Spectrum: A Framework for Planning, Management and Research*. USDA Forest Service Research Paper PNW-98
- Cole, D., N.; Stankey, G. H. 1997. *Historical development of limits of acceptable change: Conceptual clarifications and possible extensions. In Proceedings – Limits of Acceptable Change and Related Planning Processes: Progress and Future Directions*. General Technical Report INT - GTR – 371. 5–9.
- Direktiva o očuvanju divljih ptica (Council Directive 79/409/EEC; 2009/147/EC)
- Direktiva o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (Council Directive 92/43/EEC)

- Eagles, P. F.J. i dr. 2002. *Sustainable Tourism in Protected Areas: Guidelines for Planning and Management*. IUCN. Gland – Cambridge.
- Emeis, K. – C. i dr. 1987. *Travertine formation in Plitvice National Park, Yugoslavia: chemical versus biological control*. *Sedimentology* 34, 595–609.
- Europska komisija. 2013. *Interpretation Manual of European Union Habitats - EUR28*. http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/habitatsdirective/docs/Int_Manual_EU28.pdf
- Franković, M. 2008. *Studija važnih područja za očuvanje vrsta vretenaca (Odonata) navedenih na dodatku II EU Direktive o staništima za 2008. godinu*. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.
- Fras, F. J. 1988. *Topografija Karlovačke vojne krajine - Mjestopis iz 1835. godine*, Biblioteka » Ličke župe«. Gospić. 274. str.
- Golubić, S. i dr. 2008. *Travertines and calcareous tufa deposits: an insight into diagenesis*. *Geologia Croatica*, 61/2-3, 363-378. Zagreb.
- Graefe, A., R.; Kuss, F., R.; Vaske, J., J. 1990. *Visitor Impact Management: The Planning Framework*. National Parks and Conservation Association. Washington, DC.
- Ham, S. S. 2013. *Interpretation Making a Difference on Purpose*. Fulcrum Publishing, Golden, Colorado.
- Hamidović, D. 2008. *Zaštita dugonogog šišmiša za zaštitu krškog staništa u Hrvatskoj. Završno izvješće*. Hrvatsko biospeleološko društvo. Zagreb.
- Horvat, I. 1932. *Građa za briogeografiju Hrvatske*. *Acta Bot. Croat.* 7, 73–127.
- Horvatinčić, N. i dr. 2000. *Interglacial growth of tufa in Croatia*. *Quaternary Research* 53, Seattle, Washington (SAD). 185–195.
- Hrvatska agencija za okoliš i prirodu: *Informacijski sustav zaštite prirode – Katastar speleoloških objekata Republike Hrvatske*. Dostupno na <http://natura2000.dzpp.hr/speleo/>
- Hudina, T.; Katanović, I. 2016. *Monitoring livadnog procjepka (Chouardia litardierei) na području nacionalnog parka Plitvička jezera*. Konačni izvještaj. Udruga BIOM. Zagreb. 85 str.
- Ivanuš, M. 2013. *Arhitektura i prostorno planiranje u Nacionalnom parku Plitvička jezera od 1881. do kraja 20. stoljeća*. Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 382 str.
- IVUMC (Interagency Visitor Use Management Council) 2016. *Visitor Use Management Framework: A Guide to Providing Sustainable Outdoor Recreation*. <https://visitorusemanagement.nps.gov/VUM/Framework>
- Izvješća: *Hidrološki radovi mjerenja protoka u svrhu utvrđivanja gubitaka na području NP Plitvička jezera u 2015. / 2016. / 2017. godini*. 2015., 2016. i 2017. DHMZ. Zagreb.
- Izvještaj misije UNESCO u NPPJ, siječanj 2017.
- JUNPPJ 2018. a. *Marketinška strategija*.
- JUNPPJ 2018. b. *Studija i Akcijski plan upravljanja posjećivanjem*.
- JU NP Plitvička jezera i Agriconsulting. 2007. *Plan upravljanja NP Plitvička jezera*. Plitvička Jezera.
- Javna ustanova NP PJ (2018.) *Službene statistike o posjećivanju NP PJ*.
- Kempe, S. i dr. 1985. *Carbonate chemistry and the formation of Plitvice Lakes*. *Mitt. Geol.-Pal. Inst. Univ. Hamburg, SCOPE/UNEP Sonderbd.*, 58. 351–383.
- Kerovec, M. i sur. 2007. *Procjena ekološkog stanja akvatorija Plitvičkih jezera*, Znanstveno stručni elaborat, Biološki odsjek, Prirodoslovno-matematički fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
- Kipson, M.; Cvitanović, H.; Pušić, A. 2015. *Monitoring (praćenje stanja) šišmiša u Nacionalnom prku Plitvička jezera*. Završno izvješće. Hrvatsko biospeleološko društvo. Zagreb.
- Kipson, M.; Cvitanović, H.; Pušić, A. 2016. *Monitoring (praćenje stanja) šišmiša u Nacionalnom prku Plitvička jezera*. Završno izvješće. Hrvatsko biospeleološko društvo. Zagreb.
- Kipson, M.; Cvitanović, H.; Karolina, K. 2017. *Monitoring (praćenje stanja) šišmiša u Nacionalnom prku Plitvička jezera*. Završno izvješće. Hrvatsko biospeleološko društvo. Zagreb.

- Kletečki, E. i sur. 2018. *Istraživanje herpetofaune Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Završno izvješće. Hrvatski prirodoslovni muzej. Zagreb.
- Kohl, J. M.; McCool, S. F. 2016. *The future has other plans: planning holistically to conserve natural and cultural heritage*, Golden, CO : Fulcrum Publishing, Applied Communication Series, Sam H. Ham, Editor.
- Kralj, J.; Tvrtković, N.; Hrašovec, B. 2006. *Utjecaj načina upravljanja šumama na bogatstvo i raznolikost faune na području NP Plitvička jezera i Šumarije Vrhovine te preporuke za razradu strategije upravljanja šumama Nacionalnog parka*. Završna studija. JU Nacionalni park Plitvička jezera. 111. str.
- Kralj, J. i dr. 2009. *Rasprostranjenost i brojnost kosaca (Crex crex) u Nacionalnom parku Plitvička jezera*. Zavod za ornitologiju HAZU. Zagreb.
- Kralj, J. i dr. 2011. *Rasprostranjenost i brojnost kosca (Crex crex) u Nacionalnom parku Plitvička jezera*. Zbornik radova. Javna ustanova „Nacionalni park Plitvička jezera“.
- Kranjčev, R. 2003. *Orhideje NP Plitvička jezera i prijedlozi za zaštitu njihovih staništa*. Elaborat. Koprivnica.
- Krapinec, K. 2014. *Šumske koke NP Plitvička jezera – rasprostranjenost i utjecaj turističkih aktivnosti*. Završno izvješće projekta.
- Krga, M. 1992. *Flora Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Plitvički bilten. Časopis za upoznavanje i uređenje Plitvičkih jezera 5. 27-66.
- Kučinić, M. 2003. *Inventarizacija leptira i tulara (Insecta: Lepidoptera, Trichoptera) na području NP Plitvička jezera*. Izvještaj za 2002. godinu. Zoolgijski zavod. Prirodoslovno-matematički fakultet. Zagreb.
- Kučinić, M.; Pehnek, M. 2007. *Inventariranje faune leptira (Insecta: Lepidoptera) Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Biološki odsjek PMF Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 78 str.
- Kučinić, M. i sur. 2017. *Biodiversity and abundance of caddisflies (Insecta, Trichoptera) in the Plitvice Lakes National Park* - The 6th "Aquatic Biodiversity" International Conference. Sibiu, Rumunjska.
- Leiner, S.; Pevalek - Kozlina, B. 2004./2005. *Ekološko stanje, struktura populacije i prijedlozi za ustaljenje autohtone ihtiofaune Plitvičkih jezera*. Zagreb. 2004./2005.
- Leung, Y.-F. i dr. 2018. *Tourism and Visitor Management in Protected Areas: Guidelines for sustainability*. Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 27.
- Lukač, G. 2001. *Bogatstvo i raznolikost ornitofaune Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Studija s popisom zabilježenih vrsta i povijesnim pregledom istraživanja. Starigrad-Paklenica.
- Lukač, G. 2002. *Ptice dupljašice kao bioindikatori šumskih ekosustava Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Starigrad-Paklenica.
- Lukač, G. 2002. *Ptice pjevice Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Starigrad-Paklenica.
- Maguire, I. i sur. 2017. *Istraživanje i nadzor populacija vrsti Astacus astacus i Austropotamobius torrentium u novoutvrđenim okolnostima prisutnosti račje kuge u Nacionalnom parku Plitvička jezera*. Hrvatsko biološko društvo. Zagreb.
- Manning, R. E. 2011. *Studies in outdoor recreation: search and research for satisfaction*. Oregon State University Press. Corvallis.
- Manning, R.; Anderson, L. E. 2012. *Managing outdoor recreation: Case studies in the National Parks*. Guttenberg Press Limited, Tarxien.
- Matoničkin, I. i dr. 1971. *Limnološka istraživanja Plitvičkih jezera*. Acta biologica VII/1. Izdavački zavod Jugoslavenske akademije – Zagreb. 1-88.
- McCool, S.; Cole, D. N. 1997. *Proceedings – Limits of Acceptable Changes and Related Planning Processes: Progress and Future Direction*. USDA Forest Service General Technical Report INT-371.
- McCool, S.; Lime, David, W. 2001. *Tourism carrying capacity: Tempting fantasy or useful reality?* Journal of Sustainable Tourism, 9(5). 372-88.

- McCool, S. F.; Mosey, N., R. 2008. *Tourism, Recreation and Sustainability: Linking Culture & Environment* (2nd edition), CAB International, MPG Books Ltd. Bodmin.
- McCool, S. F.; Bosak K. 2016. *Reframing sustainable tourism*. Springer Environmental Challenges and Solutions serie, Vol. 2.
- Meaški, H. 2011. *Model zaštite krških vodnih resursa na primjeru Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Rudarsko-geološko-naftni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb. 210 str.
- Mešić, A. i dr. 2015. *Bioraznolikost gljiva šumskih staništa u NP Plitvička jezera*. Završno izvješće projekta. Hrvatsko mikološko društvo. Zagreb. 48 str.
- Mešić, A. i dr. 2015. *Završni izvještaj o provedenom projektu „Bioraznolikost gljiva šumskih staništa u NP Plitvička jezera“*. Hrvatsko mikološko društvo. Zagreb.
- Mihoci, I.; Galov, M.; Šašić, M. 2017. *Monitoring močvarnog plavca Phengaris alcon alcon na području Rudanovačkih bara, Nacionalni park Plitvička jezera*. Hrvatski prirodoslovni muzej. Zagreb. 56 str.
- Mikulić, K. i dr. 2015. *Monitoring izabranih vrsta ptica u Nacionalnom parku Plitvička jezera*. Udruga Biom, Zagreb.
- Mikulić, K. i dr. 2015. *Monitoring izabranih vrsta ptica u Nacionalnom parku Plitvička jezera (Program 1, Program 2 i Program 3)*. Izvještaj za 2015. Udruga BIOM. Zagreb. 34 str.
- Ministarstvo zaštite okoliša i energetike i Hrvatska agencija za okoliš i prirodu. 2018. *Smjernice za planiranje upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže*. UNDP, Hrvatska.
- Movčan, J. 2000. *Dugoročna vizija suvremene organizacije sustava posjećivanja NP PJ*. Zbornik radova sa Znanstvenog simpozija o zaštiti Plitvičkih jezera „50 godina Nacionalnog parka Plitvička jezera“; HAZU – razred za prirodne znanosti i Društvo za zaštitu Plitvičkih jezera – Zagreb, Zagreb.
- Mrakovčić, M.; Leiner, Srećko i sur. 2017. *Ekološke značajke, struktura ihtiopopulacija i prijedlozi za ustaljenje autohtone ihtiofaune Plitvičkih jezera*. Godišnje izvješće. Hrvatsko ihtiolološko društvo i Hrvatski prirodoslovni muzej. Zagreb.
- Nacionalna klasifikacija staništa ver 4. u Pravilniku o popisu stanišnih tipova, karti staništa te ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima (NN 88/14)
- National Park Service. 1997. *VERP: The Visitor Experience and Resource Protection Framework – A Handbook for Planners and Managers*, Denver Service Center. Denver.
- Odluka o osnivanju Javnog poduzeća Uprava Nacionalnog parka "Plitvička jezera" (NN 14/92)
- Odluka o visini naknade, načinu isplate kao i prihvatljivim troškovima za korištenje naknade zbog zaštićenih prirodnih područja (NN 102/15)
- Održivo korištenje i zaštita vodnih resursa na području Plitvičkih jezera*. Izvještaj projekta. Geotehnički fakultet, Varaždin; Joanneum Research Institute, Graz; JUNPPJ. Voditelj projekta Božidar Biondić. 130 str.
- Operativne smjernice za implementaciju Konvencije o svjetskoj baštini*, Centar za svjetsku baštinu, 2015.
- Pavlinić, I.; Đaković, M. 2009. *Znanstvena analiza dvanaest vrsta šišmiša s Dodatka II Direktive o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore za potrebe prijedloga potencijalnih Natura 2000 područja za šišmiše*. Završni izvještaj. Hrvatski prirodoslovni muzej. Zagreb.
- Pevalek, I. 1938. *Biodinamika Plitvičkih jezera i njena zaštita*. Nacionalni park Plitvička jezera. Plitvička Jezera.
- Poje, D. 1989. *Pregled klimatskih karakteristika Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Plitvički bilten br. 2. Plitvička Jezera. 87–99 str.
- Polšak, A. 1959. *Geološko istraživanje okolice Plitvičkih jezera*. Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 63, (1956), 367-373.
- Polšak, A. 1960. *Prilog poznavanju hidroloških odnosa okolice Plitvičkih jezera*. Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti 64. 315-320.
- Popijač, A.; Sivec, I. 2009. *Diversity and distribution of stoneflies in the area of Plitvice Lakes National Park and along the Mediterranean river Cetina (Croatia)*. Aquatic Insects, 31: sup1, 731-742.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. godine: stanovništvo prema starosti i spolu, po naseljima.
www.dzs.hr

Pravilnik o ciljevima i osnovnim mjerama za očuvanje ptica u području ekološke mreže (NN 15/14)

Pravilnik o ciljevima očuvanja i osnovnim mjerama za očuvanje ciljnih Natura 2000 stanišnih tipova na području NP Plitvička jezera - u izradi

Pravilnik o popisu stanišnih tipova, karti staništa te ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima (NN 88/14)

Pravilnik o strogo zaštićenim vrstama (NN 144/13, 73/16)

Pravilnik o unutarnjem redu u NPPJ (NN 36/96)

Prica, Č. 1974. *Crna kraljica : bajke i legende o Plitvičkim jezerima*. Školska knjiga. Zagreb. 85 str.

Radović, D. i dr. 2005. *Nacionalna ekološka mreža - važna područja za ptice u Hrvatskoj*. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.

Registar kulturnih dobara RH. <https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=31> (20. 12. 2018.)

Roglić, J. 1974. *Morfološke posebnosti Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Plitvička jezera — čovjek i priroda, Nacionalni park Plitvice. Zagreb. 5-22.

Rubinić, J. i dr. 2008. *Doprinos poznavanju hidrologije Plitvičkih jezera - dinamika kolebanja razine jezera i značajne promjene*. Zbornik radova Savjetovanje: Hidrološka mjerenja i obrada podataka. Rijeka. 207–230.

Shafer, E. L., Jr. 1969. *The Average Camper Who Doesn't Exist*. USDA Forest Service Research Paper NE-142. Upper Darby.

Sironić, A. i dr. 2017. *Changes in the geochemical parameters of karst lakes over the past three decades – The case of Plitvice Lakes, Croatia*. Applied Geochemistry 78. 12-22.

Srdoč, D. i dr. 1985. *Procesi taloženja kalcita u krškim vodama s posebnim osvrtom na Plitvička jezera*. Krš Jugoslavije 11/4-6, JAZU. Zagreb.

Stančić, Z.; Žganec, K.; Gottstein, S. 2010. *Marshland vegetation of Plitvice Lakes National Park (Croatia)*. Candollea 65.

Stankey, G. H. i dr. 1985. *The Limits of Acceptable Change (LAC) System for Wilderness Planning*. USDA Forest Service General Technical Report INT-176

Stoizner, C. 1870. *Nachtrag zu Flora von Slavonien II.* – Verh. zool.-bot. Ges. Wien 10. 1009–1013.

Šarić, I. i sur. 2016. *Monitoring (praćenje stanja) i kontrola širenja signalnog raka (Pacifastacus leniusculus) u rijeci Korani*. Udruga Biom. Zagreb

Šarić J., L. i sur. 2016. *Istraživanje saproksilnih NATURA 2000 kornjaša na području Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Hrvatsko ekološko društvo. Zagreb. Šašić, M. 2007. *Akcijski plan zaštite vrsta roda Maculinea u Nacionalnom parku "Plitvička jezera"*. Hrvatski prirodoslovni muzej. Zagreb.

Šašić Kljajo, M. 2009. *Znanstvena analiza vrsta noćnih i danjih leptira s Dodatka II Direktive o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore za potrebe izrade prijedloga potencijalnih NATURA 2000 područja*. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.

Šašić, M., Mihoci, I., Kučinić, M. 2015. *Crvena knjiga danjih leptira Hrvatske*. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode. Državni zavod za zaštitu prirode. Hrvatski prirodoslovni muzej. Zagreb.

Šegulja, N. 1992. *Das Crepidus conyzifoliae-Molinietum altissimae* Ass. Nov. am Südwestrand des Nationalparks »Plitvička jezera« (Kroatien.) Acta bot. Croat. 51. 95–102.

Šegulja, N. 2005. *Vegetacija travnjaka, cretišta i močvarnih staništa Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Natura Croatica, Vol. 14, Suppl. 2. 1–194.

Šegulja, N. i Krga. M. 1990. *Ligularia sibirica* (L) Cassenienume Art der Yufoslawischen flora. Acta. Croatica 49. Zagreb.

Šegulja, N. i Krga. M. 1990. *Prvo nalazište zlatne jezičnice u Hrvatskoj i Jugoslaviji otkriveno ljeti 1989*. Unutar Nacionalnog parka Plitvička jezera. Ekološki glasnik 7-8.

Šegulja, N. i Krga, M. 1990. *Trajne plohe travnjačke vegetacije na području Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Plitvički bilten No 3 – 4. Korenica.

Špoljarić, I. 2010. *Ekologija i rasprostranjenost deseteronožnih rakova (Crustacea, Decapoda, Astacidae) na području Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Magistarski rad. Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet. Zagreb.

Špoljarić, I.; Belančić, A. 2007. *Mala mješinka (Utricularia minor L.) – Rasprostranjenost i ugroženost populacije u Nacionalnom parku Plitvička jezera*. 2. Hrvatski botanički kongres. Zagreb.

Štrbenac, A. i sur. 2010. *Plan upravljanja vukom u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2010. do 2015.*

Šumarski fakultet u Zagrebu. 2008. *Znanstvena analiza kornjaša sa popisa iz Dodatka II Direktive o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore s prijedlogom važnih područja za očuvanje vrste u RH*. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.

Tkalčec, Z. i dr. 2008. *Crvena knjiga gljiva Hrvatske*. Ministarstvo kulture. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.

Topić, J.; Vukelić, J. 2009. *Priručnik za određivanje kopnenih staništa u Hrvatskoj prema Direktivi o staništima EU*. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.

Tortić, M., David A. 1981. *Skeletocutis jecii nov. sp. (Polyporaceae)*. – Bull. Soc. Linn. Lyon. 50: 217–219.

Tutiš, V. 2006. *Sove i grabljivice Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Znanstvena studija. Zavod za ornitologiju HAZU. Zagreb.

Tutiš, V. 2013. *Monitoring Scheme for the Ural Owl Strix uralensis in Croatia*. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.

Tutiš, V. i dr. 2013. *Crvena knjiga ptica Hrvatske*. Ministarstvo zaštite okoliša i prirode. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb.

Tvrtković, N. i dr. 2004. *Inventarizacija šišmiša NP Plitvička jezera i prijedlozi za njihovu zaštitu*. Završni izvještaj za Nacionalni park Plitvička jezera. Hrvatski prirodoslovni muzej. Zagreb.

Uredba o ekološkoj mreži (NN 124/13 i 125/15)

Uredba o standardu kakvoće voda (NN 73/13, 151/14, 78/15, 61/16)

Utjecaj klimatskih promjena i stanja u okolišu na biološko inducirano taloženje sedre i sedimentacijske procese u Plitvičkim jezerima. Izvještaj projekta. (voditelj projekta Horvatinčić, N.) 2014. Institut Ruđer Bošković, Zavod za eksperimentalnu fiziku, Laboratorij za mjerenje niskih radioaktivnosti. Zagreb. 98 str.

Vidaković, P. 2000. *Pedeset godina gospodarenja i turističkog razvoja NP PJ. Zbornik radova sa Znanstvenog simpozija o zaštiti Plitvičkih jezera „50 godina Nacionalnog parka Plitvička jezera“*; HAZU – razred za prirodne znanosti i Društvo za zaštitu Plitvičkih jezera – Zagreb, Zagreb.

Vilenica, M. i dr. 2014. *The mayfly fauna (Insecta, Ephemeroptera) of the Plitvice Lakes National Park*. Croatia. Nat. Croat, Vol. 23, No2. 349-363.

Vukelić, J. 2008. *Šumska staništa i šumske zajednice u Hrvatskoj*. Nacionalna ekološka mreža. Državni zavod za zaštitu prirode. Zagreb

Vukelić, J.; Šapić, I. 2013. *Fitocenološke značajke i vegetacijska karta šumskih ekosustava Nacionalnog parka Plitvička jezera*. Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Zakon o proglašenju Plitvičkih jezera nacionalnim parkom (NN29/49, 13/97)

Zakon o regionalnom razvoju (NN 147/14)

Zakon o zaštiti prirode (NN 80/13, NN 15/18)

Zec, M. i dr. 2016. *Monitoring izabranih vrsta ptica u Nacionalnom parku Plitvička jezera (Program 1, Program 2 i Program 3)*. Izvještaj za 2017. Udruga BIOM. Zagreb.

Zec, M. i dr. 2017. *Monitoring izabranih vrsta ptica u Nacionalnom parku Plitvička jezera (Program 1, Program 2 i Program 3)*. Izvještaj za 2017. Udruga BIOM. Zagreb.

Zec, M. i dr. 2016. *Monitoring izabranih vrsta sova u Nacionalnom parku Plitvička jezera*. Izvještaj za 2017. Udruga BIOM. Zagreb.

Zec, M. i dr. 2017. *Monitoring izabranih vrsta sova u Nacionalnom parku Plitvička jezera*. Izvještaj za 2017. Udruga BIOM. Zagreb.

Znanstveno-stručni skup Nacionalnog parka Plitvička jezera povodom 60 godina od osnivanja i 30 godina od upisa na UNESCO-vu Listu svjetske kulturne i prirodne baštine, Plitvička Jezera, 16.–16. listopada 2009.: zbornik radova, 2011. Ur. Šutić, Branislav. Javna ustanova “Nacionalni park Plitvička jezera”. Plitvička Jezera.

<http://www.haop.hr/hr/tematska-podrucja/zasticena-podrucja/zasticena-podrucja/kategorije-zasticenih-podrucja>

<http://natura2000.dzpz.hr/reportpublish/reportproxy.aspx?paramSITECODE=HR5000020> (16. 12. 2018.)

5. PRILOZI

5.1 Popis institucija, udruženja i drugih pravnih subjekata uključenih u izradu Plana i načini uključivanja

R. br.	Naziv	Intervjui i konzultacije	Radionice			Poslan nacrt PU
			1.	2.	3.	
1.	Agencija za odgoj i obrazovanje					X
2.	Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju					X
3.	Agronomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu					X
4.	Arheološki muzej, Zagreb					X
5.	Arhitektonski fakultet Sveučilišta u Zagrebu					X
6.	Astronomsko društvo Korenica					X
7.	Biota j.d.o.o					X
8.	Bioteka					X
9.	Državna geodetska uprava (DGU), Odjel prostornih podataka i servisa					X
10.	Državni hidrometeorološki zavod (DHMZ)					X
11.	Elektroprojekt d.o.o.					X
12.	Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za arheologiju					X
13.	Foto atelje Jug					X
14.	Gacko pučko otvoreno učilište			X		X
15.	Geo log d.o.o.					X
16.	Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za geomatiku				X	X
17.	Geodetski zavod Rijeka					X
18.	Geofizički zavod Andrija Mohorovičić					X
19.	Geotehnički fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za hidrotehniku				X	X
20.	Geotehnički fakultet Varaždin				X	X
21.	Građevinski fakultet Sveučilišta u Rijeci, Katedra za hidrotehniku				X	X
22.	Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti (HAZU), Zavod za ornitologiju					X
23.	Hrvatski geološki institut (HGI), Zagreb				X	X
24.	HGSS Stanica Gospić	X				X
25.	HEP Elektrolika Gospić		X	X	X	X
26.	Hrvatska agencija za okoliš i prirodu (HAOP)	X	X	X	X	X
27.	Hrvatska komora inženjera šumarstva i drvne tehnologije (HKŠIDT)					X
28.	Hrvatske ceste, Poslovna jedinica Zadar, Tehnička ispostava Gospić			X		X
29.	Hrvatske ceste, Poslovna jedinica Zagreb, Tehnička ispostava Karlovac			X		X
30.	Hrvatske ceste, Sektor za razvoj i strateško planiranje			X	X	X
31.	Hrvatske vode, Glavni vodnogospodarski laboratorij					X
32.	Hrvatske vode, Služba za podršku pripremi i provedbi EU projekata			X		X
33.	Hrvatske vode, Vodnogospodarska ispostava "Lika, Podvelebitsko primorje i Otoci"		X			X
34.	Hrvatski geološki institut, Zavod za hidrogeologiju i inženjersku geologiju					X
35.	Hrvatski institut za biološku raznolikost (HIB), BIOTA					X
36.	Hrvatski planinarski savez					X
37.	Hrvatski planinarski savez, Komisija za speleologiju					X
38.	Hrvatski prirodoslovni muzej (HPM)				X	X
39.	Hrvatski restauratorski zavod			X		X
40.	Hrvatski savez udruga osoba s tjelesnim invaliditetom (HSUTI)					X
41.	Hrvatski speleološki savez					X
42.	Hrvatski šumarski institut					X
43..	Hrvatsko biološko društvo					X
44.	Hrvatsko biospeleološko društvo					X
45.	Hrvatsko ihtiološko društvo					X
46.	Hrvatsko mikološko društvo					X

47.	Hrvatski zavod za prostorni razvoj	X	X	X		X
48.	Hrvatsko kulturno umjetničko društvo (HKUD) Korenica		X		X	X
49.	HVIDR-a Plitvička Jezera	X	X	X		X
50.	HVIDR-a Saborsko	X		X		X
51.	Institut za etnologiju i folkloristiku					X
52.	Institut Ruđer Bošković (IRB), Šibenik					X
53.	Institut Ruđer Bošković (IRB), Zagreb				X	X
54.	JU NP Krka					X
55.	JU NP Paklenica					X
56.	JU Rakovica - Baračeve špilje		X	X	X	X
57.	JU za upravljanje ZPV Karlovačke županije "Natura viva"		X	X	X	X
58.	JU za upravljanje ZPV Ličko-senjske županije i LSŽ - Upravni odjel za prostorno uređenje, građenje i zaštitu okoliša		X	X		X
59.	Karlovačka županija, Upravni odjel za graditeljstvo i okoliš		X		X	X
60.	Komunalac Korenica		X	X		X
61.	Konzervatorski odjel u Gospiću za područje LSŽ		X	X		X
62.	Konzervatorski odjel u Karlovcu za područje KŽ		X	X		X
63.	KUD Izvor Rakovica		X	X	X	X
64.	KUD Lađevčani			X		X
65.	LAG Frankopan		X			X
66.	LAG Lika	X	X			X
67.	Likaceste d.o.o					X
68.	Ministarstvo graditeljstva i prostornog uređenja, Sektor za prostorno uređenje	X			X	X
69.	Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Karlovcu		X	X	X	X
70.	Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Zagrebu			X		X
71.	Ministarstvo kulture, Služba za inspekcijske poslove zaštite kulturne baštine			X		X
72.	Ministarstvo kulture, Služba za UNESCO					X
73.	Ministarstvo poljoprivrede, Uprava šumarstva, lovstva i drvne industrije		X	X		X
74.	Ministarstvo turizma		X	X	X	X
75.	Ministarstvo unutarnjih poslova					X
76.	Ministarstvo zaštite okoliša i energetike; Služba inspekcijskog nadzora u Gospiću		X	X		X
77.	Ministarstvo zaštite okoliša i energetike; Uprava za zaštitu prirode	X	X	X		X
78.	Oikon d.o.o.					X
79.	Općina Plitvička Jezera	X	X	X	X	X
80.	Općina Rakovica	X	X	X	X	X
81.	Općina Saborsko	X	X	X	X	X
82.	Općina Vrhovine	X		X		X
83.	OPG Glumac				X	X
84.	OPG Krga				X	X
85.	OPG Vujičić				X	X
86.	Osnovna škola Plitvička Jezera		X			
87.	Outward Bound Croatia					X
88.	Planinarsko društvo Plaške glave					X
89.	Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu (PMF), Biološki odsjek				X	X
90.	Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu (PMF), Geofizički odsjek				X	X
91.	Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu (PMF), Geografski odsjek				X	X
92.	Prirodoslovno-matematički fakultet Sveučilišta u Zagrebu PMF), Geološki odsjek				X	X
93.	Područni ured za katastar Gospić, Ispostava za katastar nekretnina Korenica					X
94.	Povjerenici hrvatskog pčelarskog saveza, PU „Slap“ Plitvička Jezera					X
95.	Prehrambeno-biotehnološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu					X
96.	Pučko otvoreno učilište Slunj					X

97.	Razvojna agencija Ličko-senjske županije LIRA	X	X	X		X
98.	Rudarsko-geološko-naftni fakultet Sveučilišta u Zagrebu (RGNF)					X
99.	Savjetodavna služba - Karlovačka županija		X			X
100.	Savjetodavna služba - Ličko-senjska županija		X			X
101.	SMAK - kreativni kolektiv					X
102.	Spelekom Rakovica		X			X
103.	Šumarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu				X	X
104.	TravAble - World Without Barriers					X
105.	Turistička zajednica Grada Slunja				X	X
106.	Turistička zajednica Karlovačke županije		X	X	X	X
107.	Turistička zajednica Ličko-senjske županije	X	X	X		X
108.	Turistička zajednica Općine Plitvička Jezera	X	X	X	X	X
109.	Turistička zajednica Općine Rakovica	X	X	X	X	X
110.	Turistička zajednica Općine Vrhovine	X		X		X
111.	UNESCO					X
112.	Udruga BIOM					X
113.	Udruga branitelja Domovinskog rata Općine Plitvička Jezera	X		X	X	X
114.	Udruga branitelja iz Domovinskog rata JU NPPJ				X	X
115.	Udruga hrvatskih branitelja Domovinskog rata Općine Rakovica	X	X		X	X
116.	Udruga hrvatskih putničkih agencija		X	X		X
117.	Udruga Hyla					X
118.	Udruga Rudopolje moje			X		X
119.	Udruga slijepih Ličko-senjske županije					X
120.	Udruga studenata biologije-BIUS					X
121.	Udruga studenata biotehnologije Sveučilišta u Rijeci					X
122.	Udruga turističkih vodiča Like					X
123.	Udruga za zaštitu i razvoj prirodne i kulturne baštine Karlovca					X
124.	Veterinarski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zavod za biologiju				X	X
125.	Vodovod Korenica		X	X	X	X
126.	WWF Adria				X	X
127.	Zajednica saveza osoba s invaliditetom Hrvatske – SOIH					X
128.	Zavod za javno zdravstvo LSŽ					X
129.	Zeleni servis d.o.o.					X
130.	Zavičajna udruga Kordunaša Zagreb			X		
131.	Zelena akcija		X	X		X
132.	Ženska akcija Saborsko			X		X

5.2 Popis ciljnih vrsta ptica za područje ekološke mreže HR1000020 NP Plitvička jezera

Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste	Status vrste (G-gnjezdarica, P-preletnica, Z-zimovalica)
<i>Aegolius funereus</i>	planinski ćuk	G
<i>Alcedo atthis</i>	vodomar	G
<i>Asio flammeus</i>	sova močvarica	G
<i>Bonasa bonasia</i>	lještarka	G
<i>Bubo bubo</i>	ušara	G
<i>Circus pygargus</i>	eja livadarka	G
<i>Crex crex</i>	kosac	G
<i>Dendrocopus leucotos</i>	planinski djetlić	G
<i>Dryocopus martius</i>	crna žuna	G
<i>Falco peregrinus</i>	sivi sokol	G
<i>Ficedula albicollis</i>	bjelovrata muharica	G
<i>Ficedula parva</i>	mala muharica	G
<i>Glaucidium passerinum</i>	mali ćuk	G
<i>Lanius collurio</i>	rusi svračak	G
<i>Lanius minor</i>	sivi svračak	G
<i>Lullula arborea</i>	ševa krunica	G
<i>Pernis apivorus</i>	škanjac osaš	G
<i>Picoides tridactylus</i>	troprsti djetlić	G
<i>Picus canus</i>	siva žuna	G
<i>Strix uralensis</i>	jastrebača	G
<i>Sylvia nisoria</i>	pjegava grmuša	G

5.3 Popis ciljnih vrsta za područje ekološke mreže HR5000020 NP Plitvička jezera

Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste
<i>Apium repens</i>	puzavi celer
<i>Austropotamobius torrentium</i> *	potočni rak
<i>Barbastella barbastellus</i>	širokouhi mračnjak
<i>Canis lupus</i> *	vuk
<i>Chouardia litardierei</i>	livadni procjepak
<i>Coenagrion ornatum</i>	istočna vodendjevojčica
<i>Cypripedium calceolus</i>	gospina papučica
<i>Drepanocladus (Hematocaulis) vernicosus</i>	-
<i>Euphydryas aurinia</i>	močvarna riđa
<i>Euplagia quadripunctaria</i> *	danja medonjica
<i>Ligularia sibirica</i>	sibirska jezičnjača
<i>Lutra lutra</i>	vidra
<i>Lynx lynx</i>	Ris
<i>Miniopterus schreibersii</i>	dugokrili pršnjak
<i>Morimus funerus</i>	velika četveropjega cvilidreta
<i>Myotis bechsteinii</i>	velikouhi šišmiš
<i>Myotis capaccinii</i>	dugonogi šišmiš
<i>Myotis myotis</i>	veliki šišmiš
<i>Osmoderma eremita</i> *	mirišljavi samotar
<i>Rhinolophus euryale</i>	južni potkovnjak
<i>Morimus funereus</i>	velika četveropjega cvilidreta
<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	veliki potkovnjak
<i>Rosalia alpina</i> *	alpinska strizibuba
<i>Ursus arctos</i> *	medvjed
<i>Buxbaumia viridis</i>	-
<i>Dicranium viride</i>	-
<i>Cobitis bilineata</i>	dvoprugasti vijun
<i>Sabanejewia larvata</i>	talijanski zlatni vijun

* prioritetna vrsta

5.4 Popis staništa NP Plitvička jezera

NKS kod i ime (I. razina)	NKS kod i ime (II. razina)	NKS kod i ime (III. razina)	NKS kod i ime (IV. razina)	NKS kod i ime (V. razina)
A. Površinske kopnene vode i močvarna staništa	A.1. Stajačice	A.1.1. Stalne stajačice	A.1.1.1. Stalne stajačice	A.1.1.1.2. Mezotrofne vode
				A.1.1.1.4. Oligotrofno-mezotrofne vode bogate vapnencem
		A.1.2. Povremene stajačice	A.1.2.1. Povremene stajačice	
	A.2. Tekuće	A.2.3. Stalni vodotoci		
		A.2.5. Vodopadi	A.2.5.1. Vodopadi	A.2.5.1.2. Biogeni vodopadi
	A.3. Hidrofitska staništa slatkih voda	A.3.1. Submerzna vegetacija parožina	A.3.1.1. Submerzna vegetacija parožina	A.3.1.1.1. Sastojine parožina roda Chara
		A.3.3. Zakorijenjena vodenjarska vegetacija	A.3.3.2. Zakorijenjene submerzne zajednice voda tekućica	
		A.3.5. Sedrotvorne riječne zajednice		
		A.3.6. Sedrotvorna vegetacija na slapovima		
	A.4. Odrasle obale površinskih kopnenih voda i močvarna staništa	A.4.1. Tršćaci, rogozici, visoki šiljevi i visoki šaševi	A.4.1.1. Tršćaci i rogozici	
B. Neobrasle i slabo odrasle kopnene površine	B.1. Neobrasle i slabo odrasle stijene	B.1.3. Alpsko-karpatko-balkanske vapnenačke stijene		
C. Travnjaci, cretovi i visoke zeleni	C.1. Cretovi	C.1.1. Bazofilni cretovi (niski cretovi)		
		C.1.2. Acidofilni cretovi (prijelazni i nadignuti cretovi)		
	C.2. Higrofilni i mezofilni travnjaci	C.2.2. Vlažne livade Srednje Europe	C.2.2.2. Trajno vlažne livade Srednje Europe	C.2.2.2.1. Srednjoeuropske livade obične beskoljenke
			C.2.2.4. Periodički vlažne livade	
		C.2.3. Mezofilne livade Srednje Europe	C.2.3.1. Umjereno vlažne livade	
			C.2.3.2. Mezofilne livade košarice Srednje Europe	
		C.2.4. Vlažni, nitrofilni travnjaci i pašnjaci	C.2.4.1. Nitrofilni pašnjaci i livade-košarice nizinskog vegetacijskog pojasa	
		C.2.5. Vlažne livade submediteranske vegetacijske zone	C.2.5.1. Ilirsko-submediteranske livade rječnih dolina	
	C.3. Suhi travnjaci	C.3.3. Subatlantski mezofilni travnjaci i brdske livade na karbonatnim tlima	C.3.3.1. Brdske livade uspravnog ovsika na karbonatnoj podlozi	
		C.3.4. Europske suhe vrištine i travnjaci trave tvrdače	C.3.4.1. Zapadnoeuropske vrištine	
			C.3.4.2. Travnjaci trave tvrdače	C.3.4.2.1. Travnjak trave tvrdače
		C.3.5. Submediteranski i epimediteranski suhi travnjaci		
	C.5. Visoke zeleni	C.5.2. Šumske čistine	C.5.2.1. Zajednice šumskih čistina	

		C.5.4. Nizinske zajednice visokih zeleni		
D. Šikare	D.1. Kontinentalne šikare	D.1.1. Vrbici na sprudovima	D.1.1.1. Vrbici šljunkovitih i pjeskovitih riječnih sprudova	D.1.1.1.5. Vrbici rakite
E. Šume	E.2. Poplavne šume hrasta lužnjaka, crne johe i poljskog jasena	E.2.1. Poplavne šume crne johe i poljskog jasena	E.2.1.6. Šuma crne johe s dugoklasim šašem	
	E.3. Šume listopadnih hrastova izvan dohvata poplava	E.3.1. Mješovite hrastovo-grabove i čiste grabove šume	E.3.1.5. Šuma hrasta kitnjaka i običnog graba	
		E.3.4. Srednjoeuropske termofilne hrastove šume	E.3.4.1. Termofilna šuma hrasta kitnjaka s crnim grahorom	
		E.3.5. Primorske, termofilne šume i šikare medunca	E.3.5.4. Šuma i šikara crnoga graba s jesenskom šašikom	
	E.4. Brdske bukove šume	E.4.1. Srednjoeuropske neutrofilne do slaboacidofilne, mezofilne bukove šume		
		E.4.4. Šume bukve i plemenitih listača uvala i klanaca		
		E.4.5. Mezofilne i neutrofilne čiste bukove šume	E.4.5.1. Šuma bukve s velikom mrtvom koprivom	
		E.4.6. Jugoistočnoalpsko-ilirske, termofilne bukove šume	E.4.6.1. Šuma bukve i crnoga graba	
	E.5. Bukovo-jelove šume	E.5.2. Dinarske bukovo-jelove šume	E.5.2.1. Dinarska bukovo-jelova šuma s mišjim uhom (tipična subasocijacija)	
			E.5.2.2. Dinarska bukovo-jelova šuma s mišjim uhom (subasocijacija s bijelim šašem)	
	E.7. Kontinentalne crnogorične šume	E.7.3. Smrekove šume	E.7.3.5. Šuma smreke s crnim kukurijekom na dolomitu	
		E.7.4. Šume običnog i crnog bora na dolomitima	E.7.4.1. Šuma običnog bora s crnim kukurijekom na dolomitima	
			E.7.4.2. Šuma crnog graba s proljetnom crnjušom	
	E.9. Antropogene šumske sastojine	E.9.2. Nasadi četinjača	E.9.2.1. Nasadi obične smreke	
			E.9.2.2. Nasadi crnog bora	
			E.9.2.3. Nasadi običnog bora	
H. Podzemlje	H.1. Kraške špilje i jame	H.1.1. Kopnena kraška špiljska staništa		
I. Kultivirane nešumske površine i staništa s korovnom i ruderalnom vegetacijom	I.2. Mozaične kultivirane površine	I.2.1. Mozaici kultiviranih površina		
	I.8. Neproizvodne kultivirane zelene površine	I.8.1. Javne neproizvodne kultivirane zelene površine	I.8.1.8. Zelene površine za sport i rekreaciju	I.8.1.8.1. Travnati sportski tereni za igre s loptom
J. Izgrađena i industrijska staništa	J.1. Sela			
	J.2. Gradovi			
		J.2.3. Ostale urbane površine		

	J.3. Ostale izgrađene negospodarske površine			
	J.4. Gospodarske površine	J.4.3. Površinski kopovi	J.4.3.1. Aktivni površinski kopovi	J.4.3.1.1. Kamenolomi
		J.4.4. Infrastrukturne površine	J.4.4.1. Površine za pružni promet	

5.5 Popis šumskih zajednica NP Plitvička jezera

- Šikare barske ive (*Salicetum cinereae*)
- Šume crne johe (*Alnetum glutinosae s.l.*)
- Šuma hrasta kitnjaka i običnog graba s biskupskom kapicom i dlakavim šašem (As. Epimedio-Carpinetum betuli caricetosum pilosae (Horvat 1938, Borhidi 1963)
- Šuma bukve s velikom mrtvom koprivom (*Lamio orvalae- Fagetum*), (Ht.1938) Borhidi 1963
- Bukove šume s kukurijekom *Helleboro nigri – Fagetum*, Zukrigl 1973
- Šuma bukve i jele (*Omphalodo-Fagetum*), (Tregubov 1957) Marinček et al., 1993
- Šuma bukve s crnim grabom (*Ostryo-Fagetum M.Vraber ex Trinajstić*)
- Šuma gorskog javora i običnog jasena (*Aceri-Fraxinetum s.l.*)
- Šuma i šikara crnog graba s jesenskom šašikom (*Seslerio autumnalis Ostryetum*), Ht. et H-ić in Ht. 1950 (alt. *Seslerio-Ostryetum carpinifoliae*, prema Vukeliću)
- Termofilna šuma hrasta kitnjaka s crnim grahorom (*Lathyro nigri-Quercetum petraeae*)
- Šuma običnog bora s crnim kukurijekom (*Helleboro nigri-Pinetum sylvestris*), Ht. 1958
- Šuma crnog graba s proljetnom crnjušom (*Erico herbaceae-Ostyetum carpinifoliae*), Ht.(1938. 1956)
- Šuma smreke s kukurijekom na dolomitu (*Helleboro nigri-Piceetum*), (Trinajstić i Pelcer, 2005.)

5.6 Popis strogo zaštićenih vrsta sisavaca zabilježenih na području NPPJ

RED	PORODICA	VRSTA - znanstveni naziv	VRSTA - hrvatski naziv	KRITERIJ UVRŠTENJA NA POPIS		
				UGROŽEN OST (Crveni popis)	ZZP	Međunarodni sporazumi/EU zakonodavstvo
Carnivora	Canidae	<i>Canis lupus</i>	vuk		SZ	BE2, DS4
	Felidae	<i>Lynx lynx</i>	ris	CR	SZ	DS4
		<i>Felis silvestris</i>	divlja mačka		SZ	BE2, DS4
	Mustelidae	<i>Lutra lutra</i>	vidra	DD	SZ	BE2, DS4
	Ursidae	<i>Ursus arctos</i>	smeđi medvjed		SZ	BE2, DS4
Chiroptera	Rhinolopidae	<i>Rhinolophus euryale</i>	južni potkovnjak	VU	SZ	BE2, DS4
		<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	veliki potkovnjak		SZ	BE2, DS4
		<i>Rhinolophus hipposideros</i>	mali potkovnjak		SZ	BE2, DS4
	Vespertilionidae	<i>Barbastella barbastellus</i>	širokouhi mračnjak	DD	SZ	BE2, DS4
		<i>Eptesicus serotinus</i>	kasni noćnjak		SZ	BE2, DS4
		<i>Miniopterus schreibersii</i>	dugokrili pršnjak	EN	SZ	BE2, DS4
		<i>Myotis alcathoe</i>	mali brkati šišmiš		SZ	BE2, DS4
		<i>Myotis bechsteinii</i>	velikouhi šišmiš	VU	SZ	BE2, DS4
		<i>Myotis brandtii</i>	Brandtov šišmiš		SZ	BE2, DS4
		<i>Myotis blythii</i>	oštrouhi šišmiš		SZ	BE2, DS4
		<i>Myotis capaccinii</i>	dugonogi šišmiš	EN	SZ	BE2, DS4
		<i>Myotis daubentonii</i>	riječni šišmiš		SZ	BE2, DS4
		<i>Myotis emarginatus</i>	riđi šišmiš		SZ	BE2, DS4
		<i>Myotis myotis</i>	veliki šišmiš		SZ	BE2, DS4
		<i>Myotis mystacinus</i>	brkati šišmiš		SZ	BE2, DS4
		<i>Myotis nattereri</i>	resasti šišmiš		SZ	BE2, DS4
		<i>Nyctalus leisleri</i>	mali večernjak		SZ	BE2, DS4
		<i>Nyctalus noctula</i>	rani večernjak		SZ	BE2, DS4
		<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	patuljasti šišmiš		SZ	DS4
		<i>Plecotus auritus</i>	smeđi dugoušan		SZ	BE2, DS4
		<i>Plecotus austriacus</i>	sivi dugoušan	EN	SZ	BE2, DS4
		<i>Plecotus macrobullaris</i>	gorski dugoušan	DD	SZ	BE2, DS4
Rodentia	Castoridae	<i>Castor fiber</i>	dabar*		SZ	DS4

* Dabar je prvi put zabilježen 2010., a ne postoje podaci da je u prošlosti bio raspostranjen na području Parka.

Opis kratica:

BE2	Vrsta navedena u Dodatku II Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija)
DS4	Vrsta navedena u Prilogu IV Direktive 92/43/EEZ o zaštiti prirodnih staništa i divljih biljnih i životinjskih vrsta
CR	Kategorija ugroženosti: kritično ugrožena
EN	Kategorija ugroženosti: ugrožena
VU	Kategorija ugroženosti: osjetljiva
DD	Kategorija ugroženosti: nedovoljno poznata
SZ	Strogo zaštićena vrsta
ZZP	Zakon o zaštiti prirode

5.7 Popis strogo zaštićenih vrsta vodozemaca zabilježenih na području NPPJ

RED	PORODICA	VRSTA - znanstveni naziv	VRSTA - hrvatski naziv	KRITERIJ UVRŠTENJA NA POPIS			
				UGROŽENOST (Crveni popis)	ZZP	Međunarodni sporazumi /EU zakonodavstvo	Endem
Anura	Bombinatoridae	<i>Bombina variegata</i>	žuti mukač		SZ	BE2, DS4	
	Bufonidae	<i>Bufo bufo</i>					
		<i>Bufo viridis</i>	zelena krastača		SZ	BE2, DS4	
	Hylidae	<i>Hyla arborea</i>	gatalinka		SZ	BE2, DS4	
	Ranidae	<i>Pelophylax</i> kl. <i>Esculentus</i>					
		<i>Pelophylax kurtmulleri</i>					
		<i>Pelophylax ridibundus</i>					
		<i>Rana dalmatina</i>	šumska smeđa žaba		SZ	BE2, DS4	
		<i>Rana temporaria</i>					
Caudata	Salamandridae	<i>Salamandra atra</i>	crni daždevnjak	DD	SZ	BE2, DS4	DA
		<i>Triturus carnifex</i>	veliki vodenjak		SZ	BE2, DS4	DA

Opis kratica:

BE2	Vrsta navedena u Dodatku II Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija)
DS4	Vrsta navedena u Prilogu IV Direktive 92/43/EEZ o zaštiti prirodnih staništa i divljih biljnih i životinjskih vrsta
DD	Kategorija ugroženosti: nedovoljno poznata
SZ	Strogo zaštićena vrsta
ZZP	Zakon o zaštiti prirode

5.8 Popis strogo zaštićenih vrsta gmazova zabilježenih na području NPPJ

RED	PORODICA	VRSTA - znanstveni naziv	VRSTA - hrvatski naziv	KRITERIJ UVRŠTENJA NA POPIS			
				UGROŽENOST (Crveni popis)	ZZP	Međunarodni sporazumi/EU zakonodavstvo	Endem
Chelonii	Emydidae	<i>Emys orbicularis</i>	barska kornjača		SZ	BE2, DS4	
Squamata	Lacertidae	<i>Podarcis muralis</i>	zidna gušterica		SZ	BE2, DS4	
		<i>Lacerta viridis</i>	obični zelembać		SZ	BE2, DS4	
		<i>Lacerta agilis</i>	livadna gušterica		SZ	BE2, DS4	
		<i>Zootoca vivipara</i>	živorodna gušterica	DD	SZ	BE2, DS4	
		<i>Iberolacerta horvathi</i>	velebitska gušterica		SZ	BE2, DS4	DA
	Colubridae	<i>Zamenis longissimus</i>	bjelica		SZ	BE2, DS4	
		<i>Natrix tessellata</i>	ribarica		SZ	BE2, DS4	
		<i>Coronella austriaca</i>	smukulja		SZ	BE2, DS4	
	Viperidae	<i>Vipera ammodytes</i>	poskok		SZ	BE2, DS4	

Opis kratica:

BE2	Vrsta navedena u Dodatku II Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija)
DS4	Vrsta navedena u Prilogu IV Direktive 92/43/EEZ o zaštiti prirodnih staništa i divljih biljnih i životinjskih vrsta
DD	Kategorija ugroženosti: nedovoljno poznata
SZ	Strogo zaštićena vrsta
ZZP	Zakon o zaštiti prirode

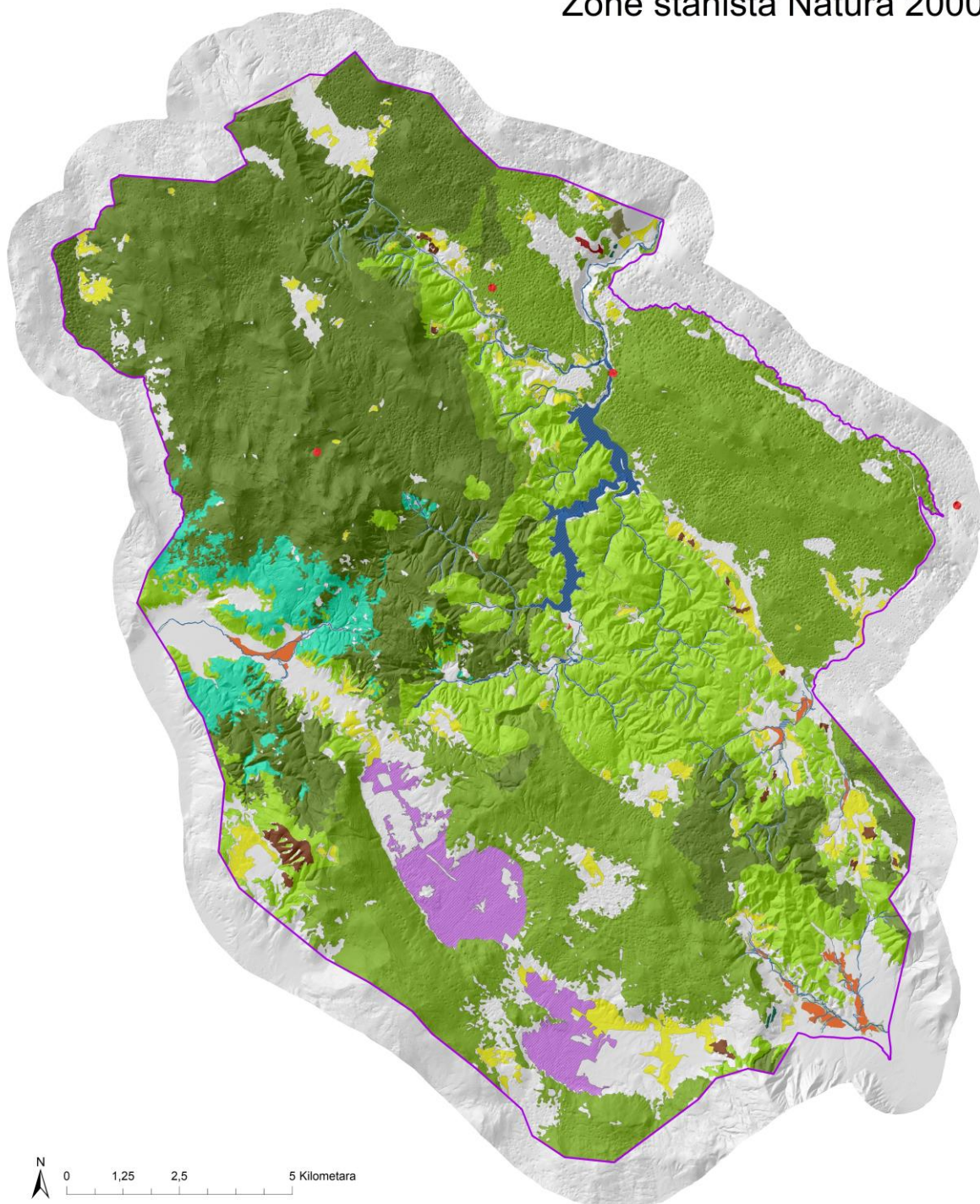
5.9 Popis strogo zaštićenih vrsta leptira zabilježenih na području NPPJ

RED	PORODICA	VRSTA - znanstveni naziv	VRSTA - hrvatski naziv	KRITERIJ UVRŠTENJA NA POPIS		
				UGROŽENOST (Crveni popis)	ZZP	Međunarodni sporazumi/EU zakonodavstvo
Lepidoptera	Lycaenidae	<i>Phengaris alcon alcon</i>	močvarni plavac	CR	SZ	
		<i>Phengaris alcon rebeli</i>	gorski plavac	VU	SZ	
		<i>Phengaris arion</i>	veliki plavac	VU	SZ	BE2, DS4
	Nymphalidae	<i>Euphydryas aurinia</i>	močvarna riđa		SZ	BE2
	Papilionidae	<i>Papilio machaon</i>	obični lastin rep		SZ	
		<i>Parnassius apollo</i>	apolon	VU	SZ	BE2, DS4
		<i>Parnassius mnemosyne</i>	crni apolon		SZ	BE2, DS4
		<i>Zerynthia polyxena</i>	uskršnji leptir		SZ	BE2, DS4

Opis kratica:

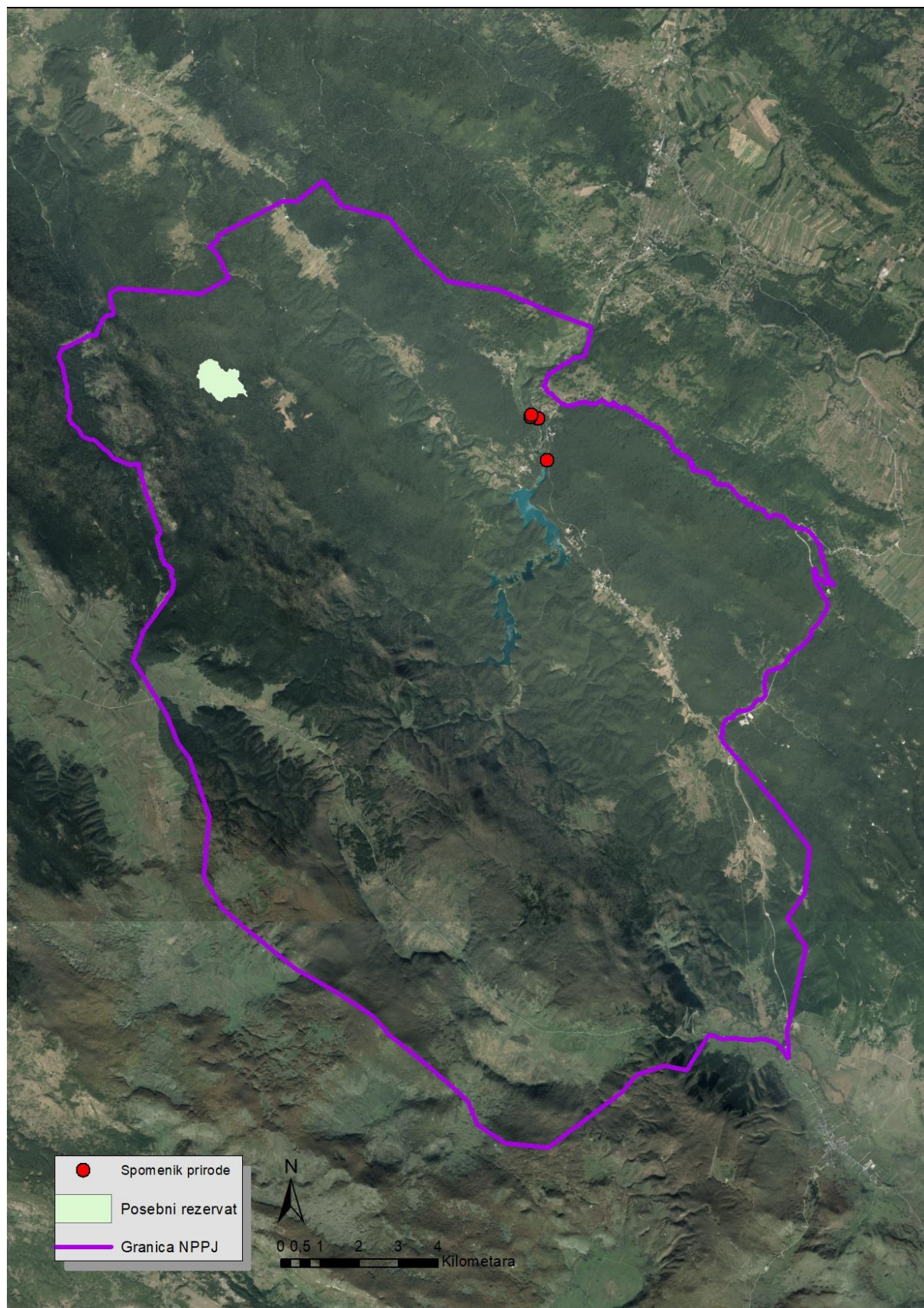
BE 2	Vrsta navedena u Dodatku II Konvencije o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa (Bernska konvencija)
DS 4	Vrsta navedena u Prilogu IV Direktive 92/43/EEZ o zaštiti prirodnih staništa i divljih biljnih i životinjskih vrsta
CR	Kategorija ugroženosti: kritično ugrožena
VU	Kategorija ugroženosti: osjetljiva
SZ	Strogo zaštićena vrsta
ZZP	Zakon o zaštiti prirode

Zone staništa Natura 2000

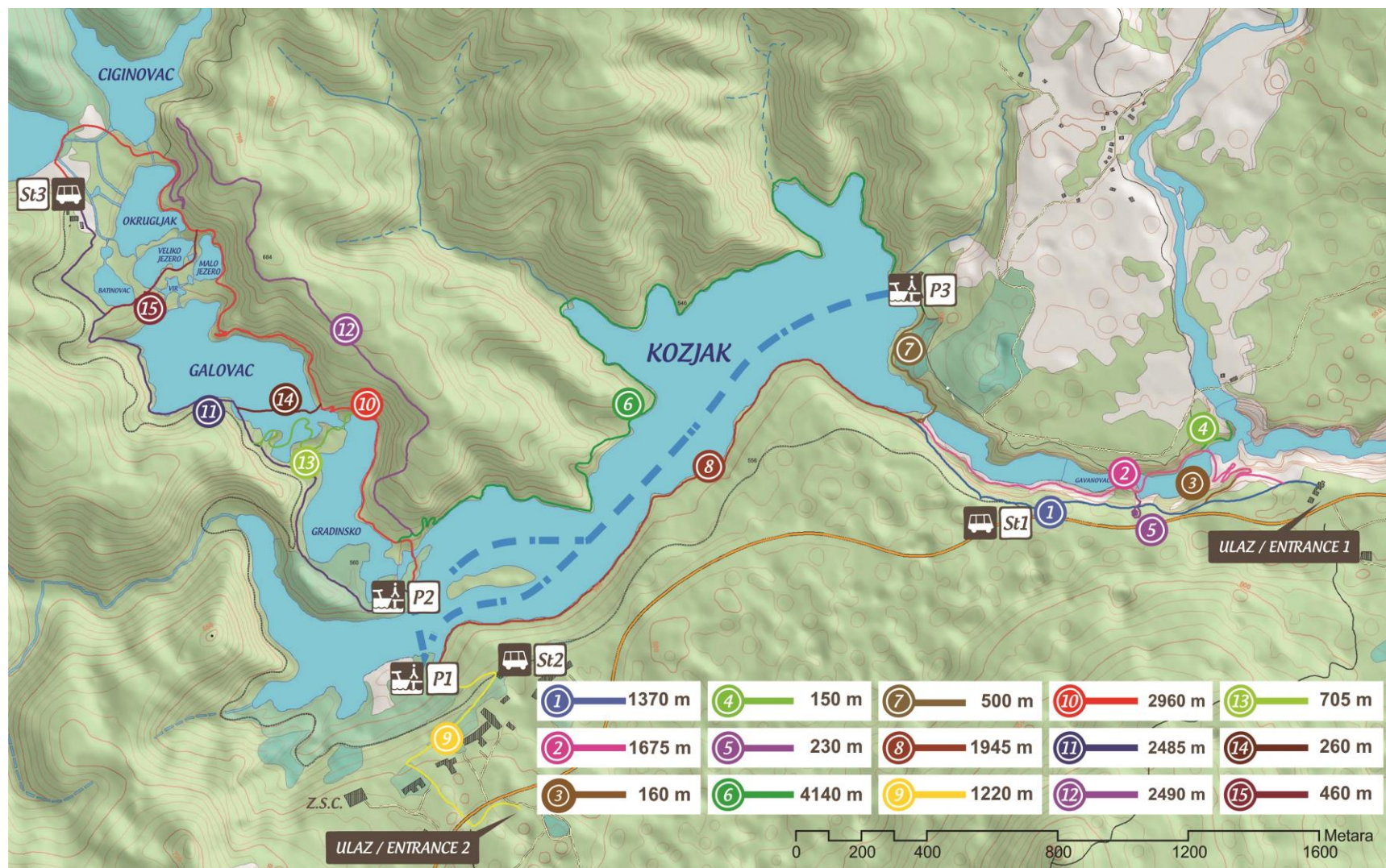

	Granica Nacionalnog Parka Plitvička jezera
	Špilje i jame zatvorene za javnost_8310
	Vodni tokovi s vegetacijom Ranunculion fluitantis i Callitriche-Batrachion 3260
	Prijelazni cretovi_7140
	Sedrene barijere krških rijeka Dinarida_32A0
	Tvrde oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (Characeae)_3140
	Sedrene barijere krških rijeka Dinarida_32A0
	Travnjaci tvrdače 6230 u kompleksu sa europskim suhim vrištinama 4030
	Europske suhe vrištine u kompleksu sa travnjaci tvrdače 6230
	Sastojine Juniperus communis na kiseloj ili bazičnoj podlozi_5130
	Suhi kontinentalni travnjaci (Festuco-Brometalia) (*važni lokaliteti za kačune)_6210
	Travnjaci beskoljenke (Molinion caeruleae)_6410
	Hidrofilni rubovi visokih zelenih uz rijeke i šume (Convolvulion sepium, Filipendulion, Senecion fluviatilis)_6430
	Bazofilni cretovi_7230
	Aluvijalne šume (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)_91E0
	Ilirske hrastovo-grabove šume (Erythronio-Carpinion)_91L0
	Dinarske borove šume na dolomitu (Genisto janauensis-Pinetum)_91R0
	Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom_8210
	Šume velikih nagiba i klanaca Tilio-Acerion 9180
	Šuma hrasta kitnjaka s crnom graholikom i jesenskom šašikom 91MO
	Acidofilne šume smreke brdskog i planinskog pojasa (Vaccinio-Piceetea)_9410
	Ilirske bukove šume (Araucario-Fagion)_91KO
	Podzona
	Helleboro nigri-Fagetum sylvaticae
	Lamio orvale-Fagetum sylvaticae
	Omphalodo-Fagetum sylvaticae
	Ostrya – Fagetum

5.11 Ostale kategorije zaštite u NPPJ

5.12. Staze za posjetitelje u jezerskoj zoni NPPJ.

5.13 Relacijska tablica između mjera očuvanja i aktivnosti upravljanja (vrste i staništa)

Pregled ciljeva i mjera očuvanja te pridruženih aktivnosti za ciljne vrste i stanišne tipove					
Identifikacijski broj područja: HR5000020					
Naziv područja: Nacionalni park Plitvička jezera					
Hrvatski naziv vrste/hrvatski naziv staništa	Znanstveni naziv vrste/Šifra stanišnog tipa	Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
Tvrdje oligo-mezotrofne vode s dnom obraslim parožinama (Characeae)	3140	Očuvan stanišni tip u zoni jezera od 215 ha (zastupljenost u svim jezerima od najplićih dijelova do dubine od 20,5 m, odnosno do dna u plićim jezerima)	Očuvati povoljne stanišne uvjete (pH≥7,4, prozirnost ≥6m ili do dna za pliće vode, koncentracija hranjivih tvari ne prelazi vrijednosti za oligotrofne do mezotrofne vode);	zaštita prirode	AA23, AA25, AA27, AA37, EB11, EB30
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera od 215 ha (zastupljenost u svim jezerima od najplićih dijelova do dubine od 20,5 m, odnosno do dna u plićim jezerima)	Očuvati raznolikost vrsta parožina i učestalost pojedinih vrsta, uključujući <i>Chara contraria</i> , <i>Ch.globularis</i> , <i>Ch. aspera</i> (<i>Ch.delicatula</i>), <i>Ch. vulgaris</i> , <i>Ch. hispida</i> i <i>Nitella opaca</i> ;	zaštita prirode	AA12, AA27, AA37, EB30
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera od 215 ha (zastupljenost u svim jezerima od najplićih dijelova do dubine od 20,5 m, odnosno do dna u plićim jezerima)	Ukloniti ostale postojeće izvore ili uzroke zagađenja vode u jezerima;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA7, AA23, AA25, AA27, AA35, AA63, AA64, CA37, ED3, ED6, ED7, ED9
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera od 215 ha (zastupljenost u svim jezerima od najplićih dijelova do dubine od 20,5 m, odnosno do dna u plićim jezerima)	Dovršiti planirani sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda za objekte i naselja u Nacionalnom parku;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	ED1, ED2, ED3

		Očuvan stanišni tip u zoni jezera od 215 ha (zastupljenost u svim jezerima od najplićih dijelova do dubine od 20,5 m, odnosno do dna u plićim jezerima)	Izmjestiti postojeći vodozahvat iz jezera Kozjak;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA10, AA49, ED4, ED5
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera od 215 ha (zastupljenost u svim jezerima od najplićih dijelova do dubine od 20,5 m, odnosno do dna u plićim jezerima)	Izraditi akcijski plan upravljanja posjetiteljima;	zaštita prirode	CA1 do CA57
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera od 215 ha (zastupljenost u svim jezerima od najplićih dijelova do dubine od 20,5 m, odnosno do dna u plićim jezerima)	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35, EB30
Vodni tokovi s vegetacijom <i>Ranunculion fluitantis</i> i <i>Callitricho-Batrachion</i>	3260	Očuvan stanišni tip unutar 100 km vodotoka (zastupljenost u gornjim dijelovima vodotoka)	Očuvati povoljne stanišne uvjete (koncentracija hranjivih tvari ne prelazi vrijednosti za oligotrofne do mezotrofne vode);	zaštita prirode	AA23, AA27, AA38, EB11, EB30
		Očuvan stanišni tip unutar 100 km vodotoka (zastupljenost u gornjim dijelovima vodotoka)	Očuvati prirodnu hidromorfologiju vodotoka;	zaštita prirode	AA15, AA34, AA56
		Očuvan stanišni tip unutar 100 km vodotoka (zastupljenost u gornjim dijelovima vodotoka)	Izraditi akcijski plan upravljanja posjetiteljima;	zaštita prirode	CA1 do CA57
		Očuvan stanišni tip unutar 100 km vodotoka (zastupljenost u gornjim dijelovima vodotoka)	Ukloniti postojeće izvore ili uzroke zagađenja vodotoka;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA7, AA23, AA27, AA35, AA63, AA64, CA37, ED3, ED6, ED7, ED9
		Očuvan stanišni tip unutar 100 km vodotoka (zastupljenost u gornjim dijelovima vodotoka)	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35, EB30

Sedrene barijere krških rijeka Dinarida	32A0	Očuvan stanišni tip u zoni jezera i vodotoka od 235 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete (koncentracija hranjivih tvari ne prelazi vrijednosti za oligotrofne do mezotrofne vode, zadovoljeni uvjeti za taloženje sedre - pH vrijednost veća od 8, prezasićenost vode kalcijevim solima - $I_{zas} > 3$ te niske koncentracije otopljenog organskog ugljika (<10 mg/l));	zaštita prirode	AA6, AA7, AA23, AA25, AA27, AA39, EB11, EB30
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera i vodotoka od 235 ha	Očuvati prirodnu hidromorfologiju jezera i vodotoka;	zaštita prirode	AA15, AA26, AA34, AA56
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera i vodotoka od 235 ha	Sprječavati vegetacijsku sukcesiju, izuzev u dijelovima u kojima je očuvanje vegetacije nužno za zaštitu vrsta (npr. vodomara);	zaštita prirode	AA9, AA12, AA19, AA24, AA39
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera i vodotoka od 235 ha	Dovršiti planirani sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda za objekte i naselja u Nacionalnom parku;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	ED1, ED2, ED3
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera i vodotoka od 235 ha	Ukloniti ostale postojeće izvore ili uzroke zagađenja vode u jezerima i vodotocima;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA7, AA23, AA25, AA27, AA35, AA63, AA64, CA37, ED3, ED6, ED7, ED9
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera i vodotoka od 235 ha	Izmjestiti postojeći vodozahvat iz jezera Kozjak;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA10, AA49, ED4, ED5
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera i vodotoka od 235 ha	Izraditi akcijski plan upravljanja posjetiteljima;	zaštita prirode	CA1 do CA57
		Očuvan stanišni tip u zoni jezera i vodotoka od 235 ha	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35, EB30

				o	
Europske suhe vrištine	4030	Očuvano 800 ha postojeće površine kompleksa stanišnih tipova 4030 Europske suhe vrištine i 6230* Travnjaci tvrdače (Nardus) bogati vrstama	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja - operacija Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti;	zaštita prirode	DA1 do DA8
		Očuvano 800 ha postojeće površine kompleksa stanišnih tipova 4030 Europske suhe vrištine i 6230* Travnjaci tvrdače (Nardus) bogati vrstama	Osigurati korištenje zemljišta košnjom/ispašom ili kontroliranim paljenjem radi očuvanja povoljnih stanišnih uvjeta;	zaštita prirode	DA1 do DA8
		Očuvano 800 ha postojeće površine kompleksa stanišnih tipova 4030 Europske suhe vrištine i 6230* Travnjaci tvrdače (Nardus) bogati vrstama	Sprječavati vegetacijsku sukcesiju;	zaštita prirode	DA6, DA7, DA8, AC1, AC13, AC19, AC32, AC33, AC34
Sastojine <i>Juniperus communis</i> na kiseloj ili bazičnoj podlozi	5130	Očuvano 98 ha postojeće površine stanišnog tipa	Uklanjanje stablašice (drvenaste vrste) nakon što njihova visina prijeđe visinu borovice (<i>Juniperus communis</i>);	zaštita prirode	AB58
Suhi kontinentalni travnjaci (<i>Festuco-</i>	6210*	Očuvano 867 ha postojeće površine stanišnog tipa uključujući travnjake kalničke šašike u zoni šumske vegetacije uz jezera	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj travnjaka uspravnog ovsika i srednjega trpuca (As. <i>Bromo- Plantaginetum mediae</i>) i travnjaka kalničke šašike (<i>Seslerietum kalnikensis</i>);	zaštita prirode	AC1, AC2, AC12, AC19
		Očuvano 867 ha postojeće površine stanišnog tipa uključujući travnjake kalničke šašike u zoni	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske	zaštita prirode	DA1 do DA8

Brometalia) (*važni lokaliteti za kaćune)		šumske vegetacije uz jezera	promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja - operacija Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti;		
		Očuvano 867 ha postojeće površine stanišnog tipa uključujući travnjake kalničke šašike u zoni šumske vegetacije uz jezera	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja i mineralnih gnojiva;	zaštita prirode	AC32, AC33, AC34
		Očuvano 867 ha postojeće površine stanišnog tipa uključujući travnjake kalničke šašike u zoni šumske vegetacije uz jezera	Održavati postojeće korištenje zemljišta košnjom/ispašom radi očuvanja povoljnih stanišnih uvjeta;	zaštita prirode	DA1 do DA8
		Očuvano 867 ha postojeće površine stanišnog tipa uključujući travnjake kalničke šašike u zoni šumske vegetacije uz jezera	Sprečavati vegetacijsku sukcesiju;	zaštita prirode	DA6, DA7, DA8, AC1, AC2, AC12, AC19, AC32, AC33, AC34
Travnjaci tvrdaće (Nardus) bogati vrstama	6230*	Očuvano 800 ha postojeće površine kompleksa stanišnih tipova 4030 Europske suhe vrištine i 6230* Travnjaci tvrdaće (Nardus) bogati vrstama	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj travnjaka uzdignute beskoljenke i dimka (<i>Crepidi conyzaefoliae- Molinietum altissimae</i>);	zaštita prirode	AC1, AC14
		Očuvano 800 ha postojeće površine kompleksa stanišnih tipova 4030 Europske suhe vrištine i 6230* Travnjaci tvrdaće (Nardus) bogati vrstama	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivrede, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja - operacija Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti;	poljoprivred a; zaštita prirode	DA1 do DA8
		Očuvano 800 ha postojeće površine kompleksa stanišnih tipova 4030 Europske suhe vrištine i 6230* Travnjaci tvrdaće (Nardus) bogati vrstama	Sprečavati vegetacijsku sukcesiju;	zaštita prirode	DA6, DA7, DA8, AC1, AC2, AC14, AC32, AC33, AC34

		vrstama			
		Očuvano 800 ha postojeće površine kompleksa stanišnih tipova 4030 Europske suhe vrištine i 6230* Travnjaci tvrdače (Nardus) bogati vrstama	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja i mineralnih gnojiva;	zaštita prirode	AC31, AC33, AC33
		Očuvano 800 ha postojeće površine kompleksa stanišnih tipova 4030 Europske suhe vrištine i 6230* Travnjaci tvrdače (Nardus) bogati vrstama	Održavati postojeće korištenje zemljišta košnjom/ispašom radi očuvanja povoljnih stanišnih uvjeta;	zaštita prirode	DA1 do DA8
Travnjaci beskoljenke (<i>Molinion caeruleae</i>)	6410	Očuvano 107 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivrede, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja - operacija Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti;	zaštita prirode	DA1 do DA8
		Očuvano 107 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj livada košanica obične beskoljenke i panonskoga grašara (<i>Molinio-Lathyretum pannonicum</i>);	zaštita prirode	AC1, AC2, AC15, AC19
		Očuvano 107 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljan hidrološki režim za očuvanje stanišnog tipa (visoka vlažnost tla, prirodni režim zimsko-proljetnih poplava koje se izmjenjuju s ljetnom sušom);	zaštita prirode	AC1, AC2, AC15, AC19
		Očuvano 107 ha postojeće površine stanišnog tipa	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja i mineralnih	zaštita prirode	AC32, AC32, AC34

			gnojiva;		
		Očuvano 107 ha postojeće površine stanišnog tipa	Održavati postojeće korištenje zemljišta košnjom/ispašom radi očuvanja povoljnih stanišnih uvjeta;	zaštita prirode	DA1 do DA8
		Očuvano 107 ha postojeće površine stanišnog tipa	Sprečavati vegetacijsku sukcesiju;	zaštita prirode	DA6, DA7, DA8, AC1, AC2, AC15, AC32, AC33, AC34
		Očuvano 107 ha postojeće površine stanišnog tipa	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AC1, AC2, AC15, AC19, AC32, AC33, AC34, AA38
Hidrofilni rubovi visokih zeleni uz rijeke i šume (<i>Convolvulion sepil</i> , <i>Filipendulion</i> , <i>Senecion fluvialis</i>)	6430	Očuvan stanišni tip u zoni uz obale jezera i vodotoka od 250 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj sjenovitih zajednica lopuha (sveza <i>Petasition officinali</i>) sa zastupljenim vrstama <i>Petasites hybridus</i> , <i>P. kablikianus</i> i <i>P. albus</i> te sastojina visokih zeleni s pravom končarom <i>Filipendula ulmaria</i>	zaštita prirode	AC2, AC16
		Očuvan stanišni tip u zoni uz obale jezera i vodotoka od 250 ha	Izraditi akcijski plan upravljanja posjetiteljima;	zaštita prirode	CA1 do CA57
		Očuvan stanišni tip u zoni uz obale jezera i vodotoka od 250 ha	Očuvati prirodnu hidromorfologiju i hidrološki režim jezera i vodotoka;	zaštita prirode	AA15, AA26, AA34, AA56
		Očuvan stanišni tip u zoni uz obale jezera i vodotoka od 250 ha	U slučaju pojave invazivnih vrsta biljaka u staništu, sustavno ih uklanjati;	zaštita prirode	AC11, AC37
		Očuvan stanišni tip u zoni uz obale jezera i vodotoka od 250 ha	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35

Prijelazni cretovi	7140	Očuvan prijelazni cret u zoni od 0,6 ha	Redovito uklanjati vegetaciju koja zaraštava cret (košnja trave beskoljenke, uklanjanje grmova johe i trušljike) uz mjestimično ostavljanje gole (plješive) površine za naseljavanje svjetloljubivih cretnih vrsta;	zaštita prirode	AC1, AC17, AC32, AC34
		Očuvan prijelazni cret u zoni od 0,6 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj vegetacije creta - zajednica zvjezdastog šaša i rosike (<i>Drosero-Caricetum echinatae</i>) te zajednica končastog šaša (<i>Caricetum lasiocarpae</i>);	zaštita prirode	AC1, AC17, AC32, AC34
		Očuvan prijelazni cret u zoni od 0,6 ha	Očuvan povoljni vodni režim, uključujući visoku razinu podzemne vode;	zaštita prirode	AA1, AA10, AA49, AA53, AA54
		Očuvan prijelazni cret u zoni od 0,6 ha	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35
Bazofilni cretovi	7230	Očuvan bazofilni cret u zoni od 1 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj cretne vegetacije, uključujući: zajednica cretnog šaša (<i>Caricetum davallianae</i>), dinarski bazofilni cretovi suhoperke (<i>Eriophoro-Caricetum paniceae</i>), bazofilni cretovi beskoljenke i hostovog šaša (<i>Molinio caeruleae-Caricetum hostianae</i>), cret male jezernice (<i>Eleocharis</i>	zaštita prirode	AC1, AC18, AC32, AC34, AC35, AC42

			<i>quinqueflora</i>);		
		Očuvan bazofilni cret u zoni od 1 ha	Očuvati povoljni vodni režim i stalno vlaženje cretova;	zaštita prirode	AA49, AA53, AA54
		Očuvan bazofilni cret u zoni od 1 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja - operacija Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti;	zaštita prirode	DA1 do DA8
		Očuvan bazofilni cret u zoni od 1 ha	Uklanjati vrste koje intenzivno zaraštavaju stanišni tip (trsku, ljutak, johu, trušljiku) te ostale drvenaste vrste;	zaštita prirode	AC34, AC42
		Očuvan bazofilni cret u zoni od 1 ha	Zabraniti korištenje sredstava za zaštitu bilja;	zaštita prirode	AC32, AC33, AC34
		Očuvan bazofilni cret u zoni od 1 ha	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35
Karbonatne stijene sa hazmofitskom vegetacijom	8210	Očuvan stanišni tip u zoni rasprostranjenosti bukovih šuma od 21850 ha	Mjere nisu potrebne;		AD17, AD18
Špilje i jame	8310	Očuvano sedam speleoloških objekata koja odgovaraju opisu stanišnog tipa	Očuvati povoljne stanišne uvjete u registriranim objektima (tama, vlažnost, prozračnost, fizikalni i kemijski uvjeti, količina vode i hidrološki režim);	zaštita prirode	AD9, AD10, AD19, AD20, AD21, AD21, AD22

zatvorene za javnost		Očuvano sedam speleoloških objekata koja odgovaraju opisu stanišnog tipa	Ne dopustiti komercijalno korištenje registriranih speleoloških objekata;	zaštita prirode	AD4, AD5, AD14
		Očuvano sedam speleoloških objekata koja odgovaraju opisu stanišnog tipa	Ne dopustiti uređenje speleoloških objekata posjetiteljskom infrastrukturom;	zaštita prirode	AD4, AD5, AD14
		Očuvano sedam speleoloških objekata koja odgovaraju opisu stanišnog tipa	Sanirati odlagališta otpada na slivnim područjima speleoloških objekata;	zaštita prirode	AD23, AD26, AD27
		Očuvano sedam speleoloških objekata koja odgovaraju opisu stanišnog tipa	Ukloniti postojeće izvore ili uzroke zagađenja nadzemnih i podzemnih krških voda;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA7, AA23, AA27, AA35, AA53, AA63, CA37, ED1, ED2, ED3, ED6, ED7, ED9
Šume velikih nagiba i klanaca <i>Tilio-Acerion</i>	9180*	Očuvana šuma gorskoga javora i običnoga jasena (<i>Aceri-Fraxinetum</i> s. l.) u zoni od 1,5 ha	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB1, AB29
Aluvijalne šume (<i>Alno-Padion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>)	91E0*	Očuvano 67 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj šikare barske ive (<i>Salicetum cinereae</i>) uz rubove močvara, higrofilnih livada i cretova te sastojina crne johe (<i>Alnetum glutinosae</i> s.) u poplavnim depresijama;	zaštita prirode	AB49, ED4
		Očuvano 67 ha postojeće površine stanišnog tipa	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AB49
		Očuvano 67 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljan hidrološki režim (povremeno plavljenje, visoka razina podzemne vode) te ne	zaštita prirode	AB49, ED4

			provoditi vodotehničke zahvate koji ga mogu narušiti;		
Ilirske bukove šume (<i>Aremonio-Fagion</i>)	91K0	Očuvano 21748 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj bukovo-jelove šume s mišjim uhom (<i>Omphalodo-Fagetum</i>), bukove šume s crnim kukurijekom (<i>Helleboro nigri-Fagetum</i>), brdske bukove šume s mrtvom koprivom (<i>Lamio orvalae-Fagetum</i>) i bukove šume s crnim grabom (<i>Ostryo-Fagetum</i>);	zaštita prirode	AB1, AB29
		Očuvano 21748 ha postojeće površine stanišnog tipa	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB56, CA28
		Očuvano 21748 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati karakteristična svojstva (uključujući prirodni sastav vrsta te bogatstvo i raznolikost biljnih i životinjskih vrsta) i povoljnu strukturu staništa (uključujući visoki udio zrelih, starih i suhih - stojećih i oborenih stabala, osobito stabala s dupljama);	zaštita prirode	AB1, AB29
Ilirske hrastovo-grabove šume (<i>Erythronio-</i>	91L0	Očuvano 6 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj ilirske šume hrasta kitnjaka i običnoga graba s biskupskom kapicom, subasocijacija s dlakavim šašem (<i>Epimedio-Carpinetum betuli caricetosum</i>	zaštita prirode	AB1, AB29

Carpinion)			<i>pilosae</i> ;		
		Očuvano 6 ha postojeće površine stanišnog tipa	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB56
		Očuvano 6 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati karakteristična svojstva (uključujući prirodni sastav vrsta te bogatstvo i raznolikost biljnih i životinjskih vrsta) i povoljnu strukturu staništa (uključujući visoki udio zrelih, starih i suhih - stojećih i oborenih stabala, osobito stabala s dupljama);	zaštita prirode	AB1, AB29
Panonsko - balkanske šume kitnjaka i sladuna ili cera	91MO	Očuvano 14 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj termofilne šume hrasta kitnjaka s crnim grahorom;	zaštita prirode	AB1, AB29
		Očuvano 14 ha postojeće površine stanišnog tipa	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB56
		Očuvano 14 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati karakteristična svojstva (uključujući prirodni sastav vrsta te bogatstvo i raznolikost biljnih i životinjskih vrsta) i povoljnu strukturu staništa (uključujući visoki udio zrelih, starih i suhih - stojećih i oborenih stabala, osobito stabala s dupljama);	zaštita prirode	AB1, AB29

Dinarske borove šume na dolomitu (<i>Genisto januensis-Pinetum</i>)	91R0	Očuvano 273 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj šuma običnoga bora sa crnim kukurijekom (<i>Helleboro nigri-Pinetum sylvestris</i>);	zaštita prirode	AB29
		Očuvano 273 ha postojeće površine stanišnog tipa	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB56
		Očuvano 273 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati karakteristična svojstva (uključujući prirodni sastav vrsta te bogatstvo i raznolikost biljnih i životinjskih vrsta) i povoljnu strukturu staništa (uključujući visoki udio zrelih, starih i suhih - stojećih i oborenih stabala, osobito stabala s dupljama);	zaštita prirode	AB29
Acidofilne šume smreke brdskog i planinskoga pojasa (<i>Vaccinio-Piceetea</i>)	9410	Očuvano 839 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj smrekove šume s kukurijekom na dolomitu (<i>Helleboro nigri-Piceetum abietis</i>);	zaštita prirode	AB29
		Očuvano 839 ha postojeće površine stanišnog tipa	Prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB56
		Očuvano 839 ha postojeće površine stanišnog tipa	Očuvati karakteristična svojstva (uključujući prirodni sastav vrsta te bogatstvo i raznolikost biljnih i životinjskih vrsta) i povoljnu strukturu staništa (uključujući visoki udio zrelih, starih i suhih - stojećih i oborenih stabala, osobito stabala s dupljama);	zaštita prirode	AB29

puzavi celer	<i>Apium repens</i>	Očuvana pogodna stanište vrste (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i prirodnim obalama) u zoni od 100 km vodotoka	Očuvati prirodnu hidromorfologiju vodotoka i strukturu obale;	zaštita prirode	AA24, AA42
		Očuvana pogodna stanište vrste (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i prirodnim obalama) u zoni od 100 km vodotoka	U vodotocima održavati koncentracija hranjivih tvari tako da ne prelazi vrijednosti za oligotrofne do mezotrofne vode;	zaštita prirode	AA7, AA35, AA63, AA64
		Očuvana pogodna stanište vrste (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i prirodnim obalama) u zoni od 100 km vodotoka	Ukloniti postojeće izvore ili uzroke onečišćenja vodotoka;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA7, AA35, AA63
		Očuvana pogodna stanište vrste (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i prirodnim obalama) u zoni od 100 km vodotoka	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35
potočni rak	<i>Austropota mobius torrentium</i> *	Očuvano 10 km vodotoka pogodnih za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom u pojasu od najmanje 2 m)	Očuvati prirodnu hidromorfologiju vodotoka i obalnu vegetaciju;	zaštita prirode	AA12, AA24, AA34, AA42, AA38, AA47, AA56, AC16
		Očuvano 10 km vodotoka pogodnih za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom u pojasu od najmanje 2 m)	Očuvati povoljna fizikalno-kemijska svojstva vode;	zaštita prirode	AA7, AA8, AA29, AA30, AA31, AA32, AA34, AA35, AA47
		Očuvano 10 km vodotoka pogodnih za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom u pojasu od najmanje 2 m)	U slučaju pojave invazivnih vrsta rakova u vodotocima, sustavno ih uklanjati (osigurati praćenje pojave invazivnih vrsta koje ugrožavaju	zaštita prirode	AA47, AA48, AA59, AA60, AA61

			ciljnu vrstu i po potrebi provesti eradikaciju);		
		Očuvano 10 km vodotoka pogodnih za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom u pojasu od najmanje 2 m)	Očuvati obalnu vegetaciju u pojasu od najmanje 2 m;	zaštita prirode	AA12, AA24, AA48, AA56, AC16
		Očuvano 10 km vodotoka pogodnih za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom u pojasu od najmanje 2 m)	U vodotocima održavati koncentracija hranjivih tvari tako da ne prelazi vrijednosti za oligotrofne do mezotrofne vode;	zaštita prirode	AA7, AA35, AA63, AA64
		Očuvano 10 km vodotoka pogodnih za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom u pojasu od najmanje 2 m)	Ukloniti postojeće izvore ili uzroke zagađenja vodotoka;	zaštita prirode; zaštita okoliša	AA35, AA63, AA64
		Očuvana pogodna stanište vrste (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i prirodnim obalama) u zoni od 100 km vodotoka	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35
širokouhi mračnjak	<i>Barbastell a barbastellus</i>	Očuvana populacija te skloništa i 28800 ha pogodnih lovnih staništa (šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine i lokve unutar šuma)	Očuvati povoljne stanišne uvjete za očuvanje vrste očuvanjem strukturne raznolikosti šuma s najmanje 30% udjela stabala prsnog promjera iznad 30 cm, a pogotovo stabala s pukotinama u kori i dupljama;	zaštita prirode	AB2, AB7, AB24, AB28, AB29, AB41, AB43, AB44
		Očuvana populacija te skloništa i 28800 ha pogodnih lovnih staništa (šumska staništa u kojima je	U slučaju sječe (održavanje šumskih površina uz staze, puteve, vidikovce i objekte)	zaštita prirode	AB51

		visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine i lokve unutar šuma)	ostaviti stabla s dupljama za koja je utvrđeno da se u njima nalaze kolonije vrste, a zrela stabla ostaviti 24 sata na mjestu prije uklanjanja;		
		Očuvana populacija te skloništa i 28800 ha pogodnih lovnih staništa (šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine i lokve unutar šuma)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja na pogodnim staništima za vrstu i u njihovoj neposrednoj blizini;	zaštita prirode	DA3, DA4
		Očuvana populacija te skloništa i 28800 ha pogodnih lovnih staništa (šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine i lokve unutar šuma)	Održavati čistine unutar šume (livade, pašnjake i dr.) i njihove grmolike rubne površine te lokve i stajaće vode;	zaštita prirode	AB13, AB51, AB52
		Očuvana populacija te skloništa i 28800 ha pogodnih lovnih staništa (šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine i lokve unutar šuma)	Provoditi mjere očuvanja stanišnog tipa 8310;	zaštita prirode	AD19, AD21
vuk	<i>Canis lupus*</i>	Očuvana najmanje dva čopora i očuvano 29000 ha pogodnih staništa za vrstu (šume i ostala prirodna staništa)	Očuvati povoljne stanišne uvjete;	zaštite prirode	AB4, AB26
		Očuvana najmanje dva čopora i očuvano 29000 ha pogodnih staništa za vrstu (šume	Prilikom planiranja cestovne infrastrukture, prema potrebi	zaštite prirode; prostorno planiranje	ED7

		i ostala prirodna staništa)	osigurati izgradnju prijelaza za divlje životinje (zelenih mostova);		
		Očuvana najmanje dva čopora i očuvano 29000 ha pogodnih staništa za vrstu (šume i ostala prirodna staništa)	Električne vodove izvoditi podzemno;	zaštita prirode; energetika	ED21
		Očuvana najmanje dva čopora i očuvano 29000 ha pogodnih staništa za vrstu (šume i ostala prirodna staništa)	Ne dopustiti značajnije ograđivanje posjeda radi sprečavanja fragmentacije staništa;	zaštite prirode	
livadni procjepak	<i>Chouardia litardierei</i>	Očuvano 107 ha pogodnih staništa za vrstu (otvorene periodički vlažne travnjačke zajednice u kojima vrsta dolazi)	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivrede, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja - operacija Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti;	poljoprivreda; zaštita prirode	DA1 do DA8
		Očuvano 107 ha pogodnih staništa za vrstu (otvorene periodički vlažne travnjačke zajednice u kojima vrsta dolazi)	Očuvati povoljne stanišne uvjete na otvorenim periodički vlažnim travnjačkim zajednicama i bazofilni cretovima u kojima vrsta dolazi	zaštita prirode	AC1, AC2, AC18, AC20, AC24, AC32, AC33, AC34
		Očuvano 107 ha pogodnih staništa za vrstu (otvorene periodički vlažne travnjačke zajednice u kojima vrsta dolazi)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja i mineralnih gnojiva na pogodnih staništima za vrstu i u njihovoj neposrednoj blizini;	zaštita prirode	DA3, DA4
		Očuvano 107 ha pogodnih staništa za vrstu (otvorene periodički vlažne travnjačke zajednice u kojima vrsta dolazi)	Održavati postojeće korištenje zemljišta košnjom/ispašom radi očuvanja povoljnih stanišnih uvjeta;	zaštita prirode	DA1 do DA8

		Očuvano 107 ha pogodnih staništa za vrstu (otvorene periodički vlažne travnjačke zajednice u kojima vrsta dolazi)	Sprečavati vegetacijsku sukcesiju;	zaštita prirode	DA6, DA7, DA8, AC1, AC13, AC19, AC32, AC33, AC34
		Očuvano 107 ha pogodnih staništa za vrstu (otvorene periodički vlažne travnjačke zajednice u kojima vrsta dolazi)	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35
istočna vodendjevojčica	<i>Coenagrio n ornatum</i>	Očuvano 688 ha pogodnih staništa za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom vodenom i obalnom vegetacijom te vlažni travnjaci i cretovi)	Očuvati povoljne stanišne uvjete održavanjem kvalitete vode, povoljnog vodnog režima, strukture dna i obale te obalne vegetacije;	zaštita prirode	AC16, AC32, AC33, AC34, AA7, AA17, AA37, AA38, AA43, AA44, AA56
		Očuvano 688 ha pogodnih staništa za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom vodenom i obalnom vegetacijom te vlažni travnjaci i cretovi)	Očuvati vlažne travnjake i cretove;	zaštita prirode	AC1, AC2, AC17, AC18, AC20, AC32, AC33, AC34, AC35
		Očuvano 688 ha pogodnih staništa za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom vodenom i obalnom vegetacijom te vlažni travnjaci i cretovi)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja u priobalnom području;	zaštita prirode	AC32, AC33, AC34, AA7
		Očuvano 688 ha pogodnih staništa za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom vodenom i obalnom vegetacijom te vlažni travnjaci i cretovi)	Očuvati prirodnu hidromorfologiju vodotoka i obalnu vegetaciju;	zaštita prirode	AA12, AA17, AA24, AA34, AA43, AA44, AA38, AA56, AC16
		Očuvano 688 ha pogodnih staništa za vrstu (vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom vodenom i	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35

		obalnom vegetacijom te vlažni travnjaci i cretovi)			
gospina papučica	<i>Cypripedium calceolus</i>	Očuvana četiri lokaliteta i pogodna staništa vrste (bjelogorične i mješovite šume i šikare) u zoni od 29400 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete u šumskim staništima;	zaštita prirode	AB1, AB14, AB29, AB39, AB51, AC3
		Očuvana četiri lokaliteta i pogodna staništa vrste (bjelogorične i mješovite šume i šikare) u zoni od 29400 ha	Regulirati aktivnosti i vezanih uz posjećivanje i turističko-rekreacijsko korištenje uz lokalitete na kojima vrsta dolazi	zaštita prirode	AB39, CA1, CA2, CA6, CA7, CA30, CA32
		Očuvana četiri lokaliteta i pogodna staništa vrste (bjelogorične i mješovite šume i šikare) u zoni od 29400 ha	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35
	<i>Drepanocladus vernicosus</i>	Očuvano pogodno stanište za vrstu (zajednica zvjezdastog šaša i rosike (As. <i>Drosero-Caricetum echinatae</i>) te zajednica končastog šaša (<i>Caricetum lasiocarpae</i>)) u zoni od 0,6 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete na cretu;	zaštita prirode	AC1, AC17, AA27, AA32
		Očuvano pogodno stanište za vrstu (zajednica zvjezdastog šaša i rosike (As. <i>Drosero-Caricetum echinatae</i>) te zajednica končastog šaša (<i>Caricetum lasiocarpae</i>)) u zoni od 0,6 ha	Redovito uklanjati vegetaciju koja zaraštava cret (košnja trave beskoljenke krajem lipnja, uklanjanje grmova johe i trušljike) uz mjestimično ostavljanje gole (plješive) površine za naseljavanje svjetloljubivih cretnih vrsta;	zaštita prirode	AC1, AC15, AC17, AA27, AA29, AA31, AA32

		Očuvano pogodno stanište za vrstu (zajednica zvjezdastog šaša i rosike (As. <i>Drosero-Caricetum echinatae</i>) te zajednica končastog šaša (<i>Caricetum lasiocarpae</i>)) u zoni od 0,6 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete za razvoj vegetacije creta - zajednica zvjezdastog šaša i rosike (<i>Drosero-Caricetum echinatae</i>) te zajednica končastog šaša (<i>Caricetum lasiocarpae</i>);	zaštita prirode	AC1, AC17, AA27, AA29, AA31, AA32
		Očuvano pogodno stanište za vrstu (zajednica zvjezdastog šaša i rosike (As. <i>Drosero-Caricetum echinatae</i>) te zajednica končastog šaša (<i>Caricetum lasiocarpae</i>)) u zoni od 0,6 ha	Očuvan povoljni vodni režim;	zaštita prirode	AA49, AA53, AA54
		Očuvano pogodno stanište za vrstu (zajednica zvjezdastog šaša i rosike (As. <i>Drosero-Caricetum echinatae</i>) te zajednica končastog šaša (<i>Caricetum lasiocarpae</i>)) u zoni od 0,6 ha	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35
močvarna riđa	<i>Euphydrya s aurinia</i>	Očuvano 710 ha pogodnih staništa za vrstu (travnjačke površine)	Očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivrede, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja - operacija Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti;	zaštita prirode	AC28, DA1 do DA8
		Očuvano 710 ha pogodnih staništa za vrstu (travnjačke površine)	Uklanjanje drvenaste vrste tamo gdje intenzivno zaraštavaju travnjake;	zaštita prirode	DA6, DA7, DA8, AC1, AC13, AC19, AC28, AC32, AC33, AC34
		Očuvano 710 ha pogodnih staništa za vrstu (travnjačke površine)	Ne dopustiti prenamjenu poljoprivrednog zemljišta u kategorijama livada i (krški) pašnjak u	zaštita prirode	AC1, AC12 do AC19, AC28, AC32, AC33, AC34

			druge kategorije;		
		Očuvano 710 ha pogodnih staništa za vrstu (travnjačke površine)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu u bilja i mineralnih gnojiva na pogodnih staništima za vrstu i u njihovoj neposrednoj blizini;		DA3, DA4
		Očuvano 710 ha pogodnih staništa za vrstu (travnjačke površine)	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35
danja medonjica	<i>Euplagia quadripunctaria*</i>	Očuvana pogodna staništa za vrstu u zoni od 28400 ha	Održavati čistine unutar šuma (livade, pašnjake i dr.);	zaštita prirode	AB51
sibirska jezičnjača	<i>Ligularia sibirica</i>	Očuvana pogodna staništa vrste (vlažne livade i vodotoci s razvijenom rubnom vegetacijom u zoni od 3 ha	Očuvati prirodnu hidromorfologiju vodotoka i obalnu vegetaciju uz vodotoke;	zaštita prirode	AA12, AA24, AA34, AA56, AC2, AC16, AC20, AC25, AC32, AC34
		Očuvana pogodna staništa vrste (vlažne livade i vodotoci s razvijenom rubnom vegetacijom u zoni od 3 ha	Dovršiti planirani sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda za objekte i naselja Vrelo Koreničko i Rudanovac;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	ED1, ED2, ED3
		Očuvana pogodna staništa vrste (vlažne livade i vodotoci s razvijenom rubnom vegetacijom u zoni od 3 ha	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35
vidra	<i>Lutra lutra</i>	Očuvano 600 ha pogodnih staništa za vrstu (jezera i vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom)	Očuvati prirodnu hidromorfologiju vodotoka;	zaštita prirode	AA11, AA12, AA24, AA34, AA40, AA56
		Očuvano 600 ha pogodnih staništa za vrstu (jezera i vodotoci s prirodnom hidromorfologijom i	Smanjiti i spriječiti onečišćenje vodotoka te njihovo kanaliziranje;	zaštita prirode	AA7, AA11, AA21, AA35, AA40, AA56, AA64, AC37

		razvijenom obalnom vegetacijom)			
		Očuvano 600 ha pogodnih staništa za vrstu (jezera i vodotoci s prirodnim hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom)	Ukloniti ostale postojeće izvore ili uzroke onečišćenja vode u jezerima;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA7, AA21, AA35, AA64, AC40
		Očuvano 600 ha pogodnih staništa za vrstu (jezera i vodotoci s prirodnim hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom)	Dovršiti planirani sustav odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda za objekte i naselja u Nacionalnom parku;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	ED1, ED2, ED3
		Očuvano 600 ha pogodnih staništa za vrstu (jezera i vodotoci s prirodnim hidromorfologijom i razvijenom obalnom vegetacijom)	Ne dopustiti hidromelioracijske zahvate;	zaštita prirode; vodno gospodarstvo	AA35
ris	<i>Lynx lynx</i> *	Očuvano 29200 ha pogodnih staništa za vrstu (šume i ostala prirodna staništa)	Očuvati povoljne stanišne uvjete;	zaštita prirode	AB5
		Očuvano 29200 ha pogodnih staništa za vrstu (šume i ostala prirodna staništa)	Prilikom planiranja cestovne infrastrukture, prema potrebi osigurati izgradnju prijelaza za divlje životinje (zelenih mostova);	promet	ED7
		Očuvano 29200 ha pogodnih staništa za vrstu (šume i ostala prirodna staništa)	Ne dopustiti značajnije ograđivanje posjeda radi sprečavanja fragmentacije staništa;	zaštita prirode	
		Očuvana porodiljna kolonija od 1000 do 2000 jedinki i očuvano njeno sklonište (Modra pećina), očuvane migracijske kolonije od 140 do 230 jedinki i očuvana njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača)	Očuvati povoljne stanišne uvjete za očuvanje vrste održavanjem šumskih staništa, drvoreda i otvorenih lokvi;	zaštita prirode	AA13, AA36, AA55, AB7, AB13, AB28, AB44, AB51, AB52

dugokrili pršnjak	<i>Miniopterus schreibersi</i>	te pogodna lovna staništa (bjelogorična šumska staništa bogata strukturama, grmolika vegetacija, šikare)			
		Očuvana porodiljna kolonija od 1000 do 2000 jedinki i očuvano njeno sklonište (Modra pećina), očuvane migracijske kolonije od 140 do 230 jedinki i očuvana njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa (bjelogorična šumska staništa bogata strukturama, grmolika vegetacija, šikare)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja na pogodnim staništima za vrstu i u njihovoj nepostrednoj blizini;	zaštita prirode	DA3, DA4
		Očuvana porodiljna kolonija od 1000 do 2000 jedinki i očuvano njeno sklonište (Modra pećina), očuvane migracijske kolonije od 140 do 230 jedinki i očuvana njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa (bjelogorična šumska staništa bogata strukturama, grmolika vegetacija, šikare)	Ne dopustiti uznemiravanje porodiljnih kolonija šišmiša u skloništima od početka travnja do kraja listopada te na ulaznim dijelovima špilje ne postavljati vrata s horizontalnim prečkama;	zaštita prirode	AD9, AD10, AD22
		Očuvana porodiljna kolonija od 1000 do 2000 jedinki i očuvano njeno sklonište (Modra pećina), očuvane migracijske kolonije od 140 do 230 jedinki i očuvana njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa (bjelogorična šumska staništa bogata strukturama, grmolika vegetacija, šikare)	Ne osvjetljivati ulaze u skloništa šišmiša;	zaštita prirode	AD10

		Očuvana porodična kolonija od 1000 do 2000 jedinki i očuvano njeno sklonište (Modra pećina), očuvane migracijske kolonije od 140 do 230 jedinki i očuvana njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa (bjelogorična šumska staništa bogata strukturama, grmolika vegetacija, šikare)	Provoditi mjere očuvanja stanišnog tipa 8310;	zaštita prirode	AD19, AD21
velika četveropjega cvilidreta	<i>Morimus funereus</i>	Očuvano 23700 ha pogodnih staništa za vrstu (šumska staništa s prirodnom strukturom šumskog pokrova, dovoljnim udjelom krupnog drvnog materijala (ostatka od sječe, prirodno odumrlih stabala ili nagomilanih svježe odumrlih stabala) i većim brojem panjeva)	Očuvati povoljne stanišne uvjete na šumskim staništima održavanjem prirodne strukture šumskog pokrova i osiguravanjem dovoljnog udjela krupnog drvnog materijala;	zaštita prirode	AB18, AB37
velikouhi šišmiš	<i>Myotis bechsteinii</i>	Očuvana populacija te očuvana skloništa i 28800 ha pogodnih lovniha staništa (šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja na pogodnim staništima za vrstu i u njihovoj neposrednoj blizini;	zaštita prirode	DA3, DA4
		Očuvana populacija te očuvana skloništa i 28800 ha pogodnih lovniha staništa (šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine)	U slučaju sječe (održavanje šumskih površina uz staze, puteve, vidikovce i objekte) ostaviti stabla s dupljama za koja je utvrđeno da se u njima nalaze kolonije vrste, a zrela stabla ostaviti 24 sata na mjestu prije uklanjanja;	zaštita prirode	AB51

		Očuvana populacija te očuvana skloništa i 28800 ha pogodnih lovnih staništa (šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine)	Provoditi mjere očuvanja stanišnog tipa 8310;	zaštita prirode	AD19, AD21
		Očuvana populacija te očuvana skloništa i 28800 ha pogodnih lovnih staništa (šumska staništa u kojima je visoka strukturiranost i zastupljenost starijih dobnih razreda drveća te drveća s dupljama, rubovi šuma i šumske čistine)	Održavati čistine unutar šume (livade, pašnjake i dr.) i njihove grmolike rubne površine te stajaće vode;	zaštita prirode	AA13, AA36, AA55, AB7, AB13, AB28, AB29, AB44, AB51, AB52
dugonogi šišmiš	<i>Myotis capaccinii</i>	Očuvane porodiljne kolonije u brojnosti od minimalno 750 jedinki i skloništa (Modra špilja i Barićeva špilja) te lovna staništa (šumovita područja i vodotoci u prirodnom stanju, uključujući obalnu vegetaciju)	Očuvati povoljne stanišne uvjete u šumskim staništima za očuvanje vrste;	zaštita prirode; šumarstvo	AA13, AA36, AA55, AB7, AB13, AB28, AB29, AB44, AB51, AB52
		Očuvane porodiljne kolonije u brojnosti od minimalno 750 jedinki i skloništa (Modra špilja i Barićeva špilja) te lovna staništa (šumovita područja i vodotoci u prirodnom stanju, uključujući obalnu vegetaciju)	Očuvati prirodnu hidromorfologiju vodotoka i obalnu vegetaciju uz vodotoke te dobru kvalitetu voda;	zaštita prirode	AA12, AA24, AA34, AA56, AC2, AC16, AC20, AC25, AC32, AC34
		Očuvane porodiljne kolonije u brojnosti od minimalno 750 jedinki i skloništa (Modra špilja i Barićeva špilja) te lovna staništa (šumovita područja i vodotoci u prirodnom stanju, uključujući obalnu vegetaciju)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja na pogodnih staništima za vrstu i u njihovoj neposrednoj blizini (osobito u blizini vodenih površina);	zaštita prirode	DA3, DA4

		Očuvane porodiljne kolonije u brojnosti od minimalno 750 jedinki i skloništa (Modra špilja i Barićeva špilja) te lovna staništa (šumovita područja i vodotoci u prirodnom stanju, uključujući obalnu vegetaciju)	Ne dopustiti uznemiravanje porodiljnih kolonija šišmiša u skloništima od početka travnja do kraja listopada;	zaštita prirode	AD9, AD10, AD22
		Očuvane porodiljne kolonije u brojnosti od minimalno 750 jedinki i skloništa (Modra špilja i Barićeva špilja) te lovna staništa (šumovita područja i vodotoci u prirodnom stanju, uključujući obalnu vegetaciju)	Provoditi mjere očuvanja stanišnog tipa 8310;	zaštita prirode	AD19, AD21
veliki šišmiš	<i>Myotis myotis</i>	Očuvana porodiljna kolonija od minimalno 250 do 350 jedinki te očuvana skloništa (Modra špilja i Vila jezerkinja) i lovna staništa (bjelogorične i miješane šume s malom količinom listinca, livade košalice, pašnjaci)	Očuvati povoljne stanišne uvjete za vrstu očuvanjem šuma, šumskih čistina, šumskih putova i travnjaka;	zaštita prirode	AA13, AA36, AA55, AB7, AB13, AB28, AB29, AB44, AB51, AB52, AC12 do AC19
		Očuvana porodiljna kolonija od minimalno 250 do 350 jedinki te očuvana skloništa (Modra špilja i Vila jezerkinja) i lovna staništa (bjelogorične i miješane šume s malom količinom listinca, livade košalice, pašnjaci)	Očuvati mozaičnost staništa te poticati redovito održavanje košnjom i/ili ekstenzivnom ispašom;	zaštita prirode	AC12 do AC19, AC32, AC33, AC34, DA1 do DA8
		Očuvana porodiljna kolonija od minimalno 250 do 350 jedinki te očuvana skloništa (Modra špilja i Vila jezerkinja) i lovna staništa (bjelogorične i miješane šume s malom količinom listinca, livade košalice, pašnjaci)	Očuvati koridore između skloništa i lovnog područja;	zaštita prirode	AB28, AB51, AB52

		Očuvana porodiljna kolonija od minimalno 250 do 350 jedinki te očuvana skloništa (Modra špilja i Vila jezerkinja) i lovna staništa (bjelogorične i miješane šume s malom količinom listinca, livade košanice, pašnjaci)	Ne dopustiti uznemiravanje porodiljnih kolonija šišmiša u skloništima od početka travnja do kraja listopada;	zaštita prirode	AD9, AD10, AD22
		Očuvana porodiljna kolonija od minimalno 250 do 350 jedinki te očuvana skloništa (Modra špilja i Vila jezerkinja) i lovna staništa (bjelogorične i miješane šume s malom količinom listinca, livade košanice, pašnjaci)	Ne osvjetljivati ulaze u skloništa šišmiša;	zaštita prirode	AD10
		Očuvana porodiljna kolonija od minimalno 250 do 350 jedinki te očuvana skloništa (Modra špilja i Vila jezerkinja) i lovna staništa (bjelogorične i miješane šume s malom količinom listinca, livade košanice, pašnjaci)	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja u blizini kolonije;	zaštita prirode	DA3, DA4
		Očuvana porodiljna kolonija od minimalno 250 do 350 jedinki te očuvana skloništa (Modra špilja i Vila jezerkinja) i lovna staništa (bjelogorične i miješane šume s malom količinom listinca, livade košanice, pašnjaci)	Provoditi mjere očuvanja stanišnog tipa 8310;	zaštita prirode	AD19, AD21
mirišljavi samotar	<i>Osmoederm a eremita*</i>	Očuvano 23700 ha povoljnih staništa za vrstu (šumska staništa s prirodnom strukturom šumskog pokrova, dovoljnim udjelom krupnog drvnog materijala (ostatka od sječe, prirodno odumrlih stabala ili nagomilanih	U slučaju sječe (održavanje šumskih površina uz staze, puteve, vidikovce i objekte) prethodno monitoringom utvrditi i evidentirati pojedinačna stabla nastanjena vrstom i	zaštita prirode	AB18, AB19, AB37

		svježe odumrlih stabala) i većim brojem panjeva)	ostavljati ih neposječenima;		
		Očuvano 23700 ha povoljnih staništa za vrstu (šumska staništa s prirodnom strukturom šumskog pokrova, dovoljnim udjelom krupnog drvnog materijala (ostatka od sječe, prirodno odumrlih stabala ili nagomilanih svježe odumrlih stabala) i većim brojem panjeva)	Očuvati povoljne stanišne uvjete u šumskim ekosustavima za očuvanje vrste;	zaštita prirode	AB18, AB19, AB37, AB44
južni potkovnjak	<i>Rhinolophus euryale</i>	Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od 620 do 1150 jedinki i očuvana njena skloništa (Modra špilja, Barićeva špilja, Vila izvor), očuvana migracijska kolonija od 20 do 40 životinja i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja te pogodna lovna staništa (širokolisna) listopadna šumska staništa, mozaična staništa šuma, grmolike vegetacije, šikara i livada s voćnjacima povezana s linearnim elementima krajobraza (drvoredi, živice))	Očuvati povoljne stanišne uvjete u šumskim staništima za očuvanje vrste;	zaštita prirode; šumarstvo	AA13, AA36, AA55, AB7, AB13, AB28, AB29, AB44, AB51, AB52
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od 620 do 1150 jedinki i očuvana njena skloništa (Modra špilja, Barićeva špilja, Vila izvor), očuvana migracijska kolonija od 20 do 40 životinja i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja te pogodna lovna staništa	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja na pogodnim staništima za vrstu i unjihovoj neposrednoj blizini;	zaštita prirode	DA3, DA4

		((širokolisna) listopadna šumska staništa, mozaična staništa šuma, grmolike vegetacije, šikara i livada s voćnjacima povezana s linearnim elementima krajobraza (drvoredi, živice))			
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od 620 do 1150 jedinki i očuvana njena skloništa (Modra špilja, Barićeva špilja, Vila izvor), očuvana migracijska kolonija od 20 do 40 životinja i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja te pogodna lovna staništa ((širokolisna) listopadna šumska staništa, mozaična staništa šuma, grmolike vegetacije, šikara i livada s voćnjacima povezana s linearnim elementima krajobraza (drvoredi, živice))	Očuvati koridore između skloništa i lovnog područja;	zaštita prirode	AB28, AB51, AB52
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od 620 do 1150 jedinki i očuvana njena skloništa (Modra špilja, Barićeva špilja, Vila izvor), očuvana migracijska kolonija od 20 do 40 životinja i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja te pogodna lovna staništa ((širokolisna) listopadna šumska staništa, mozaična staništa šuma, grmolike vegetacije, šikara i livada s voćnjacima povezana s linearnim elementima krajobraza (drvoredi, živice))	Ne dopustiti uznemiravanje porodiljnih kolonija šišmiša u skloništima od početka travnja do kraja listopada;	zaštita prirode	AD9, AD10, AD22

		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od 620 do 1150 jedinki i njena skloništa (Modra špilja, Barićeva špilja, Vila izvor), očuvana migracijska kolonija od 20 do 40 životinja i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja te pogodna lovna staništa ((širokolisna) listopadna šumska staništa, mozaična staništa šuma, grmolike vegetacije, šikara i livada s voćnjacima povezana s linearnim elementima krajobraza (drvoredi, živice))	Provoditi mjere očuvanja stanišnog tipa 8310;	zaštita prirode	AD19, AD21
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od 620 do 1150 jedinki i njena skloništa (Modra špilja, Barićeva špilja, Vila izvor), očuvana migracijska kolonija od 20 do 40 životinja i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja te pogodna lovna staništa ((širokolisna) listopadna šumska staništa, mozaična staništa šuma, grmolike vegetacije, šikara i livada s voćnjacima povezana s linearnim elementima krajobraza (drvoredi, živice))	Ne osvjetljivati ulaze u skloništa šišmiša;	zaštita prirode	AD10

veliki potkovnjak	<i>Rhinolophus ferrumequi num</i>	Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od najmanje 50 do 100 jedinki te očuvana njeno sklonište (Barićeva špilja, Vila Izvor), očuvana migracijska kolonija u brojnosti od 30 do 150 životinja i očuvano njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača i Barićeva špilja) i očuvana zimska kolonija u brojnosti od 16 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja, Barićeva špilja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa vrste (mozaici različitih staništa tipova bjelogoričnih šuma, pašnjaka, grmlja, šikara, drvoreda, livada s voćnjacima koja su međusobno povezana živicama i drugim linearnim elementima krajobraza)	Očuvati povoljne stanišne uvjete za očuvanje vrste održavanjem bogato strukturiranog krajobraza, smanjenjem učinaka fragmentacije staništa te održavanjem mozaičnosti šumskih staništa, područja pod ekstenzivnom tradicionalnom poljoprivredom, travnjaka, pašnjaka i otvorenih lokvi u lovnom području	zaštita prirode; šumarstvo	AA13, AA36, AA55, AB7, AB13, AB28, AB44, AB51, AB52
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od najmanje 50 do 100 jedinki te očuvana njeno sklonište (Barićeva špilja, Vila Izvor), očuvana migracijska kolonija u brojnosti od 30 do 150 životinja i očuvano njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača i Barićeva špilja) i očuvana zimska kolonija u brojnosti od 16 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja, Barićeva špilja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa vrste (mozaici različitih staništa tipova bjelogoričnih šuma, pašnjaka, grmlja,	Ograničiti korištenje sredstava za zaštitu bilja na pogodnim staništima za vrstu i u njihovoj neposrednoj blizini;	zaštita prirode	DA3, DA4

		šikara, drvoreda, livada s voćnjacima koja su međusobno povezana živicama i drugim linearnim elementima krajobraza)			
		Očuvana porodična kolonija u brojnosti od najmanje 50 do 100 jedinki te očuvano njeno sklonište (Barićeva špilja, Vila Izvor), očuvana migracijska kolonija u brojnosti od 30 do 150 životinja i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja, Mračnjača i Barićeva špilja) i očuvana zimska kolonija u brojnosti od 16 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja, Barićeva špilja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa vrste (mozaici različitih staništa tipova bjelogoričnih šuma, pašnjaka, grmlja, šikara, drvoreda, livada s voćnjacima koja su međusobno povezana živicama i drugim linearnim elementima krajobraza)	Očuvati koridore između skloništa i lovnog područja održavanjem (ili postavljanjem) visoke živice, drvoreda ili šumskog staništa;	zaštita prirode; šumarstvo	AB51, AB52

		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od najmanje 50 do 100 jedinki te očuvana njeno sklonište (Barićeva špilja, Vila Izvor), očuvana migracijska kolonija u brojnosti od 30 do 150 životinja i očuvano njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača i Barićeva špilja) i očuvana zimska kolonija u brojnosti od 16 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja, Barićeva špilja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa vrste (mozaici različitih staništa tipova bjelogoričnih šuma, pašnjaka, grmlja, šikara, drvoreda, livada s voćnjacima koja su međusobno povezana živicama i drugim linearnim elementima krajobraza)	Izbjegavati korištenje antiparazitskih lijekova za stoku - ivermektina i sličnih proizvoda;	zaštita prirode	DA3, DA4
		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od najmanje 50 do 100 jedinki te očuvana njeno sklonište (Barićeva špilja, Vila Izvor), očuvana migracijska kolonija u brojnosti od 30 do 150 životinja i očuvano njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača i Barićeva špilja) i očuvana zimska kolonija u brojnosti od 16 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja, Barićeva špilja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa vrste (mozaici različitih staništa tipova bjelogoričnih šuma, pašnjaka, grmlja,	Ne dopustiti uznemiravanje porodiljnih kolonija šišmiša u skloništima od početka travnja do kraja listopada;	zaštita prirode	AD9, AD10, AD22

		šikara, drvoreda, livada s voćnjacima koja su međusobno povezana živicama i drugim linearnim elementima krajobraza)			
		Očuvana porodična kolonija u brojnosti od najmanje 50 do 100 jedinki te očuvano njeno sklonište (Barićeva špilja, Vila Izvor), očuvana migracijska kolonija u brojnosti od 30 do 150 životinja i očuvano njena skloništa (Vila jezerkinja, Mračnjača i Barićeva špilja) i očuvana zimska kolonija u brojnosti od 16 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja, Barićeva špilja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa vrste (mozaici različitih staništa tipova bjelogoričnih šuma, pašnjaka, grmlja, šikara, drvoreda, livada s voćnjacima koja su međusobno povezana živicama i drugim linearnim elementima krajobraza)	Provoditi mjere očuvanja stanišnog tipa 8310;	zaštita prirode	AD19, AD21

		Očuvana porodiljna kolonija u brojnosti od najmanje 50 do 100 jedinki te očuvana njeno sklonište (Barićeva špilja, Vila Izvor), očuvana migracijska kolonija u brojnosti od 30 do 150 životinja i očuvano njena skloništa (Vila Jezerkinja, Mračnjača i Barićeva špilja) i očuvana zimska kolonija u brojnosti od 16 do 40 jedinki i očuvano njeno sklonište (Vila Jezerkinja, Barićeva špilja, Mračnjača) te pogodna lovna staništa vrste (mozaici različitih staništa tipova bjelogoričnih šuma, pašnjaka, grmlja, šikara, drvoreda, livada s voćnjacima koja su međusobno povezana živicama i drugim linearnim elementima krajobraza)	Ne osvjetljivati ulaze u skloništa šišmiša;	zaštita prirode	AD10
alpinska strizibuba	<i>Rosalia alpina*</i>	Očuvano 23700 ha pogodnih staništa za vrstu (topla i osunčana šumska staništa s dovoljno svježe odumrlih ili posječenih stabala krupnijih dimenzija)	Očuvati povoljne stanišne uvjete u šumskim ekosustavima za očuvanje vrste;	zaštita prirode	AB18, AB37
medvjed	<i>Ursus arctos*</i>	Očuvano 25 jedinki i očuvana pogodna staništa (šume i ostala prirodna staništa)	Očuvati povoljne stanišne uvjete;	zaštita prirode	AB3, AB25
		Očuvano 25 jedinki i očuvana pogodna staništa (šume i ostala prirodna staništa)	Prilikom planiranja cestovne infrastrukture, prema potrebi osigurati izgradnju prijelaza za divlje životinje (zelenih mostova);	zaštita prirode	ED7
		Očuvano 25 jedinki i očuvana pogodna staništa (šume i ostala staništa)	Ne dopustiti značajnije ograđivanje posjeda radi	zaštita prirode	

		prirodna staništa)	sprečavanja fragmentacije staništa;		
	<i>Buxbaumia viridis</i>	Očuvati pogodna staništa za vrstu (stare sastojine šuma te bukovo jelove šume) u zoni od 22200 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete u sjenovitim šumama;	zaštita prirode	AB1, AB29
		Očuvati pogodna staništa za vrstu (stare sastojine šuma te bukovo jelove šume) u zoni od 22200 ha	Osigurati dovoljan broj trulih panjeva, srušenih stabala jela i smreka bez kore te raspadnutih stabala;	zaštita prirode	AB1, AB29
		Očuvati pogodna staništa za vrstu (stare sastojine šuma te bukovo jelove šume) u zoni od 22200 ha	Provoditi mjere očuvanja stanišnog tipa 91K0;	zaštita prirode	AB1, AB29
	<i>Dicranium viride</i>	Očuvati pogodna staništa za vrstu (stare sastojine šuma te bukovo jelove šume) u zoni od 22200 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete u starim šumama;	zaštita prirode	AB1, AB29
		Očuvati pogodna staništa za vrstu (stare sastojine šuma te bukovo jelove šume) u zoni od 22200 ha	Osigurati dovoljan broj starih stabala s korom;	zaštita prirode	AB1, AB29
		Očuvati pogodna staništa za vrstu (stare sastojine šuma te bukovo jelove šume) u zoni od 22200 ha	Provoditi mjere očuvanja stanišnog tipa 91K0;	zaštita prirode	AB1, AB29
dvoprugasti vijun	<i>Cobitis bilienata</i>	Očuvano pogodna staništa za vrstu (stajaće i sporo tekuće vode i jezera s pjeskovitim, muljevitim ili dnom prekrivenim sitnim šljunkom, obrasla gustom podvodnom vegetacijom) u zoni od 77 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete s obzirom na ekološke zahtjeve vrste (npr. povoljni hidrološki režim i fizikalno-kemijska svojstva vode, bez onečišćenja i eutrofikacije);	vodno gospodarstvo; zaštita prirode	AA15, AA46, AA56
		Očuvano pogodna staništa za vrstu (stajaće i sporo tekuće vode i jezera s pjeskovitim, muljevitim ili dnom prekrivenim sitnim šljunkom, obrasla gustom	Provoditi aktivnosti uklanjanja i smanjivanja populacija stranih vrsta (klen, štuka, kalifornijska pastrva i dr.);	slatkovodno ribarstvo; zaštita prirode	AA45, AA57, AA61

		podvodnom vegetacijom) u zoni od 77 ha			
talijanski zlatni vijun	<i>Sabanejewia larvata</i>	Očuvano pogodna staništa za vrstu (stajaće i sporo tekuće vode i jezera s pjeskovitim, muljevitim ili dnom prekrivenim sitnim šljunkom, obrasla gustom podvodnom vegetacijom) u zoni od 77 ha	Očuvati povoljne stanišne uvjete s obzirom na ekološke zahtjeve vrste (npr. povoljni hidrološki režim i fizikalno-kemijska svojstva vode, bez onečišćenja i eutrofikacije);	vodno gospodarstvo; zaštita prirode	AA15, AA16, AA46, AA56
		Očuvano pogodna staništa za vrstu (stajaće i sporo tekuće vode i jezera s pjeskovitim, muljevitim ili dnom prekrivenim sitnim šljunkom, obrasla gustom podvodnom vegetacijom) u zoni od 77 ha	Provoditi aktivnosti uklanjanja i smanjivanja populacija stranih vrsta (klen, štika, kalifornijska pastrva i dr.);	vodno gospodarstvo; zaštita prirode	AA45, AA57, AA61

5.14 Relacijska tablica između mjera očuvanja i aktivnosti upravljanja (ptice)

Pregled ciljeva i mjera očuvanja te pridruženih aktivnosti za ciljne vrste i stanišne tipove									
Identifikacijski broj područja: HR5000020									
Naziv područja: Nacionalni park Plitvička jezera									
Znanstveni naziv vrste	Hrvatski naziv vrste	Kategorija za ciljnu vrstu	Status vrste			Cilj očuvanja	Mjere očuvanja	Upravno područje	Kod aktivnosti
			Gnjezdarica	Preletnica	Zimovalica				
<i>Aegolius funereus</i>	planinski čuk	1	G			Očuvana pogodna struktura bukovo-jelove, jelove i smrekove šume za održanje gnijezdeće populacije od 20-30 p.	prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB1, AB29, AB30, AB41, AB52, AB56
<i>Alcedo atthis</i>	vodomar	1	G			Očuvana staništa (riječne obale, područja uz spore tekućice i stajaće vode) za održanje gnijezdeće populacije od najmanje 1-2 p.	na vodotocima očuvati strme dijelove obale bez vegetacije, pogodne za izradu rupa za gniježđenje; na područjima na kojima je zabilježena prisutnost vodomara zadržati što više vegetacije u koritu i na obalama vodotoka, a radove uklanjanja drveća i šiblja provoditi samo ukoliko je to nužno za potrebe upravljanja nacionalnim parkom, sukladno planu upravljanja i	vodno gospodarstvo; zaštita prirode	AA12, AA19, AA22, AA24

							godišnjim planovima, i to u razdoblju od 1. 09. do 31. 01.;		
<i>Asio flammeus</i>	sova močvarica	1	G			Očuvana pogodna staništa za gniježđenje (otvorene vrištine i travnjaci) za održanje gnijezdeće populacije od najmanje 1 p.	očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja - operacija Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti;	poljoprivreda; zaštita prirode	DA1, DA3, DA4, DA8
<i>Bonasa bonasia</i>	lještarka	1	G			Očuvana pogodna struktura šuma (šume s gustom prizemnom vegetacijom i šumskim čistinama) za održanje gnijezdeće populacije od 100-200 p.	na području razmnožavanja lještarske podržavati čistine unutar šume (livade, pašnjake i dr.) i njihove grmolike rubne površine;	zaštita prirode	AB36, AB51, AB52
						Očuvana staništa (stjenovita područja, kamenjarski travnjaci) za održanje gnijezdeće populacije od najmanje 1-2 p.	očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja - operacija Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti; ne provoditi sportske i rekreacijske aktivnosti od 01.02. do 15.06. u krugu od 150 m oko poznatih gnijezda; elektroenergetsku infrastrukturu planirati i graditi na način da se spriječe kolizije	poljoprivreda; energetika; zaštita prirode	DA1, DA3, DA4, DA8, ED21

<i>Bubo bubo</i>	ušara	1	G			ptica na visokonaponskim (VN) dalekovodima i elektrokcije ptica na srednjenaponskim (SN) dalekovodima; na dionicama postojećih dalekovoda na kojima se na temelju praćenja potvrdi povećani rizik od kolizije i elektrokcije provesti tehničke mjere sprečavanja daljnjih stradanja ptica;		
						Očuvana staništa (stjenovita područja, kamenjarski travnjaci) za održanje gnijezdeće populacije od najmanje 1-2 p.	posjetiteljsku infrastrukturu ne planirati (ne obnavljati) na desnoj strani kanjona od ulaza 1 nizvodno;	zaštita prirode CA19, CA20
						Očuvana staništa (stjenovita područja, kamenjarski travnjaci) za održanje gnijezdeće populacije od najmanje 1-2 p.	pojačati nadzor (osobito u razdoblju od veljače do srpnja) i spriječiti silazak sa staze radi približavanja rubu kanjona ili spuštanju do samog korita rijeke Korane;	zaštita prirode CA7, CA9

<i>Circus pygargus</i>	eja livadarka	1	G		Očuvana staništa (otvoreni travnjaci, otvorena mozaična staništa) za održanje gnijezdeće populacije od najmanje 1 p.	očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja - operacija Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti; elektroenergetsku infrastrukturu planirati i graditi na način da se spriječe kolizije ptica na visokonaponskim (VN) dalekovodima i elektrokucije ptica na srednjenaponskim (SN) dalekovodima; na dionicama postojećih dalekovoda na kojima se na temelju praćenja potvrdi povećani rizik od kolizije i elektrokucije provesti tehničke mjere sprečavanja daljnjih stradanja ptica;	poljoprivreda; energetika; zaštita prirode	DA1, DA3, DA4, DA8, ED21
<i>Crex crex</i>	kosac	1	G		Očuvana staništa (vlažni travnjaci, prvenstveno košarice) za održanje gnijezdeće populacije od 40-60 pjevajućih mužjaka	očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja - operacija Pilot mjera za zaštitu kosca - <i>Crex crex</i> ;	poljoprivreda; vodno gospodarstvo; zaštita prirode	AC21, AC32, AC33, AC34, DA1 do DA8
<i>Dendrocopos leucotos</i>	planinski djetlić	1	G		Očuvana pogodna struktura bukove i bukovo-jelove šume za održanje gnijezdeće populacije od 50-100 p.	prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB1, AB29, AB31, AB41, AB52, AB56

<i>Dryocopus martius</i>	crna žuna	1	G			Očuvana pogodna struktura šume za održanje gnijezdeće populacije od 15-30 p.	prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB1, AB29, AB31, AB41, AB52, AB56
<i>Falco peregrinus</i>	sivi sokol	1	G			Očuvana staništa za gniježđenje (visoke stijene, strme litice) za održanje gnijezdeće populacije od najmanje 1 p.	ne provoditi sportske i rekreacijske aktivnosti od 15.02. do 15.06. u krugu od 750 m oko poznatih gnijezda; provesti zaštitne mjere na dalekovodima protiv stradavanja ptica od strujnog udara i kolizije; elektoenergetsku infrastrukturu planirati i graditi na način da se spriječe kolizije i elektrokucije ptica;	zaštita prirode; energetika	AB33, AB59, ED21
						Očuvana staništa za gniježđenje (visoke stijene, strme litice) za održanje gnijezdeće populacije od najmanje 1 p.	posjetiteljsku infrastrukturu ne planirati (ne obnavljati) na desnoj strani kanjona od Ulaza 1 oko nizvodno;	zaštita prirode	CA19, CA20
<i>Ficedula albicollis</i>	bjelovrata muharica	1	G			Očuvana pogodna struktura bukovih šuma za održanje gnijezdeće populacije od 400-1000 p.	prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB1, AB29, AB32, AB41, AB51, AB56
<i>Ficedula parva</i>	mala muharica	1	G			Očuvana pogodna struktura šuma (osobito uz vodena staništa-potoci, izvori i dr.) za održanje gnijezdeće populacije od 10-20 p.	prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB1, AB29, AB32, AB41, AB51, AB56

<i>Glaucidium passerinum</i>	mali ćuk	1	G		Očuvana pogodna struktura bukovo-jelove, jelove i smrekove šume (uklj. očuvanje malih travnjačkih površina u šumama) za održanje gnijezdeće populacije od 8-12 p.	prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB1, AB29, AB30, AB41, AB51, AB56
<i>Lanius collurio</i>	rusi svračak	1	G		Očuvana staništa (otvorena mozaična staništa) za održanje gnijezdeće populacije od 1500-2000 p.	očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja - operacija Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti;	poljoprivreda; zaštita prirode	AC22, DA1, DA3, DA4, DA8
<i>Lanius minor</i>	sivi svračak	1	G		Očuvana staništa (otvorena mozaična staništa, naročito uz vodu) za održanje gnijezdeća populacije od najmanje 2-4 p.	očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja - operacija Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti;	poljoprivreda; zaštita prirode	AC22, DA1, DA3, DA4, DA8
<i>Lullula arborea</i>	ševa krunica	1	G		Očuvana otvorena mozaična staništa za održanje gnijezdeće populacije od 10-20 p.	očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja - operacija Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti;	poljoprivreda; zaštita prirode	AC22, DA1, DA3, DA4, DA8
<i>Pernis apivorus</i>	škanjac osaš	1	G		Očuvana pogodna struktura šuma za održanje gnijezdeće populacije od 1-2 p.	očuvati staništa;	zaštita prirode	AB34

<i>Picoides tridactylus</i>	toprsti djetlić	1	G			Očuvana pogodna struktura bukovo-jelove, jelove i smrekove šume za održanje gnijezdeće populacije od 50-100 p.	prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB1, AB29, AB31, AB41, AB52, AB56
<i>Picus canus</i>	siva žuna	1	G			Očuvana pogodna struktura šume za održanje gnijezdeće populacije od 50-80 p.	prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB1, AB29, AB31, AB41, AB52, AB56
<i>Strix uralensis</i>	jastrebača	1	G			Očuvana pogodna struktura bukovo-jelove šume za održanje gnijezdeće populacije od 70-80 p.	prepustiti šume prirodnom razvoju izuzev radova održavanja uz posjetiteljsku infrastrukturu;	zaštita prirode	AB1, AB29, AB30, AB41, AB52, AB56
<i>Sylvia nisoria</i>	pjegava grmuša	1	G			Očuvana otvorena mozaična staništa za održanje gnijezdeće populacije od 100-300 p.	očuvati povoljne stanišne uvjete kroz mjeru Poljoprivrede, okoliš i klimatske promjene u sklopu Programa ruralnog razvoja - operacija Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti;	poljoprivreda; zaštita prirode	AC22, DA1, DA3, DA4, DA8

5.15 Spektar mogućnosti doživljaja i alokacija različitih klasa unutar NPPJ

Cilj upravljanja posjećivanjem, odnosno ciljno stanje sustava posjećivanja detaljnije je definirano tzv. ROS (eng. *Recreation Opportunity Spectrum*) klasama koje opisuju spektar doživljajnih mogućnosti koje Park nudi, na način da se svaka od klasa na spektru opisuje sa:

- ključnim elementima doživljaja;
- biofizičkim, društvenim i upravljačkim preduvjetima za željeni doživljaj;
- pokazateljima koji predstavljaju mjerljive varijable praćenjem kojih se prati zadovoljenost pojedinih specificiranih preduvjeta; te
- standardima za pokazatelje, koji predstavljaju vrijednosti pokazatelja za koje su specificirani preduvjeti još uvijek granično ispunjeni, odnosno čijim premašivanjem oni prestaju biti ispunjeni, a to posljedično znači da prestaje biti omogućen neki od ključnih elemenata željenog doživljaja.

Tablice u nastavku daju opis ROS klasa određenih za NPPJ, a priložena zonacijska karta prikazuje alokaciju ROS klasa (tj. različitih ciljnih mogućnosti doživljaja) unutar Parka.

5.15.1 Opis ROS klasa za NPPJ

PODRUČJA PARKA IZVAN SUSTAVA POSJEĆIVANJA	
	KLJUČNI ELEMENT
	- zona zabranjenog samostalnog ulaza - osiguran nadzor nad poštivanjem zabrane samostalnog ulaza - isključivo dozvoljena znanstvena istraživanja i praćenja stanja

KLASA I	
	KLJUČNI ELEMENTI DOŽIVLJAJA
	- Neposredan doživljaj izvorne divljine; - Iskustvo susreta s divljim vrstama i njihovim tragovima i zvukovima (medvjed, srna, divlje svinje, mali sisavci, sove, djetlići) - Osjećaj pustolovine, udaljenosti od civilizacije - Samoća, mogućnost za duhovno uranjanje - Samostalno snalaženje i kretanje u prostoru po markiranoj stazi; izazov fizički zahtjevnije staze - Visoka razina oslanjanja na sebe
BIOFIZIČKI UVJETI	
- Očuvana priroda, zvukovi, slike, boje, mirisi i tragovi brojnih divljih vrsta (ptičji pjev, šum vjetra, škripa stabala)	

KLASA I
- Nema pokazatelja čovjekom uzrokovanih promjena u ekosustavu (izgrađenih objekata, cesta, komunalne infrastrukture, tragova šumarskih ili poljoprivrednih aktivnosti, otpada i sl.) - Posjetiteljska infrastruktura uključuje samo markirane neuređene planinarske staze; informacijski sadržaji se mogu nalaziti samo na krajnjim točkama staze - Fizički zahtjevne ili vrlo zahtjevne staze za čiji obilazak je potrebno planinarsko iskustvo, oprema i fizička spremnost - Područje je udaljeno od zona turističkih usluga i većih prometnica, visoka razina oslanjanja na sebe - Duljina staze (trajanje obilaska za doživljaj divljine) - minimalno 8 km - Udaljenije područje - maksimalna udaljenost od zone turističkih usluga je 12 km
POKAZATELJI I STANDARDI
- Prisutnost i stanje očuvanosti karakterističnih vrsta i staništa (monitoring bioraznolikosti pokazuje dobro stanje očuvanosti) - Razina buke iz neprirodnih izvora, uključujući i posjetitelje (nema je ili je zanemariva) - Broj tragova nedopuštenog ponašanja: divlji putevi, tragovi paljenja vatre, oštećena stabla ili putokazi, otpad, tragovi obavljanja nužde (nema ih) - Razina korištenja staza (širina, utabanost) (minimalno utabana staza bez vidljivih proširenja)
DRUŠTVENI UVJETI
- Individualni posjetitelji i manje grupe, isključivo pješaci - Mala vjerojatnost susreta s drugim ljudima
POKAZATELJI I STANDARDI
- Susret s drugim posjetiteljima na stazi (90% vjerojatnosti za ne više od 3 susreta s drugim posjetiteljima tijekom obilaska)
UPRAVLJAČKI UVJETI
- Postoje pravila ponašanja na stazi o kojima su posjetitelji, kao i o zahtjevnosti staze, informirani prije ulaska (putem weba, pri kupnji ulaznica ili najkasnije na ulazima na stazu). Pravila uključuju: radi sigurnosti posjetitelja obavezna je prijava ulaska i izlaska sa staze (službenoj osobi, prilikom kupovine karte, <i>on-line</i>, i dr.); kretanje je dopušteno samo po markiranim stazama; nije dopušteno korištenje bicikala i motornih vozila; pristup kućnim ljubimcima nije dozvoljen; moguća ograničenja veličine grupe; moguće određeni obavezni i/ili preporučeni smjerovi kretanja s ciljem smanjivanja vjerojatnosti susreta s drugim posjetiteljima; određeno vrijeme otvorenosti staze za posjetitelje tijekom dana; nije dozvoljeno kamping i noćenje; ograničenja u korištenju staza ovisno o vremenskim uvjetima i sezoni; preporučena potrebna oprema i načini ponašanja na stazi (kretanje u tišini i sl.); „<i>leave no trace</i>“ policy - Na krajnjim točkama staze postoje upozorenja za posjetitelje vezana uz zahtjevnost staze, potrebnu opremu i sl. - Vrlo mala vjerojatnost susreta s nadzornicima i drugim osobljem Parka - Moguća je organizacija vođenih tematskih tura (<i>birdwatching</i>, botaničke ture i sl.) za male grupe - Ograničena pokrivenost GSM mrežom - Osigurana pomoć na poziv u slučaju nezgode
POKAZATELJI I STANDARDI
- Broj prijavljenih posjeta na stazama u danu (u početku provedbe Plana samo osigurati praćenje; standard će se po potrebi definirati temeljem iskustva provedbe) - Prisutnost nadzornika i drugog osoblja Parka (redovne ophodnje staza od strane nadzornika – frekventnost ophodnji će se odrediti za pojedinu stazu, nakon uspostave, ovisno o posjećenosti – više korištene staze, veća frekventnost ophodnji) - Broj intervencija uslijed ozljeda ili gubljenja na stazi (u početku provedbe Plana samo osigurati praćenje; standard će se po potrebi definirati temeljem iskustva provedbe) - Vrijeme dolaska pomoći u slučaju nezgode (1 dežurni spasilački tim raspoloživ za cijeli Park u vrijeme sezone posjećivanja; vrijeme dolaska na poziv: maksimalno 4 sata na bilo kojem dijelu staze u klasi) - Zadovoljstvo posjetitelja doživljajem izvorne prirode kroz susret s divljim vrstama, opažanje njihovih tragova i sl.; dobivenim informacijama prije odlaska na stazu; kvalitetom markiranosti staze (pojedinačne ocjene za svaki od elemenata prikupljene kroz ankete veće od 8 (na skali od 1 do 10))

KLASA II	
	KLJUČNI ELEMENTI DOŽIVLJAJA - Neposredan doživljaj očuvane prirode; - Iskustvo susreta s divljim vrstama i njihovim tragovima i zvukovima (medvjed, srna, divlje svinje, mali sisavci, sove, djetlići); - Osjećaj izmaknutosti od civilizacije; - Prilika za učenje o vrijednostima Parka kroz poučne staze; - Usmjereno samostalno kretanje po stazama; - Srednja razina oslanjanja na sebe
BIOFIZIČKI UVJETI	
- Očuvana priroda, zvukovi, slike, boje, mirisi i tragovi brojnih divljih vrsta (ptičji pjev, šum vjetra, škripa stabala) - Nema pokazatelja čovjekom uzrokovanih promjena u ekosistavu (nema izgrađenih objekata, većih cesta, komunalne infrastrukture, tragova šumarskih ili poljoprivrednih aktivnosti, otpada i sl.), osim šumskih cesta i uređenih planinarskih staza s interpretacijskim sadržajima - Prisutne su uređene planinarske staze, na prirodnoj podlozi, s markacijama, putokazima, informacijskim i interpretacijskim sadržajima (npr. tablama, manjom interpretacijskom opremom, <i>beacon</i> odašiljačima i sl.), vidikovcima te mjestima za predah i doživljaj prirode, koji ne narušavaju ukupni doživljaj prirodnosti - Fizički srednje zahtjevne staze za čiji obilazak nije potrebno posebno planinarsko iskustvo, oprema (osim prikladne obuće i odjeće) ili fizička spremnost - Područje je lako dostupno, srednja razina oslanjanja na sebe - Duljina staze - maksimalno 9 km - Maksimalna udaljenost od zone turističkih usluga je 6 km	
POKAZATELJI I STANDARDI	
- Prisutnost i stanje očuvanosti karakterističnih vrsta i staništa (monitoring bioraznolikosti pokazuje dobro stanje očuvanosti) - Razina buke iz neprirodnih izvora, uključujući i posjetitelje (70 % vremena je nema ili je zanemariva) - Broj tragova nedopuštenog ponašanja: divlji putevi (nema ih); tragovi paljenja vatre, oštećena stabla ili posjetiteljska oprema, otpad, tragovi obavljanja nužde (nema ih ili su sporadični) - Razina korištenja staza (širina, utabanost) (plitko utabana staza širine do 1 m)	
DRUŠTVENI UVJETI	
- Individualni posjetitelji i manje grupe sa ili bez vodiča, isključivo pješaci - Povremeni, a u sezoni moguće i češći, susreti s drugim ljudima	
POKAZATELJI I STANDARDI	
- Susret s drugim posjetiteljima na stazi (80 % vjerojatnosti za ne više od 5 susreta s drugim posjetiteljima tijekom obilaska)	
UPRAVLJAČKI UVJETI	
- Postoje pravila ponašanja na stazi o kojima su posjetitelji, kao i o zahtjevnosti staze, informirani prije ulaska (putem weba, pri kupnji ulaznica ili najkasnije na ulazima na stazu). Pravila uključuju: kretanje je dopušteno samo po stazama, uz moguće zadržavanje na interpretacijskim punktovima ili mjestima za predah i doživljaj prirode; preporučeni smjer kretanja (radi tijeka interpretacije i smanjenja broja susreta); nije dopušteno korištenje bicikala i motornih vozila; pristup kućnim ljubimcima nije dozvoljen; određeno vrijeme otvorenosti staze za posjetitelje tijekom dana; ograničenja u korištenju staza ovisno o vremenskim uvjetima i sezoni; preporučena prikladna obuća i odjeća, voda i sl.; „<i>leave no trace</i>“ policy - Na krajnjim točkama staze postoje upozorenja za posjetitelje vezana uz zahtjevnost staze, potrebnu opremu i sl. - Velika vjerojatnost susreta s nadzornicima i drugim osobljem Parka - Mogućnost vođenih obilazaka s dodatnom interpretacijom - Nema organiziranog prijevoza - Osigurana pomoć na poziv u slučaju nezgode	
POKAZATELJI I STANDARDI	
- Broj posjetitelja po danu (u početku provedbe Plana samo osigurati praćenje; standard će se po potrebi definirati temeljem iskustva provedbe) - Prisutnost nadzornika i drugog osoblja Parka (minimalno jedan nadzornik ili druga službena osoba stalno prisutna na	

KLASA II

- stazi u vremenu kad je staza otvorena za posjetitelje)
- Broj intervencija uslijed ozljeda ili gubljenja na stazi (u početku provedbe Plana samo osigurati praćenje; standard će se po potrebi definirati temeljem iskustva provedbe)
- Vrijeme dolaska pomoći u slučaju nezgode (1 dežurni spasilački tim raspoloživ za cijeli Park u vrijeme sezone posjećivanja; vrijeme dolaska na poziv: maksimalno 3 sata na bilo kojem dijelu staze u klasi)
- Zadovoljstvo posjetitelja doživljajem prirode kroz susret s divljim vrstama, opažanje njihovih tragova i sl.; dobivenim informacijama prije odlaska na stazu; kvalitetom interpretacijskih sadržaja na stazi; kvalitetom markiranosti staze; razinom ometanja od strane drugih posjetitelja (pojedinačne ocjene za svaki od elemenata prikupljene kroz ankete veće od 8 (na skali od 1 do 10)

KLASA III**KLJUČNI ELEMENTI DOŽIVLJAJA**

- Oduševljenje jedinstvenom prirodom – „wow efekt“
- Neposredan osjet i doživljaj izvorne prirode, naročito vode („crispy air“),
- Osjećaj povezivanja s drugim ljudima kroz dijeljenje doživljaja oduševljenja prirodom
- Prilika za aktivno i pasivno učenje o jedinstvenim univerzalnim vrijednostima Parka prepoznatim kao UNESCO svjetska baština
- Osjećaj ugođe i sigurnosti, prilika za laganu rekreaciju, šetnju, boravak u prirodi – niska razina oslanjanja na sebe

BIOFIZIČKI UVJETI

- Očuvani vodeni ekosustav te prirodni krajobraz JUV jezerskog područja, minimalno narušen posjetiteljskom infrastrukturom
- Prisutne su uređene staze, mostići, pristaništa, mjesta za predah i doživljaj prirode, sve s minimalnim utjecajem na prirodu (uključujući i bez rizika statičkog oštećenja sedrenih barijera), usklađeno s postojećim vizualnim identitetom, bez objekata koji narušavaju prirodni krajolik i vizure. Signalizacija i znakovi zabrane (regulacija) su česti, ali nenametljivi, te vode posjetitelje kroz samostalni obilazak. U prostoru mogu biti prisutni električni brodovi i čamci za veslanje.
- Interpretacijski i informacijski sadržaji su prisutni u prostoru, ali u manjoj mjeri i na mjestima gdje ne ometaju doživljaj. Unutar klase mogu biti uređene kraće poučne staze s edukacijskim sadržajima, u rubnim područjima, izvan najuže jezerske zone s najvećom gustoćom posjećivanja.
- Vidljivost drugih dijelova sustava obilaska sa staze (*cross-viewing*) - minimalna udaljenost do staze koja je u vizuri posjetitelja je 200 m
- Fizički nisko do srednje zahtjevnih staza, od staza prikladnih za posjetitelje s teškoćama u kretanju do srednje zahtjevnih za čiji obilazak nije potrebno posebno planinarsko iskustvo, oprema ili fizička spremnost.
- Područje je lako dostupno, niska razina oslanjanja na sebe. U rubnom području klase postoje zone ugostiteljskih usluga.
- Maksimalna udaljenost od zone turističkih usluga je 3 km

POKAZATELJI I STANDARDI

- Stanje očuvanosti vodenog ekosustava i prisutnost ključnih vrsta (monitoring bioraznolikosti pokazuje dobro stanje očuvanosti)
- Utjecaj posjetiteljske infrastrukture na statiku sedrenih barijera (nema primjetnih promjena na statici barijera) i eroziju tla sa staza u jezera (nema je)
- Prisutnost panoramskih vozila i brodova (trenutni broj panoramskih vozila i brodova, uz usklađivanje njihovih

KLASA III
kapaciteta) - Prisutnost čamaca za veslanje (na Kozjaku) (maksimalno 12, potrebno istražiti utjecaj na ptice i doživljaj drugih posjetitelja te definirati sezonske razlike u korištenju ovisno o gniježđenju ptica ili sl.) - Broj tragova nedopuštenog ponašanja: silasci sa staze, proširenja staza, divlji putevi, tragovi paljenja vatre (nema ih); oštećena stabla ili posjetiteljska oprema (nema ih ili su sporadični); smeće (moguće povremeno vidljivo (broj pojava manji od 1 % broja posjetitelja dnevno), ali ne starije od 1 dana))
DRUŠTVENI UVJETI
- Vrlo česta, u sezoni i stalna prisutnost drugih posjetitelja u blizini, ali bez zagušenja duž staze - Moguća su kraća čekanja za ukrcaj na brod i panoramsko vozilo
POKAZATELJI I STANDARDI
- Broj posjetitelja na segmentu staze (definiranje standarda praćenjem mjesta zagušenja i usporedba s brojem ulaza posjetitelja po satu) - Broj ljudi u određenom trenutku (PAOT) na mjestima za predah i doživljaj prirode (definiranje standarda praćenjem broja posjetitelja i njihovog zadržavanja; definiranje potreba za dodatnim mjestima za predah i doživljaj prirode) - Vrijeme čekanja za ukrcaj na brod i panoramsko vozilo (maksimalno 20 min) - Broj ljudi uz pojedinu tablu na poučnoj stazi (ankete pokazuju da ljudi nisu osjećali gužvu te da su imali dovoljno vremena i prostora za korištenje interpretacijskih sadržaja)
UPRAVLJAČKI UVJETI
- Posjetitelji su pravovremeno informirani o pravilima posjećivanja i načinima rezervacije i kupnje ulaznica - Kretanje i ponašanje posjetitelja unutar sustava obilaska je visoko regulirano i organizirano te postoje ograničenja i pravila o kojima se posjetitelje informira prije ulaska (putem weba, pri kupnji ulaznica), na ulazima te unutar sustava obilaska. Pravila i ograničenja uključuju: ograničen je maksimalni broj ulazaka po satu; obavezno je kretanje po stazama, uz moguće zadržavanje na mjestima za predah i doživljaj prirode; obavezni smjerovi kretanja (uspostavljeno jednosmjerno kretanje radi izbjegavanja mimoilaženja i zagušenja); određeno je vrijeme otvorenosti staze za posjetitelje tijekom dana; moguće su promjene pravila korištenja staza ovisno o vremenskim uvjetima i sezoni; preporučena je prikladna obuća i odjeća, voda i sl.; nije dopušteno korištenje bicikala i motornih vozila; pristup kućnim ljubimcima nije dozvoljen; „ <i>leave no trace</i> “ policy - Postoji organiziran prijevoz brodovima i panoramskim vozilima - Dio sustava obilaska prilagođen za pristup kolicima (dječjim, invalidskim) - Na ulazima na stazu postoje upozorenja za posjetitelje vezana uz zahtjevnost staze, potrebnu opremu i sl. - Osigurana je projektirana i redovno održavana sigurnost staza - Česti susreti s nadzornicima i drugim osobljem Parka - Mogućnost vođenja edukacijskih obilazaka izvan vršne sezone ili na poučnim stazama izvan najuže jezerske zone s najvećom gustoćom posjećivanja - Uspostavljena pravila vezana uz grupne posjete (broj, veličina i način vođenja grupa posjetitelja) - Osigurana pomoć na poziv u slučaju nezgode
POKAZATELJI I STANDARDI
- Broj ulazaka po satu (definiranje standarda praćenjem stanja s testiranjem propusnosti sustava po satu s određenim brojem posjetitelja; definiranje broja ulaza po satu i ulazu ovisno o sezoni) - Prisutnost nadzornika i drugog osoblja Parka (minimalno po jedan nadzornik ili druga službena osoba prisutna na svakoj kritičnoj točki (mjestima čekanja, mjestima veće gustoće posjetitelja, mjestima čestih kršenja pravila), u vremenu kad je staza otvorena za posjetitelje) - Broj upozorenja posjetiteljima, od strane nadzornika ili drugog osoblja Parka, vezanih uz nepoštivanje pravila ponašanja (broj pojava manji od 1 % broja posjetitelja dnevno) - Broj intervencija uslijed ozljeda ili gubljenja na stazi (u početku provedbe plana samo osigurati praćenje; standard će se po potrebi definirati temeljem iskustva provedbe) - Vrijeme dolaska pomoći u slučaju nezgode (1 dežurni spasilački tim raspoloživ za cijeli Park u vrijeme sezone posjećivanja; vrijeme dolaska na poziv: maksimalno 2 sata na bilo kojem dijelu staze u klasi) - Zadovoljstvo posjetitelja doživljenim – prema elementima postojećeg Upitnika za posjetitelje (pojedinačne ocjene za svaki od elemenata prikupljene kroz ankete veće od 8 (na skali od 1 do 10))

KLASA IV	
	KLJUČNI ELEMENTI DOŽIVLJAJA - Doživljaj ambijenta tradicijskih naselja i arhitekture - Doživljaj raznih načina suživota čovjeka i prirode, načina korištenja zemljišta (poljoprivredne površine, vrtovi, okućnice, travnjaci, tradicijske sorte i pasmine) i obrta (pilana, mlinovi, šindra, ...) - Upoznavanje načina života u ovom području kroz komunikaciju s lokalnim stanovništvom - Boravak i ostale ugostiteljske usluge na turističkim OPG-ovima ili u izvornom obiteljskom smještaju; odmor i opuštanje - Mogućnost kupovine lokalnih proizvoda direktno od proizvođača („na pragu“) - Učenje o kulturnoj baštini područja i drugim vrijednostima
BIOFIZIČKI UVJETI	
- Mala tradicijska naselja (raštrkana) s očuvanim tradicijskim ruralnim krajobrazom; tradicijski vrtovi, voćnjaci, okućnice, plotovi (pleteni), živice, objekti vezani uz tradicijske obrte (mlinovi, pilana i sl.); prisutna je poljoprivreda i poluprirodna staništa (travnjaci) u povoljnom stanju očuvanja III drugi očuvani objekti i lokaliteti kulturne baštine III živa (stalno naseljena) naselja - Nema objekata i gospodarskih aktivnosti koje izrazito narušavaju ambijent - Moguća je prisutnost interpretacijskih sadržaja i informacijskih oznaka (putokaza, informacijskih tabli te interpretacije glavnih sadržaja); moguće i poučne staze koje razinom infrastrukturne opremljenosti i zahtjevnosti odgovaraju stazama prisutnim u ROS klasi II - U području su prisutne javne prometnice	
POKAZATELJI I STANDARDI	
- Udio kuća s očuvanim tradicijskim elementima (arhitekturom, okućnicama, poljoprivrednim površinama, objektima tradicijskih obrta) (minimalno trećina naselja) III očuvani kulturni krajobraz travnjaka (nema objekata i gospodarskih aktivnosti koje izrazito narušavaju ambijent) III prisutnost drugih očuvanih objekata i lokaliteta kulturne baštine (barem jedan prezentiran objekt/lokalitet kulturne baštine) III udio gospodarstava (uključujući i ruševine) u kojima se ne živi (maksimalno trećina naselja) - Broj tragova nedopuštenog ponašanja: oštećena infrastruktura ili objekti kulturne baštine (nema ih)	
DRUŠTVENI UVJETI	
- Prisutnost stanovništva koje se bavi poljoprivredom u skladu s očuvanjem bioraznolikosti ili tradicijskim obrtima III prisutnost autentičnog lokalnog načina života - Ponuda tradicijskih proizvoda i ugostiteljskih usluga - Moguće održavanje manifestacija i okupljanja (lokalne tržnice, sajmovi, Dani sira, Dani medvjedeg luka, tradicijske svečanosti i dr.) - Prisutnost posjetitelja je takva da ne narušava doživljaj ambijenta živog tradicijskog naselja	
POKAZATELJI I STANDARDI	
- Broj aktivnih tradicijskih poljoprivrednih gospodarstava ili tradicijskih obrta u naselju (minimalno 20 % domaćinstava) III udio stalno naseljenih domaćinstava (minimalno 70 % stalno naseljenih domaćinstava u naselju) - Udio domaćinstava koji nudi ponudu tradicijskih jela od lokalno proizvedenih namirnica ili prodaju tradicijskih proizvoda na pragu ili druge komplementarne turističke sadržaje (minimalno 20 % domaćinstava)	
UPRAVLJAČKI UVJETI	
- Poštivanje privatnog vlasništva i uvjeta koje postavlja lokalno stanovništvo te običaja III poštivanje pravila ponašanja za posjećivanje objekata i lokaliteta kulturne baštine - Osiguran organizirani prijevoz i/ili parkirališna mjesta - Mogućnost vođenih obilazaka	
POKAZATELJI I STANDARDI	
- Godišnji broj posjetitelja (u početku provedbe Plana samo osigurati praćenje; standard će se po potrebi definirati temeljem iskustva provedbe) - Broj pritužbi lokalnog stanovništva vezanih uz prisutnost posjetitelja (manje od 30 % stanovnika ima pritužbe) - Zadovoljstvo posjetitelja doživljenim (ukupna ocjena zadovoljstva posjetitelja prikupljena kroz ankete veća od 8 (na	

KLASA IV
skali od 1 do 10))

KLASA V	KLJUČNI ELEMENTI DOŽIVLJAJA
	- Ulaz u Park, prvi kontakt s Parkom, osjećaj dobrodošlice kroz kontakte s osobljem, stvaranje očekivanja vezano uz posjet Parku - Primanje informacija i poruka (pravila ponašanja, informacije o širem području, sva ponuda Parka itd.) - Dostupnost turističkih usluga, niska razina oslanjanja na sebe, odmor - Posredni doživljaj vrijednosti Parka i svrhe zaštićenog područja kroz prezentacijski centar, info punktove i sl. - Doživljaj tradicije i identiteta područja kroz ponudu ugostiteljskih objekata (hotele, kampove i restorane) i suvenirnice - Susret s ljudima iz različitih kultura
BIOFIZIČKI UVJETI	
- Značajno izmijenjen prirodni ambijent s izgrađenim stazama, cestama i većim objektima - Arhitektonski kvalitetni objekti i hortikulturno uređenje, uklopljeni u krajobraz, utemeljeni na kulturnoj baštini i identitetu područja, s dizajnom i tehnološkim rješenjima koji uvažavajući posebnosti područja osiguravaju minimalni utjecaj na krajobraz, prirodu i okoliš	
POKAZATELJI I STANDARDI	
- Broj tragova nedopuštenog ponašanja: divlji putevi, oštećena infrastruktura, smeće (u početku provedbe Plana samo osigurati praćenje i redovno održavanje; standard će se po potrebi definirati temeljem iskustva provedbe) - Izgrađenost (dugoročno planirani rast izgrađenosti područja nije veći od x % (odrediti će se kroz diskusiju u sklopu izmjena i dopuna PPPPO) trenutno izgrađene površine)	
DRUŠTVENI UVJETI	
- Visoko motivirano, ljubazno i profesionalno osoblje Parka na raspolaganju posjetiteljima u cijelom području - Posebnost i prepoznatljivost ugostiteljske ponude utemeljena je na prirodnoj i kulturnoj baštini, dugoj turističkoj tradiciji područja te visokoj kvaliteti ugostiteljske usluge - Stalna prisutnost drugih posjetitelja u blizini, ali bez zagušenja; moguća su kraća čekanja za pojedine usluge (posjetiteljski centar, restorani i sl.)	
POKAZATELJI I STANDARDI	
- Udio objekata u vlasništvu JU koji u svojoj ponudi nude neke lokalne proizvode (minimalno 50 % objekata) - Broj kulturnih manifestacija koje se održavaju u objektima JU (minimalno 1 tjedno tijekom vršne sezone posjećivanja) - Udio suvenira utemeljenih na tradiciji u ponudi suvenirnica (minimalno 20 % suvenira u ponudi) - Broj posjetitelja prezentacijskog centra (kapacitet posjetiteljskog centra je iskorišten preko 75 %) - Zadovoljstvo posjetitelja dostupnošću informacija, ljubaznošću i profesionalnošću osoblja, ugostiteljskom uslugom, doživljenim kroz posjetiteljski centar, ponudom suvenira, duljinom čekanja za ulaz u Park, duljinom čekanja na WC (pojedinačne ocjene za svaki od elemenata prikupljene kroz ankete veće od 8 (na skali od 1 do 10))	
UPRAVLJAČKI UVJETI	
- Visoka razina prisutnosti pravila/regulacije korištenja svih usluga - Adekvatno organizirani, kapacitirani i opremljeni ulazi u Park, parkirališta, signalizacija i info punktovi - Adekvatno organizirani, kapacitirani i opremljeni prezentacijski centri, ugostiteljski objekti, suvenirnice - Prilagođenost objekata i sadržaja raznim potrebama posjetitelja, uključujući djecu, posjetitelje s poteškoćama i dr. - na većini lokacija u klasi prisutni su zabavno-didaktički sadržaji za djecu; pristup posjetiteljima s poteškoćama u kretanju omogućen je u većini objekata i sadržaja - Dozvoljen pristup kućnim ljubimcima (osim unutar objekata JU) - Dovoljni kapacitet usluga dostupan tijekom cijele godine	
POKAZATELJI I STANDARDI	
- Utjecaj objekata na okoliš i prirodu (minimalno 70 % objekata je eko certificirano) - Broj dnevnih upita vezanih uz pronalaženje određenih sadržaja u prostoru (ne više od 10 % posjetitelja koji postavljaju isti upit) - Prometna zagušenja i nepropisno parkiranje (nema ih)	

KLASA V

- Broj vozila na parkingu (i vrijeme zadržavanja vozila) (minimalno 5 % slobodnih mjesta na parkingu)
- Kategorizacija ugostiteljskih objekata (minimalna kategorija objekata: 3 zvjezdice)
- Broj upozorenja posjetitelja, od strane nadzornika ili drugog osoblja Parka, vezanih uz nepoštivanje pravila ponašanja (maksimalno x? dnevno)

5.15.2 Alokacija ROS klasa unutar Parka

